

Rzeczpospolita
Polska

Unia Europejska
Europejskie Fundusze
Strukturalne i Inwestycyjne

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

ZAMAWIAJĄCY

Województwo Lubuskie

Urząd Marszałkowski Województwa
Lubuskiego w Zielonej Górze ul. Podgórna 7,
65-057 Zielona Góra

DATA / WERSJA: [05.04.2022/ 02]

NUMER DOKUMENTU: [4954/01]

Multiconsult

POLSKA

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego
2021-2027

RAPORT

PROJEKT	Strategiczna Ocena Oddziaływania na Środowisko Programu Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	NUMER DOKUMENTU	4954/01
TYTUŁ	Projekt Programu Regionalnego Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego	OSOBA KIERUJĄCA ZESPOŁEM	Joanna Borzuchowska
ZAMAWIAJĄCY	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego	PRZYGOTOWALI	Krzysztof Badora Joanna Borzuchowska Andrzej Krzyszczyk Piotr Poborski Paulina Sękułska Joanna Złotek Katarzyna Domagalska Joanna Byrka - Polańska Elwira Kościacz Agnieszka Zarzeczna Joanna Wrzecionek Małgorzata Bednarska Izabela Grudzińska Anna Kwitowska Justyna Grabowska - Paliszkiewicz Arkadiusz Dacewicz Katarzyna Mieczkowska
OSOBA KONTAKTOWA	Jacek Dobrowolski	DZIAŁ MULTICONSULT POLSKA	Pion Doradztwa Technicznego i Środowiskowego

1 STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM

Czym jest projekt programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 ?

Oceniany w prognozie Projekt Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (dalej FEWL 21-27) jest dokumentem przygotowującym województwo do absorpcji środków finansowych Unii Europejskiej dla realizacji Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 oraz innych dokumentów powiązanych. Na podstawie diagnozy stanu i występujących potrzeb uwzględniono w nim ok. 30 celów szczegółowych zgrupowanych w kilku celach polityki i 8 priorytetach merytorycznych (plus priorytety pomocy technicznej). Dla każdego celu szczegółowego określono główne grupy zadań do realizacji. Dobór celów objął zarówno wsparcie realizacji projektów miękkich, nie infrastrukturalnych, jak i projektów infrastrukturalnych związanych z inwestycjami przestrzennymi. Biorąc pod uwagę wielkość alokacji środków finansowych zadania infrastrukturalne dominują. Z punktu widzenia ochrony środowiska najważniejsze są inwestycje związane z rozwojem przedsiębiorstw (wsparcie stref inwestycyjnych, hal, obiektów produkcyjnych), termomodernizacją, energooszczędnością i rozwojem OZE (elektrownie wiatrowe, geotermia, fotowoltaika, biomasa, biogaz), przeciwdziałanie negatywnym zmianom klimatycznym (w tym obiekty zielonej i błękitnej infrastruktury, obiekty przeciwpowodziowe, mała retencja), inwestycje w transport (budowa i przebudowa dróg wojewódzkich, obwodnic miast, infrastruktury kolejowej, taboru), inwestycje gospodarki wodnej i ściekowej (wodociągi, kanalizacja, oczyszczalnie ścieków, stacje uzdatniania wody, magazyny wody), inwestycje w gospodarkę o obiegu zamkniętym i gospodarkę odpadami komunalnymi i przemysłowymi, projekty z zakresu ochrony przyrody, ochrony dóbr kultury i w rozwój turystyki. Bardzo ważnym elementem są również projekty z zakresu edukacji, ochrony zdrowia, opieki społecznej, na rzecz badań naukowych, B+R, innowacji, transferu wiedzy, a także w rynek pracy i pracowników.

Obszarem realizacji wszystkich planowanych wsparć projektów jest województwo lubuskie. Obszar znaczącego oddziaływania dokumentu na środowisko zamyka się w granicach tego województwa. Szczegółowa analiza możliwości wystąpienia znaczącego oddziaływania transgranicznego wykluczyła taką możliwość i tym samym konieczność przeprowadzenia postępowania oceny transgranicznej.

W analizowanym dokumencie nie formułuje się odniesień przestrzennych projektów i przedsięwzięć planowanych do wsparcia. Ocena oddziaływania dokumentu bazuje zatem co do zasady na wiedzy ogólnej na temat wpływu na środowisko określonych typów przedsięwzięć przewidywanych do realizacji w ramach zdefiniowanych typów projektów, bez szczegółowej oceny konkretnych warunków środowiskowych, w których mogą one być realizowane.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Jaka jest podstawa opracowania prognozy ?

Prognoza oddziaływania na środowisko jest jednym z elementów strategicznej oceny oddziaływania. Dokument ten podsumowuje wyniki przeprowadzonych analiz w zakresie zbieżności FEWL 21-27 z zasadą zrównoważonego rozwoju, a także innymi strategiami/politykami/programami/planami w dziedzinie rozwoju i ochrony środowiska na terenie województwa lubuskiego, obowiązującymi na szczeblu międzynarodowym, krajowymi, regionalnym i lokalnym. Ważnym celem prognozy jest także identyfikacja ewentualnego wpływu na środowisko wdrożenia FEWL 21-27, a także propozycja działań zapobiegawczych, czy ograniczających ten wpływ. Podstawą przeprowadzenia takiej oceny jest obowiązująca w Polsce ustawa z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2021 r., poz. 2373).

Jaka była metodyka oceny ?

W ramach oceny wykorzystywano różne metody. Przede wszystkim kierowano się zasadą, aby ocena była adekwatna do poziomu szczegółowości ocenianego dokumentu strategicznego, jakim jest FEWL 21-27. Na poziomie ogólnym oceniono zgodność celów polityki, priorytetów i celów szczegółowych zaproponowanych w projekcie ocenianego dokumentu z celami wynikającymi z innych dokumentów w zakresie ochrony środowiska i rozwoju zrównoważonego, rozwoju regionalnego itp., nadrzędnych wobec FEWL 21-27, a także dokumentów równoległych. Kluczowe cele środowiskowe z punktu widzenia analizowanego dokumentu to:

- Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi
- Ochrona bioróżnorodności
- Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód
- Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu
- Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb
- Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych
- Ochrona dziedzictwa kulturowego
- Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości.

Następnie oceniono, czy cele i priorytety określone w projekcie są zbieżne z celami ochrony środowiska, wynikającymi z innych dokumentów, polityk i konwencji, czy wręcz przeciwnie, opóźniają lub uniemożliwiają ich osiągnięcie. Oceny dokonano dla każdego celu środowiskowego odrębnie w 7 stopniowej skali i przy uwzględnieniu pytań kontrolnych, które były adekwatne do dokumentu, ocenianego celu środowiskowego, a także uwzględniały wymogi narzucone uzgodnieniami zakresu prognozy przedstawione przez RDOŚ i WSSE Gorzów Wielkopolski. Po przeprowadzonej ocenie szczegółowej dokonano podsumowania i wnioskowania uwzględniającego 18 pytań kontrolnych o wpływ dokumentu na szeroko rozumiane środowisko. Dodatkowo oceniono wpływ na 6 celów środowiskowych zgodnie z zasadą DNSH.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Trudnością przy przeprowadzaniu analiz był wspomniany wyżej brak odniesień przestrzennych przewidywanych działań.

Jaki jest stan środowiska na terenie objętym opracowaniem ?

Województwo lubuskie, zajmujące 4,5% powierzchni kraju, to obszar o niewielkim zaludnieniu i z problemami demograficznymi związanymi z wyludnieniem i starzeniem się społeczeństwa. W strukturze gruntów dominują tereny leśne i rolne, zaś obszary zabudowane stanowią jedynie 4,5% powierzchni terenu. Obszar województwa lubuskiego zasobny jest w różnorodne surowce mineralne (m.in. węgiel brunatny, kruszywa), należy do rejonów o bardzo dużej bioróżnorodności (duże powierzchnie leśne, obszary chronione, gęsta sieć korytarzy ekologicznych). Odnotowuje się lokalne podwyższone zagrożenia stanu powietrza, występuje duża dysproporcja między wsiami i miastami w zakresie dostępu do kanalizacji i oczyszczalni ścieków. Wzmocnienia wymaga recykling odpadów i system ich zagospodarowania. Odnotowuje się również skutki negatywnych zmian klimatycznych, w szczególności w zakresie suszy i gospodarki wodą. Mimo generalnie wysokich walorów przyrodniczych i dobrego stanu środowiska przedstawione wyżej zagrożenia są barierami w realizacji rozwoju zrównoważonego.

Jakie skutki w środowisku może mieć wdrożenie projektu ?

Wieloaspektowa ocena wpływu dokumentu na środowisko wskazuje, że nie zostały stwierdzone znacząco negatywne oddziaływania na środowisko i możliwość osiągnięcia celów środowiskowych. Żaden z celów środowiskowych nie jest zagrożony. Bardzo pozytywnymi skutkami dla środowiska będzie realizacja zadań ukierunkowanych wprost na jego ochronę, czyli: rozwój OZE, inwestycje w energooszczędność, inwestycje infrastruktury wodno-ściekowej, odpadowej, gospodarki w obiegu zamkniętym, rekultywacje, w tym remediacje gruntów, inwestycje przeciwdziałające skutkom zmian klimatycznych, w tym mała retencja, zielona i błękitna infrastruktura, ratownictwo i przeciwdziałanie skutkom skażeń, projekty ochrony przyrody, ochrony dóbr kultury, inwestycje w turystykę i proekologiczne formy transportu. Bardzo duży pozytywny długofalowy wpływ na środowisko będzie związany z rozwojem gospodarki w oparciu o wiedzę, innowacje B+R, konkurencyjność przedsiębiorstw. Bardzo pozytywnie należy też ocenić liczne projekty w edukację formalną i nieformalną.

Do projektów, które trzeba w szczególności nadzorować należą inwestycje przeciwpowodziowe oraz transportu drogowego. Ich optymalizacja środowiskowa będzie następować w systemie ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko.

W wyniku przeprowadzonej oceny nie wskazano znaczącego negatywnego oddziaływania na przedmiot ochrony obszarów Natura 2000, spójność i integralność sieci, a także na inne liczne w granicach województwa obszary ochrony przyrody. Generalnie należy spodziewać się poprawy stanu środowiska ze względu na zmniejszenie licznych obciążeń związanych z zanieczyszczeniami powietrza, wód, powierzchni ziemi.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Bardzo liczne działania dla poprawy struktury i funkcjonowania sfery społecznej docelowo również będą mieć pozytywny wpływ dla środowiska.

Czy badano alternatywy wobec wdrożenia działań wskazanych w projekcie FEWL 21-27 ?

Przeprowadzono analizę możliwości rozwoju działań alternatywnych i nie stwierdzono znaczących potrzeb w formułowaniu takich rozwiązań. Dokument jest dobrze sformatowany i zbalansowany w zakresie uwzględnienia potrzeb społecznych, gospodarczych i środowiskowych. Wpisuje się wprost w ideę rozwoju zrównoważonego.

Czy konieczne jest zastosowanie środków, które będą minimalizowały negatywne skutki w środowisku ?

W toku prac nad prognozą nie zidentyfikowano znaczących negatywnych oddziaływań na środowisko i z tych względów nie sformułowano działań minimalizujących i kompensujących wpływ, w tym na przedmioty ochrony Natura 2000, spójność i integralność sieci. Zaproponowano jednak nieliczne korekty dla części działań i zapisów FEWL 21-27 by zwiększyć oddziaływania pozytywne i uniknąć potencjalnych konfliktów w realizacji celów sprzecznych (np. ochrony przeciwpowodziowej i ochrony przyrody).

Czy konieczne jest monitorowanie zmian w środowisku po wdrożeniu FEWL 21-27 ?

W prognozie przedstawiono zasady monitoringu wpływu realizacji dokumentu na środowisko. W wyniku realizacji dokumentu spodziewana jest poprawa stanu środowiska w wielu aspektach i wiedza na temat możliwości tej poprawy może być pomocna przy opracowywaniu następnych dokumentów tego typu.

SPIS TREŚCI

1	STRESZCZENIE W JĘZYKU NIESPECJALISTYCZNYM	3
2	WYJAŚNIENIE TERMINOLOGII I SKRÓTÓW UŻYTYCH W PROGNOZIE	10
3	WPROWADZENIE	12
3.1	Podstawa opracowania prognozy	12
3.2	Schemat postępowania w zakresie oceny strategicznej	13
3.3	Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami	15
3.4	Uzgodnienia zakresu prognozy z organami	19
4	OPIS WYBRANEJ I ZASTOSOWANEJ METODOLOGII WRAZ Z TECHNIKAMI I NARZĘDZIAMI BADAWCZYMI, A TAKŻE ŹRÓDŁAMI INFORMACJI WYKORZYSTYWANYMI W BADANIU	20
4.1	Wykorzystana metodologia i narzędzia badawcze	20
4.2	Niepewności i luki w wiedzy	20
4.3	Źródła danych	20
5	ANALIZA STANU BIEŻĄCEGO	21
5.1	Różnorodność biologiczna, w tym obszary chronione i korytarze ekologiczne	21
5.2	Zwierzęta	28
5.3	Rośliny	32
5.4	Ludzie	35
5.5	Woda	36
5.6	Powietrze	41
5.7	Klimat	43
5.8	Powierzchnia ziemi	45
5.9	Krajobraz	48
5.10	Zasoby naturalne	53
5.11	Zabytki	55
5.12	Dobra materialne	57
6	OPIS WYNIKÓW PRZEPROWADZONYCH BADAŃ I ANALIZ	58
6.1	Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu	58

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

6.2	Szczegółowa ocena uwzględniająca oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio-, długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne, negatywne	77
7	PREZENTACJA WARIANTÓW ALTERNATYWNYCH	78
7.1	Potencjalne skutki w środowisku w przypadku braku realizacji FEWL 21-27.....	78
7.2	Rozwiązania alternatywne	79
8	PROGNOZA ODDZIAŁYWANIA.....	81
8.1	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi”	81
8.2	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona bioróżnorodności”	86
8.3	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód (JCW)”	90
8.4	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu”	94
8.5	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb”	100
8.6	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona, a jeśli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych”	104
8.7	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona dziedzictwa kulturowego”	106
8.8	Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Cele społeczno – gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości”	108
8.9	Ocena oddziaływania na cele środowiskowe istotne z punktu widzenia wspólnoty wskazane w rozporządzeniu DNSH.....	115
9	ANALIZA I WNIOSKI POD KĄTEM EWENTUALNEGO TRANSGRANICZNEGO ODDZIAŁYWANIA NA ŚRODOWISKO PROGRAMU	117
10	ZESTAWIENIE WNIOSKÓW, W TYM PRECYZYJNIE WSKAZANE USTALENIA PROGNOZY	126
10.1	Odpowiedzi na kluczowe pytania	126
10.2	Tabela podsumowująca – rekomendacje kierunkowe i szczegółowe zmian w ocenianym dokumencie	137
10.3	Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru	143
11	OPRACOWANE METODY I SPOSÓB PROWADZENIA MONITORINGU, O KTÓRYM MOWA W ART. 55 UST. 5 USTAWY OOŚ	144
12	ANEKSY PRZEDSTAWIAJĄCE ZESTAWIENIA I ANALIZĘ DANYCH	146
12.1	Analiza zgodności z celami innych dokumentów strategicznych – załączono w osobnym pliku....	146

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

12.2 Tabele oceny wpływu celów szczegółowych FEWL 21-27 na cele środowiskowe istotne z punktu widzenia ocenianego dokumentu – załączono w osobnym pliku	146
12.3 Uzgodnienie zakresu prognozy – załączono w osobnym pliku	146
12.4 Oświadczenia kierownika prognozy – załączono w osobnym pliku.....	146
12.5 Metodyka analiz – załączono w osobnym pliku.....	146
12.6 Cele polityki – załączono w osobnym pliku	146
12.7 Wykaz dokumentów – załączono w osobnym pliku	146

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

2 Wyjaśnienie terminologii i skrótów użytych w prognozie

AOS – Ambulatoryjna Opieka Specjalistyczna

B+R – badania i rozwój

CP – cel polityki

CS – cel szczegółowy

CeZ – Centrum e-Zdrowia

CSR – zalecenia inwestycyjne dla Polski

DNSH – Zasada „Nie czynić znaczącej szkody”

EFRR – Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego

EFS – Europejski Fundusz Społeczny

FEWL 21-27 – Projekt Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

GOZ – Gospodarka o obiegu zamkniętym

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IOB – Instytucje Otoczenia Biznesu

IT – technologie informacyjne

IZ – Instytucja Zarządzająca

JST – Jednostki Samorządu Terytorialnego

KE – Komisja Europejska

KPEIK - Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030

KPOŚK – Krajowy program oczyszczania ścieków komunalnych

KSRR – Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego

LGD – Lokalne Grupy Działania

MŚP – Małe i Średnie Przedsiębiorstwa

MZ – Ministerstwo Zdrowia

OSI – Obszary Strategicznej Interwencji

OSP – ochotnicza straż pożarna

OWES – ośrodek wsparcia ekonomii społecznej

OWP – Ośrodki Wspierania Przedsiębiorczości

OZE – odnawialne źródła energii

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

PES – podmioty ekonomii społecznej

PKB – Produkt Krajowy Brutto

POZ – Podstawowa Opieka Zdrowotna

PS – Polityka Spójności

PSZ – Publiczne Służby Zatrudnienia

PSZOK – Punkt Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych

RIS – Regionalne Inteligentne Specjalizacje

RLKS – Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność

RLM – Równoważna Liczba Mieszkańców

RP – program regionalny

SOR – Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju

SRWL 2030 – Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego

TEN-T – Transeuropejska Sieć Transportowa

TIK – Technologie informacyjno-komunikacyjne

UE – Unia Europejska

UMWL – Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego w Zielonej Górze

ZIT – Zintegrowane Inwestycje Terytorialne

3 Wprowadzenie

3.1 Podstawa opracowania prognozy

Prognoza oddziaływania na środowisko dokumentu pn. Projekt programu regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (zwanego dalej FEWL 21-27) jest dokumentem stanowiącym element strategicznej oceny oddziaływania na środowisko (zwanej dalej SOOŚ), której podstawę prawną stanowi art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz.U. 2021 poz. 2373), zwanej dalej ustawą OOŚ. Prognoza jest integralnym elementem postępowania oceniającego wpływ dokumentu na środowisko, w tym obejmującego również udział społeczny. Konieczność przeprowadzenia oceny wynika również z zapisów Dyrektywy 2001/42/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 27 czerwca 2001 r. w sprawie oceny wpływu niektórych planów i programów na środowisko.

Z przepisów art. 46 ustawy OOŚ wynika m.in., że wszystkie plany, programy (w tym programy regionalne dofinansowywane ze środków UE), polityki, strategie przygotowywane dla różnych sektorów gospodarki i ustalające ramy dla przyszłej realizacji przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, oraz inne plany i programy, których realizacja może spowodować znaczące oddziaływanie na obszar Natura 2000, powinny zostać poddane strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko.

Podstawowym celem strategicznej oceny oddziaływania na środowisko jest rozpoznanie na jak najwcześniejszym etapie możliwych zagrożeń dla środowiska oraz podjęcie działań zapobiegających tym oddziaływaniom. Istotną rolę w procedurze SOOŚ odgrywają także szerokie konsultacje społeczne oraz konsultacje z właściwymi organami administracji.

Elementem prognozy jest również optymalizacja zapisów ocenianego dokumentu z punktu widzenia minimalizacji negatywnych skutków środowiskowych lub zwiększenia efektywności pozytywnych skutków wynikających z zapisów dokumentu.

Prognozę sporządza się z dokładnością odpowiadającą dokładności ocenianego dokumentu. W przypadku bardzo wielu strategii, polityk i programów nie formułuje się odniesień przestrzennych dla projektowanych działań. Tak jest również w przypadku FEWL 21-27. W takich sytuacjach ocenia się w ramach SOOŚ możliwy wpływ na środowisko i ludzi planowanych działań głównie na podstawie znanej specyfiki ich oddziaływania, ale bez uwzględnienia konkretnych warunków lokalizacyjnych.

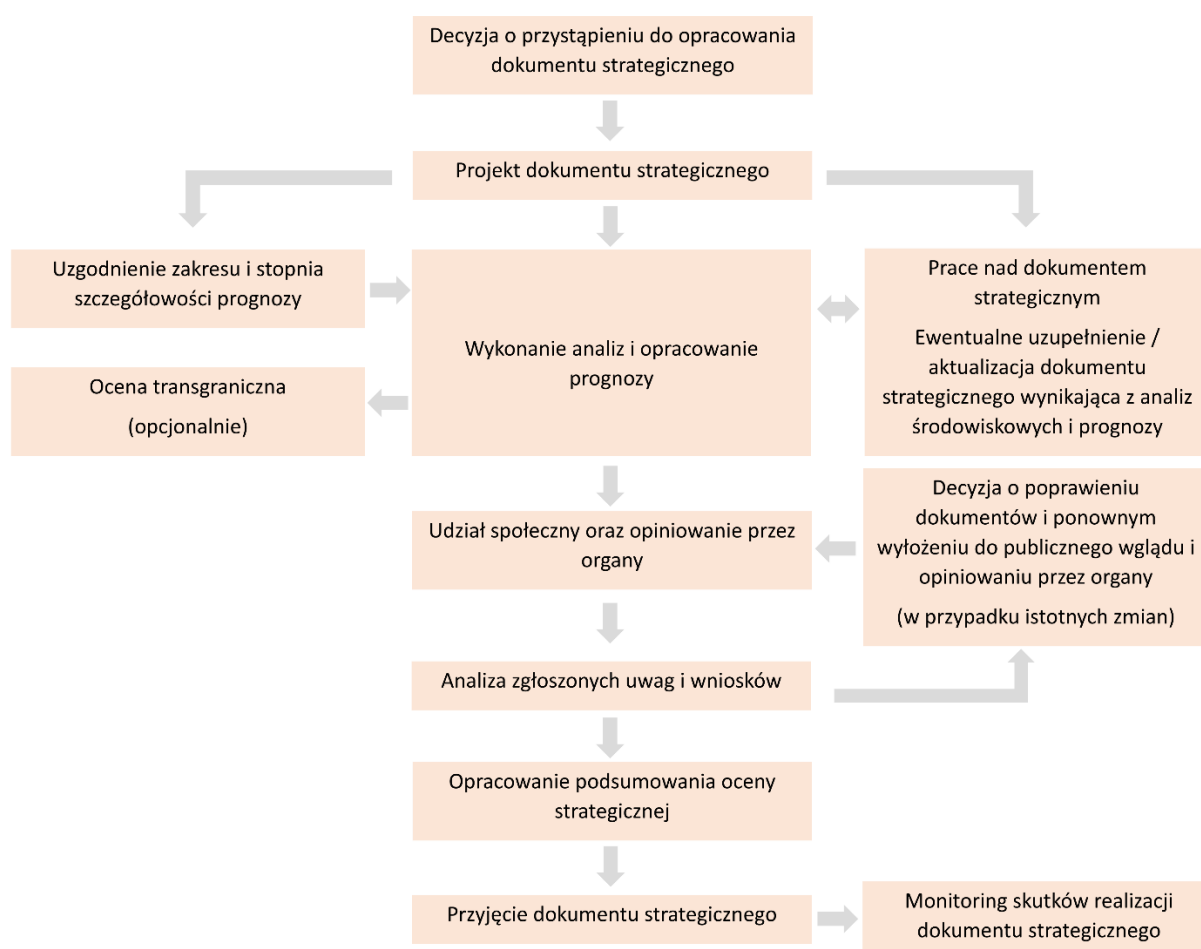
Podczas opracowania prognozy brano pod uwagę uzgodnienia organów dotyczące zakresu prognozy przedstawione w rozdziale 2.4. Uzgodnienia te zamieszczono w załączniku 11.3.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

3.2 Schemat postępowania w zakresie oceny strategicznej

Przyjęty w prognozie schemat postępowania w zakresie strategicznej oceny przedstawia poniższy rysunek. Wynika z niego, że opracowywany dokument prognozy oddziaływania jest bardzo ważnym, ale nie jedynym elementem istotnym w określeniu czy realizacja FEWL 21-27 wpłynie znacząco negatywnie na środowisko, w tym obszary Natura 2000, spójność i integralność sieci. Istotne są również wnioski z konsultacji społecznych, współpracy z organami, a także bieżące zmiany wykonywane w ocenianym dokumencie wraz ze zwiększaniem się wiedzy o jego wpływie na środowisko.

Rysunek 1 Schemat Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko dla FEWL 21-27

Źródło: Opracowanie własne.

Celem przeprowadzania oceny strategicznej, jak określa to dyrektywa SOOŚ „jest zapewnienie wysokiego poziomu ochrony środowiska i przyczynienie się do uwzględniania aspektów środowiskowych w przygotowaniu i przyjmowaniu planów i programów w celu wspierania stałego rozwoju, poprzez zapewnienie, że zgodnie z niniejszą dyrektywą dokonywana

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

jest ocena wpływu na środowisko niektórych planów i programów, które potencjalnie mogą powodować znaczący wpływ na środowisko”.

Realizacja przedstawionego wyżej celu wiąże się z potrzebą zbadania i oceny projektu FEWL 21-27 pod względem:

- stopnia i sposobu uwzględnienia zasady zrównoważonego rozwoju w badanym dokumencie, w tym założeń i wytycznych polityki ekologicznej – polskiej, Unii Europejskiej i wynikającej z umów międzynarodowych, w których Polska jest stroną,
- odpowiedzi FEWL 21-27 na problemy środowiskowe i presje w środowisku – aktualne i te, które z dużym prawdopodobieństwem mogą wystąpić w przyszłości,
- informacji zawartych w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzanych dla innych przyjętych już dokumentów, powiązanych z FEWL 21-27,
- charakterystyki potencjalnych oddziaływań na środowisko, wynikających z realizacji FEWL 21-27 i wskazania zarówno oddziaływań pozytywnych wynikających z tej realizacji, jak i potencjalnych zagrożeń środowiskowych i pól konfliktów związanych z realizacją postanowień dokumentu,
- analizy rozwiązań alternatywnych w stosunku do tych, które mogą generować znaczące negatywne oddziaływania na środowisko,
- określeniu rozwiązań służących zapobieganiu, ograniczaniu lub przyrodniczej kompensacji negatywnych oddziaływań wynikających z realizacji projektu FEWL 21-27, w szczególności jego wpływu na cele i przedmiot ochrony obszarów Natura 2000, integralność i spójność sieci Natura 2000, a także wpływu na cele określone dla jednolitych części wód oraz wpływu na klimat i podatności na zmiany klimatyczne oraz możliwości podjęcia działań adaptacyjnych,
- możliwości występowania oddziaływań skumulowanych wywołanych realizacją dokumentu oraz innych kierunków/zamierzeń, które zostały już zrealizowane lub są planowane do realizacji,
- istniejącego stanu środowiska oraz jego potencjalnej zmiany w przypadku niezrealizowania FEWL 21-27, jako odniesienia dla realizacji zamierzeń zawartych w ocenianym dokumencie,
- konieczności przedstawienia zaleceń dotyczących zmiany zapisów FEWL 21-27 oraz zaleceń w zakresie monitorowania skutków realizacji tego dokumentu.
- W ramach analiz szczególna uwaga poświęcona została:
- analizom zgodności celów polityki (CP), priorytetów i celów szczegółowych (CS) określonych w FEWL 21-27 z celami ochrony środowiska wynikającymi z innych dokumentów, takich jak: konwencje, dyrektywy, polityki, programy, strategie itp.
- zbadaniu, czy kierunki/cele/zadania określone w FEWL 21-27 mogą generować znaczące negatywne oddziaływania na środowisko, w tym w szczególności na cele i przedmioty ochrony obszarów Natura 2000, ich integralność i spójność oraz na cele ochrony wód,

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- zbadaniu, czy kierunki/cele/zadania określone w FEWL 21-27 mogą znacząco oddziaływać na klimat i czy konieczne jest wdrożenie środków mających na celu adaptację tych zamierzeń do zmian klimatu, w tym do suszy, powodzi itd.
- zbadaniu czy kierunki/cele/zadania określone w FEWL 21-27 mogą znacząco oddziaływać na ludzi i powodować konflikty społeczne o dużym znaczeniu,
- analizom w zakresie potencjalnych oddziaływań skumulowanych jakie mogą mieć miejsce wraz z realizacją celów określonych w projekcie FEWL 21-27 i w innych dokumentach,
- analizom i wskazaniu rozwiązań alternatywnych,
- możliwego transgranicznego oddziaływania dokumentu na środowisko,
- wskazaniu środków minimalizujących, które powinno się wziąć pod uwagę przy przygotowaniu ostatecznej wersji FEWL 21-27 oraz wdrażaniu tego dokumentu.

Na potrzeby niniejszej prognozy dokonano weryfikacji projektu FEWL 21-27 pod kątem zgodności kierunków określonych w tym dokumencie z dokumentami strategicznymi. Pod uwagę wzięto dokumenty szczebla międzynarodowego i krajowego odnoszące się przede wszystkim do aspektów związanych ze zrównoważonym rozwojem, neutralnością klimatyczną oraz polityką transportową. Oceny dokonano w rozdziale 5 i 7. Wnioski opisano w rozdziale 9 prognozy.

Z uwagi na charakter dokumentu strategicznego, analizę potencjalnego wpływu na środowisko wykonano tzw. „metodą przez cele”. Jednym z elementów oceny strategicznej jest przeprowadzenie analizy zgodności dokumentu strategicznego z dokumentami w zakresie określonym na podstawie ustawy OOS: art. 51 ust. 2 pkt. 2.d *„cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu”*. W przypadku metody oceny „przez cele”, pierwszym krokiem było ustalenie celów ochrony środowiska wynikających z innych dokumentów, polityk, konwencji itd. oraz opracowanych dla części z nich prognoz o oddziaływaniu na środowisko, dzięki czemu możliwe będzie zestawienie informacji w zakresie potencjalnych konfliktów środowiskowych, jakie mogą się pojawić w związku z realizacją FEWL 21-27 (potencjalna kumulacja oddziaływań).

3.3 Informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązaniach z innymi dokumentami

Projekt Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (FEWL 21-27) został przygotowany w oparciu o zapisy art. 21 i 22 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r. ustanawiającego wspólne przepisy dotyczące Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Europejskiego Funduszu Społecznego Plus, Funduszu Spójności, Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji i Europejskiego Funduszu Morskiego, Rybackiego i Akwakultury, a także przepisy finansowe na potrzeby tych funduszy oraz na potrzeby Funduszu Azylu, Migracji i Integracji, Funduszu Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Instrumentu Wsparcia Finansowego na rzecz Zarządzania Granicami i Polityki Wizowej

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

(rozporządzenie ogólne). Ma na celu przygotowanie Województwa Lubuskiego do interwencji funduszy unijnych w zakresie realizacji celów Komisji Europejskiej ujętych w pakiecie legislacyjnym dla okresu programowania 2021-2027 w kontekście celów rozwojowych regionu zawartych w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030.

Proces projektowania programu uwzględnił wytyczne KE dla Polski określone w załączniku D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019 (Country Report – Poland 2019) oraz w Sprawozdaniu krajowym – Polska 2020. Logika interwencji, poza uwzględnieniem oczekiwań KE, konsumuje najważniejsze cele krajowe zdefiniowane na poziomie dokumentów strategicznych i planistycznych, w tym przede wszystkim Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (SOR), a także z wizją rozwoju przedstawioną w Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030 (KSRR). Analizowany dokument przede wszystkim łączy ww. cele z kierunkami rozwoju zapisanymi w Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (SRWL 2030), uwzględniając deficyty regionu i opierając się na jego potencjałach. Daje realne narzędzie realizacji wsparcia odpowiadającego na potrzeby regionu i jego mieszkańców.

FEWL 21-27 jest programem dwufunduszowym, w ramach którego interwencja będzie realizowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Wsparcie programu obejmie działania zdefiniowane w 5 celach polityki (CP) dla polityki spójności na lata 2021-2027, tj.:

- CP (1) – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej,
- CP (2) – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej,
- CP (3) – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności,
- CP (4) – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych,
- CP (5) – Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych.

Cele polityki realizowane są poprzez 8 priorytetów merytorycznych:

- 1. Nowoczesna gospodarka – obejmuje 4 CS z zakresu badań, innowacji i nowoczesnych technologii, cyfryzacji, konkurencyjności MŚP oraz tworzenia miejsc pracy, inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości,
- 2. Zielone lubuskie – obejmuje 6 CS z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, w tym atmosfery, wód, powierzchni ziemi, przyrody, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, gospodarce odpadowej i GOZ,

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- 3. Mobilność miejska – obejmuje 1 CS zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej,
- 4. Transport – obejmuje 1 CS związany z rozwojem nowoczesnych systemów transportowych, w tym TEN-T i mobilności transgranicznej,
- 5. Infrastruktura społeczna – obejmuje 4 CS z zakresu rozwoju usług społecznych (edukacja, zdrowie), włączenia społecznego, kultury i turystyki,
- 6. Wsparcie obywateli (rynek pracy, edukacja, włączenie społeczne) – obejmuje 8 CS związane z poprawą warunków i dostępności pracy, edukacji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu,
- 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność – obejmuje 4 CS z zakresu wzrostu jakości i dostępności usług podobnie jak w priorytecie 6 jednakże wsparcie będzie oparte o środowiska lokalne i będzie kierowane na aktywizację społeczności lokalnej, a także obejmie działania skierowane na budowanie potencjału partnerów,
- 8. Lokalne lubuskie – zawiera 2 CS mające na celu poprawę warunków życia w miastach i na wsi.

Cele polityki (CP) są zdefiniowane zakresami celów szczegółowych określonych w rozporządzeniach kierunkowych odpowiednio dla Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (EFRR) i Europejskiego Funduszu Społecznego Plus (EFS+). Na poziomie programu określono Priorytety, którym przyporządkowano właściwe CP i CS. Na każdy Priorytet przypada jeden CP (jeden CP może być dzielony między więcej niż jeden Priorytet) oraz od jednego do kilku CS.

Nazwy i kody celów szczegółowych (CS) zostały ściśle określone rozporządzeniem KE, dlatego ich numeracja w dokumencie i prognozie nie jest przypadkowa, mimo miejscami braku zachowania kolejności (np. część CS ma oznaczenia i, ii, iv, vi, a część f, g, k).

FEWL 21-27 silnie związany jest z wyzwaniem SRWL 2030 w obszarach: społecznym (pierwsze 3 wyzwania z wymienionych niżej), gospodarczym (wyzwania 4-5), przestrzennym (wyzwania 6-8) czy zarządzania rozwojem (wyzwania 9-10), a także uwzględnia nowe wyzwania związane z pandemią (11):

- Wyzwanie 1. Przeciwdziałanie niekorzystnym trendom demograficznym,
- Wyzwanie 2. Wysokiej jakości usługi publiczne i włączenie społeczne,
- Wyzwanie 3. Aktywni mieszkańcy,
- Wyzwanie 4. Budowa gospodarki opartej na wiedzy i innowacji oraz rozwój regionalnych specjalizacji,
- Wyzwanie 5. Zielona gospodarka i zrównoważony rozwój zasobami naturalnymi,
- Wyzwanie 6. Spójność przestrzenna – rozwój miast i obszarów wiejskich,
- Wyzwanie 7. Wzmocnienie dostępności i bezpieczeństwa sieci komunikacyjnych, teleinformatycznych i energetycznych,
- Wyzwanie 8. Poprawa stanu środowiska naturalnego,
- Wyzwanie 9. Sprawne zarządzanie rozwojem regionalnym,
- Wyzwanie 10. Aktywna współpraca na forum krajowym i międzynarodowym,

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- Wyzwanie 11. Zwalczanie skutków pandemii COVID-19 oraz zapobieganie epidemiom.

Program nie realizuje w pełni wszystkich wyzwań, ale jest jednym z istotnych instrumentów odpowiedzi na te wyzwania.

Z punktu widzenia oceny oddziaływania na środowisko analizowanego dokumentu programowego istotne znaczenie ma fakt, że przedstawiane w nim zadania w dużej części (patrz załącznik 11.6) obejmują realizację projektów miękkich, nie infrastrukturalnych (np. w zakresie aktywizacji zawodowej, przeciwdziałania wykluczeniu, edukacji), a częściowo infrastrukturalnych (np. drogi wojewódzkie, systemy oczyszczania ścieków, przedsięwzięcia gospodarcze, przedsięwzięcia OZE i inne). W szczególności ta druga grupa ma znaczne powiązania ze zmianami w środowisku przyrodniczym o charakterze zmian zarówno pozytywnych, jak i negatywnych.

Kluczowe znaczenie dla oceny wpływu tej grupy przedsięwzięć na środowisko ma to, że w analizowanym dokumencie nie przesądza się ich lokalizacji przestrzennej. Tym samym ocena bazuje na wiedzy na temat wpływu poszczególnych grup przedsięwzięć na środowisko, ale nie odnosi się do konkretnych warunków środowiskowych określonego miejsca, a do warunków przestrzennych regionu (województwa lubuskiego), z uwzględnieniem możliwych oddziaływań zewnętrznych, w tym transgranicznych.

W poniższym zestawieniu tabelarycznym przedstawiono planowane w ocenianym dokumencie FEWL 21-27 działania, które mogą mieć zróżnicowane skutki środowiskowe. Stanowi ona punkt wyjścia do dalszych analiz dokonanych w prognozie oddziaływania.

Szczegółowe studia nad planowanymi działaniami wskazują, że mają one zróżnicowane oddziaływanie potencjalne. Znacząca część z nich to projekty miękkie, nie inwestycyjne o neutralnym wpływie na środowisko (np. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, aktywizacja na rynku pracy, działalność edukacyjna na poziomie przedszkola, szkoły podstawowej średniej, integracja migrantów, inwestycje w know-how, itp.). Dominują one w szczególności w ostatnich celach polityki ukierunkowanych na szeroko rozumiany aspekt społeczny.

Działania planowane do podjęcia w celu polityki 2 (priorytet 2. Zielone lubuskie) wprost są działaniami na rzecz ochrony środowiska. Zakładają zmniejszenie energochłonności, zwiększenie udziału OZE, przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych, inwestycje w infrastrukturę ochrony i zagospodarowania wód, gospodarki odpadowej, obiegów zamkniętych, itp. Istotne znaczenie dla środowiska mają też działania związane z celem polityki 3, w szczególności inwestycje w infrastrukturę transportową. Jak wspomniano wyżej nie są dla nich przewidziane odniesienia przestrzenne niemniej w szczególności budowa i przebudowa dróg wojewódzkich powinna odbywać się w oparciu o szczegółowe oceny środowiskowe w tym w ramach systemu ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć po kwalifikacji do procedury.

Tabela z opisem działań w poszczególnych celów polityki znajduje się w załączniku nr 11.6.

Pod względem zagadnień ściśle lub pośrednio związanych ochroną środowiska analizowany FEWL 21-27 powiązany jest z ponad czterdziestoma dokumentami.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Ich wykaz przedstawiono w tabeli, która znajduje się w załączniku 11.7.

3.4 Uzgodnienia zakresu prognozy z organami

W uzgodnieniu zakresu prognozy Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim pismem WZŚ.411.146.2021.DT uzgodnił zakres prognozy zgodnie z art. 51 i z uwzględnieniem art. 52, ust. 1 i 2 ustawy OOŚ. Ponadto w uzgodnieniu sformułowano 10 zagadnień szczegółowych, na które prognoza powinna dać odpowiedź.

W uzgodnieniu zakresu prognozy Lubuski Państwowy Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wielkopolskim pismem NZ.9022.471.2021.JZ uzgodnił zakres prognozy zgodnie z art. 51 i art. 52, ust. 1 i 2 ustawy ooś. Ponadto w uzgodnieniu sformułowano 3 zagadnienia szczegółowe, na które prognoza powinna dać odpowiedź, obejmujące wpływ na zdrowie i warunki życia ludzi.

Wszystkie szczegółowe zagadnienia sformułowane w uzgodnieniu zakresu prognozy przez oba organy zostały uwzględnione w pytaniach kontrolnych, co wiąże prognozę z wymogami uzgodnień. Uzgodnienia te zamieszczono w załączniku nr 11.3.

4 Opis wybranej i zastosowanej metodologii wraz z technikami i narzędziami badawczymi, a także źródłami informacji wykorzystywanymi w badaniu

4.1 Wykorzystana metodologia i narzędzia badawcze

Podejście metodyczne do przeprowadzenia analiz w ramach SOOŚ determinuje charakter FEWL 21-27. Zgodnie z przepisami prawa prognoza powinna się odnosić do stopnia szczegółowości dokumentu strategicznego, a metody i narzędzia ocenne powinny być tak dobrane, aby jak najlepiej spełniały cel, jakiemu służy.

Schemat postępowania w zakresie SOOŚ analizowanego dokumentu przedstawiono w rozdziale 2.2.

Metodyka oceny związana jest z wymogami Szczegółowego Opisu Przedmiotu Zamówienia określonego przez Zamawiającego. Wskazano w nim, że ze względu na ewentualną możliwość realizowania w ramach FEWL 21-27 przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, konieczne jest przeprowadzenie strategicznej oceny oddziaływania na środowisko tego dokumentu. Głównym celem prognozy oddziaływania jest ocena potencjalnych i rzeczywistych skutków oddziaływania realizacji FEWL 21-27 na środowisko poprzez zbadanie oraz ocenę stopnia i sposobu uwzględnienia aspektów środowiskowych w projekcie dokumentu. Ponadto celem prognozy jest ustalenie potencjalnego znaczącego oddziaływania realizacji programu na środowisko z uwzględnieniem możliwych wariantów projektu.

Opis zastosowanych metod zawarto w załączniku nr 11.5.

4.2 Niepewności i luki w wiedzy

Najważniejsze niepewności oceny przeprowadzanej w prognozie związane są brakiem jednoznacznego określenia zakresu poszczególnych przedsięwzięć infrastrukturalnych uwzględnionych w FEWL 21-27 w odniesieniu do skali i lokalizacji. Np. przedsięwzięcia związane z OZE mogą mieć niewielką moc i skalę przestrzenną, jak i dużą moc i skalę. Podobnie przedsięwzięcia związane z budową i przebudową obiektów hydrotechnicznych przewidywane do realizacji w ramach przeciwdziałania niekorzystnym skutkom zmian klimatycznych. Tym samym ocena przeprowadzona jest w odniesieniu do skali regionalnej i uwzględnia wiedzę jak poszczególne działania mogą potencjalnie oddziaływać na środowisko.

4.3 Źródła danych

Piśmiennictwo wykorzystane przy sporządzeniu prognozy przedstawiono w wykazie w końcowej części prognozy. Wykaz dokumentów strategicznych powiązanych w zakresie oddziaływań na środowisko przedstawiono w rozdziale 2.3.

5 Analiza stanu bieżącego

Poniżej przedstawiono charakterystykę istniejącego stanu środowiska na obszarze objętym ocenianym dokumentem FEWL 21-27. Oprócz opisu charakteryzującego na końcu znajduje się diagnoza identyfikująca podstawowe problemy środowiska z punktu widzenia analizowanego dokumentu. Przy ich identyfikacji oprócz dokumentów i opracowań dotyczących stanu środowiska na terenie województwa uwzględniono problemy zdiagnozowane w FEWL 21-27 w uzasadnieniu wyboru celów polityki CP i celów szczegółowych CS. Zwiększa to kompatybilność ocen prognozy z ustaleniami ocenianego w niej dokumentu.

Istniejący stan środowiska obszaru objętego projektem przedstawiony w tym rozdziale jest tożsamy ze stanem środowiska na obszarze objętym przewidywanym znaczącym oddziaływaniem. Obszarem realizacji dokumentu jest województwo lubuskie, obszarem znaczących oddziaływań dokumentu również jest województwo lubuskie. Podczas analiz nie stwierdzono znaczącego oddziaływania realizacji projektowanego dokumentu na tereny sąsiednich województwa, a także oddziaływania transgranicznego. To drugie jest przedmiotem szczegółowej analizy w rozdziale 8 niniejszej prognozy.

5.1 Różnorodność biologiczna, w tym obszary chronione i korytarze ekologiczne

Opis

Województwo lubuskie charakteryzuje się dużą bioróżnorodnością, typową dla słabo zurbanizowanych i przekształconych rolniczo obszarów nizinnych Europy Centralnej. Zróżnicowanie siedlisk przyrodniczych, zbiorowisk roślinnych i zespołów faunistycznych wynika z występującego zróżnicowania ukształtowania terenu oraz bogatej sieci hydrograficznej (Stan środowiska..., 2022). Wśród zbiorowisk roślinnych znaczący udział mają zbiorowiska leśne. Na obszarach równin wodnolodowcowych oraz nadzalewowych tarasów i pradolin są to głównie kompleksy borów subatlantyckich. Na glinach zwałowych występują grądy i kwaśne dąbrowy, rzadziej buczyny. Lokalnie zachowały się też świetliste dąbrowy. W dolinach rzecznych dominują łągi jesionowo-wiązowe, a w najniższych położeniach dolin łągi wierzbowo-topolowe lub olsy.

Województwo cechuje najwyższa lesistość w kraju – lasy to ok. 50% powierzchni regionu. Najbardziej zalesione są środkowa i południowa część województwa. Zlokalizowane są w Krainie Wielkopolsko-Pomorskiej (Zielony, Kliczkowska, 2020). Około 250 tys. ha (37% powierzchni lasów) zostało uznanych za lasy ochronne. Obszary te są położone głównie wokół dużych miast, wzdłuż rzek, a także na terenach wydmowych i przeznaczonych na cele obronności i bezpieczeństwa państwa. Największe kompleksy leśne to od północy (Program ochrony..., 2016): Puszcza Drawska, Puszcza Gorzowska, Puszcza Notecka, Puszcza Lubuska, Bory Zielonogórskie oraz Bory Dolnośląskie. Pod względem struktury siedliskowej lasów dominują siedliska borowe - zajmują łącznie około 75% powierzchni lasów województwa (Bank Danych o Lasach, 2022). Drugie w kolejności są siedliska lasowe (ok. 20%) oraz siedliska bagienne i łąkowe (ok. 3%). Głównym

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

gatunkiem lasotwórczym jest sosna, która stanowi ponad 75% udziału w drzewostanie. Kondycja drzewostanów leśnych w porównaniu do innych województw jest dosyć dobra.

Znaczny udział jezior i gęsta sieć hydrograficzna w strukturze krajobrazu województwa sprawia, iż licznie występują tu fitocenozy oraz zespoły faunistyczne związane ze zbiornikami wodnymi czy siedliskami przywodnymi, w tym cenne i bogate gatunkowo zbiorowiska łąkowe na siedliskach wilgotnych, zmiennowilgotnych lub świeżych. Łąki koncentrują się w szczególności w dolinach rzecznych, głównie Odry i jej najważniejszych dopływów (w tym Warty i Nysy Łużyckiej).

Pomimo dużej eksploatacji i degradacji w regionie nadal wysoki jest udział torfowisk, w tym torfowisk alkalicznych skoncentrowanych w dolinach dwóch niewielkich rzek Ilanki i Pliszki. Na słonecznych i suchych zboczach, głównie w północnej części województwa, wykształciły się ciepłolubne łąki i murawy kserotermiczne. Występują tu również wrzosowiska i murawy bliźniczkowe.

Szata roślinna regionu odgrywa znaczącą rolę w zachowaniu bioróżnorodności Środkowej Europy. Występują tu gatunki bardzo rzadkie w skali kraju, w różny sposób zagrożone wyginięciem. Szczególnej ochrony wymagają gatunki, których stanowiska w województwie lubuskim są jedynymi w Polsce, jak stanowisko selera wężłobaldachowego (Park Krajobrazowy Łuk Mużakowa). Głównymi zagrożeniami dla flory województwa lubuskiego są: antropopresja powodująca znaczące przekształcenie lub zniszczenie zbiorowisk roślinnych, eksploatacja surowców, zanieczyszczenie środowiska, uprawy wielkopowierzchniowe oraz procesy sukcesji wtórnej wynikające m.in. z zaprzestania prowadzenia działalności rolniczej (koszenie, wypas).

W województwie największą różnorodnością biologiczną fauny charakteryzują się doliny dużych rzek, przede wszystkim Odry, Warty i Noteci. Zachowały się tu różnorodne siedliska wodne, łąki, łęgi, nasłonecznione murawy na zboczach. Doliny pełnią też rolę szlaków migracyjnych zwierząt. Na uwagę zasługują również doliny mniejszych rzek, kompleksy stawów rybnych, rozległe bory czy nawet fortyfikacje. W tych ostatnich znajdują się najcenniejsze w województwie obszary występowania ssaków – w Międzyrzeckim Rejonie Umocnionym znajduje się największe hibernakulum nietoperzy w kraju i jedno z największych w Europie. Zimuje tam ponad 30 000 nietoperzy należących do 12 gatunków. Za wyjątkowo cenne uważa się również stanowiska zagrożonego wyginięciem żółwia błotnego w dolinie rzeki Ilanki i Pliszki, które wraz z pobliskimi kanałami, stawami, rozlewiskami i bagnami tworzą dogodny siedliska dla stabilizacji jego populacji. Najcenniejsze obszary zostały objęte ochroną prawną, jednak nadal odnotowuje się spadki populacji wielu gatunków. Głównymi zagrożeniami są utrata i fragmentacja siedlisk poprzez np. wielkoobszarowe wycinki lasów, osuszanie terenów podmokłych i budowę autostrad.

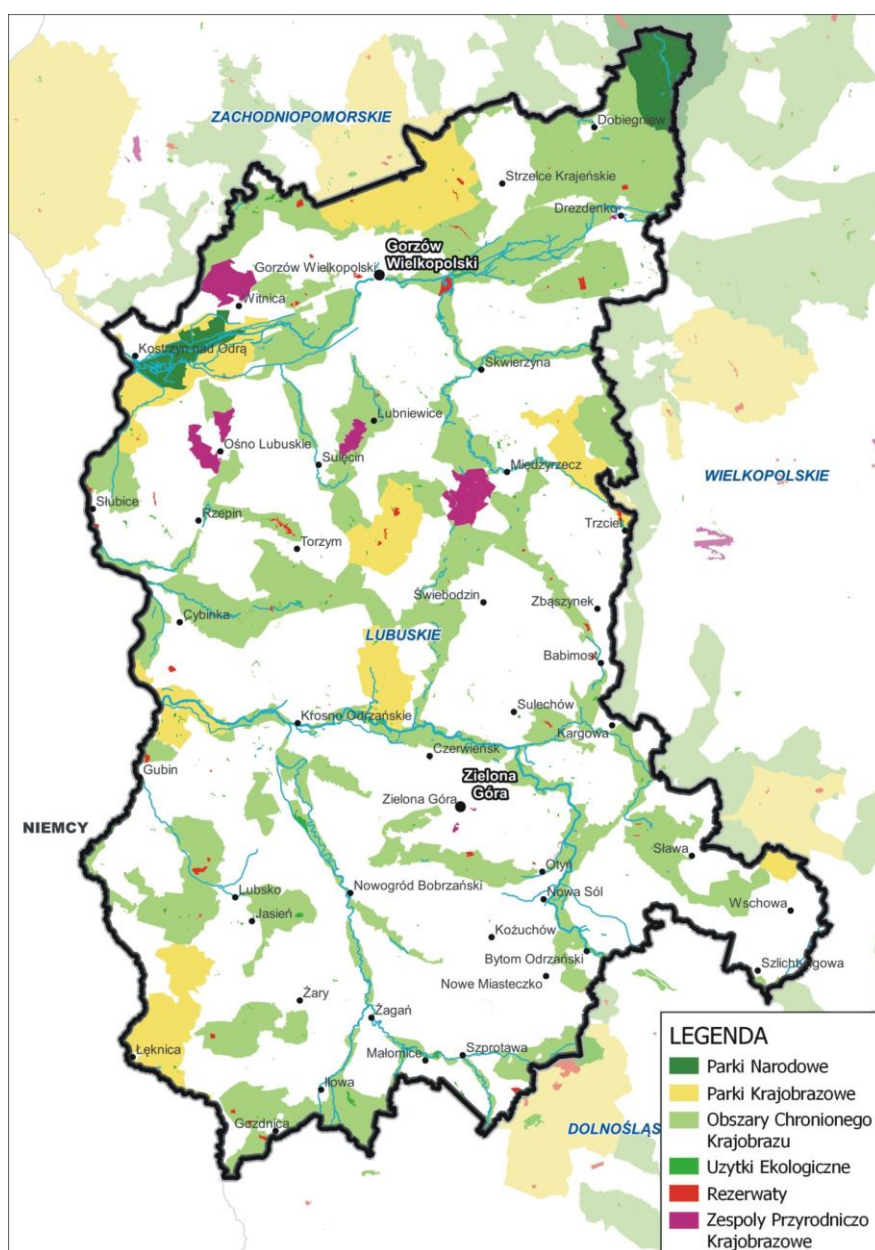
Według stanu na 2020 r. na terenie województwa lubuskiego występowały następujące formy ochrony przyrody:

- Parki narodowe - 2

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- Rezerваты przyrody - 67
- Parki krajobrazowe - 8
- Obszary chronionego krajobrazu - 34
- Obszary Natura 2000 - 12 OSO i 63 SOO
- Pomniki przyrody - 1346
- Stanowiska dokumentacyjne - 2
- Użytki ekologiczne - 408
- Zespoły przyrodniczo-krajobrazowe – 12

Mapa 1 Ważniejsze przestrzenne formy ochrony przyrody województwa lubuskiego (bez Natura 2000)

Źródło: GDOŚ, Warszawa.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Formami najważniejszymi w skali kraju są dwa parki narodowe występujące w północnej części regionu:

- Drawieński Park Narodowy - utworzony 10 kwietnia 1990 r. ma powierzchnię całkowitą 11 441,34 ha, z czego 5 568,8 ha (48,87%) leży na terenie woj. lubuskiego – w gminie Dobiegniew. Kluczowymi krajobrazami parku są liczne rynny polodowcowe z jeziorami. Dominującym typem środowiska są lasy (84% powierzchni parku), wody powierzchniowe (8,2%) – rzeki Drawa i Płociczna oraz jeziora (13 jezior) o łącznej powierzchni około 760 ha. Powierzchnie rolne stanowią tylko 4% powierzchni parku. Na terenie parku stwierdzono występowanie 924 gatunków roślin naczyniowych, 209 gatunków mszaków, 210 gatunków porostów i 187 gatunków grzybów wielkoowocnikowych w 224 zbiorowiskach roślinnych. Stwierdzono także występowanie 234 gatunków kręgowców.
- Park Narodowy Ujście Warty - utworzony 1 lipca 2001 r., o powierzchni 8 074 ha, położony jest u ujścia Warty do Odry. Obejmuje ochroną rozległe siedliska ptaków wodnych i błotnych. Na terenie parku stwierdzono występowanie 266 gatunków ptaków, z czego 174 lęgowych. Teren parku jest bardzo ważnym miejscem dla ptaków zarówno w sezonie lęgowym, jak i w okresie przelotów i zimowania, przede wszystkim dla gęsi, kaczek i łabędzi. Występuje tu również 39 gatunków ssaków i 35 gatunków ryb. Świat roślin jest także bogato reprezentowany, stwierdzono 500 gatunków roślin naczyniowych w 60 zbiorowiskach roślinnych.

Oprócz parków narodowych istotne znaczenie w systemie ochrony przyrody ma aż 8 parków krajobrazowych: Łagowsko-Sulęciński Park Krajobrazowy, Pszczewski Park Krajobrazowy, Barlinecko-Gorzowski Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Ujście Warty, Gryżyński Park Krajobrazowy, Krzesiński Park Krajobrazowy, Przemęcki Park Krajobrazowy, Park Krajobrazowy Łuk Mużakowa.

Według danych RDOŚ Gorzów Wielkopolski w województwie lubuskim wyznaczono 76 obszarów Natura 2000 obejmujących ponad 25% jego powierzchni, w tym 12 obszarów specjalnej ochrony ptaków zajmujących powierzchnię 294 227,5 ha, co stanowi 21,03% powierzchni województwa oraz 63 specjalne obszary ochrony siedlisk, obejmujące obszary zajmujące łącznie 155 367,6 ha, co stanowi 11,1% powierzchni regionu. Pośród wyżej wymienionych znajduje się 1 obszar o podwójnym statusie ochrony, stanowiący zarówno obszar specjalnej ochrony ptaków jak i obszar specjalnej ochrony siedlisk.

Tabela 1 Zestawienie SOO i OSO Natura 2000 województwa lubuskiego

Nazwa obszaru	Kod	Powierzchnia [ha]
Przygiełkowiska Koło Gozdnicy	PLH080055	1592,28
Torfowisko Młodno	PLH080005	239,36
Mopkowy tunel koło Krzystkowic	PLH080024	48,05
Jezioro Kozie	PLH320010	39,53
Torfowisko Chłopiny	PLH080004	473,11

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Nazwa obszaru	Kod	Powierzchnia [ha]
Ujście Noteci	PLH080006	3994,54
Rynna Jezior Obrzańskich	PLH080002	8504,22
Ujście Warty	PLC080001	33214,96
Dolina Leniwej Obry	PLH080001	7137,66
Wrzosowiska Świętoszowsko-ławszowskie	PLH020063	0,08
Nietoperek	PLH080003	7377,37
Lasy Bierzwnickie	PLH320044	533,58
Dolina Dolnej Kwisy	PLH020050	1583,34
Buczyna Szprotawsko-Piotrowicka	PLH080007	841,53
Łęgi Słubickie	PLH080013	808,85
Torfowiska Sułowskie	PLH080029	44,32
Nowosolska Dolina Odry	PLH080014	5969,40
Buczyny Łagowsko-Sulecińskie	PLH080008	6771,02
Dolina Ilanki	PLH080009	2232,83
Kargowskie Zakola Odry	PLH080012	3070,28
Ostoja Barlinecka	PLH080071	16439,10
Pieńska Dolina Nysy Łużyckiej	PLH020086	862,03
Zimna Woda	PLH080062	88,76
Małomickie Łęgi	PLH080046	992,97
Borowina	PLH080030	512,22
Żurawie Bagno Sławskie	PLH080047	41,70
Mierkowskie Wydmy	PLH080039	609,78
Rynna Gryżyny	PLH080067	1336,84
Bory Chrobotkowe koło Bytomca	PLH080048	615,29
Bory Babimojskie	PLH080063	619,65
Bory Chrobotkowe koło Brzózki	PLH080031	891,95
Skwierzyna	PLH080041	0,25
Bytnica	PLH080034	33,89
Otyń	PLH080040	0,11
Sulechów	PLH080043	0,13
Diabelski Staw koło Radomicka	PLH080056	7,31
Dolina Dolnego Bobru	PLH080068	1730,05
Rynna Jezior Rzepińskich	PLH080049	293,93
Jeziora Gościmskie	PLH080036	2995,77
Nowogrodzkie Przygielkowisko	PLH080054	31,46
Jezioro Janiszowice	PLH080053	206,07
Stara Dąbrowa w Korytach	PLH080042	1630,40
Łęgi nad Nysą Łużycką	PLH080038	449,91

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

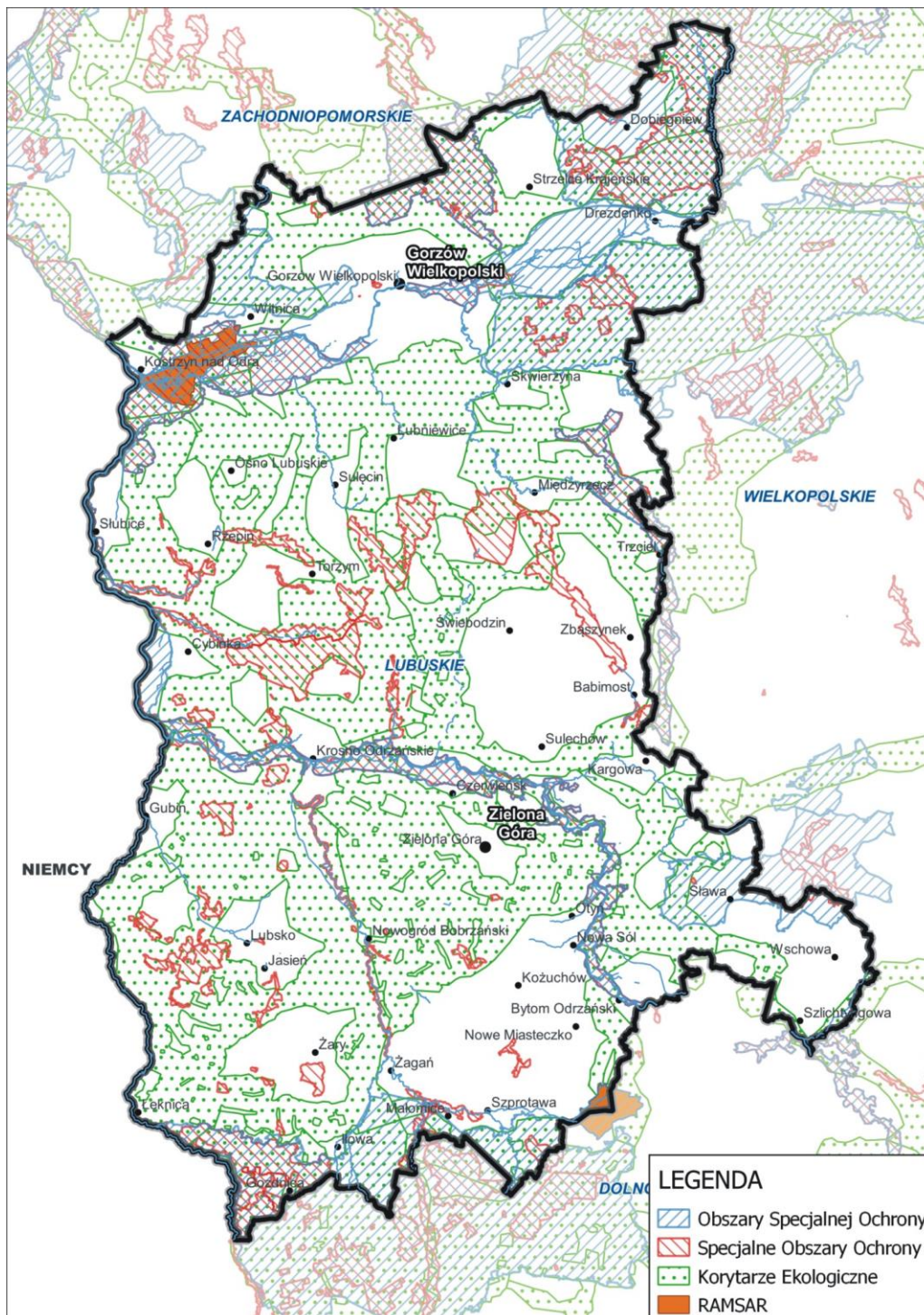
Nazwa obszaru	Kod	Powierzchnia [ha]
Bory Chrobotkowe Puszczy Noteckiej	PLH080032	2309,03
Brożek	PLH080051	65,13
Dąbrowy Gubińskie	PLH080069	1534,62
Dębowe Aleje w Gryżynie i Zawiszach	PLH080035	29,71
Jeziora Brodzkie	PLH080052	829,18
Murawy Gorzowskie	PLH080058	79,85
Wilki nad Nysą	PLH080044	12226,59
Dolna Odra	PLH320037	0,00
Dolina Lubszy	PLH080057	724,52
Lubski Łęg Śnieżycowy	PLH080065	64,98
Łęgi koło Wymiarek	PLH080059	159,16
Las Żarski	PLH080070	1245,13
Skroda	PLH080064	378,62
Uroczyska Borów Zasi Eckich	PLH080060	4375,36
Dolina Pliszki	PLH080011	5033,85
Uroczyska Puszczy Drawskiej	PLH320046	30913,00
Broniszów	PLH080033	629,98
Ujście Ilanki	PLH080015	1958,74
Lasy Dobrosułowskie	PLH080037	11192,86
Ostoja Przemęcka	PLH300041	454,72
Rynna Jezior Torzyskich	PLH080073	306,13
Krośnieńska Dolina Odry	PLH080028	19188,04
Łęgi Odrzańskie	PLC020002	482,49

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych GDOŚ Warszawa - Geoserwis.

Spośród obszarów siedliskowych 12 znajduje się częściowo na terenie sąsiednich województw, natomiast wśród obszarów specjalnej ochrony ptaków tylko 2 spośród nich mieszczą się w granicach województwa lubuskiego w całości. Są to Dolina Dolnej Noteci PLB080002 oraz Ujście Warty PLC080001. Również obszar Dolina Środkowej Odry w 99 % mieści się w granicach województwa lubuskiego. Pozostałe 9 obszarów w znacznej części wykracza poza granice województwa.

Pod względem wielkości całkowitej powierzchni największy jest obszar Lasy Puszczy nad Drawą (PLB 320016), który znajduje się na północy województwa i zajmuje 190.279,1 ha, w tym 28% w granicach woj. lubuskiego. Natomiast najmniejszą powierzchnię – 4.605,4 ha posiada obszar Stawy Przemkowskie (PLB020003), położony na południu województwa lubuskiego, w którym znajduje się 30% jego powierzchni. Największym obszarem mającym znaczenie dla wspólnoty są Uroczyska Puszczy Drawskiej PLH320046 o łącznej powierzchni 74 416 ha, w tym w granicach województwa lubuskiego znajduje się 45%.

Mapa 2 Lokalizacja ostoi Natura 2000 na terenie województwa lubuskiego oraz korytarzy ekologicznych dużych ssaków

Źródło: Dane Geoserwis Warszawa, Jędrzejewski i in (2011).

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Łącznie wyżej wymienione obszary chronione stanowią 44% powierzchni województwa. Tak duży udział obszarów chronionych stanowi ważny wyróżnik regionu w skali kraju, stwarza korzystne warunki dla rozwoju turystyki, ale jednocześnie jest wyzwaniem dla intensywnych form gospodarowania.

Obszar województwa ma bardzo duże znaczenie w migracjach dużych ssaków (Jędrzejewski i in. 2011). Większa jego część pokryta jest korytarzami ekologicznymi o znaczeniu krajowym i międzynarodowym migracji dużych zwierząt. Jedynie w rejonie Świebodzin – Sulechów i Kożuchów – Szprotawa występują duże enklawy bez tych korytarzy. Ponadto system korytarzy migracji dużych ssaków uzupełniają korytarze ekologiczne dolin rzecznych rangi międzynarodowej – Odry i krajowej: Warty, Noteci, Nisy Łużyckiej i Bobru.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Województwo lubuskie charakteryzuje się bardzo wysokimi walorami przyrodniczymi, co ma związek z bardzo dużą lesistością i obecność różnicowanych siedlisk. Na podkreślenie zasługuje obecność licznych i zróżnicowanych form ochrony przyrody i bardzo dobrze zachowana struktura powiązań ekologicznych o charakterze leśnym i dolinnym, mająca postać krajowych korytarzy ekologicznych. Podstawowymi problemami jest stopniowe zanikanie ekosystemów o skrajnych warunkach siedliskowych, czyli muraw kserotermicznych, napiaskowych i ekosystemów hydrogenicznych. Dużym problemem jest intensyfikacja produkcji rolnej i leśnej, a na terenach łąkowych również zaniechanie ekstensywnego użytkowania łąk lub ich zaorywanie. Niewielki jest udział obszarów zielonej i błękitnej infrastruktury w obrębie miast, co niekorzystnie wpływa na ich dostosowanie się do zmian klimatu, a także obniża walory przyrodnicze tych terenów. Ocenia się również, że działania w zakresie ochrony bioróżnorodności wymagają wsparcia. Wynika to z generalnie niskiego w skali kraju wsparcia finansowego ochrony przyrody i krajobrazu, a także wyjątkowo dużych potrzeb województwa, w którym 44% terenu znajduje się w różnych formach ochrony przyrody.

5.2 Zwierzęta

Opis

Obszar województwa lubuskiego charakteryzuje się zróżnicowanymi walorami faunistycznymi, co związane jest ze zróżnicowanymi warunkami fizjograficznymi i zdywersyfikowaną intensywnością antropopresji. Występują tu następujące przenikające się zgrupowania fauny:

- zgrupowanie fauny terenów upraw rolnych gruntów ornych z lokalnymi zadrzewieniami – występuje głównie w rejonach rolniczych Kożuchów – Szprotawa, Sulechów – Świebodzin oraz w rejonie Gorzowa Wielkopolskiego, z wyjątkiem wielkoprzestrzennych kompleksów leśnych. Na tarasach zalewowych Odry, Warty, Noteci i innych rzek zespół ten przenika się z zespołami faunistycznymi typowymi dla obszarów wodnoblotnych, a na obszarach zurbanizowanych z zespołami typowymi dla terenów zabudowanych. Do gatunków

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

stwierdzanych w tej strefie należą m.in.: skowronek *Alauda arvensis*, przepiórka *Coturnix coturnix*, kuropatwa *Pedrix pedrix*, bażant *Phasianus colchicus*, zając *Lepus caevis*, ropucha szara *Bufo bufo*, nornik zwyczajny *Microtus arvalis*, mysz domowa *Mus musculus*, kret *Talpa europaea*. Zgrupowanie nie ma wysokich walorów przyrodniczych godnych szczególnej ochrony. Dominują tu gatunki synantropijne, powiązane z człowiekiem i tolerujące jego gospodarkę,

- zgrupowanie fauny terenów strefy ekotonowej kompleksów leśnych – występuje w strefie granicy las – pole, w obszarach rolno-leśnych z dużym udziałem zadrzewień, wszędzie tam, gdzie dominuje harmonijny leśno-rolny krajobraz. Do gatunków stwierdzanych w tej strefie należą potrzaszcz *Miliaria calandra*, myszołów *Buteo buteo*, jastrząb *Accipiter gentilis*, świergotek drzewny *Anthus trivialis*, słowik rdzawy *Luscinia megarynchos*, kos *Turdus merula*, drozd śpiewak *Turdus philomelos*, cierniówka *Sylvia communis*, dzięcioł duży *Dendrocopos major*, piecuszek *Phylloscopus trochilus*, ropucha paskówka *Bufo calamita*, jeleń *Cervus elaphus*, sarna *Capreolus capreolus*, dzik *Sus scrofa*, lis *Vulpes vulpes*. Zgrupowanie to ma duże znaczenie dla zachowania różnorodności przyrodniczej województwa w obrębie terenów rolno-leśnych. Szczególnie powinno być chronione dla zachowania odpowiedniego rozwinięcia granicy las – trwałe użytki zielone. Na tej granicy występują najcenniejsze gatunki.
- zgrupowanie fauny terenów zurbanizowanych – występuje na obszarach zabudowanych miast i wsi – jest to zgrupowanie gatunków podobnych do strefy gruntów ornych (w szczególności na wsiach i w małych miasteczkach), tyle, że bardziej zubożone pod względem bioróżnorodności występujących taksonów. Nie ma dużego znaczenia waloryzacyjnego poza nielicznymi rzadszymi gatunkami, jak bocian biały *Ciconia ciconia*, nietoperze związane z terenami zabudowanymi, niektóre sowy i nie musi podlegać szczególnej ochronie.
- zgrupowanie fauny naturalnych łąkowych, szuwarowych i leśnych obszarów wodno-błotnych – występuje na terenie dużych dolin rzecznych Odry, Warty, Noteci, Nysy Łużyckiej, Bobru i innych rzek, bardzo często w obrębie międzywala rzek lub na terenach naturalnych zalewów powodziowych, jak np. w ujściu Warty. Lokalnie spotyka się je również w strefach przyjeziornych, podmokłych lasach i zawodnionych obniżeniach terenowych na wysoczyźnie polodowcowej. Do gatunków, które można stwierdzić na tych terenach należą m.in.: derkacz *Crex crex*, muchołówka białoszyja *Ficedula albicollis*, muchołówka szara *Ficedula parva*, dzięcioł średni *Dendrocopos medius* i zielonosiwy *Picus viridis*, kanie *Milvus* sp., większość krajowych gatunków płazów i wiele innych gatunków. Fauna obszarów wodno-błotnych charakteryzuje się najwyższymi walorami przyrodniczymi. Obszary te mają też bardzo duże znaczenie w migracjach ptaków i płazów. Naturalne leśne i otwarte siedliska dla tego zgrupowania fauny powinny w polityce zagospodarowania przestrzennego podlegać bezwarunkowej ochronie. Dotyczy to w szczególności najcenniejszych obszarów występujących w obrębie doliny Odry, Warty, Noteci, kompleksów jezior. W najpełniejszym zestawie gatunków wodno-błotnych leśnych

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

zgrupowanie to występuje w dolinie ujścia Warty, gdzie jest chronione w parku narodowym. Do gatunków kluczowych dla obszarów dolin rzecznych należą: bączek, błotniak stawowy, błotniak łąkowy, zielonka, kropiatka, żuraw, derkacz, gąsiorek i ortolan, jarzębatka, bocian czarny, bocian biały, trzmielojad, kania czarna i ruda, zimorodek, dzięcioł zielonosiwy, średni i czarny, muchołówka białoszyja, muchołówka mała, czapla miała, nur białoszyi, łabędź krzykliwy. Gatunki te są chronione w UE. Wyznaczając dosyć liczne w porównaniu do innych województw ostoje ptasie Natura 2000 na terenie województwa lubuskiego strona Polska zobowiązała się do zachowania siedlisk tych gatunków.

- zgrupowanie fauny typowej dla wnętrza dużych kompleksów leśnych – występuje we wszystkich większych kompleksach leśnych zachowujących na dużych areałach warunki ekologiczne wnętrza leśnego o charakterze puszczańskim, tj. Puszczy Gorzowskiej (Barlineckiej), Puszczy Drawskiej, Puszczy Lubuskiej (Rzepińskiej), Borach Zielonogórskich, Puszczy Noteckiej (Notecko-Warciańskiej), Borach Dolnośląskich (Puszcza Zgorzelecka). W porównaniu do innych stref charakteryzuje się występowaniem dużych ssaków, w tym wilka *Vulpes vulpes*, a także łownych, w szczególności jelenia i dzika. Generalnie różnorodność faunistyczna w tej grupie jest bardzo duża i obejmuje zarówno bezkręgowce, jak i kręgowce. Występujące tu gatunki najmniej ulegają synantropizacji. Zgrupowanie ma bardzo duże znaczenie waloryzacyjne w szczególności w kompleksach leśnych z dominacją starodrzewi drzew liściastych.

Zważywszy na proporcje udziału powierzchniowego krajobrazów typowych dla opisanych powyżej zgrupowań fauny można stwierdzić, że obszar województwa lubuskiego zdominowany jest przez zespoły faunistyczne typowe dla wielkich kompleksów leśnych, a strefowo w pasmach dolin rzecznych i rynien glacialnych z jeziorami występują zespoły fauny wodno-błotnej. Na pozostałym obszarze z dominacją gruntów rolnych i terenów zabudowanych charakteryzuje się niewielkimi walorami faunistycznymi. Występujące tu gatunki są w większości pospolite w całym regionie.

Duże kompleksy leśne oraz większe doliny rzeczne poza potencjałem w zakresie możliwości osiedlania się rzadkich i chronionych gatunków zwierząt mają również ogromne znaczenie migracyjne w szczególności w zakresie migracji ptactwa wodno-błotnego, ryb, płazów i nietoperzy (doliny i rynny glacialne z jeziorami) oraz rzadkich dużych ssaków, jak np. wilk. Obszary te stanowią korytarze ekologiczne rangi krajowej i międzynarodowej.

Do ważniejszych rzadkich i chronionych gatunków zwierząt na terenie województwa należą:

- Gatunki skrajnie zagrożone i narażone na wyginięcie E – sokół wędrowny, żółw błotny, łosoś,
- Gatunki narażone na wyginięcie V – nocek Bechsteina, bąk, rożeniec, błotniak zbożowy, błotniak łąkowy, rybołów, kropiatka, zielonka, sieweczka obroźna, batalion, kulik wielki, rybitwa białoczelna, sowa błotna, rudogłówka, minóg rzeczny, jelonek rogacz, kozioróg dębosz,

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- Gatunki rzadkie z dużym ryzykiem wyginięcia R – wilk, wydra, ohar, orlik krzykliwy, bielik, puchacz, wodniczka, ciosa,
- Gatunki wydobyte z niebezpieczeństwa O – bóbr europejski, kormoran czarny, gągoł, kania ruda.

Wśród gatunków zwierząt chronionych na podstawie Dyrektywy Siedliskowej na terenie województwa lubuskiego występują:

- czerwończyk fioletek *Lycaena Helle*
- czerwończyk nieparek *Lycaena dispar*
- jelonek rogacz *Lucanus cervus*
- kozioróg dębosz *Cerambyx cerdo*
- modraszek nausitous *Maculinea nausithous*
- modraszek telejus *Maculinea teleius*
- pachnica dębowa *Osmoderma eremita*
- trzepla zielona *Ophiogomphus Cecylia*
- boleń *Aspius aspius*
- głowacz białołetwy *Cottus gobio*
- koza *Cobitis taenia*
- minóg rzeczny *Lampetra fluviatilis*
- minóg strumieniowy *Lampetra planeri*
- różanka *Rhodeus sericeus amarus*
- piskorz *Misgurnus fossilis*
- kumak nizinny *Bombina bombina*
- traszka grzebieniasta *Triturus cristatus*
- żółw błotny *Emys orbicularis*
- bóbr europejski *Castor fiber*
- mopek *Barbastella barbastellus*
- nocek Bechsteina *Myotis bechsteini*
- nocek duży *Myotis myotis*
- nocek łydkowłosy *Myotis dasycneme*
- nocek orzęsiony *Myotis emarginatus*
- podkowiec mały *Rhinolophus hipposideros*
- ryś *Lynx lynx*
- wilk *Canis lupus*
- wydra *Lutra lutra*.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Województwo lubuskie charakteryzuje się wysokimi walorami faunistycznymi, co związane jest z występowaniem cennych siedlisk puszc leśnych, dużych dolin rzecznych oraz kompleksów jezior. Głównymi problemami dla cennych zgrupowań fauny są: niszczenie siedlisk skrajnych pod względem warunków wilgotnościowych, czyli wodno-błotnych i muraw kserotermicznych oraz napiaskowych, wzrost intensywności użytkowania gospodarczego lasów, fragmentacja krajobrazu zmniejszająca arealty występowania cennych gatunków oraz tworząca bariery migracyjne, a także przecinanie korytarzy ekologicznych.

5.3 Rośliny

Opis

Na terenie województwa lubuskiego występuje kilkadziesiąt gatunków roślin chronionych. Do najrzadszych należą gatunki z kategorii – E skrajnie narażone i ginące – gałuszka lulecznica, nadbrzeżyca nadrzeczna, kaldejsza dziewięciornikowata. Do gatunków narażonych na wyginięcie o niewielkiej liczebności – V należy nawodnik sześciopręcikowy, pajęcznica liliowata, ostnica Jana, przygiełka brunatna. Do gatunków rzadkich – R zalicza się m.in. ponikło wielołodygowe. Do cennych gatunków wodnych należą też kotewka orzech wodny, salwinia pływająca i grzybieńczyk wodny. Gatunki torfowiskowe reprezentuje m.in. rosiczka okrągłolistna i pośrednia. Wśród gatunków łąkowych i murawowych cenne są kosaciec syberyjski, goździk pyszny, storczyk bładny, obuwik pospolity. Liczną grupę cennych gatunków leśnych reprezentują: gnieźnik leśny, buławnik wielkokwiatowy, lilia złotogłów, kruszczyk błotny, kruszczyk szerokolistny, naparstnica zwyczajna.

Zróżnicowane warunki abiotyczne powodują, że na terenie województwa występują bardzo liczne siedliska przyrodnicze chronione:

- 2330 – wydmy śródlądowe z murawami napiaskowymi (Corynephorus, Agrostis)
- 3110 – jeziora lobeliowe
- 3130 – brzegi lub osuszane dna zbiorników wodnych ze zbiorowiskami z Littorelletea, Isoëto-Nanojuncetea
- 3140 – twarowodne oligo- i mezotroficzne zbiorniki wodne z podwodnymi łąkami ramienic Charetea (jeziora ramienicowe)
- 3150 – starorzecza i naturalne eutroficzne zbiorniki wodne ze zbiorowiskami z Nympheion, Potamion
- 3160 – naturalne, dystroficzne zbiorniki wodne
- 3260 – nizinne i podgórskie rzeki ze zbiorowiskami włosieniczników (Ranunculion fluitantis)
- 3270 – zalewane muliste brzegi rzek z roślinnością Chenopodion rubri p.p. i Bidention p.p.
- 4010 – wilgotne wrzosowiska z wrzoścem bagiennym (Ericion tetralix)
- 4030 – suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylion)
- 6120 – ciepłolubne, śródlądowe murawy napiaskowe (Koelerion glaucae)*

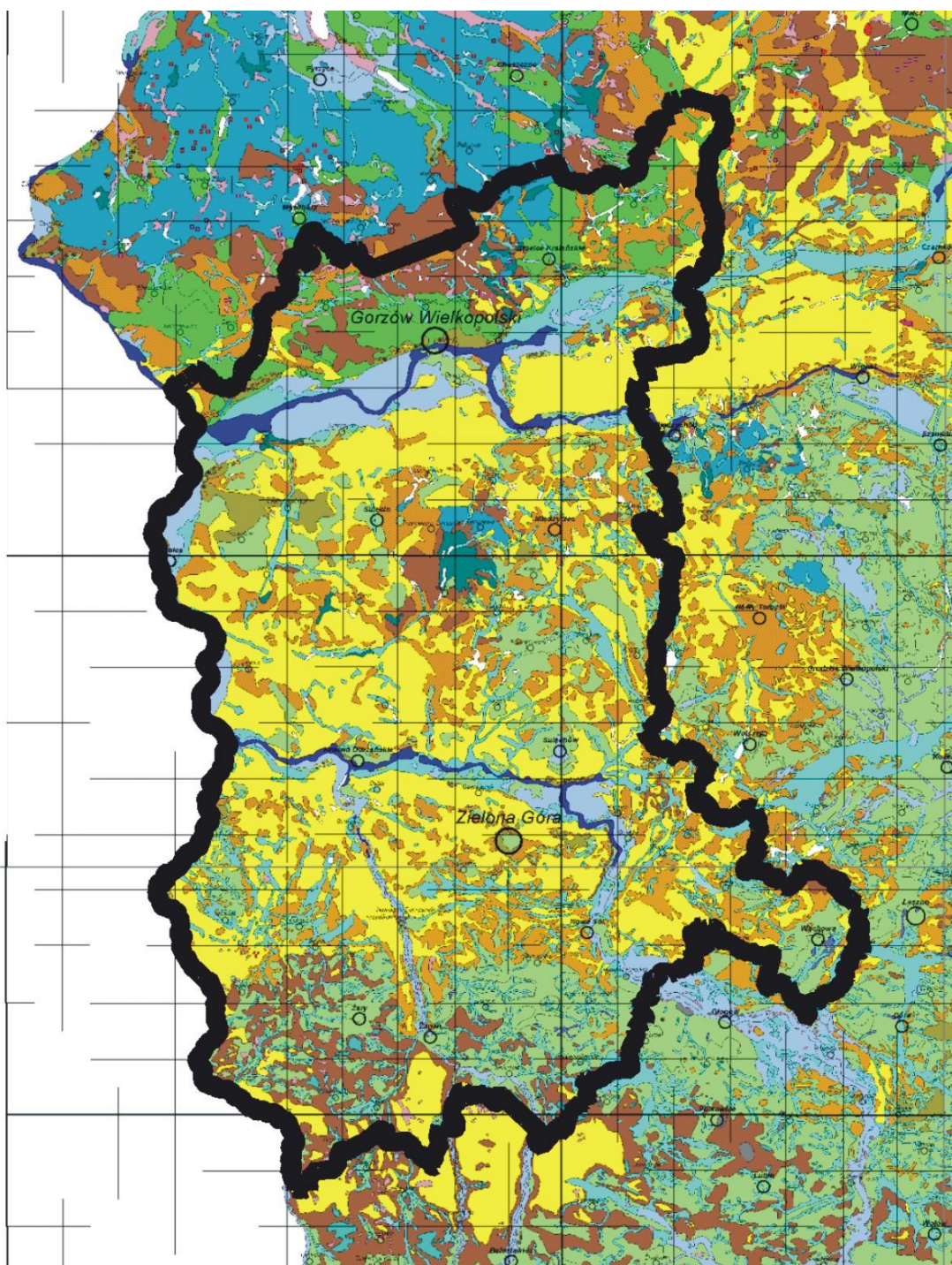
Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- 6210 – murawy kserotermiczne (Festuco-Brometea i ciepłolubne murawy z *Asplenion septentrionalis*, *Festucion pallentis*)* – priorytetowe są tylko murawy z istotnymi stanowiskami storczyków
- 6230 – górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardion – płaty bogate florystycznie)*
- 6410 – zmiennowilgotne łąki trzęślicowe (Molinion)
- 6430 – ziołorośla górskie (*Adenostylion alliariae*) i ziołorośla nadrzeczne (*Convolvuletalia sepium*)
- 6440 – łąki selernicowe (*Cnidion dubii*)
- 6510 – niżowe i górskie świeże łąki użytkowane ekstensywnie (*Arrhenatherion elatioris*)
- 7110 – torfowiska wysokie z roślinnością torfotwórczą (żywe)*
- 7120 – torfowiska wysokie zdegradowane, lecz zdolne do naturalnej i stymulowanej regeneracji
- 7140 – torfowiska przejściowe i trzęsawiska (przeważnie z roślinnością z *Scheuchzerio-Caricetea*)
- 7150 – obniżenia na podłożu torfowym z roślinnością ze związku *Rhynchosporion*
- 9110 – kwaśne buczyny (*Luzulo-Fagenion*)
- 9130 – żyzne buczyny (*Dentario glandulosae-Fagenion*, *Galio odorati-Fagenion*)
- 9150 – ciepłolubne buczyny storczykowe (*Cephalanthero-Fagenion*)
- 9160 – grąd subatlantycki (*Stellario-Carpinetum*)
- 9170 – grąd środkowoeuropejski i subkontynentalny (*Galio-Carpinetum*, *Tilio-Carpinetum*)
- 9190 – kwaśne dąbrowy (*Quercion robori-petraeae*)
- 91D0 – bory i lasy bagienne (*Vaccinio uliginosi-Betuletum pubescentis*, *Vaccinio uliginosi-Pinetum*, *Pino mugo-Sphagnetum*, *Sphagno girgensohnii-Piceetum*) i brzoźowo-sosnowe bagienne lasy borealne*
- 91E0 – łągi wierzbowe, topolowe, olszowe i jesionowe (*Salicetum albo-fragilis*, *Populetum albae*, *Alnenion glutinoso-incanae*) i olsy źródliskowe*
- 91F0 – łąkowe lasy dębowo-wiązowo-jesionowe (*Ficario-Ulmetum*)
- 91I0 – dąbrowy ciepłolubne (*Quercetalia pubescenti-petraeae*)*
- 91T0 – sosnowy bór chrobotkowy (*Cladonio-Pinetum* i chrobotkowa postać *Peucedano-Pinetum*).

W szczególności dobrze reprezentowane są na ternie województwa siedliska leśne oraz łąkowe. Rzadziej występują np. murawy kserotermiczne.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Mapa 3 Potencjalna roślinność naturalna województwa lubuskiego (objaśnienia w tekście)

Źródło: Matuszkiewicz, Potential natural vegetation of Poland (Potencjalna roślinność naturalna Polski) IGIPZ PAN, Warszawa, 2008

Obecna roślinność rzeczywista w znacznym stopniu odzwierciedla roślinność potencjalną. Mapa potencjalnej roślinności naturalnej wskazuje, że większość obszaru województwa powinna

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

być zajęta przez bory (kolor żółty). Uzupełniają je grądy (zielony) oraz kwaśne dąbrowy i buczyny (kolory brązowe). Łęgi dominują w dużych dolinach rzecznych (kolor szaroniebieski).

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Zróżnicowanie warunków siedliskowych województwa lubuskiego powoduje znaczne zróżnicowanie roślinności, w tym występowanie wielu cennych gatunków roślin. Najcenniejsze są gatunki związane z wodami, terenami podmokłymi, a także leśnymi. Na terenie województwa występuje bardzo duża liczba siedlisk przyrodniczych chronionych Natura 2000. Do głównych problemów należy zanikanie zbiorowisk roślinnych związanych z ekstensywnym użytkowaniem łąkowym i leśnym. Brak użytkowania, użytkowanie zbyt intensywne lub zmiany w przeznaczeniu łąk i pastwisk na grunty orne powodują duże straty w roślinności naturalnej.

5.4 Ludzie

Opis

Zgodnie z danymi GUS w 2021 r. (Dane Statystyczne GUS..., 2022) województwo zamieszkiwało 1 003 155 osób. Jest to drugie po województwie opolskim najmniej zaludnione województwo w kraju. Liczba ludności zamieszkującej województwo w ostatnich 25 latach ulega nieznacznym wahaniom. Po nieznacznym spadku w latach 2000-2010 w ostatnim dziesięcioleciu odnotowano ponowny niewielki wzrost, a następnie spadek. Gęstość zaludnienia jest niska na tle kraju i wynosi średnio 72 osoby/km² (średnia w kraju 123 os./km²). Udział kobiet w populacji wynosi ok. 51%, mężczyźni 49%. Największe ośrodki osadnicze stanowią Gorzów Wielkopolski oraz Zielona Góra - jedyne miasta z liczbą ludności ponad 100 tys. Najmniej liczny jest powiat sulęciński. W 2020 r. wskaźnik urbanizacji określający procentowy udział mieszkańców miast w ogólnej liczbie ludności wyniósł 64,85%, i nieznacznie był wyższy niż w latach 2014-2015 (stopień urbanizacji jest wyższy niż średnio w kraju: 60% i lokuje województwo w połowie stawki 16 województw). Liczba mieszkańców miast i ich udział w ogólnej liczbie ludności województwa mimo okresowych fluktuacji systematycznie maleje od końca lat 90-tych. W województwie zmniejsza się potencjał zasobów ludności w wieku produkcyjnym. Obserwowany jest również dalszy wzrost liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Zgodnie z prognozą – w 2050 r. liczba ludności województwa lubuskiego wyniesie 878,6 tys. W porównaniu do stanu w roku bazowym 2013 oznacza to zmniejszenie liczby ludności o 142,8 tys., tj. o 14,0%. Aż 91% przewidywanego spadku wielkości populacji będzie dotyczyła miast.

Z punktu widzenia obciążenia środowiska przyrodniczego zmniejszenie się liczby ludności i tym samym gęstości zaludnienia na terenie województwa lubuskiego jest zjawiskiem korzystnym, natomiast niekorzystne jest zmniejszanie się udziału ludności miejskiej, które oznaczać może zasiedlanie stref podmiejskich i wzrost urbanizacji na terenach cennych przyrodniczo. Niezależnie od tego zmniejszanie się liczby ludności i starzenie populacji jest niekorzystnym procesem ze społecznego i gospodarczego punktu widzenia.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Województwo lubuskie charakteryzuje się niską gęstością zaludnienia, relatywnie niską liczbą mieszkańców ogółem oraz wzrostem liczby osób starszych. Niekorzystne są prognozy demograficzne zakładające spadek liczby mieszkańców. Potencjalnym problemem środowiskowym jest wzrost presji osadniczej na terenach cennych przyrodniczo, w szczególności w strefach podmiejskich. Istotnymi problemami są nierówny dostęp do usług ochrony zdrowia, opieki społecznej edukacji, starzejące się społeczeństwo, dosyć niskie dochody i zagrożenie ubóstwem części ludności, a także problemy związane z bezrobociem w niektórych grupach wiekowych (np. wśród młodych).

5.5 Woda

Opis

Województwo lubuskie w całości położone jest w dorzeczu Odry (Mapa Podziału Hydrograficznego Polski). Obecny kształt sieci rzecznej jest tu silnie uwarunkowany systemami pradolin. Południowa część regionu stanowi Region Wodny Środkowej Odry, północna – Region Wodny Warty, natomiast zachodnia – Region Wodny Dolnej Odry i Przymorza Zachodniego. Przepływ rzek jest generalnie północny i zachodni. Jedynie niewielka część krótkich dopływów Odry na odcinku doliny w obrębie Pradoliny Warszawsko-Berlińskiej ma przepływ południowy. Podobnie ujściowe odcinki rzek na północy regionu, w tym Drawy, mają odpływ południowy do doliny Noteci i Warty płynących tu w Pradolinie Toruńsko-Eberswaldzkiej. Województwo charakteryzuje dobrze rozwinięta i dosyć równomierna sieć hydrograficzna. Główne rzeki województwa to: Odra, Warta, Noteć, Nysa Łużycka, Bóbr i Obra. Na terenie województwa lubuskiego znajduje się 418 rzek, kanałów oraz innych cieków, o łącznej długości około 4600 km. Większość rzek jest przynajmniej częściowo uregulowana.

Obszary zagrożone wystąpieniem powodzi są zlokalizowane w dolinach głównych rzek regionu: Odry, Warty, Nysy Łużyckiej, Noteci i Bobru oraz częściowo w sąsiedztwie ich dopływów (Mapy Zagrożenia Powodziowego, KGZW). Zagrożenie powodziowe dla większości dużych rzek ograniczane jest wałami przeciwpowodziowymi.

Na terenie województwa występuje ogółem 519 jezior o łącznej powierzchni 13009,8 ha, co stanowi 0,9% powierzchni województwa. Największym jeziorem regionu jest Jezioro Sławskie o powierzchni zwierciadła wody 817,3 ha. Część północna województwa lubuskiego, na północ od doliny Odry, posiada stosunkowo wysoki współczynnik jeziorności (stosunek powierzchni jezior do powierzchni obszaru) wynoszący 2-3%. Znaczna część jezior jest ze sobą powiązane rynnami subglacialnymi. Najdłuższe rynny, jak zlokalizowana na pograniczu z województwem wielkopolskim, ciągną się na przestrzeni kilkudziesięciu kilometrów.

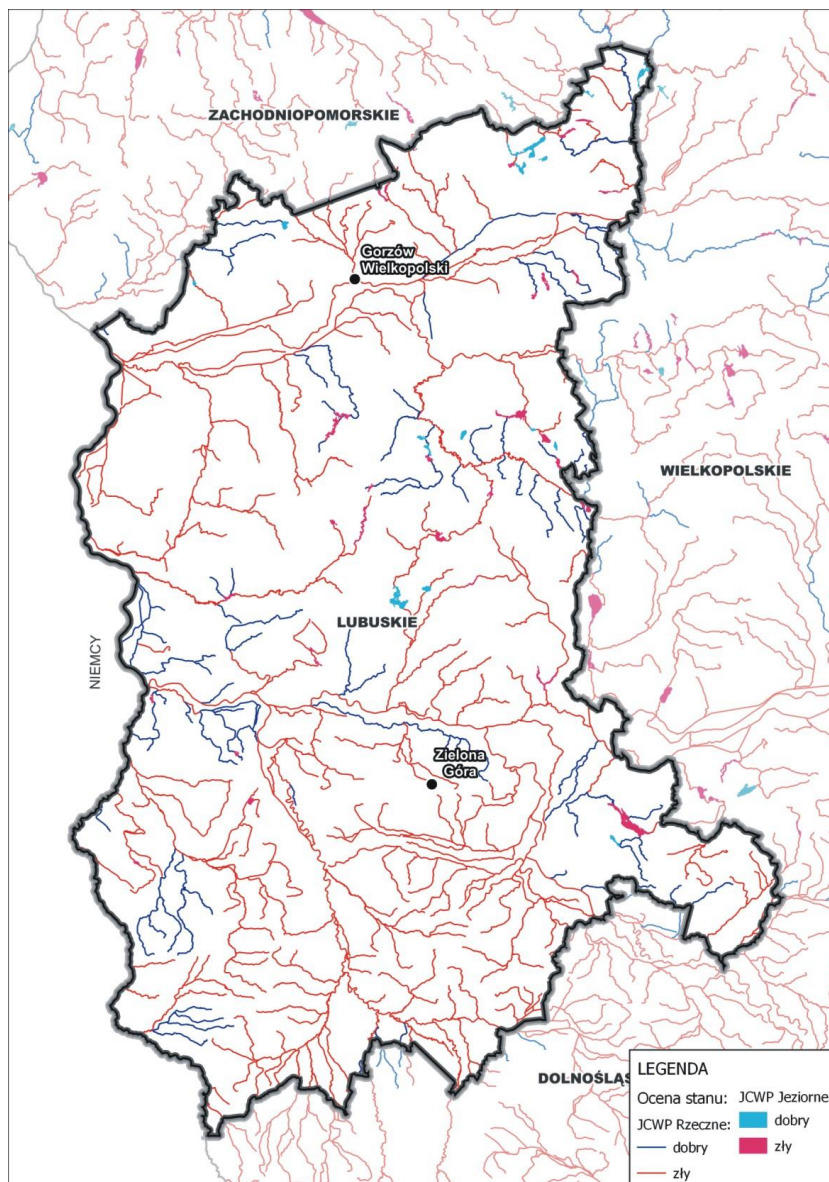
Na terenie województwa lubuskiego zlokalizowanych jest (w całości lub częściowo) 213 zlewni JCWP (Jednolitych Części Wód Powierzchniowych) rzek i 65 zlewni JCWP jezior. Spośród 26

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

typów abiotycznych rzek występujących na terenie kraju, w województwie lubuskim występuje 10 typów, z dominacją potoków nizinnych piaszczystych (Stan środowiska... 2020). Po nich, do najliczniej reprezentowanych zaliczyć można potoki nizinne żwirowe oraz rzeki nizinne piaszczysto-gliniaste.

Na obszarze województwa lubuskiego najwięcej JCWP jeziornych (po 25) należy do typu jeziora o wysokiej zawartości wapnia, dużym wpływie zlewni, stratyfikowane oraz do typu jeziora o wysokiej zawartości wapnia, dużym wpływie zlewni, niestratyfikowane. Jeziora typu jeziora o wysokiej zawartości wapnia, małym wpływie zlewni, stratyfikowane reprezentowane są przez 8 jezior. Najmniej liczne są jeziora typu jeziora o wysokiej zawartości wapnia, małym wpływie zlewni, niestratyfikowane reprezentowane przez 2 jeziora. Większość badanych jezior to jeziora naturalne, natomiast 4 jeziora (Kochle, Osiek z Ogardzką Odnogą, Słowa, Bukowieckie) zostały wyznaczone jako silnie zmienione.

Mapa 4 Lokalizacja i stan rzek oraz jezior (JCWP) na terenie województwa lubuskiego

Źródło: Dane KZGW Warszawa.

Jak wskazuje mapa większość JCWP rzecznych województwa ma zły stan, wśród jeziornych JCWP mniej więcej połowa. Spośród 187 JCWP monitorowanych w ramach PMŚ (Stan środowiska... 2020), stan/potencjał ekologiczny sklasyfikowano w 55, z czego 53 (28%) osiągnęły stan/potencjał ekologiczny poniżej dobrego. W 39 JCWP o takim stanie/potencjale zdecydowała głównie klasa elementów biologicznych, a w 14 klasa elementów fizykochemicznych.

Klasyfikacja badanych w 2018 roku elementów biologicznych wykonana została dla 55 JCWP, z czego bardzo dobry stan (I klasa) został określony w 1 (2%), dobry (II klasa) w 15 (27%), umiarkowany (III klasa) w 27 (49%), słaby (IV klasa) w 8 (15%), a zły stan (V klasa) w 4 (7%) (Stan środowiska..., 2020). Elementami biologicznymi, które najczęściej osiągały stan poniżej dobrego

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

były: fitoplankton – w 100% JCWP oraz makrozoobentos – w 76% . Fitobentos był wskaźnikiem, który najrzadziej osiągał stan poniżej dobrego – 7% JCWP.

Klasyfikacja elementów fizykochemicznych wykonana dla 58 JCWP wykazała, że w 1 (2%) spełniały one kryteria dla stanu/potencjału bardzo dobrego (I klasa), w 6 (10%) zaklasyfikowano je do stanu/potencjału dobrego (II klasa), natomiast w 51 (88%) ich jakość oceniono jako stan/potencjał poniżej dobrego (klasa >II) (Stan środowiska..., 2020). Najczęstsze przekroczenia średniorocznych wartości dla II klasy jakości wód wykazywały następujące wskaźniki: odczyn pH (w 36 z 57 JCWP, tj. 63 %), ChZT-Cr (w 19 z 44 tj. 43%), wapń (w 13 z 44 , tj. 30%) oraz siarczany (w 16 ze 48 , tj. 33%).

W 2018 badania wskaźników umożliwiających określenie stanu chemicznego przeprowadzono w 86 ze 187 JCWP (46%). W 15 (8%) stwierdzono dobry stan chemiczny, natomiast w 71 (38%) stan chemiczny poniżej dobrego (Stan środowiska... 2020).

Spośród 60 JCWP jeziornych, ocenę stanu jednolitych części wód jeziornych w roku 2018 wykonano dla 30 jezior (50%), z czego 1 jezioro (2%) osiągnęło stan dobry, a 29 jezior (48%) stan zły (Stan środowiska..., 2020).

Zasobność w wody podziemne województwa jest jedną z najlepszych w kraju (dobra w części północnej i średnia w części południowej). Wynika to przede wszystkim z występowania znacznej liczby struktur i zbiorników wodonośnych, głównie w utworach czwartorzędowych o charakterze pradolinym. Utwory takie charakteryzuje płytkie położenie o stosunkowo słabej izolacji od powierzchni terenu, a więc o dobrym zasilaniu i szybkim przepływie. Z drugiej strony zbiorniki te są przez to zagrożone wpływem zanieczyszczeń pochodzenia antropogenicznego.

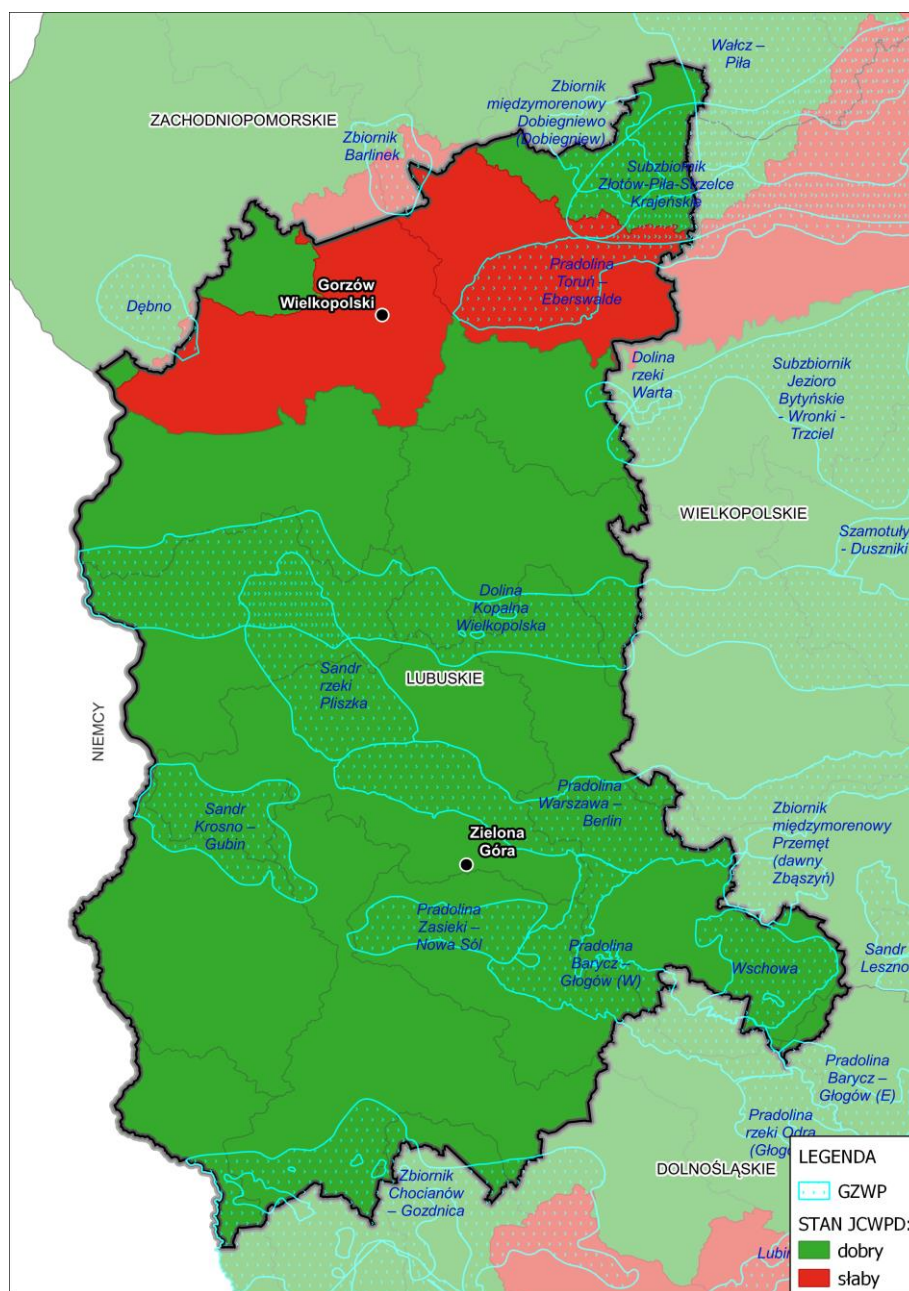
Wody podziemne czwartorzędowe ze względu na swój charakter wymagają szczególnej ochrony przed zanieczyszczeniem. Zasoby wód piętra czwartorzędowego stanowią 93% całości (15 GZWP), pozostałą część stanowią wody w utworach trzeciorzędu (2 GZWP). Do najważniejszych zbiorników należą 144 Dolina Kopalna Wielkopolska, 148 Sandr rzeki Pliszka, 150 Pradolina Warszawa – Berlin, 302 Pradolina Barycz – Głogów oraz 315 Zbiornik Chocianów – Gozdnicza.

Wykorzystanie wód podziemnych kształtuje się na poziomie 5% ogólnej wielkości zasobów województwa. Ze względu na stosunkowo słabą izolację aż 80% powierzchni wszystkich lubuskich GZWP wymaga ochrony. Wśród GZWP 16 z 17 zbiorników charakteryzuje typ ośrodka porowy, a jeden (Pradolina Warszawa Berlin nr 150), jest zbiornikiem porowo-szczelinowym.

Według ostatniej kompleksowej analizy stanu wód podziemnych z 2017 r. (Raport o stanie środowiska z 2018 r.) spośród JCWPd 15 charakteryzuje stan dobry, a 2 stan słaby. Wszystkie JCWPd charakteryzuje dobry stan ilościowy, więc przyczyną stanu ogólnego słabego, jest słaby stan chemiczny. JCWPd nr 93, 33 i 34 zostały uznane za zagrożone nieosiągnięciem celów środowiskowych.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Mapa 5 Lokalizacja i stan wód podziemnych JCWPd i GZWP na terenie województwa lubuskiego

Źródło: Dane KZGW Warszawa.

Według danych WIOŚ na obszarze województwa lubuskiego ostatnie wyniki jakości wód podziemnych przedstawiono za 2018 r. (Stan środowiska..., 2020). Badaniami objęto 3 JCWPd głównie z północy regionu: 33 (5 ppk), 34 (4 ppk), 93 (1 ppk). Badania prowadzono na terenie miasta Gorzów Wlkp. – 1 punkt, oraz na terenie powiatów: gorzowskiego – 3 punkty, sulęcińskiego – 1 punkt, strzelecko-drezdeneckiego – 4 punkty, żagańskiego – 1 punkt. Pod względem wskaźników organicznych wszystkie przebadane JCWPd cechowały się I klasą jakości. W zakresie pozostałych wskaźników wody dobrej jakości (II klasa) stwierdzono w 5 punktach pomiarowych,

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

zadowolającą jakość wód (III klasa) stwierdzono w 2 punktach, wody niezadowolającej jakości (IV klasa) odnotowano w 3 punktach.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Województwo lubuskie ma zróżnicowany i dobrze wykształcony system hydrograficzny z kilkoma dużymi rzekami Odrą, Wartą, Notecią i Bobrem oraz licznymi, w szczególności na północy jeziorami. Stan wód powierzchniowych w zakresie wskaźników chemicznych jest zły, w zakresie warunków ekologicznych dominuje umiarkowany.

W województwie występują liczne GZWP związane głównie z ośrodkami porowymi w systemach pradolin. Są one słabo izolowane od powierzchni terenu, więc potencjalnie zagrożone zanieczyszczeniami. Większość z 17 JCWPd ma dobry stan wód, 3 są zagrożone nie osiągnięciem celów środowiskowych. Zasobność wód podziemnych obecnie jest duża i niezbyt zagrożona.

Największe zagrożenie dla wód powierzchniowych i podziemnych związane jest z zanieczyszczeniem wód na terenach wiejskich. Zanieczyszczenia związane są z dysproporcją sieci wodociągowej do kanalizacyjnej i mają postać głównie ścieków sanitarnych, a także są pochodzenia rolniczego. Również narastającym zagrożeniem są zmiany klimatyczne i susza, wpływające na dostępność wód powierzchniowych a także zmiany w nich warunków ekologicznych, chronicznych i hydromorfologicznych. Innymi diagnozowanymi problemami są: o połowę mniejszy dostęp do kanalizacji i oczyszczalni ścieków mieszkańców wsi w porównaniu do miast (tam wynosi 95%), mniejszy niż w kraju odsetek mieszkańców korzystających z oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów, przestarzałe i nieszczelne sieci wodociągowe, a także problemy z oczyszczaniem ścieków na obszarach o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa sieci kanalizacyjnych jest nieoptymalna.

5.6 Powietrze

Opis

Ze względu na zróżnicowany charakter zagospodarowania przestrzennego terenu województwa lubuskiego, w tym bardzo duży udział rozległych, puszczańskich kompleksów leśnych, a także pozbawionych większych emiterów dolin rzecznych rozkład przestrzenny emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza jest nierównomierny. Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych (powiaty ziemskie: żarski, międzyrzecki oraz zielonogórski ze względu na zanieczyszczenia pyłowe oraz miasto Zielona Góra, miasto Gorzów Wlkp., powiaty ziemskie: gorzowski, żarski i zielonogórski ze względu na zanieczyszczenia gazowe). Obszar województwa jest podzielony na 3 strefy oceny jakości powietrza: miasto Gorzów Wielkopolski, miasto Zielona Góra i strefę lubuską. Wyniki badań jakości powietrza przedstawione w raporcie o stanie środowiska na terenie województwa z 2018 r. wskazują, że podobnie jak w latach ubiegłych głównym problemem w zakresie zanieczyszczenia powietrza w województwie lubuskim są wysokie stężenia pyłu zawieszonego PM10 oraz zawartego

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

w nim benzo(a)pirenu. Dodatkowo w niektórych latach wystąpiło przekroczenie wartości docelowej arsenu zawartego w pyłe zawieszonym PM10 oraz ozonu na obszarze strefy lubuskiej.

Rozkład emisji zanieczyszczeń powietrza pyłowych przez zakłady szczególnie uciążliwe wskazuje, że emisje największe charakteryzuje powiat żarski. Istotne są również emisje w powiatach zielonogórskim, świebodzińskim i międzyrzeckim. Najmniejsza są dla powiatu wschowskiego. W zakresie zanieczyszczeń gazowych największe emisje odnotowano w Zielonej Górze i Gorzowie Wielkopolskim oraz znaczne w powiecie gorzowskim, zielonogórskim i żarskim. Z rozkładu emisji pyłu zawieszonego PM10 PM2,5 oraz benzo(a)piranu wynika, że największe emisje są w powiatach z południa województwa. Wyniki badań emisji i modelowania stanu atmosfery pod względem poszczególnych zanieczyszczeń powietrza wskazują na głównie wyspowy charakter zagrożeń. Wyspy podwyższonych stężeń dla dwutlenku siarki związane są z ośrodkami miejskimi. W przypadku tlenków azotu podwyższone stężenia odnotowuje się w układzie strefowym głównych dróg autostrady A2 i drogi ekspresowej S3.

Na stan powietrza w regionie ma duży wpływ niewystarczający stopień zaawansowania procesów termomodernizacji budynków mieszkalnych i produkcyjno-usługowych. Zwiększa się przez to pobór energii i emisje do atmosfery ze spalania paliw.

Przeprowadzenie rocznej oceny jakości powietrza wykazało wystąpienie w roku 2018 (Stan środowiska..., 2020) przekroczeń wybranych poziomów w następujących przypadkach:

- dla strefy miasto Gorzów Wielkopolski – w odniesieniu do: poziomu docelowego stężeń benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi; poziomu celu długoterminowego stężeń ozonu, którego termin osiągnięcia wyznaczono na rok 2020, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi,
- dla strefy miasto Zielona Góra – w odniesieniu do: poziomu docelowego stężeń benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi; poziomu celu długoterminowego stężeń ozonu, którego termin osiągnięcia wyznaczono na rok 2020, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi,
- dla strefy lubuskiej – w odniesieniu do: poziomu dopuszczalnego stężeń pyłu zawieszonego PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi; poziomu docelowego stężeń benzo(a)pirenu zawartego w pyłe PM10, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi; poziomu celu długoterminowego stężeń ozonu, którego termin osiągnięcia wyznaczono na rok 2020, określonego ze względu na ochronę zdrowia ludzi; poziomu celu długoterminowego stężeń ozonu, którego termin osiągnięcia wyznaczono na rok 2020, określonego ze względu na ochronę roślin.

Badania monitoringu powietrza w zakresie występowania zagrożeń ponadnormatywnych wskazują na bardzo istotną wagę problemu niskiej emisji ze spalania paliw w małych kotłach.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Wyniki kontroli zakładów przemysłowych w zakresie hałasu wykazały przekroczenia dla pory nocnej dla 45% skontrolowanych zakładów. Przekroczenia powyżej 20dB odnotowano dla 3% skontrolowanych zakładów.

Wyniki badań hałasu komunikacyjnego prowadzone przez WIOŚ wskazują generalnie, że dla większości dróg wojewódzkich nie odnotowuje się przekroczeń norm, dla dróg krajowych przekroczenia te są odnotowywane, w szczególności w porze nocnej. Odnotowuje się również przekroczenia przy liniach kolejowych.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Stan powietrza atmosferycznego na terenie województwa lubuskiego jest zróżnicowany. Największe zagrożenia ze strony emisji i imisji występują w dużych ośrodkach miejsko-produkcyjnych. Podstawowymi problemami są pył zawieszony PM10 oraz związany z nim benzo(a)piren. Istotnym problemem jest niska emisja z lokalnych domowych kotłowni oraz zanieczyszczenia z autostrady i drogi ekspresowej. Problemem jest energochłonności gospodarki i mieszkalnictwa – województwo jest jednym z trzech o najmniejszej liczbie budynków poddanych termomodernizacji w latach 2010-2016 (Opracowanie..., 2018). Główną przyczyną występujących w regionie wysokich i podwyższonych stężeń zanieczyszczeń (zwłaszcza pyłu PM10) jest tzw. niska emisja. Największe ilości zanieczyszczeń emitowane są na obszarach powiatów gęsto zaludnionych i uprzemysłowionych (Roczna..., 2021). Istotnym problemem środowiskowym jest również ubóstwo energetyczne, którego stopa w 2016 roku kształtowała się na poziomie 15,7%, co na tle pozostałych regionów jest wynikiem średnim (Zjawisko... 2018).

5.7 Klimat

Opis

Województwo lubuskie ma najłagodniejsze warunki klimatyczne w Polsce, pomijając wąską strefę Morza Bałtyckiego (Atlas klimatu..., 2005; Klimat Polski..., 2020). Teren województwa należy do lubusko-dolnośląskiego regionu klimatycznego. Klimat na północy województwa, w pasie pradoliny Noteci i Warty, ma charakter przejściowy między chłodnym i dość wilgotnym regionem pomorskim, a cieplejszą i suchszą częścią środkową i południową regionu lubusko-dolnośląskiego.

Zgodnie z regionalizacją klimatyczną Polski zaproponowaną przez A. Wosia (1999), obszar województwa lubuskiego zalicza się do trzech regionów. Północna część województwa położona jest w zasięgu Regionu Dolnej Warty, obejmującego zachodnią część Kotliny Gorzowskiej. Z uwagi na uwarunkowania geomorfologiczne, na obszarze tym częściej niż w innych regionach obserwowane są dni z pogodą przymrozkową bardzo chłodną z opadem atmosferycznym. Również liczniejsze są dni z pogodą umiarkowaną ciepłą i bardzo ciepłą z dużym zachmurzeniem. Część środkowa i wschodnia województwa jest położona w Regionie Lubuskim, charakteryzującym się dość częstym występowaniem typów pogody gorącej. Często obserwowana jest pogoda słoneczna i bez opadów atmosferycznych, a także sytuacje pogodowe związane z wysokimi wartościami temperatury powietrza, dużym zachmurzeniem i brakiem opadów. Natomiast w porównaniu do

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

pozostałego obszaru Polski w omawianym regionie stosunkowo rzadko notowane są typy pogody przymrozkowej bardzo chłodnej. Południową i zachodnią część obejmuje Region Dolnośląski Zachodni, wyróżniający się znaczną liczbą dni z pogodą umiarkowanie ciepłą z dużym zachmurzeniem oraz brakiem opadów atmosferycznych. Jednocześnie region ten wyróżnia stosunkowo rzadkie pojawianie się typów pogody umiarkowanie mroźnej.

Region jest jednym z województw szczególnie narażonych na niski poziom opadów, a w konsekwencji na występowanie głębokich susz. Najmniej korzystny bilans wodny występuje w północno-wschodniej części regionu na pograniczu z Wielkopolską. Region zaliczany jest do najcieplejszych w kraju – w Słubicach znajduje się tzw. „polski biegun ciepła”, gdzie notowane są najwyższe maksymalne temperatury w Polsce. Średnia temperatura roczna z wielolecia jest wysoka i na prawie całym obszarze województwa wynosi ponad 8,5°C. Średnia temperatura stycznia to ok. -1°C, a lipca powyżej 18,5°C. Średnia temperatura powietrza zanotowana w 2014 roku na stacji meteorologicznej w Gorzowie Wielkopolskim wyniosła analogicznie jak na stacji w Zielonej Górze 10,40 C i była o 1,30 C wyższa niż w 2012 roku (notowana na obu stacjach). Średnia roczna suma opadów atmosferycznych mieści się w przedziale 550-600 mm. Pokrywa śnieżna utrzymuje się przez około 40 dni w roku w zachodniej części regionu i ok. 50 dni w części wschodniej. Przeważają wiatry zachodnie (ponad 60%). Analizowane przestrzenne zróżnicowanie warunków klimatycznych Polski pokazuje, że na przestrzeni lat zaszły niewielkie zmiany uśrednionych warunków klimatycznych, z tendencją wzrostową temperatury powietrza. Może to za sobą pociągać wzrost zmienności i częstsze występowanie w przyszłości zjawisk ekstremalnych. Zgodnie z danymi KLIMADA32 w województwie lubuskim do roku 2030 przewiduje się: wzrost ilości dni upalnych ($t_{max} > 25^{\circ}\text{C}$) o od 2 do 4 dni w stosunku do okresu referencyjnego (1971-2000). Wzrost ilości dni upalnych nastąpi w całej Polsce, a na zachodzie i północy prognozowana zmiana będzie najmniejsza, spadek liczby dni z okresami mroźnymi ($t_{min} < -10^{\circ}\text{C}$), do 4 dni mroźnych mniej niż w okresie referencyjnym, lokalnie nieznaczny wzrost lub spadek długości okresów suchych z sumą dobową opadu 10mm/d, wzrost długości okresu wegetacji.

Ostatnie lata, w tym luty 2022 r. wskazują, że region jest jednym z najbardziej zagrożonych charakterystycznymi dla Polski późnozimowymi orkanami.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Klimat województwa lubuskiego należy do najłagodniejszych w Polsce. Zagrożeniem klimatycznym podstawowym jest susza, która w północnej części regionu i przy granicy z Wielkopolską charakteryzuje się największym zagrożeniem w skali kraju. Niebezpieczna jest też ekstremalizacja zjawisk pogodowych związanych z niżami z północno-zachodniej Europy. Najważniejsze prognozowane oddziaływanie obejmuje częstsze ekstrema temperatury, większą intensywność opadów mogącą powodować powodzie o każdej porze roku, wzrost częstotliwości i intensywności huraganów, a także częstsze występowanie susz oraz związanych z tym strat w produkcji rolnej i zwiększonego ryzyka pożarów. Coraz częściej będzie można zaobserwować silne wiatry, w tym incydentalne trąby powietrzne i wyładowania atmosferyczne, które mogą

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

znacząco wpłynąć m.in. na rolnictwo, budownictwo oraz infrastrukturę energetyczną i transportową. Region jest zagrożony możliwością wystąpienia ekstremalnych zdarzeń związanych ze zmianami klimatu. W ostatnich dziesięcioleciach wyraźnie zaobserwowano w Polsce wzrost częstości opadów intensywnych, przekładający się na wzrost zagrożenia powodziowego, erozji wodnej i osuwisk. Jednocześnie obserwowany jest wzrost liczby dni bez opadu. W województwie lubuskim występują obszary o stosunkowo dużym potencjale zagrożenia powodziowego, szczególnie są to obszary położone wzdłuż Odry, oraz jej dopływów – Nysy Łużyckiej i Bobru (Plan zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Odry). Bardzo duże zagrożenie ze strony nawalnych deszczy obejmuje tereny miejskie.

5.8 Powierzchnia ziemi

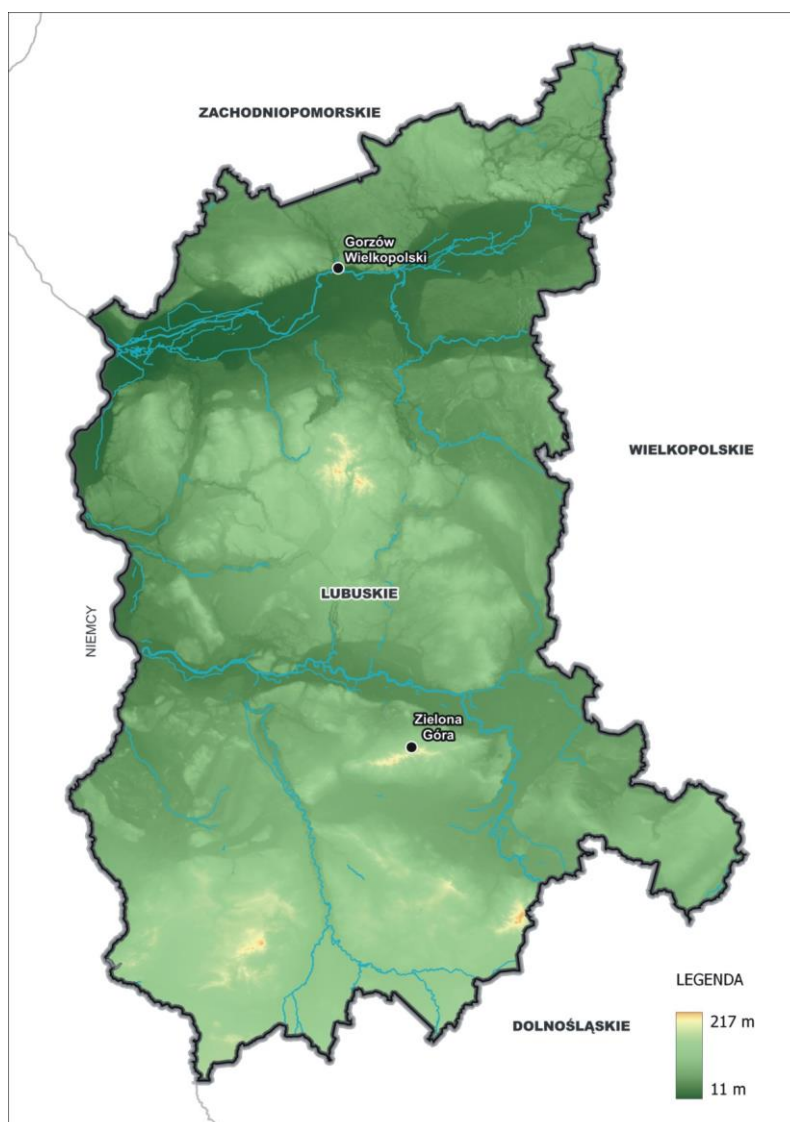
Opis

Przeważająca część województwa lubuskiego pod względem wyniesienia nad poziom morza znajduje się na wysokości od 60 do 100 m n.p.m., przy czym najwyżej położone punkty to Góra Bukowiec (227 m n.p.m.) i Góra Żarska (226,9 m n.p.m.).

Naturalna powierzchnia terenu związana jest z czwartorzędową genezą lodowcową, nieznacznie przeobrażoną w holocenie przez rzeki i działalność eoliczną. Obszar ma charakter generalnie nizinny, ale miejscami dosyć zróżnicowany wysokościowo i pod względem dynamiki rzeźby, co jest widoczne w szczególności w strefach marginalnych i recesyjnych postojów lądolodów Warty i Wisły. Powierzchnia terenu województwa ukształtowana została podczas zlodowaceń plejstoceniowych. Część południowa powstała w czasie zlodowacenia środkowopolskiego (Wał Trzebnicki, Bory Dolnośląskie), pozostała natomiast - w trakcie zlodowacenia bałtyckiego, w kilku jego fazach (pojezierza: Południowopomorskie i Lubuskie, Wzniesienia Zielonogórskie). Generalnie ta część ma bardziej zróżnicowany geomorfologiczny charakter ze względu na nieodległy czas tego zlodowacenia.

Charakterystyczną cechą rzeźby terenu województwa jest występowanie trzech stref wysoczyznowych rozciętych pradolinami wykorzystywanymi obecnie przez doliny Warty na północy i Odry w centrum (mapa).

Mapa 6 Zróżnicowanie rzeźby terenu województwa lubuskiego w świetle NMT

Źródło: Dane Geoportal.

Dominującymi formami rzeźby na terenie województwa są równiny sandrowe (Gorzowska, Torzymska) i młodoglacjalne wysoczyzny morenowe (pojezierza: Dobiegniewskie, Łagowskie, Sławskie oraz Wzniesienia Gubińskie i Wał Zielonogórski) rozcięte równoleżnikowo biegnącymi pradolinami (zach. odcinek Pradoliny Toruńsko-Eberswaldzkiej, Pradolina Warciańsko-Odrzańska, zach. część Obniżenia Milicko-Głogowskiego) oraz południkowymi obniżeniami (Lubuski Przełom Odry, wschodnia część Bruzdy Zbąszyńskiej). Charakterystyczne dla województwa są południowe rynny glacialne z jeziorami rynnowymi. W południowej części regionu rozciągają się wysoczyzny staroglacjalne (Wzniesienia Żarskie, Wzgórza Dalkowskie) oraz niziny akumulacyjne (Bory Dolnośląskie) związane ze zlodowaczeniem Warty, a nieznacznie również Odry. Najniższy punkt w województwie lubuskim leży w dolinie Odry na pn.-zach. od Kostrzyna (10 m n.p.m.), najwyższy - na obszarze Wzgórz Dalkowskich (227 m n.p.m.). Najniżej położoną miejscowością jest Kostrzyn

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 (14 m n.p.m.), najwyżej położonym jest miasto Zielona Góra (Wzgórza Piastowskie - 206,0 m n.p.m.).

Naturalna rzeźba terenu nie jest bardzo intensywnie przeobrażona antropogenicznie. Do większych form należą przeobrażenia wzdłuż autostrady i drogi ekspresowej S3, a także wyrobiska poeksploatacyjne kruszyw i duże składowiska odpadów komunalnych. Obszarami o największym zagrożeniu przekształcenia rzeźby terenu są zinwentaryzowane złoża surowców mineralnych. Również w strefach marginalnych zlodowaceń rzeźba może być lokalnie przekształcana.

W pokrywie glebowej terenu województwa dominują gleby mało przydatne dla rolnictwa, wytworzonych z piasków luźnych na sandrach, stożkach napływowych i tarasach pradolin. Z tych względów znaczna część obszaru jest zalesiona, w większości ubogimi borami sosnowymi. Wśród gruntów ornych największy udział, wynoszący 43%, stanowią gleby słabe i najslabsze (klasy V i VI). Około 41% powierzchni gruntów ornych stanowią gleby średnie (klasy IV). Udział gleb dobrych klasy III wynosi 16%, natomiast gleb bardzo dobrych klasy II 0,4%. Gleby najlepszej I klasy występują w znikomej ilości.

W strukturze genetyczno-typologicznej pokrywy glebowej przeważają gleby brunatne wylugowane i kwaśne (45% użytków rolnych), a znaczną część pokrywają również mady (15,3%), gleby bielicowe i pseudobielicowe (9,8%) oraz gleby pochodzenia organicznego (torfowe i murszowo-mineralne lub murszowate – 15%). Na terenie województwa przeważają gleby kwaśne i lekko kwaśne. Dane Okręgowej Stacji Chemiczno-Rolniczej w Gorzowie Wlkp. wskazują, że procentowy udział gleb bardzo kwaśnych, kwaśnych i lekko kwaśnych wynosił w województwie ok. 80%.

Najlepsze warunki dla produkcji roślinnej występują w gminie Strzelce Krajeńskie, położonej na północy województwa oraz w części gmin powiatów żagańskiego i nowosolskiego, w południowej części województwa. Zawartość próchnicy w glebach województwa lubuskiego jest niska, znacznie ustępując średniej zawartości w kraju. Zasobność gleb w składniki nawozowe (fosfor, potas, magnez) jest mocno zróżnicowana, w zależności od składu granulometrycznego gleby i intensywności produkcji roślinnej. Do korzystnych obserwacji należy brak zanieczyszczenia gleb siarką oraz pierwiastkami śladowymi. Na terenie województwa występuje ok. 1500 ha gruntów wymagających rekultywacji. Powierzchnia tych gruntów maleje. Najwięcej gruntów jest rekultywowanych na cele rolnicze.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Powierzchnia terenu województwa lubuskiego ma naturalny charakter genezy polodowcowej, i częściowo rzecznej i eolicznej. Rzeźba terenu najbardziej dynamiczna jest w części północnej, gdzie wyróżniają się wysoczyzny morenowe poroździelane pradolinami. Pokrywa glebowa obejmuje głównie gleby piaszczyste i piaszczysto-gliniaste o niewielkiej przydatności do produkcji rolnej.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Nie występują na terenie województwa intensywne procesy degradacji naturalnego ukształtowania oraz silnej degradacji gleb. Poprawy wymaga natomiast system gospodarki odpadami komunalnymi i produkcyjnymi, w szczególności zwiększenie selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów.

5.9 Krajobraz

Opis

Struktura przestrzenna krajobrazu województwa lubuskiego jest ściśle powiązana z glacialną i fluwialną genezą o charakterze typowo nizinnym oraz bardzo dużą lesistością. Polodowcowym formom rzeźby terenu towarzyszą formy zagospodarowania z przewagą powierzchni leśnych, znacznym udziałem gruntów rolnych oraz rozproszonymi obszarami zurbanizowanymi.

Pod względem fizycznogeograficznym krajobraz województwa lubuskiego należy do prowincji Nizy Środkowoeuropejskiego i jest zlokalizowany na terenie trzech podprowincji (Richling, Solon i in., 2021):

- Pojezierza Południowobałtyckie,
- Niziny Sasko - Łużyckie,
- Niziny Środkowopolskie.

Podprowincja Pojezierza Południowobałtyckie obejmuje większość województwa, jego środkową i północną część. Pojezierza Południowobałtyckie są typowym regionem młodoglacjalnym, w całości leżą na obszarze ostatniego zlodowacenia plejstoceniowego. Cechą charakterystyczną jest występowanie jezior polodowcowych. Pozostałe Niziny reprezentują typ środowiska peryglacjalnego.

Według typologii krajobrazu naturalnego Polski na terenie województwa występują następujące typy krajobrazów:

- Krajobrazy nizin glacialnych równinne i faliste, pagórkowate i wzgórzowe,
- Krajobrazy peryglacjalne równinne i faliste, pagórkowate i wzgórzowe,
- Krajobrazy fluwioglacjalne równinne i faliste,
- Krajobrazy eoliczne pagórkowate i faliste,
- Krajobrazy dolin i obniżeń, tarasów zalewowych i nadzalewowych, równin bagiennych oraz obniżeń denudacyjnych.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Mapa 7 Mezoregiony fizycznogeograficzne województwa lubuskiego

Źródło: Dane Geoserwis na podstawie Richling A, Solon J. i in. (2021), Warszawa.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Dla terenu województwa opracowywany jest obecnie audyt krajobrazowy, którego celem będzie identyfikacja krajobrazów priorytetowych i ich wzmocniona ochrona. Według typologii krajobrazów audytu krajobrazowego na terenie województwa występują następujące formy ukształtowania terenu:

- A. Krajobrazy równinne – rozległe tereny płaskie lub prawie całkowicie poziome (nachylenie do 3°).
- B. Krajobrazy faliste – rozległe tereny charakteryzujące się łagodnymi, niewielkimi deniwelacjami terenu o względnych wysokościach do kilku metrów.
- C. Krajobrazy pagórkowate – obszary, na których występują wzniesienia o względnych wysokościach od kilku do kilkudziesięciu metrów, które wyodrębniają się w terenie wskutek izolacji przestrzennej i wyraźnego nachylenia stoku. Średnica wzniesień sięga do kilkuset metrów, stoki symetryczne lub asymetryczne, a wierzchołki mogą być mniej lub bardziej obłe.
- D. Krajobrazy wzgórzowe – obszary urozmaicone występowaniem form wypukłych terenu o wysokości względnej 100–300 m, które wyodrębniają się w terenie wskutek izolacji przestrzennej i wyraźnego nachylenia stoku. Średnica wzgórz wynosi minimum kilkaset metrów, a wierzchołki mogą być płaskie, obłe lub ostre.
- E. Krajobrazy dolin – wydłużone, zwykle płaskodenne, ciągnące się na przestrzeni co najmniej kilku kilometrów obniżenia terenu.
- F. Krajobrazy obniżeń i kotlin – zwykle owalne lub okrągłe, rozległe obniżenia terenu, o średnicy co najmniej kilku kilometrów w otoczeniu obszarów pagórkowatych, wzgórzowych lub górskich.

Zgodnie z metodyką audytu na terenie województwa powinny występować następujące podtypy krajobrazu: 1a. Systemy wód płynących, 1b. Jeziora, 2a. Krajobrazy bezleśne z udziałem ekstensywnie użytkowanych łąk, 2b. Krajobrazy bezleśne z dominacją szuwarów i turzycowisk, 2d. Krajobrazy bezleśne z dominacją torfowisk niskich, 3a. Krajobrazy bezleśne z przewagą siedlisk borowych, 3b. Krajobrazy bezleśne z przewagą siedlisk lasowych, 3c. Krajobrazy bezleśne z przewagą siedlisk łągowych, bagiennych i olsowych, 6a. Sztuczne zbiorniki wodne, 6b. Krajobrazy rolne z przewagą wstęgowo ułożonych zespołów niewielkich pól ornych, łąk i pastwisk, 6c. Krajobrazy rolne z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących małe pola, 6d. Krajobrazy rolne z przewagą mozaikowo rozmieszczonych użytków rolnych tworzących pola średniej wielkości, 6e. Krajobrazy rolne z przewagą wielkoobszarowych pól lub łąk i pastwisk, 6f. Krajobrazy rolne z przewagą wielkoobszarowych sadów i plantacji, 6g. Krajobrazy rolne z przewagą terenów zabudowanych o charakterze wiejskim, 7a. Krajobrazy mozaikowate z przewagą terenów porolnych, 7b. Krajobrazy mozaikowate podmiejskie, 8a. Krajobrazy leśno-osadnicze o charakterze willowym, 8c. Krajobrazy miejscowości o zwartej, wielorzędowej zabudowie o charakterze wiejskim, 8d. Zróżnicowana typologicznie i przestrzennie zabudowa nierolnicza na terenach wcześniej rolniczych, 8e. Wielkoobszarowe zespoły pałacowo-parkowe i klasztorne oraz inne komponowane układy architektury, zieleni i wód, 9a. Miejscowości z zachowanym układem

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

historycznym, 9b. Miejscowości o charakterze współczesnym, 10a. Zespoły urbanistyczne o zachowanych założeniach historycznych, 10c. Obszary zabudowy mieszkaniowej, 10d. Wielkie centra handlowe, logistyczne i składowo-magazynowe, 10e. Tereny sportowo-rekreacyjne, 10f. Wielkie nekropolie, 11a. Duże sztuczne zbiorniki wodne o różnych funkcjach, 11b. Nabrzeża portowe, stocznie, porty morskie i rzeczne, 12a. Duże kompleksy przemysłowe, 12b. Wielkie kompleksy elektrowni konwencjonalnych oraz wielkie farmy fotowoltaiczne, 13a. Tereny czynnej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej, 13b. Tereny zakończonej wielkopowierzchniowej eksploatacji odkrywkowej, 14b. Kompleksy lotniskowe, 15a. Parki rozrywki.

W strukturze przestrzennej krajobrazu wyrażonej formami użytkowania gruntów na obszarze województwa ponad połowę arealu stanowią grunty leśne oraz zadrzewione i zakrzewione, których udział w powierzchni kształtuje się na poziomie 51%. Użytki rolne zajmują 40%, grunty zabudowane i zurbanizowane – 4,5%, grunty pod wodami – 1,8%, nieużytki – 1,2%, a pozostałe grunty – 0,7%. Tereny wiejskie zajmują około 95% powierzchni województwa, natomiast tereny miejskie około 5% powierzchni.

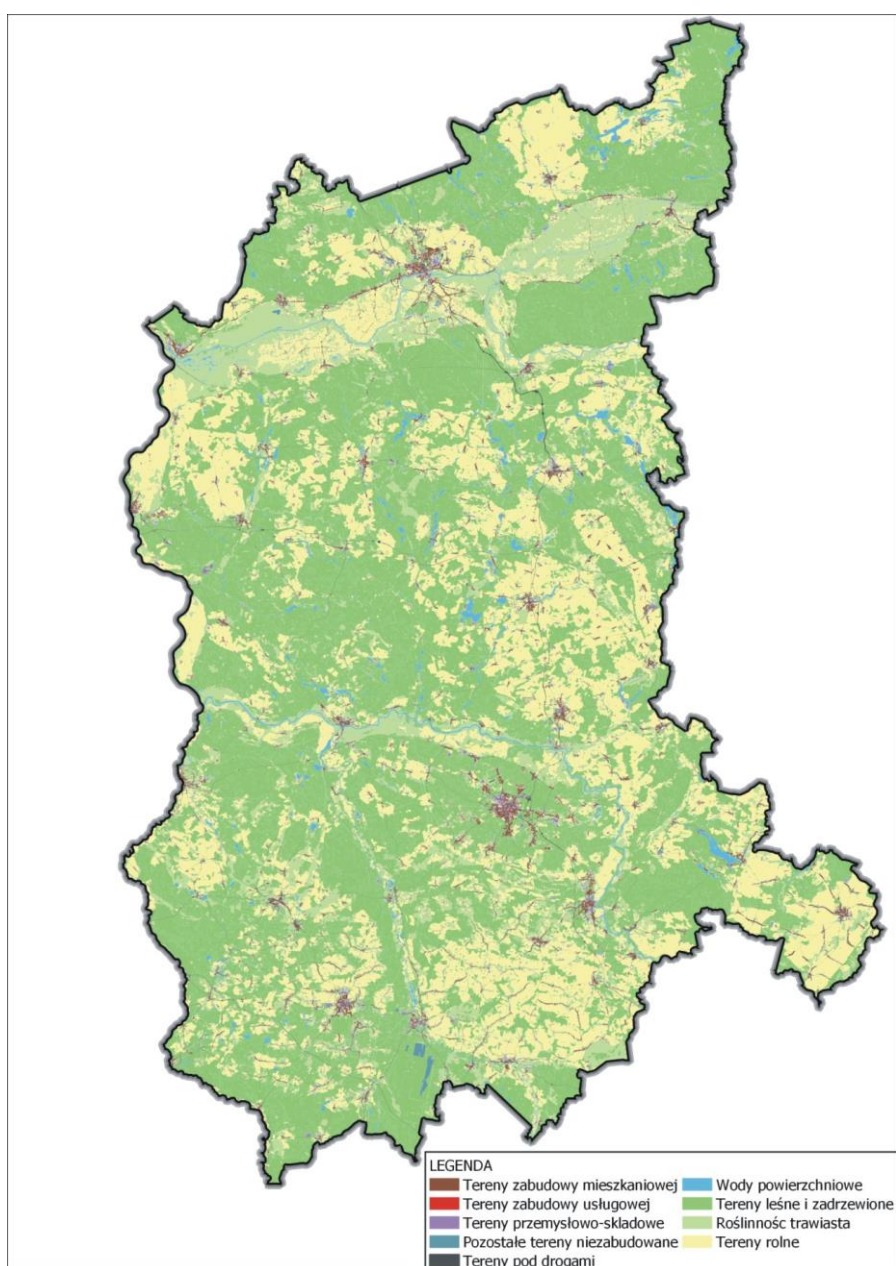
Na tle dominującego krajobrazu leśnego i rolnego województwa lubuskiego wyróżniają się wyspowe krajobrazy zurbanizowane i gospodarcze:

- Gorzów Wielkopolski - największe miasto w województwie. Charakteryzuje się koncentracją nowoczesnych zakładów produkcyjnych z dobrze rozwiniętymi branżami m.in. przemysłu motoryzacyjnego (wiązki elektryczne, plastikowe wykończenia do aut), chemicznego, farmaceutycznego (leki dla zwierząt), elektronicznego (monitory LCD, obwody drukowane), maszynowego, ponadto z silnym budownictwem i handlem. Działa tu także szereg instytucji wsparcia biznesu.
- Zielona Góra - drugie co do wielkości miasto i stolica województwa lubuskiego, cechuje się zróżnicowaniem branżowym z wyraźną dominacją sektora usługowo-handlowego. Nowe oblicze gospodarcze miasta nadały firmy branży elektronicznej. Dzięki nim Zielona Góra jest znana m.in. z dostarczania produktów, oprogramowania oraz serwisów dla operatorów telewizji cyfrowej, urządzeń automatyki, systemów informatycznych, monitoringu elektronicznego i satelitarnego.
- Żary - w branży produkcyjnej dominuje tu przemysł drzewny, szklarski, motoryzacyjny.
- Nowa Sól - miasto współtworzące z Sulechowem i Zieloną Górą Lubuskie Trójmiasto. Z pozycji zapaści gospodarczej lat 90. stało się jednym z najsilniejszych przemysłowo lubuskich ośrodków. W nowosolskiej strefie ekonomicznej prężnie działają firmy z branży: spożywczej, motoryzacyjnej, elektronicznej, odlewniczej, maszynowej i elektrotechnicznej.
- Kostrzyńsko-Słubicka strefa ekonomiczna - położenie na granicy państw Polski i Niemiec sprawiło, że rozwinął się tu sektor usług: transport, medycyna, kosmetyka i handel. Przemysł reprezentowany jest przez dział chemiczny, metalowy, motoryzacyjny, przetwórstwo drewna i materiałów budowlanych.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Jednym z ciekawszych krajobrazowo fragmentów województwa jest obszar rozlewiskowy przy ujściu rzeki Warty do Odry w zachodniej części regionu – obszar cenny przyrodniczo uznany za park narodowy. Obecny krajobraz parku to mozaika łąk, pastwisk, turzycowisk i trzcinowisk. Ponadto, jednym z ciekawszych zabytków, unikatowym w skali europejskiej, jest zachowana do dziś część fortyfikacji Międzyrzeckiego Rejonu Umocnionego. Jest to największa istniejąca fortyfikacja w Europie o długości ponad 30 km. Również krajobraz glacialny drawieńskiego parku narodowego charakteryzuje się bardzo wysokimi walorami związanymi z obecnością rynien subglacialnych z jeziorami, malowniczych rzek i zróżnicowanej rzeźby wysoczyzn porośniętych lasami.

Mapa 8 Struktura użytkowania terenu województwa lubuskiego

Źródło: Geoportal (BDOT), Warszawa.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Krajobraz na terenie województwa lubuskiego nie należy do tych najwybitniejszych pod względem atrakcyjności wizualnej, aczkolwiek jego ocena jest wyższa niż średnia i porównywalna do województwa warmińsko - mazurskiego. Cechą charakterystyczną województwa lubuskiego jest duży udział terenów leśnych oraz mały negatywny wpływ działalności człowieka.

Najcenniejsze krajobrazy polodowcowe i dolin rzecznych chronione są dwóch parkach narodowych i 8 krajobrazowych. Łącznie obszary o dużych walorach przyrodniczo-krajobrazowych objęte ochroną zajmują ok. 44% powierzchni województwa.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Województwo lubuskie charakteryzuje się bardzo zróżnicowanymi i cennymi wartościami krajobrazowymi. Związane są one ze znacznym zróżnicowaniem ukształtowania polodowcowej rzeźby, z jeziorami, rynnami subglacjalnymi, formami morenowymi, pradolinami i wydłami, a także z dużym udziałem lasów, zadrzewień, łąk i pastwisk. Krajobraz województwa jest dosyć dobrze zachowany. Główne zagrożenia dla krajobrazu związane są z rozproszoną urbanizacją w szczególności w strefach o wysokich walorach przyrodniczo-krajobrazowych, czyli głównie przy jeziorach i na terenach o zróżnicowanej rzeźbie, a także w strefach dynamicznego rozwoju miast (tzw. urban sprawl).

5.10 Zasoby naturalne

Opis

Zasoby naturalne województwa lubuskiego związane są głównie ze złożami surowców mineralnych. Obszar województwa zasobny jest w różnorodne surowce. Występują tu udokumentowane złoża m.in.: gazu ziemnego i azotowego gazu ziemnego, ropy naftowej, węgla brunatnego, surowców szklarskich, surowców ilastych ceramiki budowlanej, różnego rodzaju piasków, kruszyw naturalnych, kredy a także glin ogniotrwałych. Dużą powierzchnię w zachodniej części województwa zajmują złoża węgla brunatnego.

Spośród 392 złóż występujących w województwie lubuskim, zagospodarowanych jest 79, w tym 13 złóż ropy naftowej, 4 złoża gazu ziemnego, jedno złożo węgla brunatnego, 4 złoża torfu (Bilans zasobów..., 2021). Ponadto 8 złóż województwa lubuskiego jest wpisanych do Białej Księgi Ochrony Złóż Kopalin jako złoża kopalin strategicznych, które uzyskały najwyższą ocenę w wyniku waloryzacji. Są to:

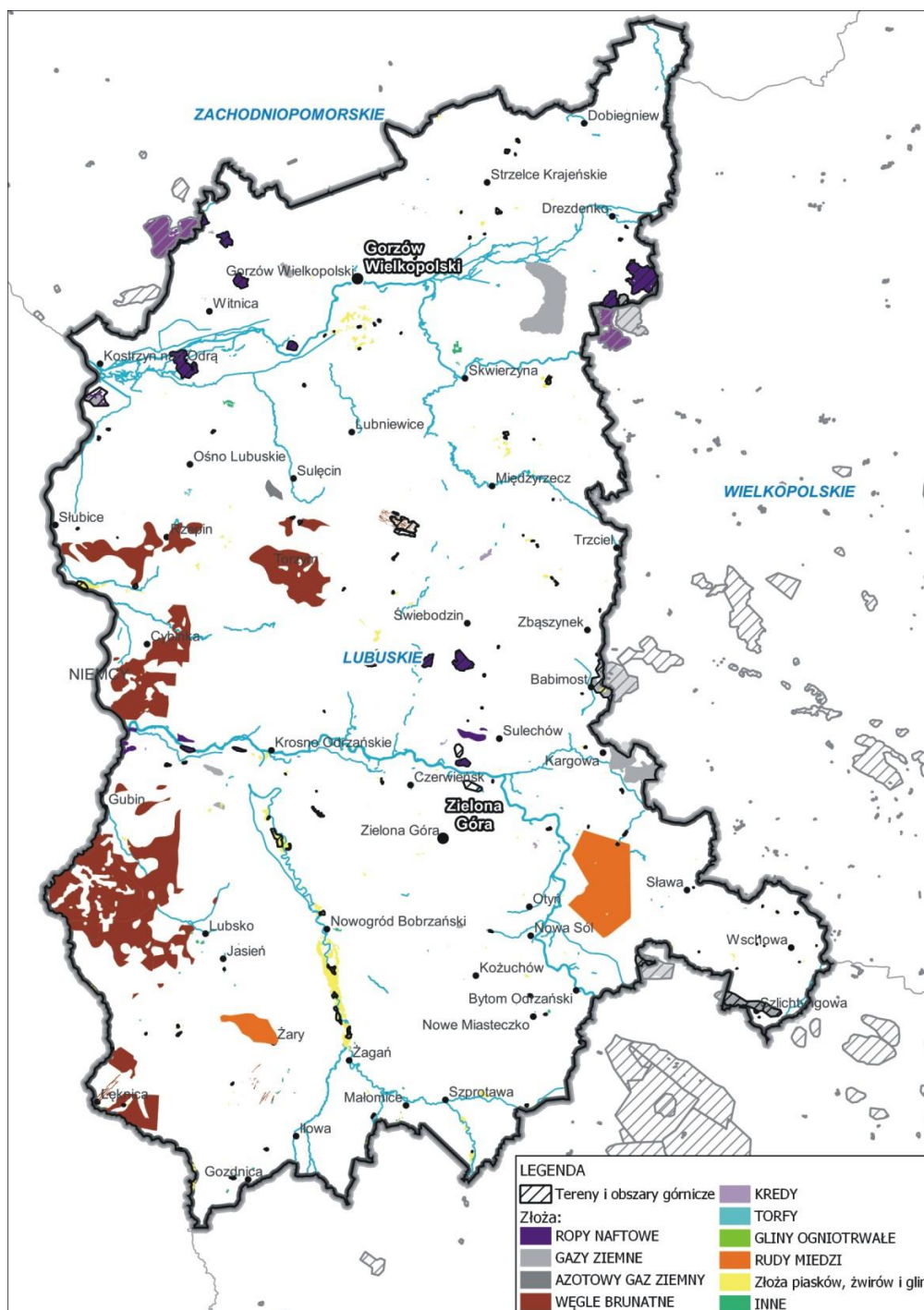
- 3 złoża węgla brunatnego (Gubin, Gubin - Zasieki - Brody, Torzym),
- 1 złożo gazu ziemnego (Kandlewo),
- 3 złoża ropy naftowej (Babimost, Kosarzyn E, Kosarzyn S),
- 1 złożo rudy miedzi (Bytom Odrzański) (Według danych .shp z bazy danych MIDAS, złożo znajduje się poza granicami województwa).

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Biała księga wskazuje na potrzebę dostępności złóż, które tworzą cenną bazę surowcową i ich ochronę przed takim zagospodarowaniem terenu, które uniemożliwiłoby lub znacznie utrudniało ich późniejszą eksploatację.

Przestrzenne rozmieszczenie złóż surowców mineralnych przedstawia mapa.

Mapa 9 Surowce mineralne województwa lubuskiego w ujęciu przestrzennym z terenami i obszarami górniczymi

Źródło: Dane PIG Warszawa.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Obszar województwa ma duże znaczenie pod względem występowania złóż surowców mineralnych. Eksploatacja części z nich może jednak stwarzać znaczne problemy środowiskowe, w szczególności kiedy występują one w strefach form ochrony przyrody jak rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, ostoje Natura 2000, a także kiedy koliduje z występowaniem wód powierzchniowych i podziemnych.

5.11 Zabytki**Opis**

Województwo lubuskie zajmuje tereny, które w przeszłości należały do kilku zróżnicowanych pod względem historycznym i kulturowym regionów. Jego specyfika wynika między innymi z faktu, że były to tereny przygraniczne, które często zmieniały przynależność państwową, dzielnicową czy administracyjną. Geneza nazwy województwa wiąże się z plemieniem Lubuszan, których największy gród Lubusz znajdował się na lewym brzegu Odry, w pobliżu ujścia do niej rzeki Warty.

W zabytkowych obiektach dobrze reprezentowany jest styl gotycki, np. katedra w Gorzowie Wlkp., ruiny fary w Gubinie, konkatedra w Zielonej Górze, barokowy (klasztor bernardynów we Wschowie, kolegium jezuickie w Żaganiu), a także style historyzujące, np. kościoły w Drezdenku, Lubsku czy Nowej Soli. Odrębną grupę stanowią kościoły drewniane. Szczególnie cenne są świątynie w Klępsku, Chlastawie, Kosieczynie. W grupie budynków rezydencjonalnych wyróżniają się budowle o charakterze obronnym – zamki pochodzące z okresu średniowiecza, np. w Kożuchowie, Łagowie, jak również nowożytne dwory obronne, np. w Borowie czy w Świdnicy. Wybitnymi przykładami rezydencji magnackich są barokowe założenia parkowo-pałacowe w Brodach, Żaganiu i Żarach.

Miasta lubuskie w większości posiadają średniowieczną metrykę i cechują się regularnym rozplanowaniem, z centralnie zlokalizowanym rynkiem i ratuszem, np. Bytom Odrzański, Zielona Góra, Międzyrzecz. Wszystkie ośrodki posiadały system obwarowań. Pozostałości fortyfikacji pozostały do dziś m.in. w Strzelcach Krajeńskich, Wschowie, Ośnie Lubuskim, Kostrzynie.

Zgodnie z danymi Narodowego Instytutu Dziedzictwa, w rejestrze zabytków znajduje się 4649 zabytków nieruchomych oraz 549 zabytków archeologicznych. W większości są to obiekty mieszkalne. Dane zawarte w Programie opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2021-2024 wskazują ponadto na istnienie około 59 tys. obiektów ujętych w ewidencji zabytków nieruchomych, które reprezentują obiekty architektury i budownictwa, parki i ogrody, cmentarze oraz zabytki archeologiczne.

Na terenie województwa lubuskiego występuje jeden obiekt wpisany na listę UNESCO - Park Mużakowski (Maskauer Park), który ma status obiektu transgranicznego. Park ten jest XIX-wiecznym dziełem sztuki ogrodowej. Położony jest na granicy polsko - niemieckiej, na południe od

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Żar, ma powierzchnię około 700 ha, z czego 522 ha znajdują się na terenie województwa lubuskiego.

Na terenie województwa lubuskiego wyróżnione są cztery obiekty uznane jako pomnik historii:

- Poaugustiański kompleks zabudowań klasztornych w Żaganiu, uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z dnia 28 lutego 2011 roku (Dz. U. 2011 r. nr 54 poz. 280), stanowiący jeden z najcenniejszych zespołów architektury sakralnej na terenie północnej części historycznego Śląska,
- Park Mużakowski uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 14 kwietnia 2004 roku (Dz. U. 2004 r. nr 102 poz. 1059), obiekt opisany powyżej.
- Zespół pocysterski w Gościkowie-Paradyżu uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 6 grudnia 2017 r. (Dz. U. 2017 r. poz. 2256),
- Drewniany kościół w Klępskach uznany za pomnik historii rozporządzeniem Prezydenta RP z 31 marca 2017 roku (Dz. U. 2017 r., poz. 688).

W 2006 roku wyznaczono także park kulturowy „Dolina Trzech Młynów” (utworzony uchwałą Rady Gminy Bogdaniec w dniu 29 września 2006 roku). Park ten położony jest na południowy - zachód od Gorzowa Wielkopolskiego i obejmuje część doliny rzeki Bogdanki z trzema historycznymi założeniami młyńskimi powstałymi w przeciągu XIX wieku oraz zabudowę willową z końca tegoż stulecia. Parkiem kulturowym jest również Grodzisko w Wicinie.

W ramach dziedzictwa kulturowego województwa należy wskazać na sieć historycznych szlaków komunikacyjnych, w tym drogi wodne i dwa zasadnicze szlaki o znaczeniu historycznym: szlak odrzański oraz szlak warciański. Oba szlaki zasadnicze znaczenie uzyskały w okresie średniowiecznym i swoje funkcje pełniły aż do XX wieku. W Programie opieki nad zabytkami województwa lubuskiego na lata 2021-2024 wskazano potrzebę lepszej ochrony obiektów o szczególnej wartości dla województwa lubuskiego, w tym zaproponowano podjęcie starań o wpisanie na listę UNESCO zespołu pocysterskiego w Gościkowie - Paradyżu.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Województwo lubuskie charakteryzuje się znacznym nagromadzeniem cennych walorów kulturowych i dosyć dobrym ich stanem. Na szczególną uwagę zasługuje zabytek UNESCO Park Murzakowski, 4 pomniki historii i 2 parki kulturowe.

Nie odnotowuje się występowania znaczących zagrożeń dla chronionych zabytków poza chronicznym w skali całego kraju brakiem wystarczających środków finansowych na ich renowację.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

5.12 Dobra materialne

Opis

Województwo lubuskie należy do średnio zasobnych w dobra materialne. Przeciętne wynagrodzenie na 02.2022 r. wynosiło 5320 zł i miało tendencję zniżkową w porównaniu do stycznia. Stopa bezrobocia była stosunkowo niska - 5,0%. W styczniu i lutym 2022 r. oddano do użytku 591 mieszkań. W województwie zarejestrowanych jest 124773 podmiotów gospodarczych (stan na luty 2022), zatrudnienie w sektorze przedsiębiorstw w lutym 2022 r. wynosiło 130,2 tys. osób. Produkcja sprzedana przemysłu w lutym 2022 r. wyniosła 113,5 mln, a produkcja budowlano-montażowa 169,4 mln.

Województwo w skali kraju charakteryzuje się przeciętnymi zasobami mieszkaniowymi – 350-375 na 1000 mieszkańców, przy średniej krajowej 375,7. Zasoby są dość równomiernie rozmieszczone, ale wyróżnia się Zielona Góra i Gorzów Wielkopolski, które mieszczą się w przedziale 380-420 mieszkań na 1000 mieszkańców. Zasoby mieszkaniowe w skali regionalnej stale rosną.

W skali kraju województwo charakteryzuje się dość niskimi dochodami budżetów gminnych. Większość gmin ma dodatnie wyniki finansowe.

Pod względem liczby samochodów na 1000 mieszkańców województwo mieści się blisko średniej krajowej – 550-6000 na 1000 mieszkańców. Zdecydowanie wszędzie w regionie dominują samochody starsze niż 10 lat.

Podsumowanie z wykazaniem istniejących i potencjalnych problemów środowiskowych

Województwo lubuskie pod względem dostępności dóbr materialnych sytuuje się w średniej krajowej. Nie odnotowano istotnych problemów w zakresie wpływu stanu środowiska na dobra materialne.

6 Opis wyników przeprowadzonych badań i analiz

6.1 Cele ochrony środowiska ustanowione na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym i krajowym, istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu

Analiza dokumentów powiązanych z dokumentem Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027 pozwoliła na identyfikację następujących ośmiu celów środowiskowych istotnych z punktu widzenia analizowanego dokumentu:

- 1) Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi;
- 2) Ochrona bioróżnorodności;
- 3) Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód;
- 4) Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu;
- 5) Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb;
- 6) Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych;
- 7) Ochrona dziedzictwa kulturowego;
- 8) Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości.

Dla każdego z wyżej wymienionych celów środowiskowych dokonano oceny wpływu szczegółowych celów polityki CS zgrupowanych w 5 celach polityki CP i przypisanych 8 priorytetom w ramach programu. Wyniki analiz przedstawiono w tabelach zestawionych w załączniku 11.2. W każdej tabeli oceniono oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio- i długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne i negatywne. Wyniki tych ocen są szerzej omówione w rozdziale 7, gdzie przedstawia się prognozowany wpływ dokumentu na poszczególne cele środowiskowe, a podsumowanie z odpowiedzią na pytania kontrolne w rozdziale 9.

Poniżej w tabeli przedstawiono podstawowe wyniki badań nad interakcjami: cele szczegółowe polityki CS - cele środowiskowe istotne z punktu widzenia analizowanego dokumentu, z uwzględnieniem CP i priorytetów.

Wykonana ocena wpływu poszczególnych celów szczegółowych polityki CS analizowanego dokumentu na cele ochrony środowiska wskazuje, że nie stwierdzono występowania celów szczegółowych, które oddziaływałyby negatywnie na któryś z celów ochrony środowiska. Najniższe uzyskane oceny obejmują oddziaływanie neutralne 0, kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się. Znaczna część celów strategicznych, w szczególności w drugim, najbardziej prośrodowiskowym celu polityki – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej – wpisują się wprost w realizację celów ochrony środowiska i uzyskują oceny ++, kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu, a nawet +++ kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu środowiskowego.

Podobnie oceniony został wpływ 8 priorytetów programu na cele środowiskowe. Żaden z tych priorytetów nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na środowisko, a priorytet 2. Zielone lubuskie jest wprost dedykowany poprawie stanu środowiska oraz ochronie jego walorów i zasobów.

Tabela 2 Macierz oddziaływań szczegółowych celów polityki na cele środowiskowe – synteza

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)								
Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka								
CS (i) Rozwijanie i wzmocnienie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	+	+	+	+	+	+	+
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji	++	+	+	+	0	0	+ 0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
publicznych								
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	0	0	0	0	0	0	+
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	+	0	0	0	0	0	0	+
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 2. Zielone lubuskie</p>								
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	++	+	+	+++	+	0	+	+
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z	+	+	+	+++	0	0	+	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
dyrektywą (UE) 2018/2001, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju								
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	+++	++	++	+++	0	0	0	++
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	++	++	+++	++	0	0	0	+
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	+	++	+++	++	+	+	+	+
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności	+	+++	+++	++	+	++	+	++

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia								
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>								
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	+	0	0	++	0	0	+	+
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>								
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej	+	0	0	++	0	0	0	++

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej								
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>								
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	0	0	0	0	0	0	+
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności	++	0	0	0	0	0	0	++

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
<p>marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p> <p>CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).</p>								
<p>CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie</p>	+++	0	0	0	0	0	0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej								
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	+	0	0	0	0	0	+++	+
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)</p> <p>Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy</p>								
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo,	+	0	0	0	0	0	0	++

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej								
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	+++	0	0	0	0	0	0	+
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)</p> <p>Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja</p>								
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki	++	0	0	0	0	0	0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami								
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	+	0	0	0	0	0	0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)</p> <p>Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne</p>								
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	++	0	0	0	0	0	0	+
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	+	0	0	0	0	0	0	+
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej;	+++	0	0	0	0	0	0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;								
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	+++	0	0	0	0	0	0	++
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny)</p> <p>Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność</p>								
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości,	++	0	0	0	0	0	0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
<p>włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p>								
<p>CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian</p>	+	0	0	0	0	0	0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej								
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia	+++	0	0	0	0	0	0	+

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
i usług opieki długoterminowej;								
CS (I) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	+++	0	0	0	0	0	0	++
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 8. Lokalne lubuskie</p>								
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	++	+	+	+	0	+	++	++
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego	++	+	+	+	0	+	++	++

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi	Ochrona bioróżnorodności	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb	Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	Ochrona dziedzictwa kulturowego	Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości
i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie								

Źródło: Opracowanie własne.

W ramach CP 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) oraz priorytetu 1. Nowoczesna gospodarka – najkorzystniej cele środowiskowe realizuje CS (i): Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii (we wszystkich przypadkach celów środowiskowych odnotowano wpływ +, kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływania pozytywne lub minimalizujących oddziaływania negatywne). Badania naukowe i nowoczesne technologie z definicji są prośrodowiskowe, dostarczają wiedzy i umiejętności optymalizacji procesów rozwojowych z punktu widzenia ochrony środowiska.

Również wysoką zbieżność z celami ochrony środowiska odnotowano dla celu szczegółowego CS (ii): Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych, gdzie cel środowiskowy Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi osiągnął ocenę ++, a znaczna część pozostałych +. Dwa ostatnie cele szczegółowe z celu

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

polityki 1 CS (iii): Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne oraz CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości mają znaczenie bardziej neutralne pod względem wpływu na realizację celów środowiskowych. Cele środowiskowe są tu realizowane w dużej części pośrednio lub wtórnie.

Jak wskazano wyżej najbardziej wpisującym się w realizację celów środowiskowych jest cel polityki 2 wpisujący się w priorytet 2. Zielone lubuskie i 3. Mobilność miejska . Tutaj też jest najwięcej oddziaływań bezpośrednich związanych z realizacją zadań infrastrukturalnych na rzecz ochrony środowiska. Cele szczegółowe CS (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych, CS (ii): Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju, CS (iv): Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, uzyskały najwyższą ocenę +++ w zakresie realizacji celu środowiskowego Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu. CS (iv): Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego ma najwyższą ocenę +++ w realizacji celu środowiskowego Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi. Cele szczegółowe CS (v): Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej, CS (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, CS (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia, uzyskały natomiast najwyższą ocenę w zakresie realizacji celu środowiskowego Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód. Ten ostatni cel szczegółowy również najlepiej wpisuje się w cel ochrony środowiska Ochrona bioróżnorodności. Większość CS z celu polityki 2 i priorytetów 2. Zielone lubuskie i 3. Mobilność miejska uzyskało ocenę + i ++, tylko nieliczne 0 w zakresie realizacji różnych celów ochrony środowiska. Jest to część dokumentu, którego realizacja będzie mieć najkorzystniejszy wpływ na środowisko. Zadania do realizacji zamieszczone w tej części najsilniej odpowiadają również wyzwaniom i problemom środowiskowym zdiagnozowanym w FEWL 21-27 i rozdziale 4 niniejszej prognozy.

W zakresie celu polityki CP 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego), priorytetu 4. Transport i celu szczegółowego CS (ii): Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej, oceny wpływu na realizację celów środowiskowych są bardziej zróżnicowane. Cel ten będzie realizowany m.in. przez inwestycje drogowe dróg wojewódzkich, w tym nowe obwodnice miast i nowe drogi. Budowa tych dróg i ich funkcjonowanie korzystnie wpłynie na optymalizację struktury transportowej, zmniejszenie obciążenia ruchem dróg

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

istniejących, zmniejszenie niektórych oddziaływań na istniejących drogach (np. hałas, zanieczyszczenia powietrza, ochrona wód i gruntu), ale będzie się wiązać z powstawaniem nowych zagrożeń. Ten cel szczegółowy będzie mieć następujące związki z realizacją celów środowiskowych: Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi +, Ochrona bioróżnorodności 0, Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód 0, Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu ++ (głównie poprzez wspieranie systemów transportu kolejowego i ogólnie publicznego), Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb 0, Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych 0, Ochrona dziedzictwa kulturowego 0, Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości ++.

Następne w ocenianym dokumencie CP 4 i priorytety 5. Infrastruktura społeczna, 6. Wsparcie obywateli i 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność związane są w znacznej mierze z realizacją projektów miękkich związanych z rozwojem społecznym, chociaż będą tu też występować projekty infrastrukturalne związane m.in. z usługami, w tym oświatowymi i zdrowia. Większość celów szczegółowych takich jak: CS (ii): Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online, CS (iii): Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne, CS (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej, CS (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych, poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej, CS (d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia, CS (h): Wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji, i inne uzyskało ocenę neutralną 0 w zakresie zbieżności z celami środowiskowymi. Wyższe oceny działania te uzyskały w odniesieniu do celu środowiskowego Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi, ponieważ nakierowane są na wzrost bezpieczeństwa socjalnego, a część również zdrowotnego. Również pozytywny wpływ z dominacją oceny + cele szczegółowe mają na cel środowiskowy Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości. Niewielka część rozbudowanych tu celów szczegółowych wpisuje się wprost w

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

realizację niektórych celów środowiskowych, np. CS (d): Wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia ma ocenę +++ w odniesieniu do celu środowiskowego Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi, a CS (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych ma taką samą najwyższą ocenę +++ w odniesieniu do celu środowiskowego Ochrona dziedzictwa kulturowego.

Wysoką ocenę zbieżności celów środowiskowych i celów szczegółowych dokumentu odnotowano również w odniesieniu do ostatniego celu polityki CP 4 – Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) w priorytecie 8. Lokalne lubuskie. Oba cele szczegółowe tego celu: CS (i): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich oraz CS (ii): Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie, obejmują działania infrastrukturalne i projekty miękkie korzystnie wpływające zwłaszcza na cele środowiskowe: Ochrona bioróżnorodności, Ochrona dziedzictwa kulturowego oraz Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości (ocena ++). Znaczna część tych oddziaływań ma charakter bezpośredni, związany z inwestycjami na rzecz realizacji celów środowiskowych.

Szczegółowa analiza wyników badań w odniesieniu do 8 priorytetów merytorycznych FEWL 21-27 wskazuje na następujący ich wpływ na cele środowiskowe:

- Priorytet 1. – Nowoczesna gospodarka – priorytet ma zrównoważony wpływ na cele środowiskowe. Realizacja zadań z zakresu badań, innowacji i nowoczesnych technologii, cyfryzacji, konkurencyjności MŚP oraz tworzenia miejsc pracy, inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości przyczyni się długofalowo do poprawy stanu środowiska. Działania te są w obecnym modelu rozwoju nastawione prośrodowiskowo. W szczególności korzystny będzie rozwój badań i wiedzy oraz transfer nowoczesnych technologii.
- Priorytet 2. – Zielone lubuskie oraz priorytet 3. – Mobilność miejska – priorytet w największym stopniu wpisuje się w realizację celów środowiskowych ponieważ w wielu działaniach jest w pełni zgodny z realizacją tych celów. Zadania z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, w tym atmosfery, wód, powierzchni ziemi, przyrody, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, gospodarce odpadowej i GOZ, mobilności miejskiej bezpośrednio służą poprawie stanu środowiska lub zmniejszeniu presji na środowisko.
- Priorytet 4. – Transport – jest priorytetem którego realizacja musi podlegać szczególnej uwadze. Rozwój nowoczesnych systemów transportowych, w tym TEN-T i mobilności transgranicznej będzie służyć generalnej poprawie stanu środowiska lub zmniejszeniu presji na

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

środowisko, ale budowa i funkcjonowanie planowanych dróg wojewódzkich i obwodnic będzie musiała podlegać szczegółowej ocenie w systemie ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć.

- Priorytet 5. – Infrastruktura społeczna – priorytet pośrednio, wtórnie i długofalowo będzie mieć korzystny wpływ na stan środowiska. Działania z zakresu rozwoju usług społecznych (edukacja, zdrowie), włączenia społecznego, kultury i turystyki poprawią możliwości nowoczesnego zrównoważonego rozwoju społecznego.
- Priorytet 6. – Wsparcie obywateli (rynek pracy, edukacja, włączenie społeczne) – wpływ na środowisko tego priorytetu będzie bardzo niewielki. Obejmuje liczne działania związane z poprawą warunków i dostępności pracy, edukacji i przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu, głównie projekty o charakterze nie infrastrukturalnym. Długofalowo skutki realizacji priorytetu będą korzystne.
- Priorytet 7. – Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność – ma podobny w zasadzie neutralny wpływ na cele środowiskowe i stan środowiska przyrodniczego. Długofalowo będzie to wpływ pozytywny.
- Priorytet 8. – Lokalne lubuskie – priorytet związany jest z działaniami na rzecz poprawy warunków życia w miastach i na wsi, w tym w zakresie stanu środowiska. Będzie mieć korzystny wpływ na cele środowiskowe i stan zasobów i walorów przyrodniczych.

Powyższe oceny wskazują, że żaden z przyjętych priorytetów programu nie będzie mieć negatywnego wpływu na środowisko. Znaczna część zadań realizowanych w ramach tych priorytetów poprawi stan środowiska i pozwoli na pełniejszą realizację celów środowiskowych.

Reasumując wykonana ocena nie wskazuje by FEWL 21-27 znacząco negatywnie oddziaływał na możliwość realizacji celów środowiskowych istotnych z punktu widzenia ocenianego dokumentu. Nie odnotowano więc znaczącego negatywnego oddziaływania planowanego dokumentu na stan środowiska. Jednocześnie stwierdzono, że w dużym stopniu realizacja analizowanego dokumentu znacząco pozytywnie wpłynie na możliwość realizacji celów środowiskowych i przyczyni się do poprawy stanu środowiska.

6.2 Szczegółowa ocena uwzględniająca oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótko-, średnio-, długoterminowe, stałe, chwilowe, pozytywne, negatywne

Ocena uwzględniająca możliwe typy oddziaływań realizacji FEWL 21-27 dla poszczególnych celów środowiskowych została przedstawiona w zestawieniach tabelarycznych załącznika 11.2.

7 Prezentacja wariantów alternatywnych

7.1 Potencjalne skutki w środowisku w przypadku braku realizacji FEWL 21-27

Wyniki analiz wpływu na środowisko poszczególnych celów polityki CP, priorytetów i celów szczegółowych (CS) wskazują, że większość z nich ma pozytywny wpływ na środowisko przyrodnicze, a część celów jest dedykowana wprost poprawie stanu środowiska przyrodniczego (np. inwestycje w OZE, energooszczędność, gospodarkę wodno-ściekową, ochronę powierzchni ziemi, obiegi zamknięte w gospodarce, proekologiczne formy transportu, ochronę przyrody, ochronę dóbr kultury, przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych). Co więcej przedstawione wyżej działania najkorzystniejsze z punktu widzenia ochrony środowiska w skali całego dokumentu są jednocześnie głównie działaniami inwestycyjnymi (i im jest dedykowana największa część alokacji programu), więc o bardzo bezpośrednim wpływie na stan środowiska w porównaniu do projektów miękkich. Oznacza to, że brak realizacji działań w ramach celów szczegółowych przewidzianych w FEWL 21-27 skutkować będzie ograniczoną możliwością finansowania projektów na rzecz ochrony środowiska, a szarzej rozwoju zrównoważonego. Wiązałoby się to ze straceniem szansy na rozwój innowacyjny, w tym także w zakresie poprawy efektywności korzystania z zasobów środowiska oraz przeciwdziałania jego degradacji i dewastacji.

Poza tym brak realizacji dokumentu spowoduje, że niemożliwa będzie kontynuacja działań dotychczasowych w zakresie ochrony środowiska, innowacyjnego rozwoju społeczno-gospodarczego prowadzonych w ramach własnych środków finansowych przedsiębiorstw, samorządów, administracji państwowej i innych instytucji, w tym np. uczelni. Zostanie również zerwana ciągłość realizacji innych programów, w tym z poprzedniego okresu finansowania.

Scenariusz braku realizacji analizowanego dokumentu przejawia się przede wszystkim brakiem postępu w sferze rozwoju społecznego, dla którego dedykowana jest znaczna część działań. Ograniczona zostanie świadomość i kompetencje zasobów ludzkich, zmniejszy dostępność do usług oświaty, medycznych, opieki zdrowotnej, opieki społecznej, transportu publicznego itp. a pośrednio wystąpią braki w rozumieniu i akceptacji zasad zrównoważonego rozwoju jako warunku sine qua non dla innych działań rozwojowych.

W odniesieniu do celów polityki i celów szczegółowych związanych z rozwojem nowoczesnych technologii i wiedzy dla innowacyjnej gospodarki w ramach priorytetu 1. Nowoczesna gospodarka brak realizacji dokumentu może też skutkować utratą potencjału gospodarczo-rozwojowego województwa poprzez poszukiwanie możliwości rozwoju przedsiębiorstw i rozwoju osobistego poza jego granicami. Taki scenariusz może skutkować podejmowaniem prób zachowania potencjału gospodarczego i intelektualnego poprzez obniżanie wymagań, w tym również wymagań z zakresu ochrony środowiska, byle tylko utrzymać lub przyciągnąć osoby i jednostki gospodarcze lub też utrzymać istniejące, pomimo niespełniania norm technologicznych lub środowiskowych. Brak realizacji dokumentu oznacza stagnację w rozwoju

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

wiedzy, nowoczesnych form organizacji i innowacyjności, która dla środowiska przyrodniczego nie jest korzystna.

Brak dostosowania kierunków kształcenia do potrzeb rynku lub nieatrakcyjne specjalizacje w edukacji spowodują odpływ potencjalnych kadr na różnych etapach procesu edukacyjnego do innych regionów, zubożając tym samym województwo lubuskie pod względem potencjału w nowoczesnych działach gospodarki. W prognozie do poprzedniego RPO - Lubuskie 2020 wskazano, że "nie tylko działania pro-środowiskowe przyczyniają się do osiągnięcia wymaganych norm jakości środowiska, ale również działania z zakresu rozwoju technologii służących efektywnej gospodarce, energooszczędności i ochronie środowiska w poszczególnych gałęziach przemysłu, a także działania nastawione na edukację zarówno ekologiczną, jak i szeroko pojętą edukację i szkolnictwo". Postulat ten nadal jest aktualny dla obecnie ocenianego dokumentu FEWL 21-27. Dlatego przewidziano, że brak realizacji programu wpłynie na stan środowiska w sposób negatywny.

Największe negatywne konsekwencje związane ze środowiskiem w przypadku braku realizacji dokumentu będą obejmować obszar, które zostały przyjęte jako cele szczegółowe do realizacji na poziomie programu w ramach priorytetu 2. Zielone Lubuskie i 3. Mobilność miejska:

- nieinnowacyjną gospodarkę z przestarzałymi technologiami stanowiącymi większe zagrożenie dla środowiska niż wspierane przez oceniany projekt dokumentu,
- gospodarkę wodą i oczyszczanie ścieków,
- zanieczyszczenie powietrza i zużycie energii, w tym obszar OZE,
- ochronę powierzchni ziemi w zakresie gospodarki odpadowej, rekultywacji i remediacji gruntów, a także gospodarkę o obiegu zamkniętym (GOZ),
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych w zakresie aspektów takich jak ochrona przeciwpowodziowa, odprowadzenie wody z nawałnych opadów w miastach, susza, mała retencja wodna, ratownictwo i przeciwdziałanie gwałtownym zjawiskom klimatycznym oraz katastrofom naturalnym i innym,
- ochrona bioróżnorodności i ochrona przyrody, w szczególności w zakresie form ochrony przyrody: parki krajobrazowe, rezerваты przyrody i obszary chronionego krajobrazu,
- ochrona dóbr kultury,
- nowoczesny proekologiczny transport, w tym w szczególności kolejowy i publiczny miejski.

Przyjęcie i realizacja ocenianego dokumentu są niezbędne do osiągnięcia celów środowiskowych województwa lubuskiego określonych w dokumentach strategicznych, w tym poprawy stanu środowiska i zrównoważonego rozwoju społeczno-gospodarczego.

7.2 Rozwiązania alternatywne

Ustawa OoŚ wymaga przebadania racjonalnych opcji alternatywnych, szczególnie takich, które mogą być bardziej przyjazne dla środowiska. Scenariusz skrajnie ekologiczny, w którym wszystkie cele i kierunki działań oraz idące za nimi środki skierowane byłyby na ochronę

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

środowiska jest możliwy do sformułowania, jednakże generalnie nie spełniałby on celu głównego jakim jest zrównoważony rozwój województwa. Możliwe do określenia scenariusze oparte o działania realizujące cele polityki i cele szczegółowe musiałyby być porównywalne lub lepsze pod względem realizacji celów rozwojowych społeczno-gospodarczych i wykazywać porównywalny lub lepszy poziom zabezpieczenia środowiska przyrodniczego. Przeprowadzona w ramach formułowania FEWL 21-27 analiza nie wyłoniła takich działań. Należy więc uznać, że zaproponowany scenariusz jest optymalny pod względem realizacji wizji na rok 2027.

Jak pokazano w niniejszej prognozie oddziaływania na środowisko FEWL 21-27 jest powiązany z dokumentami wyższych szczebli i jest zgodny z celami i kierunkami w nich określonymi. Analiza wariantów alternatywnych na poziomie celów została przeprowadzona w ramach opracowywania tych dokumentów. Przyjęte cele polityki CP, priorytety i cele szczegółowe CS są zdywersyfikowane ze względu na potrzebę realizacji i uwzględnienia wniosków z innych dokumentów. Obejmują więc nie tylko sferę ochrony środowiska, ale niezwykle istotną i mocno eksponowaną w tych dokumentach sferę rozwoju społecznego, a także nowoczesnej gospodarki.

Pozostaje jeszcze pytanie czy możliwe jest określenie projektu realizującego cele polityki CP, priorytety i cele szczegółowe CS, ale jeszcze bardziej przyjaznego dla środowiska. Ocena potencjalnych skutków środowiskowych zaproponowanych kierunków wsparcia pokazuje, że dobrze, a w niektórych przypadkach bardzo dobrze będą one realizować cele środowiskowe dlatego proponowanie alternatywnych działań strategicznych, nie umocowanych na przeprowadzonych analizach gospodarczych i społecznych – wydaje się pozbawione racjonalnych podstaw. Niemniej w niektórych przypadkach takie wskazania alternatywne zostały sformułowane (rozdział 9).

Należy więc uznać, że proponowane cele, priorytety i działania FEWL 21-27 są zbliżone do optymalnych, a o wyłonieniu preferowanej opcji, z ogólnej puli możliwości, zadecydują również czynniki i warunki inne niż ochrona środowiska. W procesie formułowania projektu otwarte były alternatywy, lecz systematyczna analiza, oparta o przyjętą metodykę, doprowadziła do nadania mu finalnej wersji, a potencjalne opcje realizujące założone cele nie charakteryzowałyby się parametrami wyraźnie je różnicującymi pod względem skutków środowiskowych.

Warianty alternatywne będą mogły również być analizowane na etapie realizacji konkretnych działań podejmowanych w środowisku, które będą stanowiły namacalny wymiar realizacji FEWL 21-27. Należy podkreślić, że dla przedsięwzięć, które mogą mieć znaczący wpływ na środowisko lub obszary Natura 2000, jeśli będą takie realizowane w ramach FEWL 21-27, przeprowadzona będzie ocena oddziaływania (OOŚ) tych przedsięwzięć na środowisko. W ramach tej oceny obligatoryjnie rozpatruje się warianty alternatywne dotyczące lokalizacji przedsięwzięcia, innego sposobu prowadzenia (zmiany technologiczne, organizacyjne), optymalizuje się ich oddziaływanie poprzez zapobieganie, minimalizację i kompensację, a w skrajnym przypadku koniecznym może być zrezygnowanie z przedsięwzięcia.

8 Prognoza oddziaływania

W rozdziale, zgodnie z metodyką przedstawioną w rozdziale 3, przeanalizowano wpływ celów określonych w projekcie FEWL 21-27 na 8 celów strategicznych istotnych z punktu widzenia analizowanego dokumentu. Ocena wpływu została przeprowadzona na podstawie poszczególnych kryteriów (szczegółowe informacje przedstawiono w metodyce), które zostały sformułowane w formie pytań, w tym uwzględniających zagadnienia podnoszone przez organy w postanowieniach uzgadniających zakresu prognozy. Na końcu podrozdziałów dotyczących oceny każdego z celów środowiskowego omówiono tabelę szczegółowej oceny wpływu dokumentu (celów szczegółowych) na realizację celu środowiskowego, która została zamieszczona w załączniku 11.2 oraz podsumowano przeprowadzone analizy. Przy ocenie uwzględniono preferowane działania w ramach CS przedstawione w ocenianym dokumencie.

8.1 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi”

a) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na bezpieczeństwo ludzi (w zakresie możliwych wypadków, kolizji)? Odpowiedź: Tak – wpływ pozytywny

Uzasadnienie:

Realizacja celów polityki CP i celów szczegółowych CS FEWL 21-27 wpłynie pozytywnie na bezpieczeństwo ludzi. W wyniku realizacji zadań obejmujących budowę, i organizację nowoczesnych systemów transportowych (nowe drogi wojewódzkie, przebudowa istniejących dróg, zakup nowoczesnych środków transportu oraz szersze wykorzystanie nowoczesnych technologii i autonomizacja urządzeń w transporcie) nastąpi w długiej perspektywie podniesienie bezpieczeństwa i zmniejszenia liczby wypadków. Natomiast negatywne oddziaływanie może wystąpić w przypadku występowania awarii środków transportu. Należy wskazać, że każda nowa droga charakteryzuje się zwiększonym bezpieczeństwem ponieważ są one projektowane w oparciu o przepisy prawa uwzględniające w coraz większym stopniu ten aspekt.

Zmniejszenie wypadków i kolizji może nastąpić na skutek realizacji działań przeciwdziałających negatywnym skutkom zmian klimatycznych. Znalazły się tam m.in. działania na rzecz poprawy ratownictwa i przeciwdziałania katastrofom naturalnym ze skażeniem terenu.

Poprawa bezpieczeństwa wiąże się również z licznymi działaniami miękkimi, nie infrastrukturalnymi, w tym związanymi z rozwojem nowoczesnych technologii, bezpieczeństwem w ramach nowoczesnego systemu ochrony zdrowia, edukacją prowadzoną na różnych poziomach organizacji, w tym pracowników firm. Promowanie innowacji i nowoczesnych technologii w produkcji także jest najczęściej powiązane z większym bezpieczeństwem ludzi. Łącznie ocenia się, że dokument pozytywnie wpłynie na wzrost bezpieczeństwa w zakresie możliwych wypadków i kolizji.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

b) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na zdrowie ludzi i na sytuację sanitarno-epidemiologiczną (potencjalne skażenie chemiczne i bakteriologiczne wód podziemnych, GZWP, ujęć wód (z uwzględnieniem nakazów, zakazów i ograniczeń związanych z ochroną zasobów wody), kąpielisk, zanieczyszczenie powietrza itp. ? Odpowiedź: Tak – wpływ pozytywny

Uzasadnienie:

Spośród planowanych działań na ten aspekt ochrony środowiska mają głównie wpływ działania inwestycyjne. Znajdują się wśród nich projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, osady ściekowe) w ramach KPOŚK - przedsięwzięcia w ramach aglomeracji 2-15 tys. RLM (wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej) oraz miejscowości lub obszarów poniżej 2 tys. RLM. Również dofinansowane mają być systemy oczyszczania ścieków poza KPOŚK. Planowana jest modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia w uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu przypadkach - projekty gmin o liczbie ludności nie większej niż 15 tys. mieszkańców. Działanie te mają bezpośredni pozytywny wpływ na poprawę sytuacji sanitarno-epidemiologicznej.

Generalnie neutralny wpływ w zakresie zagrożenia bakteriologicznego i skażeń wód będą mieć działania inwestycyjne w zakresie OZE, termomodernizacji i poprawy efektywności energetycznej. Te działania będą jednak mieć bardzo duży pozytywny wpływ na stan powietrza i zmniejszenie się jego zanieczyszczeń. Pozytywny wpływ na sytuację sanitarno-epidemiologiczną zarówno wód, jak i powierzchni ziemi oraz atmosfery mają też planowane działania w zakresie gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami – wsparcie dla instalacji poniżej 12 mln PLN kosztów kwalifikowanych, systemów selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniających rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK) – PSZOK obsługujący poniżej 20 tys. mieszkańców lub inwestycja poniżej 2 mln PLN kosztów kwalifikowanych, projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii, wsparcie poniżej 8 mln PLN kosztów kwalifikowanych, projekty z zakresu GOZ realizowane przez przedsiębiorstwa, edukacja w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym - kompleksowy element większego projektu lub w formie samodzielnych projektów pod warunkiem zachowania komplementarności z poziomem krajowym i zastosowaniem mechanizmów zapobiegających podwójnemu finansowaniu projektów, rekultywacja, w tym remediacja terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą – projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa, a także projekty z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne (przemysłowe, azbest, kreozot).

Analizowany dokument przewiduje również rozwój projektów w zakresie systemów ratownictwa i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych, w tym doposażenie straży pożarnych.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Wszystkie działania inwestycyjne nie mają obecnie odniesienia przestrzennego, ale będą realizowane z uwzględnieniem nakazów, zakazów i ograniczeń związanych z ochroną zasobów wody, w szczególności w odniesieniu do stref ochrony przy ujęciach wód, występujących GZWP i innych ważnych z tego punktu widzenia zasobów środowiskowych.

Działania w zakresie projektów nie infrastrukturalnych pośrednio również zmniejszą zagrożenie epidemiologiczno-sanitarne, np. działania w zakresie poprawy systemu ochrony zdrowia, szkolenia pracowników, projekty inwestycji w wiedzę i nowe technologie).

Na podstawie przedstawionych wyżej analiz łącznie ocenia się, że dokument pozytywnie wpłynie na wzrost bezpieczeństwa sanitarno-epidemiologicznego, w tym zagrożeń atmosfery i ochrony wód.

c) Czy proponowane działania mogą zwiększyć narażenie na zanieczyszczenia powietrza, hałas i wibracje z uwzględnieniem zapewnienia odpowiednich standardów jakości powietrza oraz dopuszczonych poziomów hałasu? Odpowiedź: Nie – zmniejszą te zagrożenia

Uzasadnienie:

Projekt dokumentu zawiera zadania, które zmniejszają bezpośrednio zagrożenia związane z zanieczyszczeniem powietrza, ograniczeniem hałasu i wibracji (np. OZE - panele fotowoltaiczne, projekty zamkniętego obiegu, itp.), jak i takie, które potencjalnie mogą zwiększać te zagrożenia (np. OZE – elektrownie wiatrowe w zakresie hałasu, nowe drogi w zakresie hałasu i zanieczyszczeń powietrza). Generalnie zadania związane z rozwojem energetyki odnawialnej i poprawą efektywności energetycznej budynków zmniejszają zagrożenia związane z emisjami zanieczyszczeń do atmosfery. Projekty związane z rozwojem badań, w tym B+R, nowoczesnych technologii, inwestycje w nowoczesnych strefach inwestycyjnych i zakładach produkcyjnych, inwestycje w obieg zamknięty, poprawę efektywności gospodarki odpadowej i częściowo ograniczające ryzyko wystąpienia konsekwencji zmian klimatycznych, inwestycje w linie kolejowe, nowoczesny tabor transportowy pozytywnie wpłyną na powietrze. W przypadku nowych inwestycji drogowych należy się liczyć ze wzrostem hałasu i zanieczyszczeń powietrza związanych z ruchem pojazdów, ale projektowanie i budowa nowoczesnych dróg uwzględnia działania związane z ograniczeniem emisji i zagrożeń dla ludności. Odpowiednie zaprojektowanie urządzeń ochrony środowiska, jak ekrany akustyczne, właściwa organizacja ruchu ograniczająca jednostkowe emisje przyczynią się do zachowania właściwych i określonych przepisami prawa standardów jakości powietrza i hałasu. Dla przedsięwzięć kwalifikujących do grupy znacząco oddziałujących na środowisko będą przeprowadzane indywidualne oceny wpływu na środowisko z zaprojektowaniem działań minimalizujących.

Na podstawie przedstawionych wyżej analiz łącznie ocenia się, że dokument pozytywnie wpłynie na ograniczenie zagrożeń związanych z zanieczyszczeniami powietrza, hałasem i wibracjami. W przypadku przedsięwzięć powiązanych z emisjami zanieczyszczeń, powietrza

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

i hałasu przewiduje się optymalizację tych przedsięwzięć i ograniczenie wpływu do przyjętych prawem standardów w procesach ocen oddziaływania na środowisko.

d) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na bezpieczeństwo socjalne i warunki życia ludzi ?

Odpowiedź: Tak – wpływ pozytywny

Uzasadnienie:

Realizacja projektu dokumentu pozytywnie wpłynie na bezpieczeństwo socjalne i warunki życia ludzi. Realizacja działań przewidzianych we wszystkich celach polityki będzie skutkować bezpośrednio lub pośrednio poprawie warunków życia ludzi, w tym wzrostowi bezpieczeństwa socjalnego. Cały dokument i jego realizacja ma za zadanie stworzenie warunków dla poprawy standardu życia mieszkańców województwa lubuskiego. Przewiduje się w celach polityki szereg celów szczegółowych ukierunkowanych na wzrost tego bezpieczeństwa. Dla realizacji tych celów przewidziano działania zarówno nie infrastrukturalne i infrastrukturalne, których efektem jest wzrost bezpieczeństwa socjalnego i warunków życia. Należą do nich projekty aktywizacji osób wykluczonych cyfrowo, adaptacji i asymilacji migrantów, wzrostu dostępności do informacji, w tym cyfrowej i on-line, rozwój usług e-zdrowia, wzrost efektywności działania systemu ochrony zdrowia, poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych, kompleks projektów przystosowujących do zmian klimatu i zapobiegających negatywnym skutkom, jak klęski żywiołowe, katastrofy (adaptacja terenów zabudowanych do zmian klimatu, opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu, budowa, przebudowa urządzeń wodnych, w tym ochrony przeciwpowodziowej, wspieranie systemu ostrzegania i prognozowania zagrożeń środowiskowych, rozwijanie systemu ratownictwa, edukacja w obszarze zmian klimatycznych), projekty związane z zachowaniem bezpieczeństwa ekologicznego w obrębie ochrony bioróżnorodności i form ochrony przyrody, projekty związane z ochroną dóbr kultury i udostępnieniem turystycznym walorów przyrodniczych i historyczno-kulturowych, projekty poprawiające efektywność systemów transportu drogowego, kolejowego, komunikacji publicznej, kompleks projektów inwestycji w bazę i edukację na wszystkich poziomach, projekty opieki socjalnej i pomocy dla osób niepełnosprawnych, równego dostępu do opieki zdrowotnej, poprawy dostępu do zatrudnienia, aktywizacji bezrobotnych, zwiększenia elastyczności rynku pracy i osób na tym rynku, wsparcie osób zagrożonych ubóstwem i osób starszych, itp.). Wszystkie przedstawione wyżej działania, a także szereg innych zwiększają bezpieczeństwo socjalne i poprawiają warunki życia mieszkańców województwa.

e) Czy planowane działania mogą wpłynąć na pogorszenie lub poprawę systemu ochrony zdrowia i dostępność do systemu? Odpowiedź: Tak – poprawią

Uzasadnienie:

W odpowiedzi na diagnozę stanu systemu ochrony zdrowia i jego dostępności analizowany projekt dokumentu proponuje szereg działań wpisujących się w poprawę tego obszaru. Należą do nich: rozwój telemedycyny, zwiększenie poziomu wykorzystania nowych technologii

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

w systemie ochrony zdrowia, poprawa dojrzałości cyfrowej placówek medycznych (infrastruktura IT, kompetencje cyfrowe oraz cyberbezpieczeństwo), doposażenie podmiotów leczniczych – wyposażenie podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające integrację z centralną architekturą informatyczną e-zdrowia, rozwój infrastruktury służącej opiece w formach zdeinstytucjonalizowanych, świadczących usługi w społeczności lokalnej, rozwój infrastruktury na potrzeby mieszkań adaptowalnych oraz mieszkań o charakterze chronionym, wspomaganych lub innych mieszkań z usługami, skierowane w szczególności dla osób opuszczających pieczę zastępczą, ośrodki dla osób z niepełnosprawnościami.

Do działań w szczególności wpisujących się w obszar opieki zdrowotnej, jej dostępność i standard należą działania w ramach priorytetu 5. Infrastruktura społeczna i CS (v): Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej. Należą do nich: wsparcie regionalnej bazy szpitalnej (specjalistyczny sprzęt medyczny, wyposażenie niezbędne dla realizacji projektu, roboty budowlane), wsparcie infrastruktury innych podmiotów leczniczych, w tym m.in. wsparcie infrastruktury podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (specjalistyczny sprzęt medyczny, wyposażenie niezbędne dla realizacji projektu, roboty budowlane).

Innymi działaniami wpływającymi pozytywnie na poprawę systemu ochrony zdrowia są następujące projekty, dla których przewidziano finansowanie: zdrowy pracownik (badania profilaktyczne, badania ergonomii miejsca pracy, programy rehabilitacji osób aktywnych zawodowo, programy aktywizacji fizycznej, wsparcie psychologiczne), w tym m.in. regionalne programy zdrowotne (profilaktyka chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, które wpływają na aktywność zawodową pracowników), a także działania wspierające rehabilitację umożliwiającą powrót do pracy.

Na podstawie przedstawionych wyżej analiz łącznie ocenia się, że dokument pozytywnie wpłynie na poprawę dostępności do ochrony zdrowia i poprawę strukturalną i funkcjonalną systemu.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi wynika, że 6 CS ma wynik +++ (kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu), 9 ++ (kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu), 11 + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływanie pozytywne lub minimalizujących oddziaływanie negatywne) i 2 osiągają wynik 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań.

W odpowiedzi na wszystkie pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi uzyskano odpowiedzi jednoznacznie wskazujące, że projektowany dokument pozytywnie wpłynie na realizację tego celu. Wynika to z ukierunkowania ocenianego dokumentu. Został on sformatowany jako instrument poprawy jakości życia mieszkańców województwa lubuskiego. Planowane cele polityki, priorytety i cele szczegółowe w sposób bezpośredni lub pośredni przyczyniają się do poprawy systemu ochrony zdrowia i jego dostępności, a także zabezpieczenia socjalnego i środowiskowego mieszkańców.

8.2 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona bioróżnorodności”

a) Czy proponowane działania przyczynią się do zachowania lub wzmocnienia bioróżnorodności ?

Odpowiedź: Tak – wpływ pozytywny

Uzasadnienie:

Bezpośrednio ochronie bioróżnorodności poświęcony jest priorytet 2. Zielone lubuskie i jego CS (vii): Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. W ramach tego celu projektuje się następujące działania: wsparcie parków krajobrazowych oraz rezerwatów, które nie pokrywają się z obszarami Natura 2000, opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych - parki krajobrazowe i rezerваты (nie pokrywające się z obszarami Natura 2000), projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki, a także projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, również jako element powyższych projektów - wsparcie dla projektów wpisujących się w cele strategii regionalnych. Realizacja tych zadań będzie skutkować poprawą efektywności ochrony przyrody, w tym w obrębie obszarów Natura 2000. Ważnymi działaniami, które będą pozytywnie wpływać na zachowanie i wzmocnienie bioróżnorodności są działania w zakresie organizacji turystyki na obszarach przyrodniczo-cennych. Będą one uwzględniać konieczność zachowania walorów przyrodniczych. W sposób pośredni korzystny wpływ na bioróżnorodność będą mieć projekty edukacyjne oraz związane z rozwojem wiedzy, w tym badań. Korzystnie na bioróżnorodność powinny długofalowo wpływać również wszystkie planowane działania w zakresie ochrony atmosfery, OZE, gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, zamkniętych obiegów technologicznych, czyli działania, których skutki będą poprawiać stan środowiska. W przypadku działań inwestycyjnych związanych z budową dróg, stref inwestycyjnych, OZE, itp. każdorazowo wpływ na bioróżnorodność należy rozpatrywać po powzięciu informacji na temat miejsca lokalizacji w ramach procedur przewidzianych przepisami prawa. Na podstawie

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

przedstawionych wyżej analiz łącznie ocenia się, że dokument pozytywnie wpłynie na zachowanie i wzrost bioróżnorodności.

b) Czy proponowane działania będą sprzyjać tworzeniu nowych oraz właściwemu funkcjonowaniu istniejących obszarów chronionych Natura 2000, czy może będą one potencjalnie znacząco negatywnie oddziaływały na spójność i integralność sieci Natura 2000 ?
Odpowiedź Tak – wpływ pozytywny

Uzasadnienie:

Przewidywane w ocenianym dokumencie wsparcie parków krajobrazowych oraz rezerwatów, które nie pokrywają się z obszarami Natura 2000, opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych - parki krajobrazowe i rezerваты (nie pokrywające się z obszarami Natura 2000), będą sprzyjać rozpoznaniu walorów przyrodniczych, w tym jeżeli będą ku temu uwarunkowania tworzeniu nowych obszarów Natura 2000. Ponadto projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, a także projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, mogą pozytywnie wpływać na właściwe funkcjonowanie obszarów Natura 2000. Na obecnym etapie projektowanego dokumentu nie ma odniesień przestrzennych dla planowanych działań, więc nie można określić ich wpływu na konkretne obszary Natura 2000 i ich przedmioty ochrony. Niemniej ocena położenia i struktury zagospodarowania terenów ostoi Natura 2000 wskazuje, że nie są one narażona na większość intensywnych działań inwestycyjnych przewidywanych w FEWL 21-27. Ostoje Natura 2000 położone są w strefach leśnych, dolinnych i jeziornych, lub ekstensywnie użytkowanych rolniczo, gdzie nie należy się spodziewać intensywnych działań inwestycyjnych związanych ze strefami przemysłowo-usługowymi lub intensywnymi projektami w infrastrukturę techniczną lub gospodarkę odpadami. Do planowanych przedsięwzięć, na które trzeba będzie zwrócić szczególną uwagę są projekty hydrotechniczne związane z przeciwdziałaniem negatywnym skutkom zmian klimatycznych, w szczególności ochrony przeciwpowodziowej. Dolina Odry, Bobru i Warty w większości jest chroniona jako ostoje Natura 2000 i realizacja dużych projektów ochrony przeciwpowodziowej musi tam być prowadzona bardzo uważnie. Duża koncentracja SOO w okolicach Krosno Odrzańskie – Torzym – Łagów – Międzyrzecz – Babimost obejmuje głównie obszary leśne i dolinne, gdzie potrzeby inwestycyjne wpisujące się w FEWL 21-27 są znacząco mniejsze. Nie występują tam duże strefy inwestycyjne, centra przerobu odpadów, mniejsze jest (poza dolinami rzek) zapotrzebowanie na działania techniczne przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych. Nie przewiduje się zatem występowania dużej presji inwestycyjnej związanej z realizacją ocenianego dokumentu. Na tych terenach będą głównie realizowane projekty z zakresu ochrony bioróżnorodności (choć nie w granicach Natura 2000), które poprawią stan wiedzy i optymalizacji planowania ochrony również w związku z integralnością i spójnością sieci Natura 2000.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Planowanie i realizacja poszczególnych przedsięwzięć infrastrukturalnych powinna odbywać się z uwzględnieniem konieczności oceny wpływu na obszary Natura 2000, spójność i integralność sieci. Dotyczy to w szczególności przedsięwzięć liniowych i wielkoobszarowych. Należy również zwrócić uwagę, że działania poprawiające ogólny stan środowiska związane z ochroną atmosfery, poprawą gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, zamkniętymi obiegami będą długofalowo sprzyjać poprawie warunków środowiskowych w obrębie obszarów Natura 2000. Ogólna poprawa stanu środowiska to również poprawa warunków występowania gatunków i siedlisk.

Na podstawie przedstawionych wyżej analiz łącznie ocenia się, że realizacja dokumentu będzie pozytywnie wpływać na obszary Natura 2000. Nie będzie dochodzić do znaczącego negatywnego oddziaływania na przedmioty ochrony, zadania ochronne, spójność i integralność sieci.

c) Czy proponowane działania będą sprzyjać tworzeniu nowych oraz właściwemu funkcjonowaniu istniejących form ochrony przyrody innych niż Natura 2000 ? Odpowiedź: Tak – wpływ pozytywny

Uzasadnienie:

Projektowane w dokumencie działania koncentrują się na obszarach innych niż Natura 2000 i przyczynią się do tworzenia nowych form, a także poprawy funkcjonowania pozostałych. Wzrost wiedzy przyrodniczej, nowe dokumenty planistyczne dla form ochrony przyrody, centra bioróżnorodności i projekty edukacyjne związane z ochroną przyrody będą sprzyjać powstawaniu nowych form ochrony i racjonalnym sposobom realizacji biernej i czynnej ochrony przyrody na tych obszarach. Z tego względu uznaje się, że planowany dokument będzie sprzyjać tworzeniu nowych form oraz właściwemu funkcjonowaniu form istniejących.

d) Czy proponowane działania przyczynią się do ochrony i zachowania ciągłości i spójności korytarzy ekologicznych, czy będą tworzyć nowe bariery w środowisku ? Odpowiedź: Tak – działania przyczynią się do ochrony i zachowania ciągłości i spójności korytarzy ekologicznych oraz nie będą tworzyć nowych istotnych barier

Uzasadnienie:

Większość obszaru województwa lubuskiego zajmują korytarze ekologiczne, które obejmują głównie tereny leśne i dolin rzecznych. Planowane działania dotyczące parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu, rezerwatów przyrody, działania planistyczne i inne związane z bioróżnorodnością przyczynią się do ochrony korytarzy ekologicznych ponieważ aspekt ciągłości struktur przyrodniczych i ograniczania barier przestrzennych będzie w nich uwzględniony.

Planowane działania inwestycyjne, w szczególności o charakterze liniowym (głównie nowe drogi wojewódzkie, liniowe obiekty ochrony przeciwpowodziowej) z nielicznymi wyjątkami (np. dostosowanie zabudowy hydrotechnicznej rzek do zmian klimatycznych) mogą tworzyć bariery przestrzenne. Obszarowymi barierami mogą być np. nowe strefy inwestycyjne oraz inne obszary

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

rozwoju zabudowy. Dokonanie oceny wpływu danego przedsięwzięcia na ciągłość korytarzy ekologicznych będzie możliwa po rozpoznaniu lokalizacji. Na obecnym etapie można wskazać, że aspekt ten powinien być oceniany w procedurach ocen oddziaływania na środowisko, tak by stwierdzone potencjalne zagrożenie można było wyeliminować. Nie należy jednak spodziewać się dużej presji inwestycyjnej związanej z realizacją dokumentu na obszary korytarzy ponieważ większość planowanych działań dedykowana jest terenom zurbanizowanym i lokalizowanie przedsięwzięć w lasach i dolinach rzecznych wydaje się być mało prawdopodobne (jak już wspomniano z wyłączeniem obiektów linowych typu drogi wojewódzkie)

Przedstawiona wyżej analiza wskazuje, że zagadnienie ochrony korytarzy ekologicznych w obrębie istniejących form ochrony przyrody, jak rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu będzie uwzględnione przy realizacji projektu w części obejmującej działania na rzecz ochrony bioróżnorodności. Na pozostałych obszarach i w szczególności przy realizacji zadań infrastrukturalnych należy dokonać ocen oddziaływania wpływu przedsięwzięć na system korytarzy ekologicznych i możliwość powstawania barier.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Ochrona bioróżnorodności wynika, że 1 cel szczegółowy ma wynik +++ (kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu), 3 ++ (kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu), 6 + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływanie pozytywne lub minimalizujących oddziaływanie negatywne) i 18 osiągają wynik 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań.

W odpowiedzi na wszystkie pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Ochrona bioróżnorodności uzyskano informacje w większości jednoznacznie wskazujące, że projektowany dokument pozytywnie wpłynie na realizację tego celu, a jeden CS wprost ukierunkowany jest na jego realizację. Większość celów szczegółowych odnosząca się do szeroko rozumianej polityki społecznej i obejmująca realizację projektów nie infrastrukturalnych ma bardzo neutralny wpływ na ochronę bioróżnorodności, w wyjątkiem projektów edukacyjnych, których realizacja może przyczynić się do wzrostu świadomości ekologicznej i poprawy stanu bioróżnorodności. Potencjalnym zagrożeniem dla realizacji celu mogą być nowe projekty inwestycyjne w postaci np. dróg, budów systemu hydrotechnicznego ochrony powodziowej lub stref inwestycyjnych. Dla tych przedsięwzięć powinna być realizowana szczegółowa ocena środowiskowa uwzględniająca uwarunkowania lokalne, w tym występowanie form ochrony przyrody.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Z analizy wynika, że realizacja projektu dokumentu nie wpływa na ostoje Natura 2000, chronione w nich gatunki i siedliska, spójność i integralność sieci. Nie jest też sprzeczna z ustaleniami planów zadań ochronnych lub tymczasowymi celami ochrony. Niemniej szczegółowa ocena wpływu na obszary Natura 2000 powinna zostać przeprowadzona w oparciu o obowiązujący system prawny kiedy znane będą zakresy i lokalizacja poszczególnych przedsięwzięć, których realizację dopuszcza dokument.

Realizacja projektu dokumentu pozytywnie wpłynie na ogólną poprawę stanu środowiska. Przewiduje się szereg działań w zakresie poprawy stanu atmosfery (w tym OZE), gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, obiegów zamkniętych, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, które w efekcie pozytywnie będą również oddziaływać na bioróżnorodność ze względu na zmniejszenie obciążeń środowiskowych.

8.3 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód (JCW)”

a) Czy i w jakim stopniu proponowane działania mogą uniemożliwić lub opóźnić realizację celów środowiskowych dla JCW ? Odpowiedź: planowane działania nie przyczynią się do opóźnień i braku możliwości realizacji celów

Uzasadnienie:

Realizacja projektowanego dokumentu przyczyni się do realizacji celów środowiskowych JCW. Nie przewiduje się oddziaływań, które mogą opóźnić lub uniemożliwić tę realizację. Realizacja całości celów FEWL 21-27 nie będzie miała znaczącego negatywnego oddziaływania na JCW. Potencjalnych negatywnych oddziaływań można się spodziewać w przypadku realizacji przedsięwzięć w obrębie koryt rzecznych lub związanych z dużym obciążeniem ładunków ścieków. Potencjalne oddziaływanie dotyczyć będzie wpływu na elementy hydromorfologiczne, biologiczne i fizykochemiczne JCW związane m.in. z budową lub przebudową obiektów hydrotechnicznych, przebudową koryt rzecznych. Wśród oddziaływań wskazać można zmiany mające wpływ na ukształtowanie, strukturę oraz procesy zachodzące w obrębie rzek i jezior. Można się również spodziewać zmian związanych z zamuleniem, wnoszeniem do wód znacznych ilości zawieszin z terenu budowy, uwalnianiem metali ciężkich z osadów dennych, odprowadzaniem wód porefulacyjnych. Przy realizacji przebudów obiektów hydrotechnicznych działania te można jednak ograniczać metodami technicznymi i przyrodniczymi, a także odpowiednio zaplanować termin ich realizacji.

W analizowanym dokumencie znajduje się kilkanaście działań wprost nakierowanych na poprawę gospodarki wodno-ściekowej oraz przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych. Jeden z celów szczegółowych CS (v) priorytetu 2. Zielone lubuskie: Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej ma na celu poprawę stanu rzek. Będą w ramach niego realizowane projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, instalacje utylizacji osadów ściekowych) w ramach KPOŚK - przedsięwzięcia w

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

ramach aglomeracji 2-15 tys. RLM (wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej) oraz miejscowości lub obszarów poniżej 2 tys. RLM, a także systemy oczyszczania ścieków poza KPOŚK. Działanie te nie tylko nie opóźnią realizacji celów środowiskowych JCW, ale mogą je przyspieszyć, w szczególności w zakresie osiągnięcia celów środowiskowych związanych z potencjałem i stanem ekologicznym oraz stanem chemicznym wód. Planowane są także przedsięwzięcia związane z modernizacją infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia w uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu przypadkach - projekty gmin o liczbie ludności nie większej niż 15 tys. mieszkańców.

Ponadto w zakresie przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych planowana jest adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu poprzez wdrażanie działań dla miast i miejscowości o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców/km², w tym dla miast nie posiadających planów adaptacji. Obejmują one projekty polegające m. in. na gospodarowaniu wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych. Planowane jest też opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu dla miast i miejscowości o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców/km². Przewiduje się działania z zakresu budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy - projekty o charakterze regionalnym i lokalnym wynikające z potrzeb JST i uzgodnione przez nie z ministrem właściwym ds. gospodarki wodnej i ministrem właściwym ds. klimatu i środowiska. Korzystne dla wód powierzchniowych jest też przewidywane w projektowanym dokumencie wspieranie małej retencji (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) - wsparcie projektów realizowanych przez podmioty inne niż podlegające/ nadzorowane przez administrację centralną, rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego – w obrębie jednego województwa, ratownictwo i przeciwdziałanie skażeniom wód i gruntów, a także edukacja w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, również jako element powyższych projektów.

W przedstawionym wyżej zakresie pozytywnych oddziaływań na cele środowiskowe JCWP należy podczas realizacji w szczególności zwrócić uwagę na zadania obejmujące budowę i przebudowę obiektów hydrotechnicznych. W szczególności nowa zabudowa rzek służąca ochronie przeciwpowodziowej może powodować konflikty z realizacją celów środowiskowych JCWP oraz z ochroną bioróżnorodności.

Pozostałe planowane działania obejmujące przedsięwzięcia i projekty nie infrastrukturalne związane ze sferą społeczną i gospodarczą są dla ochrony wód neutralne lub nie powinny znacząco negatywnie oddziaływać na cele środowiskowej JCW. Korzystnie należy ocenić działania na rzecz wzrostu wiedzy, projekty B+R, projekty innowacyjne i wspierania nowoczesnych form gospodarki, projekty GOZ. Będą one długofalowo przyczyniać się do poprawy stanu środowiska, w tym wód.

Przedstawiona wyżej analiza wskazuje, że zagadnienie realizacji celów środowiskowych JCW będzie uwzględnione podczas realizacji dokumentu w szczególności poprzez działania na rzecz

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

poprawy gospodarki wodno-ściekowej. Na obecnym etapie rozpatrywania wpływu planowanych działań na realizację celów środowiskowych JCWP i JCWPd nie ma możliwości przestrzennego zdiagnozowania tego problemu. Będzie można to zrobić znając konkretne przedsięwzięcia w ramach planowanych działań oraz ich lokalizację. Niemniej zgodnie z systemem prawnym ochrony wód oraz ocen oddziaływania na środowisko możliwe inwestycje nie powinny znacząco negatywnie oddziaływać na wody powierzchniowe oraz podziemne i tym samym realizację celów środowiskowych JCW.

b) Czy i w jakim stopniu proponowane działania mogą zmienić ryzyko zanieczyszczenia głównych użytkowych poziomów wodonośnych ? Odpowiedź: Nie – nie będzie występować ryzyko

Uzasadnienie:

Planowane działania nie inwestycyjne związane z programami społecznymi i projektami miękkimi nie będą w żaden sposób wpływać na wody głównych poziomów wodonośnych. Część planowanych działań inwestycyjnych (opisanych w odpowiedzi na pytanie wyżej) nakierowana jest na ochronę wód, w tym podziemnych. Oprócz tych działań istotne znaczenie mają planowane inwestycje w gospodarkę odpadową, a także opartą o zamknięte obiegi i planowane rekultywacje i remediacje gruntów. Ich realizacja przyczyni się do ochrony powierzchni ziemi, a tym samym zlokalizowanych pod nią poziomów wodonośnych. Projekty ukierunkowane na ochronę wód i ochronę powierzchni ziemi dla województwa lubuskiego mają bardzo duże znaczenie również dla ochrony poziomów wodonośnych, które w większości związane są z osadami czwartorzędowymi i słabo izolowanymi.

Przy realizacji pozostałych projektów infrastrukturalnych, w tym planowanej budowy dróg, obiektów produkcyjnych, obiektów usługowych po rozpoznaniu ich lokalizacji każdorazowo należy oceniać ich wpływ na wody użytkowe podziemne i postępować zgodnie z przepisami ochrony środowiska i gospodarki wodnej. Przy odpowiednim rozpoznaniu uwarunkowań lokalizacyjnych, w tym warunków wodnych wód podziemnych, a także wdrożeniu skutecznych metod ochrony tych wód w procesach inwestycyjnych ocenia się, że realizacja planowanego dokumentu nie wpłynie znacząco negatywnie na użytkowe poziomy wodonośne.

c) Czy i w jakim stopniu proponowane działania mogą zmienić ryzyko zanieczyszczenia głównych zbiorników wód podziemnych ? Odpowiedź: Nie – nie będzie występować ryzyko

Uzasadnienie:

W warunkach województwa lubuskiego GZWP są w większości tożsame z głównymi poziomami wodonośnymi, zatem odpowiedź na to pytanie została przedstawiona wyżej. Jak wielokrotnie wspomniano w prognozie planowany dokument nie ma odniesień przestrzennych. Określa ramy możliwych działań, nie wskazując ich lokalizacji. Z tych względów należy uznać, że ramowo planowane działania, w tym głównie związane z ochroną wód, ochroną powierzchni ziemi, zmniejszeniem zanieczyszczeń powietrza i ochroną bioróżnorodności, a także promowaniem wiedzy, innowacji i nowoczesnych technologii będą służyć również ochronie GZWP. Dla innych

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

działań inwestycyjnych co do zasady należy przyjąć, że nie będą negatywnie wpływać na wody GZWP ponieważ w procesie ich lokalizacji i funkcjonowania uwzględniona zostanie konieczność ochrony najbardziej wydajnych zbiorników wód podziemnych, w tym ustanowionych na nich stref ochrony ujęć wód.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych dla JCW wynika, że 3 cele szczegółowe mają wynik +++ (kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu środowiskowego), 1 ++ (kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu), 6 + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływania pozytywne lub minimalizujących oddziaływania negatywne) i 20 osiąga wynik 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań.

W odpowiedzi na wszystkie pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych dla JCW uzyskano odpowiedzi w większości jednoznacznie wskazujące, że projektowany dokument pozytywnie wpłynie na realizację tego celu, a 3 cele szczegółowe wprost ukierunkowane są na jego realizację. Większość celów szczegółowych odnosząca się do szeroko rozumianej polityki społecznej i obejmująca realizację projektów nie infrastrukturalnych ma podobnie jak dla ochrony bioróżnorodności bardzo neutralny wpływ na osiągnięcie celów środowiskowych JCW, w wyjątku projektów edukacyjnych, których realizacja może przyczynić się do wzrostu świadomości ekologicznej i przez to poprawy stanu wód oraz ich oszczędzania. Wszystkie planowane działania służące gospodarce wodnej, a w szczególności ściekowej wprost wpisują się w realizację celu środowiskowego. Również planowane działania na rzecz ochrony powierzchni ziemi i przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych mają pozytywny wpływ na wody powierzchniowe i podziemne z zastrzeżeniem, że nowe inwestycje ochrony przeciwpowodziowej i regulacji rzek będą realizowane z uwzględnieniem innych celów środowiskowych, w tym związanych z ochroną bioróżnorodności o ochroną wód. Potencjalnym zagrożeniem dla realizacji celu mogą być nowe projekty inwestycyjne w postaci np. dróg, przebudów systemu hydrotechnicznego lub rozwoju stref inwestycyjnych. Dla tych przedsięwzięć powinna być realizowana szczegółowa ocena środowiskowa uwzględniająca uwarunkowania lokalne, w tym występowanie poziomów wodonośnych, zasad ich ochrony i GZWP.

Z analizy wynika, że realizacja projektu dokumentu nie wpływa negatywnie na możliwość nie osiągnięcia realizacji celów JCWP i JCWPd. Dokument co do zasady uwzględnia przepisy prawa ochrony środowiska i gospodarowania wodą, w tym stref ochronnych ujęć wód. Niemniej

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

szczegółowa ocena wpływu na wody powierzchniowe i podziemne, w tym związana z celami środowiskowym JCW powinna zostać przeprowadzona w oparciu o obowiązujący system prawny kiedy znane będą zakresy i lokalizacja poszczególnych przedsięwzięć, których realizację dopuszcza dokument.

Realizacja projektu dokumentu w zakresie poprawy stanu atmosfery (w tym OZE), gospodarki odpadowej, obiegów zamkniętych, przeciwdziałania zmianom klimatycznym, promowania i opracowywania nowoczesnych technologii pośrednio i wtórnie przyczyni się do poprawy stanu wód. Ogólne zmniejszenie obciążeń środowiskowych w innych niż wody komponentach środowiska przyrodniczego w konsekwencji wpłynie pozytywnie również na wody powierzchniowe i podziemne.

8.4 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu”

a) Czy proponowane działania promują wykorzystanie OZE i proekologicznych form transportu i przemieszczania się ludzi ? Odpowiedź: Tak – w obu przypadkach

Uzasadnienie:

Promocji wykorzystania OZE służy cały cel szczegółowy dokumentu CS (ii) priorytetu 2. Zielone lubuskie: Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju. W ramach tego celu projektuje się następujące działania:

1) Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia elektryczna:

- wiatr: poniżej do 5 MWe,
- biomasa: poniżej do 5 MWe,
- biogaz: poniżej do 0,5 MWe,
- woda: poniżej do 5 MWe,
- promieniowanie słoneczne: do 1 MWe,

przy czym demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu. Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie energetyczne oraz projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

2) Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia ciepła:

- biomasa: poniżej 5 MWth,
- promieniowanie słoneczne: do 1 MWth,
- geotermia: poniżej 2 MWth,
- biogaz: do 0,5 MWth,

przy czym w tym przypadku demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu. Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym.

Oceniając oba planowane działania należy zwrócić uwagę, że promują one przedsięwzięcia stosunkowo małe, które korzystniej komponują się w środowisku przyrodniczym i nie są obciążone ryzykiem wystąpienia oddziaływań nie akceptowanych przez społeczeństwo. Przykładowo duże turbiny wiatrowe mogą mieć przeciętną moc 2,5-3,5 MWe, a w farmie 10 elektrowni moc ta sięga 35MW. Farmy takie zajmują znaczą przestrzeń i mogą oddziaływać na środowisko i ludzi w zakresie hałasu, na walory krajobrazu, awifaunę, efekt rzucania lodem i cienia. Są często nie akceptowane społecznie. Planowane w dokumencie działania małego skali będą bez wątpienia bardziej akceptowane i będą charakteryzować się mniejszym oddziaływaniem na różne komponenty środowiska.

Projekty w OZE są w analizowanym dokumencie umieszczone również w celu szczegółowym polityki CS (i): Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych. Zakłada się w nim wiązanie poprawy efektywności budynków z rozwojem OZE, co jest powszechnie z powodzeniem i dobrym skutkiem środowiskowym praktykowane w całej Polsce. Planuje się działania:

- 1) Poprawa efektywności energetycznej mikro i małych przedsiębiorstw (wraz z audytem), w tym instalacja urządzeń OZE.
- 2) Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w budynkach publicznych, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane, budynków użyteczności publicznej niezwiązanych z administracją rządową – w tym realizacja inwestycji polegających na budowie budynków pasywnych.
- 3) Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

spółdzielni mieszkaniowych oraz innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa (np. wspólnoty mieszkaniowe, TBS, budynki komunalne).

Oceniany dokument również będzie sprzyjać rozwojowi proekologicznych rozwiązań w transporcie. Planuje się tu następujące typy projektów w ramach CS (viii) priorytetu 3 Mobilność miejska: Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej:

- rozwój infrastruktury transportu publicznego, w tym węzły przesiadkowe,
- rozwój infrastruktury dla transportu niezmotoryzowanego obejmujące inwestycję w drogi rowerowe, ciągi piesze i pieszo-rowerowe,
- zakup taboru transportu publicznego (nisko i zeroemisyjny tabor kołowy spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1161 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego),
- cyfryzacja transportu miejskiego,

Natomiast w CS (ii) priorytetu 4. Transport: Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej planuje się następujące działania:

- Inwestycje w transport drogowy poza TEN-T – Drogi o kategorii niższej niż drogi krajowe, w tym w szczególności drogi wojewódzkie i obwodnice w ciągach dróg wojewódzkich.
- Inwestycje w transport kolejowy poza TEN-T – tabor kolejowy do przewozów o charakterze regionalnym (w sieci TEN-T i poza TEN-T).
- Integracja różnych form transportu ze szczególnym uwzględnieniem budowy i rozbudowy węzłów przesiadkowych, w tym wiążących komunikację lokalną z siecią pasażerskiego transportu szynowego, a także tworzenia i rozbudowy parkingów, systemów tras rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych.
- Rozwój infrastruktury lotniskowej - lotniska poza TEN-T – bezpieczeństwo i ochrona środowiska w portach lotniczych.
- Rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/regionalnymi centrami wzrostu (drogowe przewozy subregionalne).
- Wsparcie działań na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (systemy typu „wspólny bilet”) – działania realizowane z poziomu regionalnego lub lokalnego.
- Inwestycje na rzecz centrów logistycznych przeładunkowo-spedycyjnych integrujących różne rodzaje transportu.
- Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w całym sektorze transportu, w tym również działania edukacyjno-promocyjne oraz wdrażanie rozwiązań egzekwujących przestrzeganie

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

dopuszczalnej prędkości oraz z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników drogi – działania o charakterze regionalnym lub lokalnym, realizowane przez samorządy.

- Cyfryzacja sektora transportu – działania o charakterze regionalnym lub lokalnym.
- Budowa i modernizacja dworców, szczególnie pod kątem ich dostosowania do zasad dostępności dla osób o ograniczonej mobilności, zapewnienia podróżnym odpowiednich środków bezpieczeństwa i komfortu oraz zapewnienia dostępu do infrastruktury towarzyszącej (np. parkingi dla samochodów i rowerów) – projekty samorządów.

Wszystkie planowane działania bezpośrednio lub pośrednio wpływają na wzrost rozwoju proekologicznych źródeł transportu i rozwiązań organizacyjnych i technicznych sprzyjających ochronie środowiska w transporcie. Dotyczy to również nowych dróg, które co prawda zwiększają obciążenia środowiskowe w miejscach funkcjonowania, ale reorganizują ruch komunikacyjny i zmniejszają obciążenia środowiskowe w innych miejscach.

b) Czy planowane działania mogą przyczynić się do zmiany klimatu (np. redukcji emisji gazów cieplarnianych)? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Jak wskazano przy odpowiedzi na pytanie wyżej projekt dokumentu zakłada rozwój OZE w dwóch celach szczegółowych. Rozwój ten spowoduje wzrost produkcji energii z odnawialnych źródeł i tym samym umożliwi zmniejszenie spalania paliw kopalnych. Dzięki temu zostanie zmniejszona emisja gazów cieplarnianych. Ponadto zakłada się rozwój nowoczesnych systemów transportowych, zakup proekologicznego taboru, optymalizacje organizacyjne systemów transportowych, które również przyczyną się do zmniejszenia emisji.

Należy zwrócić uwagę również na pozytywne pośrednie wpływy planowanych działań w zakresie edukacji, rozwoju badań naukowych, promocji know-how, zakładania specjalistycznych laboratoriów rozwój B+R, działań na rzecz optymalizacji organizacji produkcji, współpracy gospodarczej. Wszystkie te działania długofalowo będą przyczyniać się do zmniejszenia emisji gazów cieplarnianych.

Ważnymi działaniami inwestycyjnymi są planowane projekty w zakresie gospodarki wodno-ściekowej i ochrony powierzchni ziemi, które również mogą zmniejszyć emisję gazów cieplarnianych i przyczynić się do pozytywnych zmian klimatycznych.

Z przedstawionych wyżej względów ocenia się, że realizacja projektów przewidzianych w ocenianym dokumencie będzie mieć pozytywny wpływ na ograniczenie negatywnych zmian klimatycznych spowodowanych emisją gazów cieplarnianych.

c) Czy planowane działania uwzględniają adaptacje do zmian klimatu / prognozowanych warunków klimatycznych, a także istniejący stan jakości powietrza? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Projekt dokumentu przewiduje realizację jednego celu szczegółowego dedykowanego zagadnieniom przeciwdziałania zmianom klimatycznym: CS (iv) priorytetu 2. Zielone lubuskie Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego. Cel ten przewiduje realizację zadań z zakresu adaptacji terenów zurbanizowanych do zmian klimatu oraz opracowywanie planów adaptacji do tych zmian. Mają być realizowane projekty polegające m. in. na gospodarowaniu wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych. Planuje się również w dokumencie projekty z zakresu budowy, przebudowy lub remontu urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy - projekty o charakterze regionalnym i lokalnym wynikające z potrzeb JST i uzgodnione przez nie z ministrem właściwym ds. gospodarki wodnej i ministrem właściwym ds. klimatu i środowiska.

Bardzo korzystnym planowanym działaniem jest wspieranie małej retencji (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) - wsparcie projektów realizowanych przez podmioty inne niż podlegające/ nadzorowane przez administrację centralną.

W prognozowanie warunków klimatycznych wpisują się działania na rzecz rozwijania systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego – w obrębie jednego województwa. Korzystne są również projekty w zakresie rozwijania systemów ratownictwa (zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych).

Kompleks działań technicznych i organizacyjnych w zakresie przeciwdziałania zmianom klimatycznym uzupełniają działania edukacyjne w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, również jako element powyższych projektów. Planowane są również w celu szczegółowym dedykowanym gospodarce wodno-ściekowej modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania i dystrybucji wody do spożycia w uzasadnionych adaptacją do zmian klimatu przypadkach - projekty gmin o liczbie ludności nie większej niż 15 tys. mieszkańców.

Wszystkie te działania wpisują się jednoznacznie w przeciwdziałanie zmianom klimatycznym.

Ponadto ograniczenie zmian klimatu nastąpi pośrednio przez realizację przewidzianych w ocenianym dokumencie projektów rozwoju OZE, ochroną powierzchni ziemi, w tym gospodarce odpadami. Korzystnie wpłynie na przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych edukacja przewidziana w licznych celach szczegółowych oraz rozwój wiedzy, badań naukowych, zaplecza do badań i transfery wiedzy, także do gospodarki, zarządzania i administracji.

d) Czy planowane działania uwzględniają i przyczyniają się do ograniczenia ekstremalnych zjawisk pogodowo-klimatycznych, takich jak powodzie, upały, niedobory wody, mrozy, oblodzenie, susze, podtopienia, opady śniegu, wiatr ? Odpowiedź: Tak

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Uzasadnienie:

W odpowiedzi na pytanie powyżej wskazano jak projektowany dokument będzie oddziaływać na przeciwdziałanie zmianom klimatycznym. Bezpośrednio realizacja części zadań związanych z ochroną przeciwpowodziową, rozwojem zielonej i błękitnej infrastruktury, opracowywaniem i wdrażaniem planów przeciwdziałania zmianom klimatycznym, pozyskaniem i dystrybucją wody, małą retencją wodną, itp. będzie ograniczać ekstremalne zjawiska jak powódzie, upały, susze i niedobory wody, podtopienia. Ponadto przy projektowaniu obiektów infrastrukturalnych przewidzianych w analizowanym dokumencie będą uwzględnione pozostałe aspekty zjawisk ekstremalnych, jak np. mrozy, oblodzenia, wiatr, opady śniegu. Projektowany dokument w zakresie budowy i przebudowy obiektów budowlanych zakłada poprawę odporności tych obiektów na występowania zjawisk ekstremalnych. Zagadnienie to jest częścią raportów oddziaływania przedsięwzięć w systemie OOS.

Analiza zapisów dokumentu nie wskazuje ponadto by przyczyniały się one do wzrostu ekstremalnych zjawisk pogodowo-klimatycznych, takich jak powódzie, upały, niedobory wody, mrozy, oblodzenie, susze, podtopienia, opady śniegu, wiatr. Jak wskazano wyżej mają za zadanie przeciwdziałanie tym zjawiskom. Duży pozytywny wpływ może mieć kompleks działań inwestycyjnych w OZE.

Z tych wszystkich przedstawionych wyżej względów należy ocenić, że realizacja projektowanego dokumenty będzie przyczyniać się do ograniczeń negatywnych skutków ekstremalnych zjawisk pogodowych i nie będzie przyczyniać się do powstawania nowych zagrożeń.

e) Czy planowane działania przyczynią się do poprawy stanu powietrza? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Poprawa stanu powietrza związana będzie głównie z planowanymi działaniami w zakresie rozwoju OZE (zmniejszenie emisji ze spalania paliw kopalnych), opracowywaniem i wdrażaniem nowoczesnych technologii produkcyjnych i usługowych. Również w dziedzinie transportu nastąpi zmniejszenie emisji poprzez silny rozwój kolei i zmiany w zakresie taboru i organizacyjne transportu publicznego. Zmniejszenie emisji może być także skutkiem rozwoju projektów obiegu zamkniętego i gospodarki odpadowej oraz ściekowej. Ważne są tu również planowane działania szeroko rozumianej edukacji, rozwoju badań naukowych.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych dla JCW wynika, że 3 cele szczegółowe mają wynik +++ (kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu środowiskowego), 4 ++ (kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu), 4 + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływania pozytywne lub minimalizujących oddziaływania negatywne) i 18 osiąga wynik 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań.

W odpowiedzi na wszystkie pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu uzyskano odpowiedzi jednoznacznie wskazujące, że projektowany dokument pozytywnie wpłynie na realizację tego celu, a 3 cele szczegółowe wprost ukierunkowane są na jego realizację (w szczególności CS dotyczący przeciwdziałania negatywnym zmianom klimatycznym). Najważniejsze planowane działania infrastrukturalne korzystnie będą wpływać na realizację tego celu. Część działań nie infrastrukturalnych związanych z nauką, badaniami, transferem wiedzy i edukacją również przyczyni się do realizacji tego celu. Mogą go realizować także działania z zakresu ochrony bioróżnorodności.

Cele szczegółowe odnoszące się do szeroko rozumianej polityki społecznej mogą tu mieć mniejsze i neutralne znaczenie.

Nie odnotowano wśród planowanych projektów działań przyczyniających się do wzrostu zagrożenia wystąpienia ekstremalnych zjawisk klimatyczno-pogodowych, natomiast z dużą rozważą należy projektować działania na rzecz ochrony przeciwpowodziowej, w szczególności w zakresie inwestycji hydrotechnicznych. Przy tych działaniach należy brać pod uwagę inne cele, w szczególności ochronę bioróżnorodności. Należy przy tym wskazać, że w projektowanym dokumencie planuje się podejście ekosystemowe, więc uwzględniające konieczność ochrony środowiska, w tym przyrody, w ograniczaniu i zapobieganiu zmianom klimatycznym.

8.5 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb”

a) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na zanieczyszczenie ziemi i gleb, jej wykorzystanie do celów rolniczych ? Odpowiedź: Tak, ale nie mające znamion znaczącego negatywnego oddziaływania

Uzasadnienie:

W projektowanym dokumencie jeden cel szczegółowy najsilniej wpisuje się w realizację projektów z zakresu ochrony powierzchni ziemi CS (vi) priorytetu 2. Zielone lubuskie: Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. Planuje się tu następujące projekty:

- Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami – wsparcie dla instalacji poniżej 12 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- Systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK) – PSZOK obsługujący poniżej 20 tys. mieszkańców lub inwestycja poniżej 2 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- Projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii, wsparcie poniżej 8 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- Projekty z zakresu GOZ realizowane przez przedsiębiorstwa.
- Edukacja w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym - kompleksowy element większego projektu lub w formie samodzielnych projektów pod warunkiem zachowania komplementarności z poziomem krajowym i zastosowaniem mechanizmów zapobiegających podwójnemu finansowaniu projektów.
- Rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą – projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa.
- Projekty z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne (przemysłowe, azbest, kreozot).

W szczególności projekty z zakresu rekultywacji i remediacji pozytywnie wpiszą się w ochronę rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Pozostałe projekty nakierowane są na gospodarkę odpadową i ich realizacja również może zmniejszyć zanieczyszczenie środowiska, tym razem ze strony odpadów i produktów ich rozkładu.

Realizacja projektowanego dokumentu będzie skutkować zmniejszeniem emisji i obciążeń dla środowiska w zakresie zanieczyszczeń powietrza oraz wód. Zmniejszy to również w konsekwencji negatywny wpływ zanieczyszczeń wody i powietrza na gleby oraz szerzej powierzchnię ziemi.

Nieunikniony jest natomiast wzrost zanieczyszczeń gleb wzdłuż nowych dróg wojewódzkich, które będą realizowane na podstawie dofinansowania z projektowanego dokumentu. Również należy się liczyć ze wzrostem zanieczyszczenia gleb i powierzchni ziemi w nowych strefach inwestycyjnych i przy realizacji oraz funkcjonowaniu innych przedsięwzięć gospodarczych i infrastrukturalnych. Przy realizacji tych przedsięwzięć zgodnie z przepisami o ochronie gruntów rolnych i leśnych i innymi powiązanych z ochroną środowiska należy uznać jednak, że nie będzie to oddziaływanie znacząco negatywnie wpływające na środowisko.

Uwzględniając powyższą analizę projektowany dokument nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać na wzrost zanieczyszczenia gleb, a biorąc pod uwagę zmniejszenie obciążeń atmosfery, wód powierzchniowych, poprawę gospodarki odpadowej oraz przewidywaną realizację projektów z zakresu rekultywacji i remediacji gruntów oddziaływanie dokumentu na gleby należy uznać za pozytywne.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

b) Czy proponowane działania mogą mieć istotny wpływ na zmiany powierzchni ziemi i przemieszczanie dużych ilości mas ziemnych ? Odpowiedź: Nie – będą mieć wpływ na powierzchnię terenu i przemieszczanie mas ziemnych, ale nie będzie to działanie znacząco negatywne

Uzasadnienie:

Planowane w dokumencie projekty inwestycyjne mogą powodować zmiany powierzchni ziemi i w niektórych przypadkach przemieszczanie dużych mas ziemnych. Biorąc pod uwagę zapisy ocenianego dokumentu należą do nich: powstawanie nowych stref inwestycyjnych z halami, magazynami i przestrzenią produkcyjną, budowa obiektów OZE (ze stosunkowo niewielkim wpływem fotowoltaiki i elektrowni wiatrowych), budowa i przebudowa urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej, oczyszczalnie ścieków, kanalizacja, ujęcia wód, wodociągi, instalacje i obiekty gospodarki odpadami, w tym innymi niż komunalne, inwestycje drogowe, inwestycje infrastruktury turystyczno-rekreacyjnej, lotniska, dworce i centra przesiadkowe, obiekty usługowe (np. szkoły, szpitale), obiekty dziedzictwa kulturowego, projekty rewitalizacji, projekty rozwoju zagospodarowania przestrzennego miast i terenów wiejskich. Z przedstawionego wyżej zestawienia projektów możliwych do realizacji największe znaczenie dla przekształcania powierzchni ziemi i przemieszczania mas ziemnych mogą mieć przedsięwzięcia w środki produkcji, w tym duże hale i magazyny), przedsięwzięcia drogowe dróg wojewódzkich, przedsięwzięcia infrastrukturalne gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej oraz przedsięwzięcia ochrony przeciwpowodziowej z dużym zakresem zabudowy hydrotechnicznej. W efekcie realizacji tych przedsięwzięć mogą być przemieszczane duże masy ziemne oraz gleba. Nie przewiduje się natomiast znaczących zmian w rzeźbie terenu z wyjątkiem niektórych odcinków dróg, jeżeli będą projektowane w obszarach o dużym urozmaiceniu rzeźby terenu (np. w krajobrazach moren czołowych). W takich warunkach może być konieczne dla uzyskania odpowiedniej niwelety wykonanie wykopów lub przeprowadzenie dróg na nasypach. Również niektóre obiekty ochrony przeciwpowodziowej, w postaci obwałowań mogą tworzyć nowe elementy rzeźby terenu. W pozostałych przypadkach praktyka inwestycyjna wskazuje, że pozyskane gleby i masy ziemne są wykorzystywane na terenie przedsięwzięcia lub zagospodarowywane w procesie rekultywacji innych terenów. I najczęściej nie powstają nowe spektakularne formy rzeźby terenu.

Wszystkie planowane w przyszłości z dofinansowaniem na podstawie dokumentu przedsięwzięcia będą realizowane zgodnie z przepisami ochrony powierzchni ziemi na podstawie prawa ochrony środowiska, a także z uwzględnieniem konieczności ochrony gleb na podstawie przepisów o ochronie gruntów rolnych i leśnych.

Korzystne oddziaływanie na powierzchnię ziemi i gleby będą mieć projekty z zakresu rekultywacji i remediacji.

Biorąc pod uwagę powyższą analizę należy wskazać, że realizacja niektórych zadań z projektowanego dokumentu może powodować przemieszczenia znaczących mas ziemnych, ale nie spowoduje dużych zmian w rzeźbie terenu.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

c) Czy proponowane działania przyczynią się do generowania znacznych ilości odpadów ?

Odpowiedź: Nie

Uzasadnienie:

Jak wskazano powyżej w projektowanym dokumencie przewidziano realizację zadań z zakresu optymalizacji gospodarki odpadami komunalnymi i produkcyjnymi, a także przewiduje rozwój inwestycji w gospodarkę o obiegu zamkniętym, co zostało poparte projektami z zakresu badań naukowych i wdrożeniowych. Dokument w tym względzie będzie pozytywnie oddziaływać na poprawę gospodarki odpadowej. Bardzo korzystnym oddziaływaniem będzie zwiększenie selektywności w zbiórce i przetwarzaniu odpadów. Umożliwi ona zwiększenie recyklingu.

Korzystnie będzie też oddziaływać wzrost wiedzy i rozwój różnych form edukacji przewidzianych w kilku różnych celach szczegółowych.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb wynika, że nie stwierdzono celów szczegółowych wpisujących się w cel środowiskowy w stopniu najwyższym +++ oraz wysokim ++. Stwierdzono 4 cele szczegółowe wpisujące się w + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływania pozytywne lub minimalizujących oddziaływania negatywne) i 25 celów szczegółowych, które osiągnęły wynik 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań.

Porównując wpisywanie się celów szczegółowych dokumentu w cele środowiskowe ten cel środowiskowy jest najslabiej realizowany przez dokument. Bierze się to stąd, że projekty społeczne, nie infrastrukturalne nie mają najczęściej żadnego odniesienia do przekształceń powierzchni ziemi i gleb, a projekty infrastrukturalne, budowlane zawsze w mniejszym lub większym stopniu oddziałują na powierzchnie ziemi i gleby. Niektóre z nich, jak np. nowe dogi wojewódzkie, obiekty ochrony przeciwpowodziowej, duże hale produkcyjne i magazynowe, składowiska odpadów mogą powodować znaczne przemieszczanie mas ziemnych, chociaż zmiany w krajobrazie związane z nowymi formami antropogenicznej rzeźby terenu mogą nie być duże.

Bardzo pozytywnym oddziaływaniem będzie rozwój projektów rekultywacji i remediacji gruntów, które są w dokumencie przewidywane.

W odpowiedzi na wszystkie pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb uzyskano odpowiedzi generalnie wskazujące, że projektowany dokument jest najczęściej neutralny w stosunku do realizacji tego celu środowiskowego, ale niektóre cele szczegółowe wpłyną pozytywnie na realizację tego celu

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

8.6 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona, a jeśli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych”

a) Czy w wyniku realizacji projektu dokumentu nastąpi poprawa walorów krajobrazowych naturalnych i kulturowych i zachowany będzie ład przestrzenny? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Planowane w projektowanym dokumencie liczne działania mają na celu osiągnięcie zwiększonego ładu przestrzennego i zachowanie oraz poprawę walorów krajobrazowych. Ochrona i poprawa walorów krajobrazowych będzie występować głównie na obszarach o najwyższych walorach, co jest bardzo korzystne. Będzie to możliwe poprzez realizację projektów opisanych w rozdziale dotyczącym ochrony bioróżnorodności na terenach parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu i rezerwatów przyrody. Przewiduje się również w innych celach szczegółowych działania obejmujące poprawę infrastruktury turystycznej, rewaloryzację obiektów kulturowych, w tym zabytków i parków. Oprócz tych działań w ład przestrzenny wpisują się niemal wszystkie działania przeciwdziałające negatywnym zmianom klimatycznym, w szczególności na zagrożonych terenach zurbanizowanych obejmujące tzw. zieloną i błękitną infrastrukturę.

Część planowanych działań może mieć negatywne oddziaływanie na walory krajobrazowe. Dotyczy to w szczególności opisanych w poprzednim rozdziale przedsięwzięć powodujących zmiany powierzchni terenu, w tym nowych dróg wojewódzkich, oczyszczalni ścieków, składowisk odpadów, terenów inwestycyjnych. Duże obiekty budowlane i infrastruktury technicznej mogą być postrzegane jako degradacja krajobrazu. Podobnie projekty związane z rozwojem OZE – elektrownie wiatrowe, farmy fotowoltaiczne, hydroelektrownie mogą silnie zaznaczać się w krajobrazie, chociaż nie powinno to być oddziaływanie znaczące biorąc pod uwagę niski pułap mocy przewidziany dla pojedynczych projektów.

Oddziaływanie różnych przedsięwzięć na krajobraz jest bardzo silnie związane z kontekstem przestrzennym. Na obszarach o dużych walorach krajobrazowych inwestycje postrzegane są jako bardziej znacząco oddziałujące niż w krajobrazach przekształconych. Jako, że nie znane są obecnie lokalizacje wspieranych przez oceniany dokument projektów trudno jest precyzyjnie ocenić wpływ na krajobraz planowanych w analizowanym dokumencie działań. Generalnie projekty nie inwestycyjne nie będą w żaden bezpośredni sposób zaznaczać się w krajobrazie, a większość projektów inwestycyjnych (z wyjątkiem opisanych wyżej), jak szkoły, obiekty opieki zdrowotnej, większość dróg, wodociągi, kanalizacje i inne nie będzie znacząco eksponować się w krajobrazie.

Biorąc pod uwagę proporcje planowanych działań, a także promowanie rozwiązań nowych, korzystnie zaznaczających się w przestrzeni miast i wsi wskazuje się, że oddziaływanie dokumentu na krajobraz generalnie jest korzystne.

b) Czy proponowane działania przyczynią się do podniesienia atrakcyjności rekreacyjno-turystycznej? Odpowiedź: Tak

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Uzasadnienie:

Projektowany dokument przewiduje działania w zakresie poprawy infrastruktury rekreacyjno-wypoczynkowej, w tym ścieżek i szlaków tematycznych, obiektów o znaczeniu historyczno-kulturowym, w tym parków, obiektów zielonej i błękitnej infrastruktury. Ponadto inwestycje w nowoczesne systemy transportowe zwiększą dostępność terenów rekreacyjno-wypoczynkowych, co również podniesie ich atrakcyjność.

Bardzo duże znaczenie mogą mieć projekty przewidywane dla obszarów chronionych.

Pozostałe działania będą neutralne dla atrakcyjności rekreacyjno-wypoczynkowej. Nie przewiduje się by rozwój obiektów produkcyjnych i infrastruktury technicznej obniżał atrakcyjność rekreacyjno-wypoczynkową. Należy wiązać te inwestycje raczej z terenami już zainwestowanymi, blisko położonymi w stosunku do miast i stref inwestycyjnych, a więc z definicji nie stanowiącymi dużych atrakcji turystyczno-wypoczynkowych.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Ochrona, a jeśli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych wynika, że żaden z celów szczegółowych nie osiągnął wyniku +++ (kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu), 1 osiągnął wynik ++ (kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu), 4 + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływanie pozytywne lub minimalizujących oddziaływanie negatywne) i 24 osiągają wynik 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań.

W odpowiedzi na oba pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Ochrona, a jeśli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych uzyskano odpowiedzi generalnie wskazujące, że projektowany dokument pozytywnie wpłynie na realizację tego celu, przy czym żaden z celów szczegółowych nie jest w pełni ukierunkowany jest na jego realizację. Tylko jeden cel związany z projektami ochrony przyrody na terenach chronionych i terenach błękitnej i zielonej infrastruktury w miastach uzyskał ocenę ++ czyli wpisującą się znacznie w realizację celu środowiskowego.

Większość celów szczegółowych odnosząca się do szeroko rozumianej polityki społecznej i obejmująca realizację projektów nie infrastrukturalnych nie ma żadnego wpływu na walory krajobrazowe, z wyjątkiem projektów edukacyjnych, których realizacja może przyczynić się do wzrostu świadomości roli krajobrazu dla jakości życia i tożsamości.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Potencjalnym zagrożeniem dla realizacji celu mogą być nowe projekty inwestycyjne w postaci np. dróg, budów i przebudów systemu hydrotechnicznego terenów produkcyjnych, dużych obiektów OZE i infrastruktury technicznej. Dla tych przedsięwzięć powinna być realizowana szczegółowa ocena wpływu na krajobraz i ład przestrzenny uwzględniająca uwarunkowania lokalne, w tym występowanie form ochrony przyrody i krajobrazu.

Z analizy wynika, że realizacja projektu dokumentu nie wpływa negatywnie krajobrazowo na formy ochrony przyrody oraz cenne obiekty historyczno-kulturowe. Wzrost przeciwnie obszary te i obiekty powinny poprawić swoje walory krajobrazowe.

Realizacja projektu dokumentu pozytywnie wpłynie na ogólną poprawę stanu ładu przestrzennego. Przewiduje się szereg działań w zakresie poprawy infrastruktury usługowej, transportowej, terenów zieleni, a także możliwość powstawania nowych, korzystnie wpisujących się w przestrzeń planów i form zagospodarowania na obszarach miast i wsi.

8.7 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Ochrona dziedzictwa kulturowego”

a) Czy proponowane działania będą miały istotny wpływ na zabytki i ich otoczenie ? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

W projektowanym dokumencie przewiduje się literalnie realizację działań na rzecz poprawy stanu walorów kulturowych, w tym zabytków. W ramach celu szczegółowego CS (vi) z priorytetu 5 Infrastruktura społeczna: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych przewiduje się realizację następujących działań wpisujących się w cel środowiskowy:

- Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego.
- Konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i digitalizacja.
- Rozwój infrastruktury kultury i turystyki.
- Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej (m.in. szkoły artystyczne, teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea) – wspieranie zaplecza dla utrzymania niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz rzemiosła i dawnych zawodów) – podmioty prowadzone lub nadzorowane na szczeblu regionalnym.
- Rozwój turystycznych szlaków tematycznych i produktów turystycznych (odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych regionu).

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- Projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki, wynikające ze współpracy uczelni i szkół artystycznych i instytucji sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych.

Przedstawione wyżej planowane działania przyczynią się do rewaloryzacji i rewitalizacji obszarów o dużym znaczeniu kulturowym, a także udostępnienia tych walorów.

Ponadto w innych celach szczegółowych planuje się również poprawę walorów kulturowych miast i wsi, m.in. poprzez rewaloryzację parków oraz projekty z zakresu rewitalizacji (CP5, CS (i), (ii), Priorytet 8 – Lokalne lubuskie). W części dokumentu, gdzie opisuje się działania na rzecz ochrony przyrody również znajdują się projekty, których realizacja w parkach krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu, rezerwach przyrody, a także poza tymi formami może przyczynić się do ochrony zabytków i dziedzictwa kulturowego (CP2, CS (vii) priorytet 2 – Zielone lubuskie). Planowane działania dotyczące digitalizacji zasobów kulturowych i dziedzictwa kulturowego planowane w CP1, CS (ii), priorytet 1 – Nowoczesna gospodarka, również będą wpływały pozytywnie na ten aspekt oceny.

Inne działania z pozostałych celów środowiskowych nie wpłyną negatywnie na zabytki i wartości historyczno-kulturowe przestrzeni.

b) Czy proponowane działania będą miały wpływ na stanowiska archeologiczne ? Odpowiedź: Nie

Uzasadnienie:

Nie przewiduje się występowania wpływu na stanowiska archeologiczne. Są one chronione poprzez wpis do rejestru zabytków i znajdują się pod nadzorem służb ochrony zabytków. W przypadku realizacji przedsięwzięć w obrębie takich stanowisk będą miały zastosowanie przepisy prawne z zakresu ochrony zabytków i dóbr kultury oraz nadzór archeologiczny.

c) Czy proponowane działania będą miały wpływ na wartości kulturowe danego obszaru ? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Jak wskazano w odpowiedzi na pierwsze pytanie w projekcie dokumentu przewidziano szereg typów projektów związanych z ochroną dziedzictwa kulturowego. Również realizacja części projektów miękkich z zakresu społecznego może bezpośrednio lub pośrednio przyczynić się do wzrostu wartości kulturowych obszarów, gdzie będą realizowane. Bez wątplenia działania przewidziane w zakresie ochrony przyrody w formach ochrony przyrody i poza nimi również wpiszą się w zwiększenie się walorów kulturowych.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Ochrona dziedzictwa kulturowego wynika, że jeden z celów

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

szczegółowych osiągnął wynik +++ (kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu), 2 wynik ++ (kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu), 7 + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływania pozytywne lub minimalizujących oddziaływania negatywne) i 21 osiągają wynik 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań.

W odpowiedzi na oba pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Ochrona dziedzictwa kulturowego uzyskano odpowiedzi wskazujące, że projektowany dokument pozytywnie wpłynie na realizację tego celu, przy czym tylko 1 celów szczegółowy jest w pełni ukierunkowany jest na jego realizację (CS (vi): Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych). Dwa inne cele szczegółowe CS (i oraz ii) priorytetu 8. Lokalne lubuskie: Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich i innych niż miejskie uzyskały ocenę ++ czyli wpisującą się znacznie w realizację celu środowiskowego.

Część celów szczegółowych odnosząca się do szeroko rozumianej polityki społecznej i obejmująca realizację projektów nie infrastrukturalnych może również mieć wpływ na ochroną i kształtowanie wartości kulturowych. Także projekty edukacyjne mają taki pozytywny wpływ.

Wartości kulturowe mogą być też chronione i podwyższone podczas realizacji zadań z zakresu ochrony przyrody w formach ochrony przyrody i poza nimi.

Nie odnotowano istotnych zagrożeń dla wartości kulturowych ze strony innych działań, w tym infrastrukturalnych.

Z analizy wynika, że realizacja projektu dokumentu nie wpływa negatywnie na wartości kulturowe, a może oddziaływać znacząco pozytywnie.

8.8 Ocena oddziaływania na cel ochrony środowiska: „Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości”

Analizowany cel środowiskowy w projekcie dokumentu jest bardzo silnie eksponowany. Jego realizacja badana jest też w oparciu o największą liczbę pytań kontrolnych, których sformułowano aż 12.

a) Czy proponowane działania mogą wpływać na eksploatowane/planowane do eksploatacji złoża zasobów naturalnych ? Odpowiedź: Nie

Uzasadnienie:

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Planowany dokument nie przewiduje zadań związanych z eksploatacją surowców mineralnych, chociaż nie wyklucza takich projektów np. w ramach innowacji lub GOZ. Złoża które podlegają eksploatacji mają wyznaczone obszary i tereny górnicze, dla których zgodnie z przepisami prawa geologicznego i górniczego określono zakres możliwych działań. Realizacja innych przedsięwzięć przewidzianych w analizowanym dokumencie nie będzie możliwa, jeżeli nie będą one zgodne z koncesjami i obowiązującymi podczas eksploatacji warunkami.

W zakresie złóż planowanych do eksploatacji nie ma obecnie rozpoznania, czy któreś z planowanych rodzajów przedsięwzięć (np. drogi wojewódzkie, strefy inwestycyjne, obiekty ochrony przeciwpowodziowej) będą realizowane na złożach. W przypadku kiedy takie decyzje będą podejmowane zostaną przeprowadzone przewidziane przepisami prawa procedury w zależności od rangi złoża, jego właściwości i innych ważnych czynników określających możliwość realizacji na złożach przedsięwzięć nie związanych z eksploatacją.

b) Czy planowane działania mogą mieć wpływ na zasoby leśne (wielkopowierzchniowa wycinka lasów) ? Odpowiedź: Tak – w przypadkach wyjątkowych i nie mających znamion oddziaływania znacząco negatywnego.

Uzasadnienie:

Wśród możliwych do realizacji na podstawie projektu dokumentu inwestycji, dla których mogą być prowadzone wycinki wielkopowierzchniowe lasów należy głównie wymienić inwestycje publiczne w nowe drogi wojewódzkie i inwestycje infrastrukturalne. W praktyce rozwoju zagospodarowania przestrzennego nie zezwala się na duże zniszczenia powierzchni leśnych na cele komercyjne, w tym produkcyjne. Nie należy więc spodziewać się niszczenia lasów dla potrzeb stref inwestycyjnych lub zakładów produkcyjno-usługowych prywatnego sektora gospodarczego.

Każdorazowo w przypadku projektowania dłuższych odcinków dróg wojewódzkich będzie obowiązywać system ocen oddziaływania na środowisko, w którym dokonana zostanie ocena wpływu przedsięwzięcia na lasy i ich fragmentację. Na tym etapie prowadzonej analizy takich zagrożeń realizacja dokumentu nie stwarza.

c) Czy planowane działania mogą wpłynąć na rozwój gospodarczy (rozwój pewnych gałęzi gospodarki, zwiększanie miejsc pracy, dostępu do usług itp.) ? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Projekt dokumentu jest bardzo ukierunkowany na działania prorozwojowe w zakresie gospodarki, zarówno w odniesieniu do inwestycji w gospodarkę, jak i dostępność miejsc pracy i dostępności do usług. Do działań, które mogą mieć największy wpływ na środowisko należą projekty dotyczące rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią obszarów miejskich i wiejskich, projekty wzmacniające konkurencyjność i innowacyjność gospodarki poprzez wsparcie działalności badawczo-rozwojowej, inwestycje infrastrukturalne przedsiębiorstw, wsparcie klastrów, projekty na rzecz powstawania stref inwestycyjnych, hal, magazynów, przestrzeni

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

produkcyjnej. Projekt nie określa preferencji w zakresie rozwoju określonych specjalizacji i branż oraz ich alokacji przestrzennej.

Mniejszy wpływ na środowisko mają planowane projekty związane z rynkiem pracy, w tym aktywizacji zawodowej, doskonalenia zawodowego, wzrostu elastyczności na rynku pracy. Są to projekty nie infrastrukturalne, nie mające bez pośrednio wpływu na środowisko przyrodnicze.

d) Czy planowane działania mogą wpłynąć na rozwój turystyki ? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Oceniany dokument wzmacnia rozwój turystyki i wypoczynku poprzez poprawę infrastruktury rekreacyjno-turystycznej, która nastąpi w wyniku działań w kilku celach szczegółowych, w tym obejmujących działania poprawy walorów przyrodniczych i kulturowych. Ponadto planowane działania zwiększą atrakcyjność i efektywność systemów transportowych, co pozytywnie wpłynie na warunki turystyczne regionu. Korzystnie oddziaływać będzie również edukacja formalna i nieformalna, która ma być realizowana w ramach kilku typów projektów rozlokowanych w kilku różnych celach szczegółowych. Zagadnienie rozwoju potencjału usług turystycznych i zagospodarowania turystycznego w ogóle jest bardzo ważne ze względu na posiadanie przez region bardzo dużych walorów i ich słabe udostępnianie.

e) Czy planowane działania przyczynią się do większej mobilności społeczeństwa i do zmniejszenia izolacji społecznej związanej z ograniczonym dostępem do transportu ? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

W wyniku realizacji dokumentu poprawi się efektywność systemu transportowego województwa zarówno w ramach transportu publicznego, jak i indywidualnego. Zmniejszy się izolacja społeczna związana z ograniczeniem dostępu do transportu. Oprócz inwestycji infrastrukturalnych dokonana zostanie zmiana taboru i zmiana organizacji transportu publicznego w miastach i poza nimi.

f) Czy planowane działania będą miały wpływ na zmianę sposobu zagospodarowania, w tym wpływ na wartość nieruchomości ? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Projekt dokumentu zakłada działania w zakresie rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią obszarów miejskich i miejsko-wiejskich. Ponadto znajduje się w nim bardzo duża ilość działań podwyższających wartość przestrzeni, w tym projekty z zielonej i błękitnej infrastruktury w miastach, projekty poprawiające walory kulturowe i przyrodnicze w rozwoju turystyki i rekreacji, projekty infrastruktury usług edukacyjnych, ochrony zdrowia, ochrony środowiska, projekty osłon socjalnych, przeciwdziałania wykluczeniu, rewitalizacji, poprawy systemów transportowych i bardzo wiele innych projektów infrastrukturalnych i nie infrastrukturalnych. Wszystkie te projekty

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

związane są z wartością nieruchomości. Miejsca nagromadzenia realizacji projektów będą bardziej atrakcyjne do zamieszkania przez co wzrośnie wartość nieruchomości.

g) Czy proponowane działania mogą wymuszać konieczność przesiedleń ludzi i ograniczeń w korzystaniu z nieruchomości ? Odpowiedź: Nie

Uzasadnienie:

Projekt dokumentu nie przewiduje konieczności przymusowej realizacji zadań inwestycyjnych i nieinwestycyjnych. Przygotowanie konkretnych projektów do dofinansowania będzie związane z uzyskaniem akceptacji społecznej w ramach przepisów prawa. Nie jest obecnie przesądzone czy realizacja przedsięwzięć publicznych, w tym dróg, infrastruktury wodno-ściekowej, odpadowej itp. nie będzie wiązać się z koniecznością przymusowych przesiedleń (wywłaszczeń nieruchomości), ale w świetle realizacji licznych programów operacyjnych finansowanych ze środków UE należy stwierdzić że takie działania nie są przeprowadzane, albo są realizowane w wyjątkowych przypadkach.

h) Czy proponowane działania mogą wspierać innowacyjność w gospodarce ? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

W projektowanym dokumencie część celów szczegółowych jest dedykowana wspieraniu innowacyjności gospodarki. Planowane są w tym celu następujące działania:

- Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi (projekty kompleksowe, w tym infrastruktura B+R, prace B+R, uzyskanie i ochrona własności intelektualnej, komponent wdrożeniowy); kompetencje jako możliwy element projektu.
- Inwestycje w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw w ramach kompleksowego projektu lub jako oddzielny projekt, kompetencje jako możliwy element projektu.
- Budowanie potencjału regionu w zakresie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi w formule: a) Wspólnych Przedsięwzięć, b) InnoRegioLab. Udział we wspólnych przedsięwzięciach (opracowanie i organizacja konkursu finansowanego z RP, ew. finansowanie łączone program krajowy + program regionalny). Udział w projekcie InnoRegioLab – jako uczestnicy.
- Rozwój proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorstw realizowanych przez akredytowane podmioty, m. in. ośrodki badawcze, ośrodki innowacji, IOB, w tym komercyjne, świadczone w systemie popytowym, w tym w formie bonów. Podmioty świadczące usługi – akredytacja na poziomie krajowym.
- Wsparcie rozwoju klastrów poprzez usługi klastrów (w uproszczonej formie wsparcia z zachowaniem formuły popytowej, np. bonów dla przedsiębiorstw).
- Rozwój publicznej infrastruktury organizacji badawczych spoza Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej (o wysokim potencjale badawczym), jako projekty służące realizacji agendy

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

badawczej, której zakres jest zgodny z regionalną inteligentną specjalizacją, uzgodnione

w ramach kontraktu programowego – realizacja badań musi być ukierunkowana na komercjalizację i współpracę z przedsiębiorstwami (kompetencje i cyfryzacja jako możliwy element projektu).

Ponadto planuje się realizację licznych działań na rzecz cyfryzacji, w tym wspomagających ludzi, przedsiębiorstwa, administrację, usługi publiczne, transport, instytucje badawcze. Ważnym elementem realizacji dokumentu jest wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, w tym wdrażania B+R, doradztwo, promocja gospodarki i inne. Również cel szczegółowy CS: Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości zawiera liczne projekty wspierające innowacyjność gospodarki.

Z punktu widzenia wpływu na środowisko większość przedstawionych projektów ma charakter miękkiej, nie inwestycyjnej.

i) Czy proponowane działania mogą wspierać gospodarkę w obiegu zamkniętym prowadzącą do ograniczenia emisji? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Projekt dokumentu przewiduje realizację celu szczegółowego dedykowanego gospodarce o obiegu zamkniętym CS (vi): Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej, z następującymi działaniami w ramach priorytetu 2. – Zielone lubuskie, który określa następujące typy działań:

- 1) Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie z hierarchią sposobów postępowania z odpadami – wsparcie dla instalacji poniżej 12 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- 2) Systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK) – PSZOK obsługujący poniżej 20 tys. mieszkańców lub inwestycja poniżej 2 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- 3) Projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii, wsparcie poniżej 8 mln PLN kosztów kwalifikowalnych.
- 4) Projekty z zakresu GOZ realizowane przez przedsiębiorstwa.
- 5) Edukacja w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym - kompleksowy element większego projektu lub w formie samodzielnych projektów pod warunkiem zachowania komplementarności z poziomem krajowym i zastosowaniem mechanizmów zapobiegających podwójnemu finansowaniu projektów.
- 6) Rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą – projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

7) Projekty z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne (przemysłowe, azbest, kreozot).

Projekty gospodarki w obiegu zamkniętym powiązane są w analizowanym dokumencie z projektami na rzecz gospodarki odpadowej, co jest działaniem korzystnym ponieważ są to grupy projektów uzupełniające się. Wszystkie mają korzystny wpływ na środowisko przyrodnicze.

j) czy planowane działania uwzględniają różnicowanie regionalne uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Terenem realizacji projektowanego dokumentu jest województwo. W dokumencie nie ma również odniesień przestrzennych dotyczących określonych działań. Pozornie więc dokument nie uwzględnia różnicowania regionalnego uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych. Niemniej planowane działania przedstawione są w dokumencie w kontekście podstawowych celów rozwojowych, które przesycone są problematyką rozwoju zrównoważonego uwzględniającego ochronę walorów przyrodniczych. Oznacza to, że realizacja dokumentu będzie de facto selektywna. Projekty nie spełniające wymogów braku znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym na formy ochrony przyrody jak Natura 2000, spójność i integralność sieci nie będą mogły być realizowane. Dlatego w rzeczywistości planowane działania będą uwzględniać różnicowanie regionalne wszelkich uwarunkowań, w tym przyrodniczych i krajobrazowych.

Podobnie projekty w zakresie ochrony bioróżnorodności dedykowane są przede wszystkim parkom krajobrazowym, obszarom chronionego krajobrazu oraz rezerwatom. Będą więc koncentrować się na tych terenach.

k) czy planowane działania uwzględniają ochronę środowiska jako całości, czy wszystkie elementy środowiska są uwzględnione? Odpowiedź: Tak – ale z różnymi akcentami

Uzasadnienie:

Analiza całego dokumentu, czyli celów oraz kontekstu ich osadzenia wskazuje, że środowisko przyrodnicze jest w nim traktowane całościowo, a także że pośrednio lub bezpośrednio wszystkie elementy środowiska przyrodniczego są w nim uwzględnione – powierzchnia ziemi, gleby, wody powierzchniowe i podziemne, powietrze, krajobraz, roślinność, fauna, klimat. Biorąc pod uwagę zestaw zadań i możliwych do realizacji projektów należy wskazać, że główne akcenty są położone na następujące zagadnienia ochrony środowiska:

- ograniczenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery, energooszczędność i rozwój OZE,
- gospodarka wodno-ściekowa,
- gospodarka odpadowa, gospodarka o obiegu zamkniętym, oraz ochrona powierzchni ziemi,
- przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych,
- ochrona przyrody,
- ochrona dóbr kultury i rozwój turystyki,

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- ochrona i kształtowanie terenów zielonej i błękitnej infrastruktury,
- proekologiczne systemy transportowe, w szczególności transportu publicznego – inwestycje, tabor, organizacja.

Z tych względów należy wskazać, że najmniej uwagi poświęcono zagadnieniom ochrony hałasu i ochrony przed promieniowaniem niejonizującym.

1) czy planowane działania są racjonalne i efektywne i zapewniają realizację rozwoju zrównoważonego? Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie:

Oceniany dokument wpisuje się w zasadę rozwoju zrównoważonego. Zakłada nowoczesny, oparty o wiedzę i innowacje rozwój gospodarczy oraz harmonijny rozwój społeczny z bardzo silnym wsparciem usług, transportu, zagadnień ochrony środowiska, a także inwestycji w ludzi. Planowane działania są racjonalne i efektywne, a także sformułowane w oparciu o występujące regionalne uwarunkowania.

Podsumowanie oceny dla celu środowiskowego

Z analizy tabeli przedstawiającej ocenę wpływu celów szczegółowych projektowanego dokumentu na cel środowiska Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości wynika, że żaden z celów szczegółowych nie osiągnął wyniku +++ (kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu), aż 9 osiągnęło wynik ++ (kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu), 21 + (kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływania pozytywne lub minimalizujących oddziaływania negatywne) i żaden nie osiągnął wyniku 0 (kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się). Nie uzyskano wyniku -, --, ---, co oznacza brak znaczących negatywnych oddziaływań. Wynik oceny wskazuje, że żaden z planowanych celów szczegółowych nie jest neutralny z punktu widzenia celów społeczno-gospodarczych i dóbr materialnych, a także, że wszystkie wpisują się w realizację tego celu środowiskowego, chociaż dokument nie zawiera celów szczegółowych bezpośrednio ukierunkowanych na ten cel.

W odpowiedzi na bardzo liczne pytania kontrolne służące ocenie wpływu FEWL 21-27 na cel środowiskowy Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości uzyskano odpowiedzi wskazujące, że projektowany dokument jednoznacznie pozytywnie wpłynie na realizację tego celu, chociaż jak wspomniano żaden z celów szczegółowy nie jest w pełni ukierunkowany jest na jego realizację. Warto natomiast wskazać, że rekordowa liczba 9 celów szczegółowych uzyskała ocenę ++ czyli wpisującą się znacznie w realizację celu środowiskowego.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Realizacja celu środowiskowego wynikająca z projektu dokumentu obejmuje zarówno działania inwestycyjne w gospodarkę, infrastrukturę techniczną, ochronę środowiska, w tym przyrody, ochronę dóbr kultury, ale również bardzo liczne projekty miękkie inżynierii społecznej.

Nie odnotowano podczas analizy istotnych zagrożeń dla rozwoju społeczno-gospodarczego oraz rozwoju zrównoważonego.

Z analizy wynika, że realizacja projektu dokumentu nie wpływa negatywnie na społeczeństwo i wartości materialne, a jest to oddziaływanie pozytywne i znaczące.

8.9 Ocena oddziaływania na cele środowiskowe istotne z punktu widzenia wspólnoty wskazane w rozporządzeniu DNSH

Ocenia się następujący wpływ analizowanego dokumentu FEWL 21-27 na cele środowiskowe istotne w odniesieniu do zasady DNSH „nie czynić poważnych szkód”:

1) Łagodzenie zmian klimatu

Analizowany dokument korzystnie wpływa na realizację celu środowiskowego. Jeden z celów szczegółowych obejmuje zagadnienia rozwoju OZE i przewiduje wsparcie instalacji energii wiatru, wody, słońca oraz biomasy zarówno w kontekście produkcji energii elektrycznej, jak i ciepłej. Ponadto przewidziane są działania na rzecz termomodernizacji i energooszczędności. Będą one eliminować gazy cieplarniane będące przyczyną zmian klimatycznych.

Duże znaczenie dla realizacji celu ma kompres działań związanych z nowoczesnymi systemami transportowymi, w tym transportu publicznego. Obejmują one zmiany taboru, przebudowę linii kolejowych i zmiany organizacyjne, które w całości będą zmniejszać emisję gazów cieplarnianych.

Duże znaczenie pośrednie mają inwestycje w edukację, badania naukowe, innowacyjność, B+R, transfery technologii, wzrost konkurencyjności przedsiębiorstw. Ich efektem również będzie zmniejszenie się emisji gazów cieplarnianych.

2) Adaptacja do zmian klimatu

FEWL 21-27 uwzględnia 7 działań, które mają uzyskać wsparcie związanych z adaptacją do zmian klimatu: adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu, m.in. gospodarowanie wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych, opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu dla miast i miejscowości, budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy, mała retencja (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury), systemy prognozowania i ostrzegania środowiskowego, systemy ratownictwa (zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych), edukacja w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, również jako element powyższych projektów. Odpowiadają one potrzebom regionalnym i w pełni wpisują się w cel środowiskowy.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

3) Zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich

W ten cel środowiskowy w pełni wpisują się planowane działania związane z budową oczyszczalni ścieków, kanalizacji, przydomowych oczyszczalni, ujęć wód, stacji ich uzdatniania oraz magazynowania, modernizacji systemów wodociągowych. Na terenie województwa nie występują wody morskie i nie planuje się działań na ich rzecz.

4) Przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym

Bezpośrednio ten cel środowiskowy realizowany jest przez przewidziane do wsparcia działania na rzecz GOZ realizowane przez przedsiębiorstwa i GOZ nie mające charakteru B+R, a także edukacyjne dla GOZ w ramach CP2. Działania B+R w tym obszarze będą wspierane w ramach celu szczegółowego związanego ze wzrostem wiedzy i badań na rzecz rozwoju (CP1). W szerszym ujęciu dokument zakłada prowadzenie działań na rzecz nowoczesnej i innowacyjnej gospodarki, co wpisuje się również w GOZ. Mogą ten cel środowiskowy wspierać inwestycje w gospodarce odpadowej, w szczególności na rzecz selektywnej zbiórki i recyklingu odpadów, a także w kształceniu kadr dla gospodarki o obiegu zamkniętym.

5) Zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontroli

W FEWL 21-27 znajdują się działania inwestycyjne związane z zapobieganiem zanieczyszczeniu i jego kontroli. Należą do nich inwestycje w OZE, nowoczesne technologie w produkcji, gospodarka wodno-ściekowa, gospodarka odpadowa, rekultywacje i remediacje, ochrona przyrody, nowoczesne środki transportu, w szczególności publicznego, a także wspierana w licznych celach szczegółowych edukacja formalna i nieformalna.

6) Ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów

Ten cel jest wspierany przez kompres działań na rzecz ochrony bioróżnorodności planowanych do realizacji na terenach rezerwatów przyrody, parków krajobrazowych i obszarów chronionego krajobrazu. Promowane będą projekty w plany ochrony form ochrony przyrody, czynną i bierną ochronę, w tym tworzenie centrów ochrony bioróżnorodności, ekoparków i projekty edukacyjne. Odbudowa i ochrona ekosystemów może następować również w ramach planowanych działań związanych z przeciwdziałaniem skutkom zmian klimatu, w szczególności małej retencji, zielonej i błękitnej infrastruktury. Korzystnie cel będą realizować rekultywacje, w tym remediacje gruntów.

Analiza związków ocenianego dokumentu z celami środowiskowymi DNSH wskazuje, że projekt dokumentu realizuje w znacznym stopniu cele środowiskowe i nie stanowi zagrożenia dla ich realizacji.

9 Analiza i wnioski pod kątem ewentualnego transgranicznego oddziaływania na środowisko Programu

Województwo lubuskie graniczy od zachodu z Republiką Federalną Niemiec. W związku z tym przeprowadzono ocenę możliwości wystąpienia znaczącego negatywnego oddziaływania zapisów dokumentu na środowisko przyrodnicze oraz ludność tego państwa, celem stwierdzenia czy niezbędne będzie przeprowadzenia procedury oddziaływania transgranicznego.

FEWL 21-27 dla każdego celu szczegółowego CS formułuje opis wystąpienia projektów i działań transgranicznych i transnarodowych. Na tej podstawie, a także na podstawie wiedzy na temat możliwego transgranicznego oddziaływania przedsięwzięć na środowisko przeprowadzono ocenę, czy działania formułowane w celach szczegółowych powodują wystąpienie znaczącego wpływu na środowisko Republiki Federalnej Niemiec. Charakter planowanych działań wyklucza możliwość występowania wpływu na środowisko innych państw.

Tabela 3 Ocena możliwości wystąpienia negatywnych oddziaływań transgranicznych na środowisko

Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27	Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko
Cel Polityki 1, Priorytet 1	
CS (i) Istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w zakresie rozwoju publicznej infrastruktury organizacji badawczych, wsparcia działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
CS (ii) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27	Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko
zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.	
<p>CS (iii)</p> <p>Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w zakresie działań związanych z promocją gospodarki regionalnej, w tym wsparcie internacjonalizacji MŚP oraz promocji eksportu. W systemie wdrażania CS określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny.</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
<p>CS (iv)</p> <p>Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w zakresie działań na rzecz rozwoju lubuskich inteligentnych specjalizacji. W systemie wdrażania CS (iv) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny.</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
Cel Polityki 2, priorytet 2	
<p>CS (i)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
<p>CS (ii)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27	Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko
<p>CS (iv)</p> <p>W związku z przygranicznym położeniem regionu w CS (iv) istnieje przestrzeń do realizacji projektów o charakterze transgranicznym. Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych szczególnie w obszarze rozwijania nowoczesnych systemów ratownictwa. W systemie wdrażania CS (iv) określone zostaną specjalne preferencje dla projektów uwzględniających aspekt transgraniczny.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (v)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (vi)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (vii)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>Cel Polityki 2, priorytet 3</p>	
<p>CS (viii)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

<p>Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27</p>	<p>Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko</p>
<p>projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>środowisko.</p>
<p>Cel Polityki 3, priorytet 4</p>	
<p>CS (ii) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>Cel Polityki 4, priorytet 5</p>	
<p>CS (ii) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (iii) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (v) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

<p>Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27</p>	<p>Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko</p>
<p>się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	
<p>CS (vi) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>Cel Polityki 4., priorytet 6</p>	
<p>CS (a) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (d) Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych w obszarze współpracy przedsiębiorstw w zakresie wprowadzania efektywnych rozwiązań dotyczących wspierania pracowników i przedsiębiorstw, w tym w zakresie adaptacyjności do zmian na rynku pracy, ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji na pograniczu oraz w zakresie aktywnego i zdrowego starzenia pracowników i pracodawców.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (f) Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych w obszarze edukacja dzieci i młodzieży na każdym poziomie.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (g)</p>	<p>Brak negatywnego</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

<p>Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27</p>	<p>Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko</p>
<p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (h)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (i)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (k)</p> <p>Planuje się umożliwienie realizacji projektów z partnerami z niemieckich regionów przygranicznych w obszarze efektywnych rozwiązań na rzecz dystrybucji usług społecznych.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (l)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

<p>Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27</p>	<p>Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko</p>
<p>projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	
<p>Cel Polityki 4, priorytet 7</p>	
<p>CS (f)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (g)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (k)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na środowisko.</p>
<p>CS (l)</p> <p>Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji</p>	<p>Brak negatywnego wpływu na</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Możliwości prowadzenia działań transgranicznych i transnarodowych formułowane w FEWL 21-27	Ocena możliwego znaczącego negatywnego oddziaływania transgranicznego na środowisko
projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.	środowisko.
Cel Polityki 5, priorytet 8	
CS (i) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.
CS (ii) Na etapie tworzenia projektu programu nie zidentyfikowano propozycji projektów wychodzących poza obszar geograficzny województwa lubuskiego w ramach Celu. W związku z przygranicznym położeniem regionu nie wyklucza się jednak realizacji projektów głównie o charakterze transgranicznym, jeśli zostaną one zidentyfikowane w trakcie wdrażania interwencji.	Brak negatywnego wpływu na środowisko.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zapisów FEWL 21-27.

Na podstawie analizy przedstawionej w powyższej tabeli należy stwierdzić, że oceniany dokument zakłada możliwość występowania współpracy transgranicznej przy realizacji bardzo wielu zadań, ale na obecnym etapie nie są zidentyfikowane projekty, które mogły by być realizowane.

Niezależnie od tego oceniono, że żaden z celów szczegółowych CS w przypadku realizacji wspólnych projektów nie będzie znacząco negatywnie oddziaływać transgranicznie na środowisko. W tym aspekcie nie ma konieczności przeprowadzenia transgranicznej oceny oddziaływania analizowanego dokumentu.

Istotne znaczenie w kontekście oceny transgranicznej ma lokalizacja planowanych przedsięwzięć i działań. Lokalizacji tej analizowany dokument nie przesądza. Teren realizacji to całe województwo. Biorąc pod uwagę wykaz planowanych działań, w tym przedsięwzięć, potencjalnym

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

źródłem oddziaływania transgranicznego mogłyby być przede wszystkim interwencje planowane do realizacji bezpośrednio na lub przy granicy państwa lub na ciekach czy zlewniach transgranicznych, pod warunkiem, iż w toku analiz stwierdzono by na tyle znaczące oddziaływania, że powodowałyby wystąpienie mierzalnych skutków o zasięgu wykraczającym poza teren kraju. Na obecnym poziomie prowadzonych analiz nie można stwierdzić występowania takich oddziaływań.

Należy też zwrócić uwagę, że znaczna część z planowanych działań inwestycyjnych będzie miała pozytywny wpływ na obszary sąsiednie, co związane jest przede wszystkim z działaniami na rzecz poprawy jakości poszczególnych komponentów środowiska oraz adaptacji do zmian klimatu. W tym zakresie, istotna będzie realizacja działań dotyczących np. rozwoju OZE i zmniejszenia emisji zanieczyszczeń powietrza, poprawy warunków gospodarki wodno-ściekowej, poprawy gospodarki odpadowej, rekultywacji i remediacji gruntów, rozwój gospodarki w obiegu zamkniętym, przeciwdziałanie negatywnym skutkom zmian klimatycznych, ochrony przyrody, ochrony dóbr kultury, rozwój proekologicznych form transportu.

Podsumowując przedstawione wyżej analizy należy wskazać, że działania przewidywane w projekcie zakładają możliwość współpracy transgranicznej, ale nie powodują występowania znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko Republiki Federalnej Niemiec. W wielu aspektach stan środowiska w ujęciu transgranicznym ulegnie poprawie i oddziaływanie planowanych przedsięwzięć i działań będzie pozytywne dla środowiska przyrodniczego. Dla przedsięwzięć, które mogą być realizowane przy granicy, np. z zakresu ochrony przeciwpowodziowej, nowych dróg wojewódzkich ocenę transgranicznego oddziaływania będzie można przeprowadzić w ramach systemu ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć.

10 Zestawienie wniosków, w tym precyzyjnie wskazane ustalenia Prognozy

10.1 Odpowiedzi na kluczowe pytania

10.1.1 *Czy zaproponowane cele środowiskowe są adekwatne do potrzeb w tym zakresie?*

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Zaproponowane cele środowiskowe, które są badane pod kątem zgodności planowanych działań analizowanego dokumentu FEWL 21-27 wynikają ze związku tego dokumentu z innymi dokumentami, a także bezpośrednio są efektem identyfikacji spodziewanych skutków realizacji dokumentu dla szeroko rozumianego środowiska. Z punktu widzenia skutków środowiskowych realizacji FEWL 21-27 zidentyfikowano następujące obszary występujących oddziaływań i ich głównych związków z planowanymi działaniami:

Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi – usługi i infrastruktura zdrowotna, bezpieczeństwo socjalne i bezpieczeństwo środowiskowe (np. związane z przeciwdziałaniem skutkom zmian klimatycznych, ratownictwem, systemem przeciwdziałania awariom i katastrofom),

Ochrona bioróżnorodności – optymalizacja planistyczna i zagospodarowania form ochrony przyrody, ochrona gatunkowa,

Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód – gospodarka wodna, gospodarka ściekowa, przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych,

Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu – rozwój OZE i zmniejszanie emisji gazów cieplarnianych, energooszczędność, zielona i błękitna infrastruktura, gospodarka wodna, ochrona przeciwpowodziowa,

Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb – gospodarka odpadowa, zmniejszenie obciążeń dla środowiska związanych z zanieczyszczeniem powietrza i wód, gospodarka w obiegu zamkniętym, rekultywacja i remediacja gruntów,

Ochrona, a jeżeli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych – ochrona przyrody w formach ochrony przyrody, poprawa rozwoju funkcji rekreacyjno-wypoczynkowych, ochrona dóbr kultury,

Ochrona dziedzictwa kulturowego – rewaloryzacja, zagospodarowania i udostępnianie dóbr kultury.

Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości – innowacyjna gospodarka, rozwój badań i nowoczesnych technologii, organizacja nowoczesnej gospodarki, w tym klastry, wzrost konkurencyjności, rozbudowa infrastruktury stref inwestycyjnych, rozwój rynku pracy, przeciwdziałanie wykluczeniom, wzrost mobilności, poprawa usług medycznych, oświatowych, opieki społecznej.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Analiza związków spodziewanych skutków środowiskowych realizacji celów polityki CP i celów szczegółowych CS wskazuje, że cele środowiskowe do oceny wpływu analizowanego dokumentu na środowisko przyrodnicze, zdrowie ludności, jej bezpieczeństwo i warunki materialne zostały dobrane trafnie.

10.1.2 Czy zostały zaproponowane wskaźniki zrównoważonego rozwoju?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Wskaźniki zrównoważonego rozwoju oraz mogące być uznawane jako takie w analizowanym dokumencie zostały zastosowane w tabeli uzasadnienia wyboru celów i interwencji, a także w odniesieniu do każdego celu szczegółowego CS, gdzie określono wskaźniki produktu i rezultatu. W uzasadnieniach poszczególnych celów polityki CP i celów szczegółowych CS są one użyte do określenia trafności wyboru określonych typów działań. Opierają się o dane GUS, a także indywidualnie zebrane dane społeczne, gospodarcze oraz środowiskowe. Dla wskaźników produktu, które przewidywane są do osiągnięcia określono jednostkę miary, cel pośredni i cel końcowy. Natomiast wskaźniki rezultatu obejmują jednostkę miary, wartość bazową do odniesienia, rok odniesienia, cel końcowy, źródło danych.

10.1.3 Czy w aspekcie zrównoważonego rozwoju działania planowane w poszczególnych priorytetach nawzajem się wspomagają?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Planowane działania można pogrupować ze względu na charakter oddziaływań na inwestycyjne (infrastrukturalne), najczęściej obejmujące prace budowlane oraz nie inwestycyjne (nie infrastrukturalne, tzw. projekty miękkie) obejmujące zakupy sprzętu, taboru, maszyn, urządzeń oraz usług. W całym analizowanym dokumencie projekty te się uzupełniają w różnych obszarach. Np. w obszarze zdrowia przewiduje się zarówno projekty budowlane związane z budową obiektów medycznych, jak i np. projekty miękkie związane z systemem informatycznym, teleporadami, zwiększeniem dostępności usług. Podobnie jest w zakresie rozwoju systemów transportowych, gdzie planuje się budowę i przebudowę dróg i kolei, ale również zakup taboru transportowego i działania organizacyjne optymalizujące przewozy. W zakresie ochrony przyrody planuje się sporządzanie opracowań planistycznych dla form ochrony przyrody, a także działania na rzecz czynnej ochrony. W zasadzie w zakresie każdego z rodzajów działań w analizowanym dokumencie następuje uzupełnianie się i wspomaganie działań inwestycyjnych i projektów miękkich.

Podobnie planowane działania w poszczególnych priorytetach wspomagają się międzyobszarowo. Planowane projekty związane z mobilnością i rozwojem systemów transportowych wspierają działania na rzecz rozwoju turystyki, działania na rzecz aktywizacji zawodowej, działania na rzecz innowacyjnej gospodarki i badań naukowych. Planowane projekty z zakresu rozwoju OZE wspomagają projekty na rzecz energooszczędności i zmniejszania emisji do atmosfery, co z kolei pozytywnie wpływa na działania związane z ochroną powierzchni ziemi.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Działania w zakresie gospodarki wodnej i ściekowej silnie podbudowują działania z zakresu przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych. Ta sama interakcja i uzupełnianie zachodzi w odniesieniu do planowanych działań w zakresie ochrony przyrody, które również przyczyniają się do przeciwdziałania skutkom zmian klimatu. Bardzo ważną grupą działań uzupełniających i podbudowujących w stosunku do innych są projekty edukacyjne zwiększające np. świadomość ekologiczną, co ułatwia realizację działań z zakresu ochrony przyrody, gospodarki odpadowej, wodno-ściekowej, ochrony powierzchni ziemi lub ekologicznych form transportu. Tego typu powiązań wzmacniających się wzajemnie działań można wymienić bardzo dużo. Dla sfery społecznej związanej z demografią zaproponowano podejście zintegrowane, uwzględniające następujące działania:

- tworzenie jakościowych, nowoczesnych miejsc pracy,
- podniesienie ilości i jakości oferowanych usług społecznych – opiekuńczych, edukacyjnych, zdrowotnych, integracyjnych.
- prace w obszarze badań i rozwoju mające na celu lepsze i sprawniejsze funkcjonowanie osób starszych w życiu codziennym.
- większą konkurencyjność przedsiębiorstw, co może przyczynić się do zmniejszenia tempa migracji osób młodych z regionu.
- polepszenie jakości środowiska i w kierunku ograniczania zmian klimatu, co może przełożyć się na lepszą jakość życia mieszkańców regionu.
- poprawę bezpieczeństwa mieszkańców w zakresie transportu oraz w celu poprawy jakości usług transportowych, tak potrzebnych starzejącemu się społeczeństwu.

Biorąc pod uwagę powyższe przesłanki należy ocenić, że analizowany dokument jest spójny i wewnątrznie koherentny, a poszczególne cele polityki i cele szczegółowe uzupełniają się, a czasem mają znaczenie synergiczne.

10.1.4 Czy zostały zaproponowane proekologiczne warunki wyboru projektów?

Odpowiedź: Nie

Uzasadnienie: Warunki wyboru projektów do dofinansowania, w tym kryteria kwalifikacji związane z ochroną środowiska opracowane zostaną po przyjęciu FEWL 21-27 do realizacji. Na tym etapie byłoby to działanie przedwczesne.

W analizowanym dokumencie wskazano ogólnie, że podstawowym trybem wyboru projektów do dofinansowania będzie tryb konkurencyjny, dodatkowo w ramach programu planuje się wykorzystanie trybu pozakonkursowego dla projektów określonych w Kontrakcie Programowym oraz Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030, zgodnie z przepisami ustawy wdrożeniowej. Wszystkie operacje wybrane do wsparcia będą musiały spełniać kryteria wyboru określone przez Komitet Monitorujący Program.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

10.1.5 Czy w kontekście zrównoważonego rozwoju występuje zgodność pomiędzy strategią programu, wyzwaniami, proponowanymi działaniami i wskaźnikami monitoringu?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Konstrukcja FEWL tworzy logiczny ciąg przyczynowo-skutkowy, w którym proponowane działania wynikają z licznych dokumentów strategicznych, w tym Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego, odpowiadają na wyzwania i kierunki określone w tych dokumentach, a następnie są oprzyrządowane wskaźnikami produktu i rezultatu. W pierwszej części analizowanego dokumentu sformułowano główne wyzwania w zakresie rozwoju i odnośne rozwiązania polityczne. Określono również logikę interwencji, określono potrzeby inwestycyjne, instrumenty finansowe, tryb wyboru projektów, wyzwania wskazane w zaleceniach UE, strategiach krajowych i regionalnych z omówieniem najważniejszych dokumentów jak Zielony Ład, Strategia na Rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju, SRWL, wyzwania w zakresie zdolności administracyjnych. Zaproponowano również zintegrowane podejście w odpowiedzi na wyzwania demograficzne i przedstawiono najważniejsze wnioski. W oparciu o te analizy i przesłanki sformułowano cele polityki CP i cele szczegółowe CS. Każdy z nich został dodatkowo uzasadniony z podaniem mierzalnych lub niemierzalnych wskaźników. W opisie każdego celu szczegółowego podano wskaźniki monitoringu produktu i rezultatu.

10.1.6 Czy proponowane działania przyczynią się do efektywnego wykorzystania zasobów naturalnych, w tym do zmiany wzorców konsumpcji i produkcji oraz do zarządzania popytem na te zasoby?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Zaproponowane w FEWL 21-27 działania przyczynią się do zwiększenia efektywności wykorzystania zasobów naturalnych w szczególności w zakresie: rozwoju OZE, zmniejszenia zużycia energii i tym samym zmniejszenia emisji zanieczyszczeń atmosfery, poprawy efektywności gospodarki wodami i oczyszczania ścieków, optymalizacji gospodarki odpadami komunalnymi i produkcyjnymi, rozwoju gospodarki o obiegu zamkniętym, ochrony powierzchni ziemi, w tym gleb, ochrony bioróżnorodności, rozwoju proekologicznych środków transportu, w szczególności publicznego, przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych, w tym przeciwdziałania ekstremalnym zjawiskom pogodowym, innowacji w gospodarce. Ocenia się, że zmiany dokonane w efekcie realizacji tych wszystkich działań mogą zmienić sposobami zarządzania zasobami środowiska.

Bez wątplenia realizacja planowanego dokumentu bardzo przyczyni się zmian wzorców produkcji. Zaproponowane liczne działania na rzecz rozwoju innowacji, konkurencyjności, nowoczesnych technologii, promocji, nowoczesnych systemów organizacji produkcji, badań naukowych, rozwoju TIK, organizacji B+R, tworzenia stref inwestycyjnych i zaplecza produkcji w postaci np. hal spowodują znaczne zmiany w modelu gospodarczym województwa. Działaniami

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

wspierającymi tę zmianę będą projekty zmieniające rynek pracy, zwiększające mobilność i przystosowanie pracowników do zmieniającego się rynku. Uzupełnienie będą stanowić liczne działania edukacyjne oraz zwiększające jakość i dostęp usług publicznych, w tym zdrowotnych i opieki społecznej. Kompleks tych wszystkich działań może również przyczynić się do zmiany modelu konsumpcji. Rozbudowie i poprawie ulegną walory przyrodnicze, kulturowe, które uatrakcyjnią ofertę wypoczynku i rekreacji. Poprawi się stan środowiska. Nastąpi wzrost zasobności społeczeństwa w dobra materialne. Poprawa infrastruktury technicznej, jakości usług, mobilności i wzrost zasobności mieszkańców zawsze powoduje zmiany modelu zachowań społecznych, w tym konsumpcji.

10.1.7 Czy proponowane działania przyczynią się do zastępowania wykorzystania zasobów nieodnawialnych zasobami odnawialnymi, a tym samym przyczynią się bezpośrednio lub pośrednio do zmniejszenia negatywnego wpływu na poszczególne komponenty środowiska oraz na środowisko widziane jako całość?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Bezpośrednio do zastępowania zasobów nieodnawialnych odnawialnymi przyczyni się w szczególności realizacja projektów z zakresu rozwoju OZE, które przewidują również korzystne łączenie OZE z termomodernizacją i innymi działaniami na rzecz energooszczędności. Działania te spowodują zmniejszenie emisji zanieczyszczeń atmosfery ze spalania paliw i tym samym zmniejszenie obciążenia innych komponentów przyrody, jak wody powierzchniowe i podziemne, gleby, roślinności i zwierzęta. Bardzo ważne znaczenie dla ochrony zasobów nieodnawialnych mają planowane działania z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi i produkcyjnymi, a w tym bardzo pożądane projekty w gospodarkę o zamkniętym obiegu. Ograniczenie emisji i zużycia paliw nastąpi również w wyniku realizacji projektów w nowoczesne systemy transportowe, w szczególności transportu publicznego. Dla przywracania zasobów środowiskowych istotne znaczenie będą mieć inwestycje w błękitną i zieloną infrastrukturę, a także rekultywacje i remediacje gruntów. Ochrona walorów i zasobów przyrodniczych będzie postępować w formach ochrony przyrody oraz poza nimi.

Wszystkie działania związane z ochroną i racjonalnym zagospodarowaniem określonego zasobu środowiska przyrodniczego zgodnie z wiedzą na temat funkcjonujących w środowisku powiązań będą korzystnie wpływać na inne komponenty. W tym względzie należy uznać, że realizacja projektowanego dokumentu przyczyni się do ochrony środowiska przyrodniczego jako całości i zmniejszenia jego obciążenia skutkami rozwoju gospodarczego.

10.1.8 Czy proponowane działania przyczynią się do wdrażania rozwiązań eko innowacyjnych (rozwoju eko innowacyjności)?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: W wyniku realizacji analizowanego dokumentu nastąpi wzrost innowacyjności i eko innowacyjności we wszystkich obszarach objętych wsparciem. W szczególności w działaniach

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

pierwszego celu polityki: Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej znajdują się cele szczegółowe i przypisane im liczne projekty zwiększające ekoinnowacyjność. Należą do nich w szczególności wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi, inwestycje w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw w ramach kompleksowego projektu lub jako oddzielny projekt, budowanie potencjału regionu w zakresie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi, rozwój proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorstw realizowanych przez akredytowane podmioty, m. in. ośrodki badawcze, ośrodki innowacji, IOB, w tym komercyjne, świadczone w systemie popytowym, w tym w formie bonów. Podmioty świadczące usługi – akredytacja na poziomie krajowym. Ponadto dodatkowo innowacyjność wspierana jest projektami z zakresu wsparcia rozwoju i konkurencyjności MŚP, wdrożenia wyników prac B+R i innowacji przez MŚP – bez poprzedzającego etapu prac B+R, wsparcie dla nowo powstałych przedsiębiorstw, w tym: platformy startowe, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju, wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości, usługi w zakresie akceleracji świadczone przez inkubatory oraz doradztwo dla MŚP, możliwe jako odrębny projekt lub element projektu kompleksowego. Ekoinnowacyjności sprzyja również rozwój projektów cyfryzacji.

O ekoinnowacyjności można mówić również w odniesieniu do projektów zamkniętych obiegów w gospodarce, nowoczesnych systemów transportowych i ich organizacji, zielonej i błękitnej infrastruktury, innowacyjnych metodach gospodarki wodno-ściekowej i odpadowej, a także nowoczesnych formach zarządzania i projektach w obszarach chronionych na rzecz bioróżnorodności.

10.1.9 Czy planowane działania przyczynią się do równoważenia rozwoju poprzez stosowanie charakterystycznych dla poszczególnych sektorów środków eliminujących albo zmniejszających negatywne oddziaływanie proponowanych przedsięwzięć na środowisko, wraz z monitorowaniem ich wdrażania?

Odpowiedź: Tak.

Uzasadnienie: Część planowanych działań jest nakierowana na zmniejszanie negatywnych oddziaływań na środowisko. Należą do nich bez wątpienia projekty w zakresie OZE, termomodernizacji, gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, GOZ, rekultywacji gruntów, zielonej i błękitnej infrastruktury czy ochrony przyrody. Dla przedsięwzięć, które nie są realizowane celowo na rzecz ochrony środowiska przyrodniczego optymalizacja środowiskowa będzie następować w systemie ocen oddziaływania przedsięwzięć na środowisko. W oparciu o rozpoznanie lokalizacji przedsięwzięć, lokalnych warunków środowiskowych i potrzeb ochrony środowiska będą w systemie formułowane działania minimalizujące i kompensujące negatywny wpływ na środowisko. Raporty oddziaływania przedsięwzięć na środowisko i decyzje środowiskowe będą określać warunki monitoringu oddziaływania.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

10.1.10 Czy planowane działania przyczynią się do poprawy stanu: powietrza, wód powierzchniowych i podziemnych, powierzchni ziemi?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Bezpośrednio do poprawy stanu powietrza przyczynią się projekty z zakresu energooszczędności i OZE. Należy się spodziewać, że działania na rzecz innowacyjności gospodarki, rozwoju wiedzy i B+R również przyczyną się do zmniejszenia obciążeń środowiskowych. Poprawa stanu wód powierzchniowych i podziemnych będzie efektem realizacji zadań związanych z gospodarką wodną i ściekową, a także przeciwdziałaniem skutkom zmian klimatycznych (np. mała retencja wodna, błękitna i zielona infrastruktura). Również działania na rzecz ochrony powierzchni ziemi w zakresie gospodarki odpadami, obiegów zamkniętych, rekultywacji i remediacji gruntów będą przyczyniać się do poprawy jakości wód powierzchniowych i podziemnych.

Pośrednio poprawa stanu powietrza, wód i powierzchni ziemi będzie możliwa poprzez realizację zadań z zakresu ochrony przyrody, nowoczesnych form transportu (w zakresie emisji zanieczyszczeń powietrza zmiany organizacyjne, w taborze i rozwój kolei przyczynią się do zmniejszenia oddziaływań bezpośrednich).

Należy wskazać też, że projekty w innowacyjność gospodarki, badania naukowe i wdrożeniowe, nowoczesne technologie długofalowo również przyczynią do zmniejszenia obciążeń środowiska przyrodniczego. To samo dotyczy szeroko pojmowanej edukacji.

10.1.11 Czy proponowane działania uwzględniają potrzebę ochrony przyrody i krajobrazu i czy będą sprzyjać tworzeniu oraz właściwemu funkcjonowaniu systemów obszarów chronionych Natura 2000?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Bezpośrednio realizacji tego celu ochrony środowiska odpowiada CS Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia. W ramach tego celu planuje się wsparcie parków krajobrazowych, obszarów chronionego krajobrazu oraz rezerwatów, które nie pokrywają się z obszarami Natura 2000, opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych - parki krajobrazowe i rezerваты (nie pokrywające się z obszarami Natura 2000), a także projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki i projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, również jako element powyższych projektów. Ponadto część projektów związanych z przeciwdziałaniem zmianom klimatycznym może mieć pozytywny wpływ na walory przyrodnicze i krajobrazowe (błękitna i zielona infrastruktura w miastach, mała

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

retencja), podobnie działania związane z optymalizacją systemów gospodarki wodą i gospodarki odpadowej i projekty na rzecz ochrony i udostępniania dóbr kultury.

Należy zwrócić uwagę, że zmniejszenie obciążenia emisjami środowiska przyrodniczego związanymi z rozwojem OZE, nowoczesnymi technologiami, obiegami zamkniętymi, nowoczesnymi rozwiązaniami transportu publicznego również w konsekwencji przyczyni się do poprawy walorów przyrodniczych i krajobrazowych, w tym siedlisk przyrodniczych chronionych i gatunków roślin i zwierząt chronionych w ostojach Natura 2000.

W zakresie wpływu na przedmioty ochrony ostoi Natura 2000 wskazuje się, że planowane działania na rzecz ochrony przyrody i krajobrazu nie obejmują tych obszarów. Zarządzanie nimi to domena administracji rządowej, w szczególności GDOŚ i RDOŚ, a na obszarach lasów państwowych administracji tych lasów. Niemniej ochrona przyrody i krajobrazu w parkach krajobrazowych, obszarach chronionego krajobrazu i rezerwach przyrody przyczyni się również do zachowania gatunków oraz siedlisk, które mogą mieć znaczenie dla zachowania systemu Natura 2000 i będzie sprzyjać spójności i integralności sieci Natura 2000.

10.1.12 Czy proponowane działania wpłyną na zdrowie ludzi, a jeśli tak to w jaki sposób?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Planowane w dokumencie działania będą mieć bardzo pozytywny i wieloraki wpływ na zdrowie ludzi. Bezpośrednie oddziaływania będzie związane z planowanym rozwojem usług medycznych, w tym teleporad, rozbudową infrastruktury budowlanej i technicznej służby zdrowia, wsparcie opieki ambulatoryjnej, zwiększeniem dostępności do usług zdrowia, rozwojem opieki paliatywnej, rehabilitacji, udogodnieniami dla osób niepełnosprawnych, badaniami profilaktycznymi pracowników i szkoleniami w zakładach pracy, itp. Druga grupa działań pośrednio pozytywnie wpływających na poprawę zdrowia związana będzie z projektami na rzecz ochrony środowiska, w tym projektami w wiedzę i nowoczesne technologie produkcyjne, ochrony i udostępniania wód, gospodarkę ściekową, odpadową, ratownictwem i przeciwdziałaniem negatywnym zmianom klimatycznym, monitoringiem zagrożeń, ochroną powietrza, ochroną przyrody, nowoczesnymi formami transportu. Działania te zmniejszą obciążenia środowiskowe i tym samym zmniejszą zagrożenia dla zdrowia ludzi, czym przyczynią się do poprawy zdrowotności społeczeństwa. Trzecia grupa projektów związana jest z edukacją oraz poprawą warunków rekreacyjno-wypoczynkowych. Wzrost świadomości zdrowotnej i zwiększenie oferty rekreacyjno-wypoczynkowej przyczyni się do poprawy stanu zdrowia.

10.1.13 Czy proponowane działania przyczynią się do zachowania wartości kulturowych?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Zachowanie wartości kulturowych i ich udostępnienie przewidziane jest w projektowanym dokumencie w szczególności w CS: Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych. Przewiduje

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

się tam realizację projektów zachowania i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego, konserwacji zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i digitalizacja, rozwój infrastruktury kultury i turystyki, rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej (m.in. szkoły artystyczne, teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea) – wspieranie zaplecza dla utrzymania niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz rzemiosła i dawnych zawodów) – podmioty prowadzone lub nadzorowane na szczeblu regionalnym, rozwój turystycznych szlaków tematycznych i produktów turystycznych (odwołujących się do walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych regionu) oraz projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki, wynikające ze współpracy uczelni i szkół artystycznych i instytucji sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych.

Ponadto do ochrony dóbr kultury przyczynią się również projekty realizowane na rzecz ochrony przyrody w parkach krajobrazowych, rezerwach przyrody i obszarach chronionego krajobrazu, gdzie często występują znaczne walory kulturowe. Również projekty wspierania zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich i innych niż miejskie, w tym rewitalizacje, ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków, wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego bezpośrednio przyczynią się do ochrony i upowszechnienia dóbr kultury.

10.1.14 Czy proponowane działania przyczynią się do podnoszenia świadomości ekologicznej?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Działaniem bezpośrednio ukierunkowanym na edukację ekologiczną są planowane w ramach ochrony przyrody i bioróżnorodności projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, również jako element projektów pozostałych planowych do realizacji na terenach form ochrony przyrody i poza nimi. Oprócz tego działania podniesienie świadomości ekologicznej będzie realizowane w ramach projektów ogólnoedukacyjnych na różnych poziomach kształcenia. Projekty te przewidują zarówno rozwój zaplecza edukacji, jak i nowoczesnych ich form. We wzrost świadomości ekologicznej wpisane są wszystkie projekty na rzecz ochrony atmosfery, rozwoju OZE, gospodarki wodno-ściekowej, odpadowej, obiegów zamkniętych, przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych, rekultywacji i remediacji, nowoczesnych form transportu i ochrony dziedzictwa kulturowego. Rozwój tych projektów każdorazowo będzie podnosić świadomość społeczeństwa w obszarze ekologii i ochrony środowiska. Bardzo duże znaczenie ma tu cyfryzacja i wzrost dostępności usług internetowych. Ocenia się także, że korzystnie na wzrost świadomości ekologicznej będą wpływać projekty związane z ochroną zdrowia.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

10.1.15 Czy proponowane działania przyczynią się do poprawy ładu przestrzennego?

Odpowiedź: Tak

Uzasadnienie: Planowane działania związane z zagospodarowaniem przestrzennym będą obejmować obiekty nowoczesne, zazwyczaj korzystniej wpisujące się w krajobraz i ład przestrzenny niż starsze. Planuje się również działania na rzecz rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią obszarów miejsko-wiejskich i wiejskich, w tym budowania tożsamości lokalnej. Korzystnie na ład przestrzenny będą również oddziaływać projekty z zakresu ochrony dóbr kultury oraz ochrony przyrody (w tym plany ochrony form ochrony), projekty związane z rekultywacją i remediacją gruntów, a także niektóre projekty z zakresu przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych (mała retencja, błękitna i zielona infrastruktura w miastach). Należy wskazać także, że planowane projekty w usługi zdrowia, oświaty, turystyki i wypoczynku mogą przyczynić się do ładu przestrzennego z tego względu, że jednym z głównych kryteriów osiągnięcia ładu jest pełna reprezentatywność funkcji przestrzeni niezbędnych do funkcjonowania populacji ludzkich.

Część przedsięwzięć planowanych do realizacji może ład przestrzenny zaburzać. Należą do nich obiekty OZE, duże inwestycje ochrony przeciwpowodziowej, nowe drogi wojewódzkie, nowe składowiska odpadów i inne obiekty produkcyjne i infrastrukturalne. Przy ich lokalizacji jednak będą sporządzane plany miejscowe lub odpowiednie decyzje administracyjne, przy opracowaniu których będą uwzględnione wymogi ładu przestrzennego.

10.1.16 Czy w wyniku realizacji programu regionalnego nastąpi poprawa, czy pogorszenia stanu środowiska? Należy wskazać jakie czynniki spowodują taki stan i jak je wzmocnić/eliminować?

Odpowiedź: Tak - nastąpi poprawa

Uzasadnienie: Poprawa stanu środowiska w prostej linii będzie następować w wyniku realizacji zadań ukierunkowanych na tę poprawę, a zatem: ochrony atmosfery, rozwoju OZE i energooszczędności, gospodarki wodno-ściekowej, gospodarki odpadowej, gospodarki w obiegu zamkniętym, przeciwdziałania negatywnym skutkom zmian klimatycznych, nowoczesnych systemów transportowych, ochrony przyrody, ochrony dóbr kultury. W wyniku realizacji tej grupy zadań nastąpi zmniejszenie obciążenia środowiska zanieczyszczeniem i przekształceniami.

Poprawa stanu środowiska będzie wiązać się również z rozwojem wiedzy, innowacji, nowoczesnych form produkcji i usług, badań naukowych, w tym B+R.

Realizacja projektów inwestycyjnych nie związanych wprost z ochroną środowiska, jak np. budowa dróg wojewódzkich, stref inwestycyjnych może przyczynić się do pogorszenia stanu środowiska, niemniej biorąc pod uwagę proporcje między różnymi typami przedsięwzięć w przewadze są sprzyjające poprawie stanu lub neutralne środowiskowo. Eliminacja negatywnego oddziaływania takich przedsięwzięć powinna nastąpić w procesie lokalizacyjnym przy wykorzystaniu możliwości systemu ocen oddziaływania na środowisko przedsięwzięć.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

10.1.17 Czy zostały zidentyfikowane rodzaje inwestycji o największym pozytywnym i negatywnym wpływie na środowisko oraz opracowano zalecenia/sposoby ich wzmocnienia/minimalizacji oraz monitorowania ich oddziaływania?

Odpowiedź: Nie, ale zostały zidentyfikowane w niniejszej prognozie

Uzasadnienie: W ocenianym dokumencie nie dokonano identyfikacji przedsięwzięć o największym i najmniejszym pozytywnym i negatywnym wpływie na środowisko. Nie jest to niezbędne z punktu widzenia celów, jakim ma służyć. Niezależnie od tego o skali oddziaływania przedsięwzięcia na środowisko decyduje nie tylko charakterystyka przedsięwzięcia, ale również jego lokalizacja, a te nie są obecnie znane.

Biorąc pod uwagę wszystkie możliwe przedsięwzięcia inwestycyjne do grupy potencjalnie najsilniej oddziałujących negatywnie na środowisko należą:

- hale, magazyny, przestrzeń produkcyjna,
- budowa i rozbudowa OZE w zakresie wytwarzania prądu lub ciepła,
- budowa, przebudowa urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służącej ochronie przeciwpowodziowej,
- oczyszczalnie ścieków, instalacje przerobu osadów ściekowych,
- regionalne obiekty gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi,
- drogi wojewódzkie i obwodnice miast,
- lotniska,
- rozwój terenów inwestycyjnych,
- duże projekty dotyczące infrastruktury turystycznej, w szczególności na obszarach ochrony przyrody i krajobrazu.

Większość z nich kwalifikuje się do grupy przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko. Ograniczanie negatywnego oddziaływania będzie następować w drodze procedur ocen oddziaływania na środowisko.

Znaczna część przedsięwzięć, które mogą mieć negatywny wpływ na środowisko i kwalifikować się do przedsięwzięć znacząco oddziałujących na środowisko należy także do grupy o wpływie pozytywnym, np. obiekty i instalacje OZE, oczyszczalnie ścieków, instalacje przerobu osadów ściekowych, obiekty gospodarki odpadami komunalnymi i przemysłowymi.

10.1.18 Czy zostały opracowane propozycje wskaźników/systemu monitorowania oddziaływania programu regionalnego na środowisko?

Odpowiedź: Nie, ale zostały opracowane w niniejszej prognozie

Uzasadnienie: W analizowanym dokumencie nie przedstawiono propozycji wskaźników systemu monitorowania oddziaływania programu na środowisko. Dokument służy przygotowaniu

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

regionu do wydatkowania środków finansowych na rozwój społeczny i gospodarczy, a także ochronę środowiska w ramach rozwoju zrównoważonego.

Propozycje wskaźników monitorujących oddziaływanie programu regionalnego na środowisko przedstawiono w następnym rozdziale niniejszej prognozy dotyczącym monitoringu skutków środowiskowych.

Podsumowanie odpowiedzi na kluczowe pytania

Odpowiedzi na 18 pytań kontrolnych wskazują, że oceniany dokument wpisuje się w ideę rozwoju zrównoważonego i spełnia warunki braku znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko. Jedynie w trzech przypadkach odpowiedzi pozostają otwarte, ale ich brak nie oznacza występowania negatywnego oddziaływania skutków realizacji dokumentu na środowisko przyrodnicze. Konkretne zapisy w projekcie programu na tym etapie jego przygotowania są niekonieczne. Ponadto dla programu zostanie przygotowana szczegółowa analiza pod kątem zasady DNSH.

W przypadku pierwszego pytania: Czy zostały zaproponowane proekologiczne wskaźniki wyboru projektów? wskazuje się, że wskaźniki wyboru projektów będą opracowane i przyjęte po zatwierdzeniu dokumentu do realizacji. Obecnie FEWL 21-27 wskazuje na ogólne zasady wyboru projektów, w tym przede wszystkim na konkursowy tryb wyboru.

W przypadku dwóch pozostałych pytań Czy zostały zidentyfikowane rodzaje inwestycji o największym pozytywnym i negatywnym wpływie na środowisko oraz opracowano zalecenia/sposoby ich wzmacniania/minimalizacji oraz monitorowania ich oddziaływania?, Czy zostały opracowane propozycje wskaźników/systemu monitorowania oddziaływania programu regionalnego na środowisko? rodzaje inwestycji o największym potencjalnym negatywnym oddziaływaniem przedstawiono w prognozie w odpowiedzi na to pytanie. Natomiast propozycje monitorowania oddziaływania przedstawiono w rozdziale następnym dotyczącym monitoringu zmian środowiskowych związanych realizacją dokumentu.

10.2 Tabela podsumowująca – rekomendacje kierunkowe i szczegółowe zmian w ocenianym dokumencie

Poniżej przedstawiono tabelę podsumowującą, w której zamieszczone zostały uwagi i propozycje zmian do treści ocenianego dokumentu.

Na wstępie należy zauważyć, że przeprowadzona w prognozie oddziaływania na środowisko analiza wpływu FEWL 21-27 na środowisko nie wskazuje na możliwość występowania znaczącego negatywnego oddziaływania. Większość celów szczegółowych CS dokumentu i planowanych w ramach tych celów zadań będzie mieć pozytywny wpływ na stan środowiska i ludzi. Znacząca część będzie mieć wpływ neutralny. Nie odnotowano działań i celów szczegółowych, które miałyby wpływ negatywny. Z tych względów proponowane zmiany w tekście dokumentu nie mają na celu zapobieżenie znaczącemu negatywnemu oddziaływananiu, a raczej służą zwiększeniu efektywności

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

działań z punktu widzenia skutków środowiskowych. W niektórych przypadkach celem jest uniknięcie sytuacji, kiedy realizacja jednego zadania lub celu szczegółowego może zmniejszyć efektywność innego działania lub celu szczegółowego, np. budowa obiektów ochrony przeciwpowodziowej w ramach zmniejszenia skutków negatywnych zmian klimatu nie powinna być w konflikcie z zachowaniem cennych gatunków i siedlisk, których ochrona jest przewidziana w celu obejmującym ochroną bioróżnorodności..

Tabela 4 Propozycje zmian w ocenianym dokumencie w zakresie zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze oraz zwiększające oddziaływania pozytywne

Miejsce proponowanej zmiany w dokumencie	Propozycja zmiany
Rekomendacje kierunkowe	
Nie określa się	<p>Proponuje się wprowadzenie do dokumentu zapisu (generalnej zasady) nie dopuszczającego do realizacji przedsięwzięć infrastrukturalnych w ramach przewidzianych celów szczegółowych, które mogłyby kolidować z realizacją innych celów szczegółowych, np. budowa oczyszczalni ścieków na obszarze przeznaczonym do rozwoju małej retencji, zabudowa hydrotechniczna na obszarze występowania chronionych gatunków będących przedmiotem innego projektu, rozwój infrastruktury turystycznej na obszarach chronionych nie dostosowanych do ochrony walorów, itp.</p> <p>Uzasadnienie: W obecnym kształcie dokumentu potencjalnie jest możliwa próba jednoczesnej realizacji projektów dotyczących tego samego terenu realizujących różne cele szczegółowe i środowiskowe, w efekcie sprzecznych ze sobą i tworzących konflikty. Taki zapis zmniejszałby to ryzyko.</p>
Nie określa się	<p>Proponuje się przy inwestycjach związanych z rozwojem turystyki i zagospodarowania rekreacyjno-wypoczynkowego wprowadzenie zapisu o promowaniu form zgodnych z uwarunkowaniami przyrodniczymi i nie prowadzących do dewastacji lub degradacji walorów przyrodniczych</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Miejsce proponowanej zmiany w dokumencie	Propozycja zmiany
	<p>i krajobrazowych.</p> <p>Uzasadnienie: Inwestycje na rzecz zagospodarowania turystyczno-rekreacyjnego bardzo często realizowane są w obszarach o bardzo wysokich walorach przyrodniczo- krajobrazowych. Zapis taki chroniłby te obszary przed inwestycjami nie dostosowanymi do tych walorów.</p>
<p>Nie określa się</p>	<p>Proponuje się wzmocnienie działań z zakresu ochrony przyrody na terenach form ochrony przyrody o działania na rzecz krajobrazu.</p> <p>Mogłoby to odbywać się poprzez wymienienie w preferowanych działaniach również projektów na rzecz ochrony krajobrazu.</p> <p>Uzasadnienie: Ochrona krajobrazu jest silnie zintegrowana z ochroną przyrody, w szczególności na terenach pk i ochk. Ponadto województwo jest w końcowej fazie opracowywania audytu krajobrazowego, z którego będą wynikać konkretne potrzeby do zrealizowania w tzw. krajobrazach priorytetowych. Warto stworzyć platformę możliwości realizacji tych zadań.</p>
<p>CS: Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p>	<p>Proponuje się realizację działań przeciwdziałających skutkom zmian klimatycznych w szczególności w obszarach zidentyfikowanych w opracowaniach branżowych zagrożeń, w tym planach zarządzania ryzykiem powodziowym, obszarach zdiagnozowanych problemów w planie zagospodarowania przestrzennego województwa, itp.</p> <p>Uzasadnienie: Przeciwdziałanie skutkom zmian klimatycznych jest tematem coraz ważniejszym i bardzo kosztownym. Wysokość środków finansowych wskazuje na konieczność wiązania projektów planowanych do realizacji z obszarami</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Miejsce proponowanej zmiany w dokumencie	Propozycja zmiany
	<p>problemowymi, w tym najbardziej zagrożonymi suszą, zagrożeniami powodziowymi, by nie rozpraszać środków na obszary o mniejszej intensywności zagrożeń.</p>
<p>CS: Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p>	<p>Proponuje się rozważenie realizacji działań w szczególności w obszarach zagrożonych ryzykiem nie osiągnięcia celów środowiskowych JCW ze złym stanem wód.</p> <p>Uzasadnienie: Wśród JCWP i JCWPd występują przypadki szczególnego zagrożenia. Należałoby tam koncentrować inwestycje z zakresu kanalizacji, oczyszczalni ścieków i nowoczesnych systemów wodnych. Preferencja mogłaby obejmować przyznawanie dodatkowych punktów przy ocenie wniosków dotyczących JCW zagrożonych nie osiągnięciem celów środowiskowych</p>
<p>Rekomendacje szczegółowe</p>	
<p>CS: Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p> <p>- str 87 i dalsze</p>	<p>Należałoby w opisie działań wyjaśnić na czym polega podejście ekosystemowe lub podać podstawę z dokumentu KE.</p> <p>Uzasadnienie: brak jest definicji na czym polega to podejście. Czy to oznacza, że promowane będą np. działania naturalnej ochrony przeciwpowodziowej bez zabudowy hydrotechnicznej?, Czy też, że przy okazji będzie realizowana ochrona ekosystemów? A może będzie się to odbywać w ramach usług ekosystemowych? Należałoby uściślić, że chodzi o podejście z Ramowej Dyrektywy Wodnej.</p>
<p>Tekst str. 88. Wspierane inwestycje, nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć</p>	<p>Wspierane inwestycje, nie mogą powodować nieosiągnięcia dobrego stanu lub potencjału jednolitych części wód, nie mogą też pogarszać stanu lub potencjału jednolitych części wód oraz nie mogą mieć znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Miejsce proponowanej zmiany w dokumencie	Propozycja zmiany
<p>znaczącego wpływu na cele ochrony obszarów objętych siecią Natura 2000.</p>	<p>objętych siecią Natura 2000 i <u>przedmioty ochrony pozostałych form ochrony przyrody, a także funkcjonowanie korytarzy ekologicznych.</u></p> <p>Uzasadnienie: zapis faworyzuje obszary Natura 2000, które w polskim systemie prawnym są relatywnie dobrze zabezpieczone. Warto wzmocnić również ochronę parków narodowych, rezerwatów przyrody, obszarów chronionego krajobrazu i innych form, a także korytarzy ekologicznych.</p>
<p>Tekst str. 89. Rozwijanie systemów ratownictwa (zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych).</p>	<p>Rozwijanie systemów ratownictwa (zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii <u>mogących powodować skażenie chemiczne lub biologiczne</u>).</p> <p>Uzasadnienie: pojęcie awarii chemiczno-ekologicznych to duży skrót myślowy mogący wypaczać interpretację zapisu</p>
<p>Tekst str 89. Główne grupy beneficjentów</p>	<p>Do grup beneficjentów proponuje się dopisać niezależne organizacje i stowarzyszenia prowadzące działalność na rzecz ochrony środowiska.</p> <p>Uzasadnienie: w ramach wsparcia przewiduje się projekty edukacyjne, dla których profesjonalnie działające, niezależne organizacje są stworzone. W województwie takie organizacje działają. Może to wzmocnić pozytywny wpływ na środowisko.</p>
<p>Tekst Str. 94. W uzasadnionych przypadkach oraz mając na uwadze priorytetyzację w obszarze gospodarki ściekowej, przewiduje się także wsparcie budowy i modernizacji linii wodociągowych, w tym systemów zaopatrzenia w wodę, ujęć i stacji uzdatniania wody. Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia w zakresie</p>	<p>W uzasadnionych przypadkach oraz mając na uwadze priorytetyzację w obszarze gospodarki ściekowej, przewiduje się także wsparcie budowy i modernizacji <u>infrastruktury wodociągowej</u>, w tym systemów zaopatrzenia w wodę, <u>linii</u>, ujęć i stacji uzdatniania wody. Wsparciem objęte zostaną przedsięwzięcia w zakresie wydajnych (inteligentnych) sieci wodociągowych, pozwalające</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Miejsce proponowanej zmiany w dokumencie	Propozycja zmiany
<p>wydajnych (inteligentnych) sieci wodociągowych, pozwalające na efektywne wykorzystanie wody m.in. poprzez wykorzystanie systemów pomiaru zużycia wody czy monitorujących straty sieciowe.</p>	<p>na efektywne wykorzystanie wody m.in. poprzez wykorzystanie systemów pomiaru zużycia wody czy monitorujących straty sieciowe.</p> <p>Uzasadnienie: proponuje się rozszerzenie pojęcia linii wodociągowej na infrastrukturę, która jest pojęciem szerszym i bardziej pojemnym. Linia bardziej kojarzona jest z rurami wodociągowymi i jest częścią systemu zaopatrzenia w wodę. Proponowany zapis korzystniej formatuje pojęcia i ich podrzędność.</p>
<p>Str. 94. Główne działania...: Projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, osady ściekowe) w ramach KPOŚK - przedsięwzięcia w ramach aglomeracji 2-15 tys. RLM (wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej) oraz miejscowości lub obszarów poniżej 2 tys. RLM.</p>	<p>Projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, <u>zagospodarowanie osadów ściekowych</u>) w ramach KPOŚK - przedsięwzięcia w ramach aglomeracji 2-15 tys. RLM (wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej) oraz miejscowości lub obszarów poniżej 2 tys. RLM.</p> <p>Uzasadnienie: z zapisu nie wynika co w ramach osadów ściekowych będzie wspierane. Proponuje się to doprecyzować.</p>
<p>Str. 104. Główne działania...: Opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych - parki krajobrazowe i rezerваты (nie pokrywające się z obszarami Natura 2000).</p>	<p>Opracowanie <u>planów ochrony</u> dla obszarów chronionych - parki krajobrazowe i rezerваты (nie pokrywające się z obszarami Natura 2000).</p> <p>Uzasadnienie: szeroki zapis można interpretować, że będą tam wspierane np. miejscowe plany zagospodarowania i inne plany, a najprawdopodobniej w zamyśle chodzi o plany ochrony.</p>
<p>Str. 104. Główne działania...: Projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki</p>	<p>Projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu i <u>w parkach krajobrazowych</u> oraz obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki.</p>

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Miejsce proponowanej zmiany w dokumencie	Propozycja zmiany
miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki.	Uzasadnienie: dla zwiększenia efektu ekologicznego proponuje się też realizację takich centów w parkach krajobrazowych.
Str. 104. Główne działania...:	Proponuje się dodanie działań związanych ze zwalczaniem gatunków inwazyjnych. Uzasadnienie: jest na to kładziony silny nacisk w europejskiej polityce ochrony przyrody, a także polityce polskiej.

Źródło: Opracowanie własne.

10.3 Rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru

Dokonana ocena oddziaływania na środowisko FEWL 21-27 nie wskazała występowania negatywnych oddziaływań mogących być skutkiem realizacji dokumentu na środowisko, w tym przedmioty ochrony obszarów Natura 2000 oraz spójność i integralność sieci Natura 2000. Z tych względów nie formułuje się rozwiązań mających na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań.

11 Opracowane metody i sposób prowadzenia monitoringu, o którym mowa w art. 55 ust. 5 Ustawy o oś

Biorąc pod uwagę przewidziane do realizacji w FEWL 21-27 działania oraz możliwe ich skutki dla środowiska poniżej przedstawiono propozycje dotyczące metod i częstotliwości przeprowadzania monitoringu skutków realizacji postanowień dokumentu.

Ocena planowanych działań w ramach celów szczegółowych z punktu widzenia ochrony środowiska wskazuje, że monitoringiem powinny być objęte skutki realizacji wybranych priorytetów i celów szczegółowych, które zakładają działania infrastrukturalne mogące potencjalnie pogorszyć lub poprawić stan środowiska przyrodniczego. Działania z zakresu celów szczegółowych sfery społecznej obejmujące projekty miękkie nie wymagają prowadzenia stałego monitoringu ze względu na znikomy wpływ na środowisko przyrodnicze..

Ocena postępów w osiągnięciu zidentyfikowanych celów szczegółowych Programu FEWL 2021-2027, dokonywana będzie m.in. przy użyciu określonych wskaźników produktu i rezultatu, określonych we wspólnej dla wszystkich programów regionalnych i krajowych, listy wskaźników produktu i rezultatu. Wskaźniki te są związane z oddziaływaniem projektów zarówno na środowisko przyrodnicze, jak i otoczenie społeczno-gospodarcze. Monitorowanie i ocena postępu rzeczowego programu będą prowadzone w szczególności w oparciu o dane pochodzące z systemu teleinformatycznego. Monitorowanie postępu rzeczowego w ramach programu będzie prowadzone na bieżąco, równoległe z analizą postępu finansowego, zgodnie z art. 28 ust. 1 projektu ustawy o zasadach realizacji zadań finansowanych ze środków europejskich w perspektywie finansowej 2021-2027. Ponadto dwa razy w roku, w terminach do 31 stycznia i do 31 lipca Instytucja Zarządzająca jest zobowiązana przekazywać do Komisji Europejskiej (zgodnie z art. 42 ust. 21 Rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021 r.) dane na temat wskaźników programowych, zgodnie z wzorem określonym w załączniku VII do rozporządzenia ogólnego.

Dodatkowo należy mieć również na uwadze, że w motywie 10 Rozporządzenia nr 2021/1060 w sprawie wspólnych przepisów (CPR) stwierdza się, iż Fundusze powinny wspierać działania, które byłyby prowadzone z poszanowaniem norm i priorytetów Unii w zakresie klimatu i środowiska i które nie czyniłyby poważnych szkód dla celów środowiskowych w rozumieniu art. 17 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852(7). Dalej zgodnie art. 9 ust.4 ww. rozporządzenia cele funduszy realizowane są zgodnie z celem promowania zrównoważonego rozwoju, m.in. z uwzględnieniem zasady „nie wyrządzaj znacznej szkody [ang. „Do No Significant Harm” (DNSH)]. Przed przyjęciem przez Komisję Europejską programu dana instytucja zarządzająca musi zapewnić zgodność programu z niniejszą zasadą. Celem wykonania analizy spełniania zasady DNSH jest zbadanie, czy poszczególne typy projektów, zawarte w dokumencie, nie wyrządzają znaczącej szkody sześciu celom środowiskowym w rozumieniu art. 17 rozporządzenia (UE) nr 2020/852 (rozporządzenie w sprawie taksonomii).

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Analiza powinna obejmować wszystkie typy projektów przewidzianych do realizacji w ramach wszystkich priorytetów i celów szczegółowych określonych w programie w ramach środków EFRR i EFS+ oraz priorytetów pomocy technicznej. Syntetyczne wnioski z przeprowadzonej analizy powinny znaleźć się w treści programu regionalnego.

Zgodnie z art. 55 ust. 5 ustawy o oś, prognoza oddziaływania na środowisko, powinna zawierać propozycję dotyczącą przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwość jej przeprowadzenia. Monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko zobowiązany jest prowadzić organ opracowujący projekt prognozy. Mając na uwadze powyżej opisany system monitorowania FEWL 21-27 oraz wymagania analizy DNSH, proponuje się, aby monitoring skutków realizacji postanowień przyjętego dokumentu w zakresie oddziaływania na środowisko miał charakter jakościowy i był oparty m.in. o wyniki Państwowego Monitoringu Środowiska na poziomie województwa, które są prezentowane w Strategicznym Programie Państwowego Monitoringu Środowiska na lata 2020-2025 przez Główny Inspektorat Ochrony Środowiska. Proponuje się, aby analiza odnosiła się do poszczególnych komponentów środowiska, na które analizowany dokument może w największym stopniu oddziaływać, tj.: klimat i powietrze, wody powierzchniowe i podziemne, powierzchnię ziemi oraz różnorodność biologiczną i obszary ochrony przyrody i krajobrazu. W tym ostatnim aspekcie do monitoringu można zastosować wyniki monitoringu realizowanego przez służby państwowe dla obszarów Natura 2000.

Biorąc pod uwagę kalendarz przyjmowania programów finansowanych ze środków UE, należy wskazać na już znaczące opóźnienie w rozpoczęciu ich realizacji. Będzie to miało bezpośrednie przełożenie na możliwość rozpoczęcia realizacji inwestycji w ramach FEWL 21-27. Dodatkowo należy wziąć pod uwagę, iż projekty mające wpływ na środowisko, które dotyczą m.in. wspierania energii odnawialnej, efektywności energetycznej, przystosowywania do zmian klimatu, szeroko rozumianej gospodarki wodnej, czy wsparcia infrastruktury transportu są z natury czasochłonne, a ich faktyczne efekty, w tym te związane ze środowiskiem będą odsunięte w czasie. Dlatego też proponuje się, aby analiza skutków realizacji postanowień programu w zakresie oddziaływania na środowisko została wykonana na początku 2027 roku. Termin ten pozwoli, w przypadku zidentyfikowania pogarszania się paramentów środowiska, na zdefiniowanie i wdrożenie działań naprawczych jeszcze przed zamknięciem programu oraz przyjęcie ewentualnych rekomendacji dla kolejnego okresu programowania.

Należy również mieć na uwadze, że wyniki monitoringu poszczególnych obszarów środowiska, będą obrazowały zmiany w środowisku, które będą wynikiem wielu czynników wzajemnego oddziaływania szeregu przedsięwzięć, nie tylko realizowanych w ramach FEWL 21-27, ale także innych instrumentów finansowych i programów, jak również mogących wystąpić awarii przemysłowych.

12 Aneksy przedstawiające zestawienia i analizę danych

12.1 Analiza zgodności z celami innych dokumentów strategicznych – załączono w osobnym pliku

12.2 Tabele oceny wpływu celów szczegółowych FEWL 21-27 na cele środowiskowe istotne z punktu widzenia ocenianego dokumentu – załączono w osobnym pliku

12.3 Uzgodnienie zakresu prognozy – załączono w osobnym pliku

12.4 Oświadczenia kierownika prognozy – załączono w osobnym pliku

12.5 Metodyka analiz – załączono w osobnym pliku

12.6 Cele polityki – załączono w osobnym pliku

12.7 Wykaz dokumentów – załączono w osobnym pliku

Wykorzystane piśmiennictwo

- Atlas klimatu Polski pod redakcją Haliny Lorenc, IMGW, Warszawa 2005 r.
- Matuszkiewicz, *Potential natural vegetation of Poland (Potencjalna roślinność naturalna Polski)* IGiPZ PAN, Warszawa, 2008 r.
- Opracowanie metodologii i przeprowadzenie badania skali działań termomodernizacyjnych budynków mieszkalnych wielomieszkańczych w celu poprawy ich energochłonności oraz ocena potrzeb i planowanych działań w tym kierunku, GUS Warszawa 2018 r.
- Roczna ocena jakości powietrza w województwie lubuskim. Raport wojewódzki za rok 2020, Główny Inspektorat Ochrony Środowiska, Departament Monitoringu Środowiska, Regionalny Wydział Monitoringu Środowiska w Zielonej Górze, Zielona Góra, 2021 r.
- Jędrzejewski W., Nowak S., Stachura K., Skierczyński M., Mysłajek R. W., Niedziałkowski K., Jędrzejewska B., Wójcik J. M., Zalewska H., Pilot M., Górny M., Kurek R.T., Ślusarczyk R. Projekt korytarzy ekologicznych łączących Europejską Sieć Natura 2000 w Polsce. Zakład Badania Ssaków PAN, Białowieża 2011 r.
- Raport o stanie środowiska województwa lubuskiego. WIOŚ Zielona Góra. 2018 r.
- Richling A., Solon J. i in., Regionalna geografia fizyczna Polski. 2021, Bogucki Wydawnictwo Naukowe, Poznań
- Zielony R., Kliczkowska A., Regionalizacja przyrodniczo-leśna Polski 2010, Centrum Informacyjne Lasów Państwowych, Warszawa, 2012 r.
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska: <https://clc.gios.gov.pl/index.php> - aktualne na 01.2022 r.

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska: <https://www.gov.pl/web/gdos/dostep-do-danych-geoprzestrzennych> - aktualne na 03.2022 r.
- Generalna Dyrekcja Ochrony Środowiska: <https://www.gdos.gov.pl/>
- Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim: <http://rdos.gov.pl/>
- Główny Inspektorat Ochrony Środowiska
<https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/rwms/publications/card/1448> - aktualne na 01.2022
https://powietrze.gios.gov.pl/pjp/content/measuring_air_assessment_rating_info_8.
<https://klimada2.ios.gov.pl/o-projekcie/> - aktualne na 01.2022
- Zjawisko ubóstwa energetycznego w Polsce, w tym ze szczególnym uwzględnieniem zamieszkujących w domach jednorodzinnych, IBS RESEARCH REPORT 02/2018).
- Program Ochrony Środowiska województwa lubuskiego na lata 2017-2020. UMWL.
- Woś A. 1999. Klimat Polski. Warszawa, Wydawnictwo Naukowe PWN.
- Stan środowiska w województwie lubuskim Raport 2020. GIOŚ Warszawa.
- Bank danych o Lasach PGL LP, 2022.
- Dane KGZW, Warszawa, 2022.
- Dane PIG Warszawa, 2022.
- Dane Geoportal, 2022.
- Mapy Zagrożenia Powodziowego, KGZW, stan 03.2022.
- Bilans zasobów złóż kopalin w Polsce wg stanu na 31.12.2020 r., PIG, Warszawa, 2021 r.
- Dane statystyczne GUS za 2011 r., 2022.
- Klimat Polski 2020, Opracowanie własne IMGW-PIB 2021.
- Mapa Podziału Hydrograficznego Polski w skali 1:10000 (MPHP 10v14).

Prognoza oddziaływania na środowisko projektu programu Fundusze Europejskie dla Lubuskiego 2021-2027

Spis tabel

Tabela 1 Zestawienie SOO i OSO Natura 2000 województwa lubuskiego.....	24
Tabela 2 Macierz oddziaływań szczegółowych celów polityki na cele środowiskowe – synteza	59
Tabela 3 Ocena możliwości wystąpienia negatywnych oddziaływań transgranicznych na środowisko.....	117
Tabela 4 Propozycje zmian w ocenianym dokumencie w zakresie zmniejszenia negatywnego oddziaływania na środowisko przyrodnicze oraz zwiększające oddziaływania pozytywne	138

Spis map

Mapa 1 Ważniejsze przestrzenne formy ochrony przyrody województwa lubuskiego (bez Natura 2000).....	23
Mapa 2 Lokalizacja ostoi Natura 2000 na terenie województwa lubuskiego oraz korytarzy ekologicznych dużych ssaków	27
Mapa 3 Potencjalna roślinność naturalna województwa lubuskiego (objaśnienia w tekście)	34
Mapa 4 Lokalizacja i stan rzek oraz jezior (JCWP) na terenie województwa lubuskiego	38
Mapa 5 Lokalizacja i stan wód podziemnych JCWPd i GZWP na terenie województwa lubuskiego.....	40
Mapa 6 Zróżnicowanie rzeźby terenu województwa lubuskiego w świetle NMT	46
Mapa 7 Mezoregiony fizycznogeograficzne województwa lubuskiego.....	49
Mapa 8 Struktura użytkowania terenu województwa lubuskiego.....	52
Mapa 9 Surowce mineralne województwa lubuskiego w ujęciu przestrzennym z terenami i obszarami górniczymi.....	54

Spis rysunków

Rysunek 1 Schemat Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko dla FEWL 21-27	13
--	----

Załącznik 11.1

Analiza zgodności

Tabela 1. Tabela powiązań istotnych z punktu widzenia oddziaływania na środowisko dokumentów strategicznych rangi międzynarodowej, krajowej i regionalnej właściwych do problematyki FEWL 21-27 z tym dokumentem

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
1	Pakiet legislacyjny dla polityki spójności 2021-2027	Pakiet obejmuje 5 rozporządzeń przygotowujących podstawę do wsparcia krajowego i regionalnego ze środków UE. Główne obszary wsparcia to innowacyjność, transport, sieci cyfrowe, ekologia (ochrona środowiska), zatrudnienie, edukacja, integracja społeczna, lepsza opieka zdrowotna oraz zrównoważony rozwój. Dokument jest w pełni zgodny z FEWL 21-27, m.in. ze względu na fakt, że stanowi podstawę merytoryczną sporządzania programów regionalnych wsparcia. Zgodność: 1
2	Dokument roboczy Służb Komisji Sprawozdanie krajowe Polska 2019 towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy Europejski semestr 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia ((UE) nr 1176/2011 {COM(2019) 150 final);	Dokument ocenia postępy realizacji zaleceń skierowanych do Polski w czterech kluczowych obszarach reform: finanse publiczne i podatki, rynek finansowy, rynek pracy, edukacja i polityka społeczna, konkurencyjność i inwestycje. Główny obszar związków z FEWL 21-27 obejmuje sfery celów polityki i celów szczegółowych oraz projektów związanych z elastycznością i optymalnym poruszaniem się w runku pracy, szeroko rozumianą edukacją formalną i nieformalną, polityką społeczną podwyższającą warunki życia oraz konkurencyjnością MŚP i inwestycjami. Zgodność: 2.

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
3	<p>Dokument roboczy Służb Komisji Sprawozdanie krajowe Polska 2020 Towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy Europejski semestr 2020: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych o cen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 {COM(2020) 150 final</p>	<p>Jest to nowsza edycja dokumentu opisanego wyżej o tym samym zakresie tematyki i powiązań z FEWL 21-27.</p> <p>Zgodność: 2</p>
4	<p>VIII Ogólny unijny program działań w zakresie środowiska do 2030 r. „Wspólnie odwracamy tendencje”</p>	<p>Dokument wskazujący cele priorytetowe w obszarach ściśle powiązanych z Zielonym Ładem: neutralności klimatycznej, dostosowania do zmiany klimatu, ochrony i przywrócenia różnorodności biologicznej, gospodarki o obiegu zamkniętym, dążenia do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń oraz ograniczenia presji środowiskowych związanych z produkcją i konsumpcją. Determinuje działania na różnych szczeblach zarządzania, tj. na szczeblu europejskim, krajowym, regionalnym i lokalnym. Zakłada zintegrowane podejście do rozwoju i wdrażania polityki w celu maksymalnego wykorzystania synergii między celami gospodarczymi, środowiskowymi i społecznymi, zwracając szczególną uwagę na potencjalne kompromisy i potrzeby grup szczególnie wrażliwych.</p> <p>Dokument w pełni wpisuje się w cele i konstrukcję FEWL 21-27. Sformułowane w im następujące cele znalazły swoje odzwierciedlenie w CP i CS analizowanego dokumentu:</p>

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<ul style="list-style-type: none"> • nieodwracalne i stopniowe ograniczenie emisji gazów cieplarnianych oraz wzmocnienie ich pochłaniania przez naturalne i inne pochłaniacze w Unii w celu osiągnięcia celu redukcji emisji gazów cieplarnianych do 2030 r. oraz osiągnięcia neutralności klimatycznej do 2050 r., • stałe postępy w zakresie wzmocnienia zdolności przystosowawczych, zwiększenia odporności i ograniczenia wrażliwości na zmianę klimatu; • dążenie do modelu regeneracyjnego wzrostu, który daje planecie więcej niż sam bierze, oddzielenia wzrostu gospodarczego od wykorzystania zasobów i degradacji środowiska oraz przyspieszenie przejścia na gospodarkę o obiegu zamkniętym; • dążenie do osiągnięcia zerowego poziomu emisji zanieczyszczeń na rzecz nietoksycznego środowiska, w tym powietrza, wody i gleby, oraz ochrony zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i skutkami związanymi ze środowiskiem; • ochrona, zachowanie i przywrócenie różnorodności biologicznej oraz wzmocnienie kapitału naturalnego, zwłaszcza powietrza, wody, gleby oraz ekosystemów leśnych, słodkowodnych, podmokłych i morskich. • promowanie zrównoważenia środowiskowego i ograniczenie największych presji środowiskowych i klimatycznych związanych z produkcją i konsumpcją, w szczególności w obszarze energii, rozwoju przemysłu, budownictwa i infrastruktury, mobilności i systemu żywnościowego. <p>Zgodność: 1.</p>
5	VIII Ogólny unijny program działań w zakresie środowiska na lata	Dokument ustalający dążenie UE do osiągnięcia celów VIII Programu działań w zakresie środowiska

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
	2021 2030 konkluzje Rady;	określonych w wierszu wyżej. Zgodny z FEWL 21-27. Zgodność: 1
6	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego, Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład COM(2019) 640 final;	<p>Dokument przedstawia Europejski Zielony Ład, którego celem jest przekształcenie UE w sprawiedliwe i prosperujące społeczeństwo żyjące w nowoczesnej, zasobooszczędnej i konkurencyjnej gospodarce, która w 2050 r. osiągnie zerowy poziom emisji gazów cieplarnianych netto i w ramach której wzrost gospodarczy będzie oddzielony od wykorzystania zasobów naturalnych.</p> <p>Jej celem jest również ochrona, zachowanie i poprawa kapitału naturalnego UE oraz ochrona zdrowia i dobrostanu obywateli przed zagrożeniami i negatywnymi skutkami związanymi ze środowiskiem. Transformacja ta musi przebiegać zarazem w sprawiedliwy i sprzyjający włączeniu społecznemu sposób: na pierwszym miejscu należy stawiać ludzi i nie wolno tracić z oczu regionów, sektorów przemysłu i pracowników, którzy będą borykać się z największymi trudnościami.</p> <p>CP, priorytety i CS FEWL 21-27 wpisują się w ten cel w pełni:</p> <p>Zgodność: 1.</p>
7	Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego, Komitetu Regionów i Europejskiego Banku Inwestycyjnego Czysta planeta dla wszystkich. Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki, dnia 28.11.2018 r., COM(2018) 773 final;	<p>Dokument określa ramy działań na rzecz gospodarki neutralności emisyjnej. Zakłada następujące cele:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Maksymalizacja korzyści płynących z efektywności energetycznej, w tym budynków bezemisyjnych • Maksymalizacja wykorzystania odnawialnych źródeł energii i energii elektrycznej w celu całkowitej dekarbonizacji dostaw energii w Europie • Przyjęcie czystej, bezpiecznej i opartej na sieci mobilności • Konkurencyjny przemysł unijny i gospodarka o obiegu zamkniętym jako kluczowy czynnik umożliwiający ograniczenie emisji gazów cieplarnianych • Rozwój odpowiedniej infrastruktury sieciowej

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<p>i wzajemnych połączeń</p> <ul style="list-style-type: none"> • Czerpanie pełnych korzyści z biogospodarki i tworzenie niezbędnych pochłaniaczy dwutlenku węgla • Wyeliminowanie pozostałych emisji CO₂ dzięki wychwytywaniu i składowaniu dwutlenku węgla <p>FEWL 21-27 w celach szczegółowych wpisuje się we wszystkie cele dokumentu z wyjątkiem ostatniego. Cel przedostatni jest reprezentowany w zapisach promujących zieloną infrastrukturę i rekultywację. Zgodność: 1.</p>
8	<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego i Komitetu Regionów Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, COM(2020) 98 z 11 marca 2020 r.;</p>	<p>Dokument formujący cele gospodarki o obiegu zamkniętym związane z projektowaniem zrównoważonych produktów, wzmocnieniem roli konsumentów, tworzeniem obiegów zamkniętych w procesach produkcyjnych, określający ramy kluczowych łańcuchów wartościowania produktów, promujący skuteczniejszą politykę w zakresie odpadów, wzmocnienie obiegu zamkniętego w środowisku wolnym od substancji toksycznych, stworzenie unijnego rynku surowców wtórnych, rozwiązania problemu wywozu odpadów z UE, a także definiujący obiegi zamknięte jako warunek wstępny neutralności klimatycznej.</p> <p>W FEWL 21-27 jest realizowany przez CS związane z GOZ i gospodarką odpadową.</p> <p>Zgodność: 1</p>
9	<p>Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego i Komitetu Regionów. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia (COM(2020) 380</p>	<p>Dokument określający europejskie cele ochrony przyrody i bioróżnorodności:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Objęcie co najmniej 30 % unijnych obszarów lądowych i 30 % unijnych obszarów morskich ochroną prawną i wprowadzenie korytarzy ekologicznych w ramach realnej transeuropejskiej sieci Natura. • Ścisła ochrona co najmniej 1/3 unijnych obszarów chronionych, w tym wszystkich pozostałych w UE lasów pierwotnych i starodrzewów.

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<ul style="list-style-type: none"> • Skuteczne zarządzanie wszystkimi obszarami chronionymi, określenie jasnych celów i środków ochrony oraz ich odpowiednie monitorowanie a także zadania w ramach unijnego planu odbudowy zasobów przyrodniczych: • Rozwój unijnych ram prawnych dotyczących odbudowy zasobów przyrodniczych • Przywracanie przyrody na grunty rolne • Rozwiązanie kwestii użytkowania gruntów i odbudowa ekosystemów gleby • Zwiększenie powierzchni lasów oraz poprawa ich stanu zdrowia i odporności • Rozwiązania dotyczące produkcji energii korzystne dla wszystkich stron • Przywrócenie dobrego stanu środowiska ekosystemów morskich • Odbudowa ekosystemów słodkowodnych • Zazielenianie obszarów miejskich i podmiejskich • Ograniczanie zanieczyszczenia • Działania dotyczące inwazyjnych gatunków obcych <p>Określone wyżej cele w większości są reprezentowane w propozycjach działań sformułowanych w FEWL 21-27. Najślabiej reprezentowane są cele związane z zwiększenia powierzchni lasów, przywracania przyrody na grunty orne oraz przeciwdziałaniem inwazjom gatunków.</p> <p>Zgodność: 1.</p>
10	Przekształcony nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	<p>Agenda formułuje 17 celów zrównoważonego rozwoju, z których 16 została uwzględniona w FEWL 21-27. Słabo reprezentowany w CP, priorytetach i CS jest cel agendy: Wyeliminować głód, osiągnąć bezpieczeństwo żywnościowe i lepsze odżywianie oraz promować zrównoważone rolnictwo</p> <p>Zgodność: 1.</p>
11	Agenda Terytorialna 2030	<p>Dokument formułuje następujące cele i działania:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bardziej zrównoważony rozwój terytorialny

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<p>wykorzystujący różnorodność Europy</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zbieżny rozwój lokalny i regionalny, mniej nierówności między obszarami • Łatwiejsze życie i praca ponad granicami państwowymi • Lepsze, ekologiczne środki utrzymania, neutralne dla klimatu i odporne miasta i regiony • Gospodarka o obiegu zamkniętym - silne i zrównoważone gospodarki lokalne w zglobalizowanym świecie • Zrównoważona łączność cyfrowa i fizyczna obszarów <p>Wszystkie cele zostały uwzględnione w CS i projektach FEWL 21-27. Zgodność: 1</p>
12	Europejska Konwencja Krajobrazowa (Dz. U. z 2006 nr 14 poz. 98)	<p>Zakłada inwentaryzację krajowych zasobów krajobrazowych i wdrożenie polityki ich odpowiedniej ochrony i kształtowania. W województwie jest obecnie realizowana w ramach sporządzanego audytu krajobrazowego, którego głównym celem jest identyfikacja krajobrazów priorytetowych i ich ochrona.</p> <p>FEWL 21-27 w średnim stopniu jest zgodny z celami dokumentu. Uwzględnia zieloną i błękitną infrastrukturę i ochronę przyrody, a także ochronę dziedzictwa kulturowego, niemniej nie koncentruje się na działaniach z zakresu ochrony krajobrazu.</p> <p>Zgodność: 2</p>
13	Wytyczne Komisji Europejskiej z 2013 r. dotyczące włączenia kwestii zmian klimatycznych i bioróżnorodności do Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment);	<p>Dokument określa związki zmian klimatycznych i bioróżnorodności i ich uwzględnianie w systemie ocen oddziaływania na środowisko. Nie jest zbieżny z FEWL 21-27 ponieważ nie dotyczy kwestii regulowanych z analizowanym dokumencie. Jest natomiast uwzględniony w ocenie wpływu dokumentu dokonanej w niniejszej prognozie.</p> <p>Zgodność: 3</p>

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
14	Ramowa Dyrektywa Wodna (Dyrektywa 2 000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. UE z 2000, L 327);	Określa zasady gospodarowania i ochrony wód. Jej cele mają zastosowanie w FEWL 21-27 głównie w części związanej z gospodarką wodno-ściekową, małą retencją i przeciwdziałaniem skutkom zmian klimatycznych. Środowiskowe skutki planowanych działań nie wpływają na JCW. Zgodność: 1.
15	Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021-2027 (Dziennik Urzędowy UE, 2021/c 373/01)	Szczegółowe wytyczne związane z wpływem zmian klimatycznych na infrastrukturę i wpływem infrastruktury na zmiany klimatyczne z uwzględnieniem oceny oddziaływania na środowisko. Pomocne we wdrażaniu działań FEWL 21-27, ale nie mające bezpośrednich związków na tym etapie planowania działań. Zgodność: 2.
16	Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/20 88 (w szczególności art. 17 i zasady „nie czynić poważnych szkód”), zwane rozporządzeniem DNSH.	Określa się następujące cele środowiskowe zasady nie czynić poważnych szkód: a) łagodzenie zmian klimatu; b) adaptacja do zmian klimatu; c) zrównoważone wykorzystywanie i ochrona zasobów wodnych i morskich; d) przejście na gospodarkę o obiegu zamkniętym; e) zapobieganie zanieczyszczeniu i jego kontrola; f) ochrona i odbudowa bioróżnorodności i ekosystemów. FEWL 21-27 zostały opracowane z uwzględnieniem analizowanych celów środowiskowych. Przewidują realizację zadań nakierowanych na te cele. Ocena zgodności została przedstawiona w niniejszej prognozie. Zgodność: 1
18	Projekt programu Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021 - 2027	W niniejszej prognozie dokonano kompleksowej oceny zgodności projektu z koniecznością ochrony środowiska. Nie stwierdzono znaczącego negatywnego oddziaływania. Zgodność: 1.

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
19	Umowa partnerstwa na lata 2021-2027 (projekt);	Umowa określa strategię wykorzystania funduszy europejskich w ramach polityk unijnych: polityki spójności i wspólnej polityki rybołówstwa w Polsce w latach 2021-2027. Zgodnie z propozycją przedstawioną w projektach dokumentów na kolejną perspektywę finansową polityka spójności na lata 2021-27 ma obejmować następujące fundusze: Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego (EFRR), Fundusz Spójności (FS), Europejski Fundusz Społeczny+ (EFS+) oraz Fundusz Sprawiedliwej Transformacji (FST). Wspólna polityka rybołówstwa obejmuje Europejski Fundusz Morski, Rybacki i Akwakultury (EFMRA). Fundusze te wzajemnie się uzupełniają. Dokument określa ramy dla FEWL 21-27, w tym cele polityki oraz wytyczne konstrukcji celów szczegółowych. FEWL 21-27 jest w pełni zgodny z Umową. Zgodność: 1
20	Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M. P. z 2017 poz. 260);	Dokument określa cel główny rozwoju Polski po 2020 r.: Tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym oraz 3 cele szczegółowe: I – Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną, II – Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony, III – Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu. Wszystkie cele są realizowane przez FEWL 21-27. Zgodność: 1
21	Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (M. P. z 2019 poz. 1060);	Strategia określa następujące cele główne i podrzędne: Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym (Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo, Tworzenie warunków do dalszego rozwoju konkurencyjnej gospodarki we wschodniej Polsce,

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<p>Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów zagrożonych trwałą marginalizacją, Zwiększenie wykorzystania potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze, Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska, Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych, Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczanie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów), Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych (Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego, Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym, Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach), Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie (Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem, Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym, Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych, Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej).</p> <p>Wszystkie cele są realizowane przez proponowane działania FEWL 21-27 z natężeniem uwzględniającym warunki regionalne.</p> <p>Zgodność: 1.</p>
22	Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (M. P. z 2019 poz. 794);	<p>Dokument przedstawia 13 kierunków interwencji:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zrównoważone gospodarowanie wodami, w tym zapewnienie dostępu do czystej wody dla społeczeństwa i gospodarki oraz osiągnięcie dobrego stanu wód • Likwidacja źródeł emisji zanieczyszczeń do powietrza lub istotne zmniejszenie ich oddziaływania • Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb • Przeciwdziałanie zagrożeniom środowiska oraz zapewnienie bezpieczeństwa biologicznego,

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<p>jądrowego i ochrony radiologicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zarządzanie zasobami dziedzictwa przyrodniczego i kulturowego, w tym ochrona i poprawa stanu różnorodności biologicznej i krajobrazu • Wspieranie wielofunkcyjnej i trwale zrównoważonej gospodarki leśnej • Gospodarka odpadami w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym • Zarządzanie zasobami geologicznymi poprzez opracowanie i wdrożenie polityki surowcowej państwa • Wspieranie wdrażania ekoinnowacji oraz upowszechnianie najlepszych dostępnych technik BAT • Przeciwdziałanie zmianom klimatu • Adaptacja do zmian klimatu i zarządzanie ryzykiem klęsk żywiołowych • Edukacja ekologiczna, w tym kształtowanie wzorców zrównoważonej konsumpcji • Usprawnienie systemu kontroli i zarządzania ochroną środowiska oraz doskonalenie systemu finansowania <p>Zdecydowana większość kierunków wsparcia została uwzględniona w FEWL 21-27, w tym niektóre jej CS wprost wpisują się w PEP. PEP określa również terytorializację działań dla poszczególnych województw, która również wpisuje się w ustalenia FEWL 21-27.</p> <p>Zgodność: 1</p>
23	Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030	<p>Dokument formułuje cele i kładzie nacisk na efektywność energetyczną, infrastrukturę przesyłową, ubóstwo energetyczne, obniżenie emisyjności, OZE, badania naukowe, bezpieczeństwo energetyczne, innowacje i konkurencyjność. Zagadnienia te są reprezentowane w proponowanych działaniach FEWL 21-27 i służą realizacji postawionych celów.</p> <p>Zgodność: 1</p>
24	Krajowy Plan Gospodarki Odpadami	Określa ramy działań na rzecz poprawy gospodarki

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
	2022 (M. P. z 2016 poz. 784)	odpadami. Działania z tego zakresu są przewidziane w FEWL 21-27. Zgodność: 1
25	Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych	Określa ramy działań na rzecz poprawy gospodarki ściekowej. Działania dla poprawy gospodarki wpisujące się w dokument są przewidziane w FEWL 21-27. Zgodność: 1
26	Polityka energetyczna Polski do 2040 roku (M. P. z 2021 poz. 264);	Określa zadania i cele związane ze zmniejszeniem zużycia energii, zwiększeniem energii OZE. Polityka jest zgodna z planowanymi działaniami FEWL 21-27. Zgodność: 1
27	Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku;	Zakłada realizację działań na rzecz proekologicznych, mniej emisyjnych systemów transportowych, odpowiednią reorganizację i unowocześnienie systemów transportowych. Cele te są realizowane przez FEWL 21-27 w planowanych działaniach na rzecz rozwoju systemów transportowych. Zgodność: 1.
28	Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	Określa kilka celów szczegółowych i kierunków interwencji: Zwiększenie opłacalności produkcji rolnej i rybackiej (Nowe modele organizacji produkcji i rynków, krótkie łańcuchy rynkowe i uczciwa konkurencja, Jakość i bezpieczeństwo żywności, Rozwój innowacji, cyfryzacji i przemysłu 4.0. w sektorze rolno-spożywczym, Zarządzanie ryzykiem w sektorze rolno-spożywczym, Poszerzanie i rozwój rynków zbytu na produkty i surowce sektora rolno-spożywczego (w tym biogospodarka), Poprawa jakości życia, infrastruktury i stanu środowiska (Rozwój liniowej infrastruktury technicznej, Dostępność wysokiej jakości usług publicznych, Rozwój infrastruktury społecznej i rewitalizacja wsi i małych miast, Zrównoważone gospodarowanie i ochrona zasobów środowiska, Adaptacja do zmian klimatu i przeciwdziałanie tym zmianom) Rozwój przedsiębiorczości, pozarolniczych miejsc pracy i

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<p>aktywnego społeczeństwa (Odpowiedź na zmiany demograficzne i ich następstwa, Rozwój przedsiębiorczości i nowych miejsc pracy, Wzrost umiejętności i kompetencji mieszkańców wsi, Budowa i rozwój zdolności do współpracy w wymiarze społecznym i terytorialnym, Rozwój ekonomii i solidarności społecznej na obszarach wiejskich)</p> <p>Obszary wpływające na osiągnięcie celów strategii (Sprawne zarządzanie rozwojem, Stabilne finansowanie rozwoju, Trwała zdolność kreacji i uczenia się)</p> <p>Cele te są częściowo realizowane przez FEWL 21-27, ale dokument ten nie obejmuje interwencji z zakresu polityki rolnej przewidzianych w innych programach. Zgodność: 2.</p>
29	Strategia Produktywności (projekt)	<p>Przewidywane są następujące obszary wsparcia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obszar I. Zasoby naturalne (ziemia i surowce): (a) Wzrost wydajności surowcowej gospodarki, (b) Wzrost wykorzystania surowców odnawialnych i biomasy w gospodarce; • Obszar II. Praca i kapitał ludzki: (a) Szybki rozwój praktycznego kształcenia przez całe życie, (b) Przygotowanie kompetentnych kadr na potrzeby scyfryzowanej gospodarki; • Obszar III. Inwestycje (kapitał trwały i finansowy): (a) Trwałe zwiększenie stopy inwestycji prywatnych, (b) Automatyzacja, robotyzacja i cyfryzacja przedsiębiorstw; • Obszar IV. Organizacja i instytucje: (a) Podniesienie jakości zarządzania w przedsiębiorstwach i instytucjach publicznych, (b) Stymulowanie mechanizmów współpracy pomiędzy podmiotami gospodarczymi; • Obszar V. Wiedza: Wzrost intensywności wykorzystania wiedzy i nowych technologii w gospodarce;

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<ul style="list-style-type: none"> • Obszar VI. Dane: Szybki rozwój algorytmicznej gospodarki opartej na danych; • Obszar VII. Umiędzynarodowienie: (a) Zwiększenie liczby eksporterów, w szczególności na rynki pozaeuropejskie, (b) Zwiększenie eksportu towarów w obszarze wysokich technologii i kanałami e-commerce. <p>Większość obszarów jest reprezentowana w planowanych działaniach FEWL 21-27.</p> <p>Zgodność: 1.</p>
30	Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030	<p>Startego wskazuje na kierunki zwiększenia kapitału społecznego i jest silnie zbieżny z licznymi działaniami FEWL 21-27, przede wszystkim z zakresu projektów miękkich związanych z polityką społeczną</p> <p>Zgodność: 1</p>
31	Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (projekt)	<p>Startego wskazuje na kierunki zwiększenia kapitału ludzkiego i jest silnie zbieżny z licznymi działaniami FEWL 21-27, przede wszystkim z zakresu projektów ochrony zdrowia, edukacji, opieki społecznej rynku pracy i wykluczenia społecznego.</p> <p>Zgodność: 1</p>
32	Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (projekt)	<p>Dokument wskazuje szereg działań na rzecz poprawy funkcjonalności państwa z następującymi celami szczegółowymi: Lepsze prawo, Sprawne instytucje państwowe, Podniesienie sprawności realizacji zadań państwa poprzez wykorzystanie technologii cyfrowych i zmianę sposobu działania stosownie do możliwości, jakie stwarza technologia, Efektywne planowanie i wykorzystanie środków finansowych, Zapewnienie obywatelom bezpieczeństwa wewnętrznego i zewnętrznego</p> <p>Z wyjątkiem celu pierwszego pozostałe są realizowane bezpośrednio lub pośrednio przez FEWL 21-27.</p> <p>Zgodność: 1</p>

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
33	Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)	Dokument wskazuje na zadania z zakresu ochrony przed zmianami klimatycznymi i jest zgodny z CP, priorytetem 2 i CS FEWL 21-27 w dotyczącymi przeciwdziałaniu skutkom zmian klimatycznych Zgodność: 1
34	Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) (projekt)	Plan zakłada racjonalizację szeroko rozumianą gospodarką wodną w krajobrazie i jest zgodny z działaniami FEWL 21-27 z zakresu gospodarki wodnej, ściekowej i przeciwdziałania skutkom zmian klimatycznych. Zgodność: 1
35	Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (Dz. U. z 2016 poz. 1967);	Plan określa cele środowiskowe i ramy realizacji celów środowiskowych JCW. Planowane działania FEWL 21-27 w niektórych celach szczegółowych CP wprost wpisują się w realizację poprawy stanu ekologicznego i chemicznego wód (działania na rzecz gospodarki wodnej i ściekowej), w innych nie stwierdzono znaczących negatywnych skutków lub zagrożenia dla osiągnięcia właściwego stanu JCW. Zgodność: 1
36	Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (Uchwała Nr XXVIII/397/ 21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 roku);	FEWL 21-27 jest dokumentem bardzo silnie powiązany ze SRWL. Stanowi dla niego główny dokument wsparcia finansowego ze środków UE. Oba dokumenty z definicji muszą być kompatybilne i uzupełniające. Celem głównym rozwoju określonym w SRWL jest inteligentne gospodarowanie potencjałami regionu dla osiągnięcia zrównoważonego rozwoju, spójności społecznej i przestrzennej oraz wysokiej jakości życia mieszkańców. Cel ten jest w FEWL 21-27 realizowany w pełni. Określone są 4 cele strategiczne: 1. Inteligentna, zielona gospodarka regionalna, 2. Region silny w wymiarze społecznym oraz bliski obywatelowi, 3. Integracja przestrzenna regionu, 4. Region atrakcyjny, efektywnie zarządzany i otwarty na współpracę oraz bardzo liczne cele operacyjne. Wszystkie cele istotne z punktu widzenia zakresu

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		przewidzianego dla FEWL 21-27 są w nim reprezentowane przez zadania projektowe. Wyjątkiem są cele związane z rolnictwem, ale one są przedmiotem innych dokumentów przygotowujących wsparcie sektora rolno-spożywczego ze środków UE. Zgodność: 1.
37	Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego (Uchwała Nr XLIV/667/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 23 kwietnia 2018 roku)	Plan zagospodarowania przewiduje ramowe przestrzenne rozmieszczenie różnych form aktywności i kierunków rozwoju regionalnego. W tym kontekście przygotowuje ogólne rozwiązania przestrzenne dla działań infrastrukturalnych przewidzianych w FEWL 21-27. Plan podlegał strategicznej ocenie oddziaływania na środowisko w efekcie której nie stwierdzono znaczącego negatywnego oddziaływania na środowisko, w tym przedmioty ochrony Natura 2000. Dlatego realizacja projektów FEWL 21-27 w obszarach przewidzianych w planie nie jest obciążona ryzykiem znaczącego negatywnego oddziaływania. Ale bez wątpienia każdorazowo należy rozpoznawać zagrożenia i je eliminować na etapie postępowań lokalizacyjnych konkretnych przedsięwzięć Zgodność: 1
38	Plan Gospodarki Odpadami Województwa Lubuskiego (Uchwała Nr XXXXVI/522/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 25 października 2021, w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020 2026 wraz z planem inwestycyjnym	Plan przygotowuje ramy interwencji dotyczącej szeroko rozumianej gospodarki odpadowej w województwie. Wpisuje się w przewidywane w FEWL 21-27 działania z zakresu gospodarki odpadowej i GOZ. Zgodność: 1
39	Program Ochrony Środowiska Województwa Lubuskiego, przyjęty uchwałą nr XXIX/450/17 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 kwietnia 2017	Program przewiduje kierunki działań dla różnych elementów środowiska oraz działań w środowisku: <ul style="list-style-type: none"> • Ochrona klimatu i jakości powietrza - Poprawa jakości powietrza do osiągnięcia poziomów wymaganych przepisami prawa, spełnianie standardów emisyjnych z instalacji

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<ul style="list-style-type: none"> • Zagrożenia hałasem - Zmniejszenie zagrożenia mieszkańców województwa ponadnormatywnym hałasem, zwłaszcza emitowanym przez środki transportu drogowego • Pola elektromagnetyczne - Stała kontrola potencjalnych źródeł pól elektromagnetycznych • Gospodarowanie wodami - Osiągnięcie i utrzymanie dobrego stanu wód powierzchniowych i podziemnych województwa, Zapewnienie skutecznej ochrony przed powodzią i suszą, Rozbudowa zbiorowego systemu oczyszczania ścieków • Gospodarka wodno-ściekowa - Rozbudowa zbiorowego systemu oczyszczania ścieków • Zasoby geologiczne - Optymalizacja wykorzystania zasobów kopalin oraz ograniczenie presji na środowisko w trakcie prowadzenia geologicznych prac poszukiwawczych i rozpoznawczych oraz w trakcie eksploatacji złóż kopalin • Gleby (Degradacja powierzchni ziemi) - Ochrona gleb na terenach rolnych i leśnych, ograniczenie negatywnego oddziaływania procesów gospodarczych na środowisko glebowe oraz zwiększenie skali rekultywacji terenów zdegradowanych • Gospodarka odpadami i zapobieganie powstawaniu odpadów - Ograniczenie ilości odpadów kierowanych do składowania, zwiększenie poziomu recyklingu odpadów i przygotowania do ponownego użycia, zwiększenie udziału odpadów zbieranych selektywnie • Zasoby przyrodnicze - Zachowanie i wzmocnienie różnorodności biologicznej i krajobrazowej województwa, Rozwój trwale zrównoważonej, wielofunkcyjnej gospodarki leśnej, Wdrożenie systemu prewencyjnego, mającego na celu zapobieganie szkodom w środowisku i

l.p.	Dokumenty strategiczne	Związki FEWL 21-27 z dokumentem strategicznym w kontekście oddziaływania na środowisko i poziom zgodności z FEWL 21-27 (skala zgodności: 1. duża, 2. średnia, 3. słaba)
		<p>sygnalizującego możliwość wystąpienia szkody</p> <ul style="list-style-type: none"> • Odnawialne źródła energii - Wdrażanie projektów z zastosowaniem odnawialnych i alternatywnych źródeł energii i edukacja społeczeństwa propagująca odnawialne źródła energii • Zagrożenia poważnymi awariami - Ograniczanie skutków poważnych awarii przemysłowych <p>Większość planowanych działań z programu jest wskazana do realizacji również z FEWL 21-27, znacząca część wprost wpisuje się w ustalenia programu. Zgodność: 1</p>
40	Program ochrony powietrza dla strefy miasto Zielona Góra (Uchwała Nr XXII/324/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego);	Program określa działania na rzecz zmniejszenia emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza dla strefy. Propozycje FEWL 21-27 w zakresie działań na rzecz zmniejszenia emisji, w tym rozwoju OZE korzystnie będą oddziaływać na zmniejszenie zagrożenia. Zgodność:1
41	Program ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wlkp. (Uchwała Nr XXII/325/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego);	Program określa działania na rzecz zmniejszenia emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza dla strefy. Propozycje FEWL 21-27 w zakresie działań na rzecz zmniejszenia emisji, w tym rozwoju OZE korzystnie będą oddziaływać na zmniejszenie zagrożenia. Zgodność:1
42	Program ochrony powietrza dla strefy lubuskiej (Uchwała nr XXII/323/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego);	Program określa działania na rzecz zmniejszenia emisji i imisji zanieczyszczeń powietrza dla strefy. Propozycje FEWL 21-27 w zakresie działań na rzecz zmniejszenia emisji, w tym rozwoju OZE korzystnie będą oddziaływać na zmniejszenie zagrożenia. Zgodność:1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zadań sformułowanych w FEWL 21-27.

Załącznik 11.2

Tabele oceny

Tabele oceny wpływu szczegółowych celów szczegółowych CS zgrupowanych w celach polityki CP i priorytetach na cele środowiskowe istotne z punktu widzenia analizowanego dokumentu FEWL 21-27.

Tabela 1. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy Ochrona zdrowia i bezpieczeństwo ludzi

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średnioterminowo	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	+	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 2. Zielone lubuskie</p>												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	+	-	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	+++	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	++	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średnioterminowo	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia												
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	+	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej	+	x	x	x	x	-	-	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego	0	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online												
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	+++	x	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych	+	-	x	x	x	-	-	x	x	-	x	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych	+	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej												
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia	+++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności	++	x	x	-	x	-	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	++	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (i) wspieranie integracji	+	-	-	x	-	x	x	x	-	x	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	+++	X	X	-	X	X	X	X	X	-	X	-
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	+++	X	X	-	X	X	X	X	X	-	X	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	++	X	X	-	X	-	X	X	X	-	X	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na	+	-	-	X	-	-	-	X	X	-	X	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średniotermin	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	+++	x	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej	+++	x	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna oddziaływania	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkoterminowo	średnioterminowo	długoterminowo	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
potrzebujących i dzieci												
Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 8. Lokalne lubuskie												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	++	x	x	x	-	-	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	++	x	x	x	-	-	x	x	x	-	x	-

Tabela 2. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy Ochrona bioróżnorodności.

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmocnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	+	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
CS (iii) Wzmocnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	0	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej												

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Zielone lubuskie												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	+	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	+	-	x	x	x	-	-	x	-	-	x	-
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	++	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	++	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i	++	-	x	x	x	-	-	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
gospodarki zasobooszczędnej												
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	+++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	0	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	0	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej												
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
działaniami obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społecznych												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dla zdrowia												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług,	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;												
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 8. Lubuskie lokalne</p>												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	+	-	X	X	-	-	X	X	-	-	X	-
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	+	-	X	X	-	-	X	X	-	-	X	-

Tabela 3. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy
Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych jednolitych części wód.

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)												
Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	+	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	0	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej												

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Zielone lubuskie												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	+	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	+	-	-	x	x	-	-	x	-	-	x	-
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	++	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	+++	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i	+++	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
gospodarki zasobooszczędnej												
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	+++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	0	-	-	x	-	-	-	x	-	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	0	x	x	x	x	-	x	x	x	x	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej												
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
działaniami obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społecznych												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dla zdrowia												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług,	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;												
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 8. Lubuskie lokalne</p>												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	+	-	X	X	-	-	X	X	X	-	X	-
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	+	-	X	X	-	-	X	X	X	-	X	-

Tabela 4. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy
Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatyczne.

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	0	-	-	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej												

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej												
Priorytet 2. Zielone lubuskie												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	+++	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	+++	x	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	+++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	++	-	x	x	x	-	-	x	x	-	x	-
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i	++	-	x	x	x	-	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
gospodarki zasobooszczędnej												
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	++	-	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	++	x	x	-	x	-	x	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	++	-	x	x	x	-	x	x	x	x	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej												
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społecznych												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dla zdrowia												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług,	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;												
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 8. Lokalne lubuskie</p>												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	+	-	x	x	-	-	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	+	-	x	x	-	-	x	x	x	-	x	-

Tabela 5. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy
Ochrona powierzchni ziemi w tym gleb.

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	0	-	-	x	-	-	-	x	-	-	-	-
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	-	x	-	-	-	-	x	-	-	-	x
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	0	-	x	-	-	-	-	x	-	-	-	-
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej												

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Zielone lubuskie												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	+	-	x	x	-	-	x	x	-	-	-	-
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	0	-	-	x	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	0	x	x	-	-	x	x	x	x	x	-	x
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	0	x	x	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i	+	-	x	x	x	-	-	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
gospodarki zasobooszczędnej												
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	+	-	x	x	-	-	-	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	0	-	-	x	-	-	-	-	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	0	x	x	-	-	x	x	x	x	x	-	x

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej												
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społecznych												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dla zdrowia												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług,	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;												
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 8. Lokalne lubuskie												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x

Tabela 6. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy Ochrona, a jeżeli jest to możliwe poprawa walorów krajobrazowych.

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	x	x	-	-	x	x	x	x	x	-	x
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej												

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Zielone lubuskie												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	0	X	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i	+	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x	x

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
gospodarki zasobooszczędnej												
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	++	x	x	-	x	-	x	x	x	x	x	-
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	0	-	-	x	-	-	-	-	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	-	x

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej												
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
działaniami obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społecznych												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dla zdrowia												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług,	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;												
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 8. Lokalne lubuskie</p>												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	+	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	+	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x

Tabela 7. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy
Ochrona dziedzictwa kulturowego.

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	-	-	x	-	-	-	x	x	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	+	-	x	-	-	-	-	x	x	-	x	-
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej												

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Zielone lubuskie												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	+	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	+	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i	+	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
gospodarki zasobooszczędnej												
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	+	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	+	-	-	x	-	-	-	-	-	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej												
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach	+++	x	x	-	-	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społecznych												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dla zdrowia												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług,	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;												
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	0	x	x	-	x	x	x	x	x	x	x	x
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	0	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 8. Lokalne lubuskie</p>												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	++	x	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	++	x	x	-	x	x	x	x	x	-	x	-

Tabela 8. Charakterystyka oddziaływań szczegółowych celów polityki na cel środowiskowy
Cele społeczno-gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości.

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stale	chwilowe	pozytywne	negatywne
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka												
CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej												

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Zielone lubuskie												
CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
gospodarki zasobooszczędnej												
CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>												
CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 4. Transport</p>												
CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej												
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>												
CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
działaniami obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iv) będzie realizowany, jako komponent CS (iii).												
CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
społecznych												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy												
CS (a) poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
dla zdrowia												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne												
CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług,	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;												
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność												
CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami												
CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej												
CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;	+	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Cele polityki i cele szczegółowe (CS)	Ocena ogólna	bezpośrednie	pośrednie	wtórne	skumulowane	krótkotermino	średniotermin	długotermino	stałe	chwilowe	pozytywne	negatywne
osób najbardziej potrzebujących i dzieci												
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 8. Lokalne lubuskie</p>												
CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-
CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwojowi społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie	++	x	x	x	x	x	x	x	x	-	x	-

Gorzów Wielkopolski, dnia 22 października 2021r.

WZŚ.411.146.2021.DT

Pani Sylwia Pędzińska

**Dyrektor Departamentu Zarządzania
Regionalnym Programem Operacyjnym
Lubuskiego Urzędu Marszałkowskiego**

ul. Chrobrego 5
65 – 043 Zielona Góra

Na podstawie art. 53 oraz art. 57, ust. 1, punkt 2 *ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (tj. Dz. U. z 2021r., poz. 247 ze zmianami), na wniosek Pani Sylwii Pędzińskiej, Dyrektora Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym znak: DIZ.VI.410.1.23.2021 z dnia 8 października 2021r.,

uzgadniam:

zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko do projektu programu „Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021 – 2027”, zgodnie z art. 51, z uwzględnieniem art. 52 ustęp. 1 i 2 *ustawy z dnia 3 października 2008r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko*, z uwzględnieniem poniższych uwag.

Zgodnie z cytowaną wyżej ustawą, prognoza powinna zawierać m. in.:

- informacje o zawartości, głównych celach projektowanego dokumentu oraz jego powiązania z innymi dokumentami,
- informacje o metodach zastosowanych przy sporządzaniu prognozy,
- propozycje dotyczące przewidywanych metod analizy skutków realizacji postanowień projektowanego dokumentu oraz częstotliwości jej przeprowadzania,
- informacje o możliwym transgranicznym oddziaływaniu na środowisko,
- analizę i ocenę istniejącego stanu środowiska oraz potencjalne zmiany tego stanu w przypadku braku realizacji projektowanego dokumentu,
- analizę i ocenę stanu środowiska na obszarze objętym przewidywanym znaczącym oddziaływaniem,
- analizę i ocenę istniejących problemów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności dotyczące obszarów chronionych,
- analizę i ocenę celów ochrony środowiska ustanowionych na szczeblu międzynarodowym, wspólnotowym, krajowym istotne z punktu widzenia projektowanego dokumentu, oraz sposoby, w jakich te cele i inne problemy środowiska zostały uwzględnione podczas opracowywania dokumentu,

Spełniamy wymagania EMAS – zarządzamy urzędem efektywnie, oszczędnie i prośrodowiskowo

ul. Jagiellończyka 13, 66-400 Gorzów Wielkopolski, tel.: 887-101-300, fax: (95) 71-25-045, sekretariat.gorzowwlp@rdos.gov.pl, gorzow.rdos.gov.pl

- przewidywane znaczące oddziaływania, w tym oddziaływania bezpośrednie, pośrednie, wtórne, skumulowane, krótkoterminowe, średnioterminowe i długoterminowe, stałe i chwilowe oraz pozytywne i negatywne na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru, a także na środowisko, a w szczególności na: różnorodność biologiczną, ludzi, zwierzęta, rośliny, wodę, powietrze, powierzchnię ziemi, krajobraz, klimat, zasoby naturalne, zabytki, dobra materialne z uwzględnieniem zależności między tymi elementami środowiska i między oddziaływaniami na te elementy,
- rozwiązania mające na celu zapobieganie, ograniczanie lub kompensację przyrodniczą negatywnych oddziaływań na środowisko, mogących być rezultatem realizacji projektowanego dokumentu, w szczególności na cele i przedmiot ochrony obszaru Natura 2000 oraz integralność tego obszaru,
- rozwiązania alternatywne do rozwiązań zawartych w projektowanym dokumencie wraz z uzasadnieniem ich wyboru oraz opis metod dokonania oceny prowadzącej do tego wyboru albo wyjaśnienie braku rozwiązań alternatywnych, w tym wskazania napotkanych trudności wynikających z niedostatków techniki lub luk we współczesnej wiedzy,
- streszczenie w języku niespecjalistycznym.

Jak wyjaśnia w swoim piśmie Wnioskodawca, projekt programu „Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021 – 2027” (FEWL 21 – 27), został przygotowany w oparciu o zapisy art. 21 i 22 rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2021/1060 z dnia 24 czerwca 2021r. Interwencja funduszy unijnych w ramach FEWL 21 – 27 jest regionalną odpowiedzią na cele Komisji Europejskiej ujęte w pakiecie legislacyjnym dla okresu programowania 2021 – 2027. Proces projektowania programu uwzględnił także wytyczne KE dla Polski określone w załączniku D do Sprawozdania krajowego – Polska 2019 (Country Report – Poland 2019) oraz wskazane w Sprawozdaniu Krajowym – Polska 2020. Program, łącząc w sobie cele i wyzwania stawiane przez KE, dokumenty szczebla krajowego z kierunkami rozwoju zapisanymi w „Strategii Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030” (SRWL 2030), uwzględniając deficyty regionu i opierając się na jego potencjałach, daje realne narzędzie realizacji wsparcia odpowiadającego na potrzeby regionu i jego mieszkańców.

FEWL 21 – 27 jest programem dwufunduszowym, w ramach którego interwencja będzie realizowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego Plus i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego. Wsparcie programu obejmie działania zdefiniowane w pięciu celach polityki (CP) dla polityki spójności na lata 2021 – 2027. Jednym z ważnych celów jest cel CP2 zdefiniowany jako: „Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej”. Wnioskodawca podkreśla, że w ramach FEWL 21 – 27 będzie realizowanych szereg przedsięwzięć pro środowiskowych, głównie w ramach Priorytetu „Zielone Lubuskie”, w ramach celów szczegółowych dotyczących: wspierania efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych, wspierania energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, wspierania przystosowania się do zmian klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego, wspierania dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej, wspierania transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej. Działania podejmowane w tym zakresie będą miały charakter inwestycyjno – infrastrukturalny. Instytucja Zarządzająca FEWL 21 – 27 ma świadomość istoty działań na rzecz poprawy i zachowania środowiska naturalnego, dlatego też na realizację wskazanych wyżej celów szczegółowych, wstępnie zaplanowano przeznaczyć ponad 33 % alokacji EFRR dostępnej dla FEWL 21 – 27.

Uwzględniając powyższe uwagi, przedmiotowa prognoza oddziaływania na środowisko powinna, poza wyżej wyszczególnionym ogólnym zakresem prognozy wynikającym z art. 51 i art.52 cytowanej ustawy, uwzględnić poniższe zagadnienia:

- Wziąć pod uwagę przede wszystkim szczególne cechy obszaru objętego oddziaływaniem w wyniku realizacji programu FEWL 21 – 27, a przede wszystkim zróżnicowane regionalne uwarunkowania przyrodnicze i krajobrazowe oraz elementy i obszary prawnie chronione województwa.
- Zawierać ocenę projektu programu z punktu widzenia ochrony środowiska jako całości (ocenie należy zatem poddać wszystkie elementy środowiska, na które ustalenia przedmiotowego dokumentu mogą wywierać wpływ przekształcający).
- Zawierać ocenę racjonalności i efektywności wykorzystania środowiska w trakcie realizacji programu, w kontekście respektowania zasad zrównoważonego rozwoju.
- Zawierać analizę zagrożeń oraz skutków, które dla środowiska, w tym dla obszarów i gatunków chronionych, mogą stanowić zaprojektowane do realizacji w programie zadania.
- Uwzględnić aktualny stan klimatu akustycznego na terenie województwa, tzn. ocenić wpływ istniejących szlaków drogowych i kolejowych oraz innych przedsięwzięć będących źródłem hałasu na klimat akustyczny, określić potencjalne zmiany stanu klimatu akustycznego w wyniku realizacji ustaleń przedmiotowego programu.
- Ocenić, czy program uwzględnia aktualny stan jakości powietrza na terenie województwa, czy wskazuje obszary, na których nastąpiło przekroczenie dopuszczalnych stężeń substancji w powietrzu, czy określa przyczyny występowania ponadnormatywnych stężeń ze wskazaniem źródeł emisji odpowiedzialnych za zanieczyszczenia powietrza.
- Określić potencjalne zmiany stanu powietrza w wyniku realizacji ustaleń analizowanego projektu dokumentu oraz ocenić, czy działania na rzecz poprawy jakości powietrza lub na rzecz utrzymania tej jakości zawarte w programie są wystarczające.
- Ocenić, czy program uwzględnia aktualny stan środowiska gruntowo – wodnego na terenie województwa oraz czynniki wpływające na to środowisko. Określić, przeanalizować i ocenić przewidywane znaczące oddziaływania w wyniku realizacji ustaleń analizowanego projektu dokumentu na jakość gleby i ziemi, wód podziemnych i powierzchniowych oraz wód przeznaczonych do picia. Ocenić, czy przedstawione w programie działania zmierzające do poprawy jakości w/w komponentów środowiska są wystarczające.
- Ocenić, czy program uwzględnia analizę zjawisk klimatycznych i ich pochodnych, takich jak upały, mrozy, oblodzenia, powódzie, podtopienia, susze, opady śniegu, wiatr, koncentracja zanieczyszczeń powietrza. Ocenić, czy przedmiotowy program odnosi się do wszystkich rodzajów możliwych zagrożeń: meteorologicznych (np. intensywne opady atmosferyczne, ekstremalne temperatury, porywiste wiatry, mgły), biologicznych (np. rozwój groźnych mikroorganizmów i insektów), geofizycznych (np. ruchy grawitacyjne), hydrologicznych (np. powódzie) i klimatologicznych (np. niedobory wody, pożary). Ocenić, czy przedstawione w programie propozycję rozwiązań, które mogą przyczynić się do zmniejszenia, ograniczenia lub eliminacji tych zagrożeń są wystarczające.
- Ustalić, na ile realizacja celów i priorytetów przyjętych w programie pozwoli na zachowanie istniejących wartości środowiska, wzbogaci lub odtworzy obniżone wartości środowiska oraz w jakim stopniu będzie potęgować zagrożenia już istniejące.

Należy zaznaczyć, że przygotowujący program FEWL 21 – 27, co do zasady, wyznaczał będzie przede wszystkim ramy i kierunki rozwoju zmian i procesów planowanych do realizacji m. in. w sferze środowiskowej, w odniesieniu do których strategiczna ocena oddziaływania na środowisko będzie miała charakter hipotetyczny i nie będzie dotyczyła

bezpośredniego oddziaływania poszczególnych przedsięwzięć na środowisko. W związku z powyższym, w tym konkretnym przypadku najistotniejszą rolę odgrywa ocena trafności procesów decyzyjnych, ocena właściwej identyfikacji celów samego dokumentu, ocena skutków ich realizacji oraz ocena, czy kwestie środowiskowe zostały w nich należycie ujęte, tj. w sposób optymalny dla jego ochrony.

Informacje zawarte w prognozie powinny być opracowane stosownie do stanu współczesnej wiedzy i metod oceny oraz dostosowane do zawartości i stopnia szczegółowości projektowanego dokumentu oraz etapu przyjęcia tego dokumentu w procesie opracowywania projektów dokumentów powiązanych z tym dokumentem. W prognozie oddziaływania na środowisko uwzględnia się informacje zawarte w prognozach oddziaływania na środowisko sporządzonych dla innych, przyjętych już, dokumentów powiązanych z projektem dokumentu będącego przedmiotem postępowania.

podpisano bezpiecznym podpisem elektronicznym
weryfikowanym kwalifikowanym certyfikatem

Otrzymują:

1. Adresat.
2. Ad acta.

WOJEWÓDZKA STACJA SANITARNO-EPIDEMIOLOGICZNA W GORZOWIE WLKP.

**66-400 Gorzów Wlkp., ul. Kazimierza Jagiellończyka 8b
tel. (95) 722-60-57, fax (95) 722-46-52**

www.wsse.gorzow.pl

e-mail: wsse@wsse.gorzow.pl

NIP: 599-10-23-564

LUBUSKI PAŃSTWOWY WOJEWÓDZKI INSPEKTOR SANITARNY W GORZOWIE WLKP.

NZ.9022.471.2021.JZ

Gorzów Wlkp., 5 listopada 2021 r.

**Marszałek Województwa Lubuskiego
ul. Podgórna 7
65-057 Zielona Góra**

Lubuski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Gorzowie Wlkp. działając na podstawie art. 53 w związku z art. 58 ust. 1 pkt 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* (j.t. Dz.U. z 2021 r., poz. 247 ze zm.), po rozpatrzeniu wniosku z dnia 8 października 2021 r., w sprawie uzgodnienia zakresu i stopnia szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu programu pn. „Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027”,

uzgadnia

zakres i stopień szczegółowości informacji wymaganych w prognozie oddziaływania na środowisko dla projektu programu pn. „Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027”.

Prognoza oddziaływania na środowisko powinna spełniać wymogi art. 51 ust. 2 oraz art. 52 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. *o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko* oraz obejmować ocenę jakościową i ilościową wpływu realizacji ustaleń przedmiotowego dokumentu na poszczególne komponenty środowiska, a w zakresie kompetencji Lubuskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego dać rzetelną ocenę oddziaływania na stan zdrowia oraz warunki i jakość życia ludzi (zwłaszcza zamieszkujących tereny w pobliżu planowanych inwestycji), w szczególności w aspekcie:

- 1) zagrożenia dla wód podziemnych, w szczególności Głównych Zbiorników Wód Podziemnych zlokalizowanych na terenie województwa lubuskiego (należy uwzględnić nakazy, zakazy i ograniczenia związane z ochroną zasobów wody),
 - 2) zagrożenia dla ujęć i źródeł wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi z uwzględnieniem obszarów stref ochronnych tych ujęć,
 - 3) narażenia na zanieczyszczenia powietrza, hałas i wibracje:
 - a) zapewnienie odpowiednich standardów jakości powietrza atmosferycznego,
 - b) zachowanie dopuszczalnych poziomów hałasu na terenach chronionych akustycznie, zwłaszcza na terenach zabudowy mieszkaniowej/siedlisk ludzkich, zabudowy związanej ze stałym lub czasowym pobytem dzieci i młodzieży (jednostki oświatowe) oraz terenach rekreacyjnowypoczynkowych,
- a także wskazanie działań zaradczych mających na celu eliminację bądź minimalizację negatywnych skutków mogących wystąpić w związku z realizacją planowanych inwestycji wraz z analizą ich skuteczności i poprawności.

NZ a/a

ul. Bonifraterska 17
00-203 Warszawa

Tel.: +48 22 246 07 00
Fax: +48 22 246 07 01
www.multiconsultgroup.com

Oświadczenie kierownika zespołu o spełnieniu wymagań, o których mowa w art. 74a ust. 2 ustawy OOS

Warszawa, dnia 23 marca 2022 r.

Zgodnie z art. 74a ust. 2 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. 2021 r. poz. 2373) cyt.:

Autorem prognozy oddziaływania na środowisko, raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko oraz raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na obszar Natura 2000, a w przypadku zespołu autorów – kierującym tym zespołem powinna być osoba, która:

1) ukończyła, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym i nauce, co najmniej studia pierwszego stopnia lub studia drugiego stopnia, lub jednolite studia magisterskie na kierunkach związanych z kształceniem w zakresie:

a) nauk ścisłych z dziedzin nauk chemicznych,

b) nauk przyrodniczych z dziedzin nauk biologicznych oraz nauk o Ziemi,

c) nauk technicznych z dziedzin nauk technicznych z dyscyplin: biotechnologia, górnictwo i geologia inżynierska, inżynieria środowiska,

d) nauk rolniczych, leśnych i weterynaryjnych z dziedzin nauk rolniczych, nauk leśnych lub

2) ukończyła, w rozumieniu przepisów o szkolnictwie wyższym i nauce, studia pierwszego stopnia lub drugiego stopnia lub jednolite studia magisterskie, i posiada co najmniej 3-letnie doświadczenie w pracach w zespołach autorów przygotowujących raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko lub prognozy oddziaływania na środowisko lub była co najmniej pięciokrotnie członkiem zespołów autorów przygotowujących raporty o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko lub prognozy oddziaływania na środowisko.

Jako kierownik zespołu przygotowującego **prognozę oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. „Program Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027”**, niniejszym potwierdzam spełnianie warunków, o których mowa w wyżej wymienionym artykule.

Jestem świadoma odpowiedzialności karnej za złożenie fałszywego oświadczenia.

Joanna Borzuchowska

Załącznik 11.5

Metodyka analiz

Jedną z metod, jaką zastosowano przy sporządzeniu prognozy jest metoda Desk research (analiza danych zastanych/analiza danych wtórnych).

Dla przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu FEWL 21-27, w celu określenia potencjalnych oddziaływań, ich skali i rodzaju, zaproponowano metodę opartą na celach („objectives-led”). Metoda ta jest stosowana w szczególności w sytuacjach kiedy analizowany dokument zawiera bardzo dużą liczbę działań, w tym o charakterze infrastrukturalnym, a jednocześnie nie mają one konkretnego odniesienia przestrzennego (nie wskazują konkretnych inwestycji). Takim dokumentem jest właśnie FEWL 21-27.

W ujęciu szczegółowym metoda polega na identyfikacji celów ochrony środowiska istotnych z punktu widzenia ocenianego dokumentu oraz powiązanych z nim dokumentów strategicznych międzynarodowych i krajowych, a następnie ocenie jak planowane działania dokumentu (w tym przypadku cele polityki – CP, priorytety i szczegółowe cele polityki – CS) mogą wpłynąć na realizację celów ochrony środowiska.

Na podstawie analizy powiązanych dokumentów strategicznych oraz zapisów FEWL 21-27 zidentyfikowano 8 kluczowych celów środowiska, które powinny podlegać ocenie w prognozie. Ocena jest realizowana poprzez istotne z punktu widzenia skutków środowiskowych kryteria ocenne. Przedstawiono je wraz z celami ochrony środowiska w poniższym zestawieniu tabelarycznym. Przy formułowaniu pytań kontrolnych uwzględniono wszystkie zagadnienia szczegółowe przedstawione przez organy uzgadniające zakres prognozy. Dzięki temu odpowiedzi na pytania kontrolne jednocześnie dają odpowiedzi na zagadnienia sformułowane przez organy.

Tabela 1 Strategiczne cele ochrony środowiska i kryteria ocenne

Nr	Cele strategiczne ochrony środowiska	Pytania określające kryteria oceny wpływu na środowisko
1	Ochrona zdrowia i bezpieczeństwa ludzi	a) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na bezpieczeństwo ludzi (w zakresie możliwych wypadków, kolizji) ? b) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na zdrowie ludzi i na sytuację sanitarno-epidemiologiczną (potencjalne skażenie chemiczne i bakteriologiczne wód podziemnych, GZWP, ujęć wód (z uwzględnieniem nakazów, zakazów i ograniczeń związanych z ochroną zasobów wody), kąpielisk, zanieczyszczenie powietrza itp.) ?

Nr	Cele strategiczne ochrony środowiska	Pytania określające kryteria oceny wpływu na środowisko
		<p>c) Czy proponowane działania mogą zwiększyć narażenie na zanieczyszczenia powietrza, hałas i wibracje z uwzględnieniem zapewnienia odpowiednich standardów jakości powietrza oraz dopuszczonych poziomów hałasu ?</p> <p>d) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na bezpieczeństwo socjalne i warunki życia ludzi ?</p> <p>e) Czy planowane działania mogą wpłynąć na pogorszenie lub poprawę systemu ochrony zdrowia i dostępność do systemu?</p>
2	Ochrona bioróżnorodności	<p>a) Czy proponowane działania przyczynią się do zachowania lub wzmocnienia bioróżnorodności ?</p> <p>b) Czy proponowane działania będą sprzyjać tworzeniu nowych oraz właściwemu funkcjonowaniu istniejących obszarów chronionych Natura 2000, czy może będą one potencjalnie znacząco negatywnie oddziaływały na spójność i integralność sieci Natura 2000 ?</p> <p>c) Czy proponowane działania będą sprzyjać tworzeniu nowych oraz właściwemu funkcjonowaniu istniejących form ochrony przyrody innych niż Natura 2000 ?</p> <p>d) Czy proponowane działania przyczynią się do ochrony i zachowania ciągłości i spójności korytarzy ekologicznych, czy będą tworzyć nowe bariery w środowisku ?</p>
3	Wspieranie osiągnięcia celów środowiskowych dla JCW	<p>a) Czy i w jakim stopniu proponowane działania mogą uniemożliwić lub opóźnić realizację celów środowiskowych dla JCW ?</p> <p>b) Czy i w jakim stopniu proponowane działania mogą zmienić ryzyko zanieczyszczenia głównych użytkowych poziomów wodonośnych ?</p> <p>c) Czy i w jakim stopniu proponowane działania mogą zmienić ryzyko zanieczyszczenia głównych zbiorników wód podziemnych ?</p>

Nr	Cele strategiczne ochrony środowiska	Pytania określające kryteria oceny wpływu na środowisko
4	Dążenie do neutralności klimatycznej i przygotowanie na zmiany klimatu	<p>a) Czy proponowane działania promują wykorzystanie OZE i proekologicznych form transportu i przemieszczania się ludzi ?</p> <p>b) Czy planowane działania mogą przyczynić się do zmiany klimatu (np. redukcji emisji gazów cieplarnianych) ?</p> <p>c) Czy planowane działania uwzględniają adaptacje do zmian klimatu / prognozowanych warunków klimatycznych, a także istniejący stan jakości powietrza?</p> <p>d) Czy planowane działania uwzględniają i przyczyniają się do ograniczenia ekstremalnych zjawisk pogodowo-klimatycznych, takich jak powódzie, upały, niedobory wody, mrozy, oblodzenie, susze, podtopienia, opady śniegu, wiatr ?</p> <p>e) Czy planowane działania przyczynią się do poprawy stanu powietrza?</p>
5	Ochrona powierzchni ziemi, w tym gleb	<p>a) Czy proponowane działania mogą wpłynąć na zanieczyszczenie ziemi i gleb, jej wykorzystanie do celów rolniczych ?</p> <p>b) Czy proponowane działania mogą mieć istotny wpływ na zmiany powierzchni ziemi i przemieszczanie dużych ilości mas ziemnych ?</p> <p>c) Czy proponowane działania przyczynią się do generowania znacznych ilości odpadów ?</p>
6	Ochrona, a jeśli to możliwe poprawa walorów krajobrazowych	<p>a) Czy w wyniku realizacji projektu dokumentu nastąpi poprawa walorów krajobrazowych naturalnych i kulturowych i zachowany będzie ład przestrzenny ?</p> <p>b) Czy proponowane działania przyczynią się do podniesienia atrakcyjności rekreacyjno-turystycznej ?</p>
7	Ochrona dziedzictwa kulturowego	<p>a) Czy proponowane działania będą miały istotny wpływ na zabytki i ich otoczenie ?</p> <p>b) Czy proponowane działania będą miały wpływ na stanowiska archeologiczne ?</p>

Nr	Cele strategiczne ochrony środowiska	Pytania określające kryteria oceny wpływu na środowisko
		<p>c) Czy proponowane działania będą miały wpływ na wartości kulturowe danego obszaru ?</p>
8	Cele społeczno – gospodarcze i ochrona dóbr materialnych o dużej wartości	<p>a) Czy proponowane działania mogą wpływać na eksploatowane/planowane do eksploatacji złoża zasobów naturalnych ?</p> <p>b) Czy planowane działania mogą mieć wpływ na zasoby leśne (wielkopowierzchniowa wycinka lasów) ?</p> <p>c) Czy planowane działania mogą wpłynąć na rozwój gospodarczy (rozwój pewnych gałęzi gospodarki, zwiększanie miejsc pracy, dostępu do usług itp.) ?</p> <p>d) Czy planowane działania mogą wpłynąć na rozwój turystyki ?</p> <p>e) Czy planowane działania przyczynią się do większej mobilności społeczeństwa i do zmniejszenia izolacji społecznej związanej z ograniczonym dostępem do transportu ?</p> <p>f) Czy planowane działania będą miały wpływ na zmianę sposobu zagospodarowania, w tym wpływ na wartość nieruchomości ?</p> <p>g) Czy proponowane działania mogą wymuszać konieczność przesiedleń ludzi i ograniczeń w korzystaniu z nieruchomości ?</p> <p>h) Czy proponowane działania mogą wspierać innowacyjność w gospodarce ?</p> <p>i) Czy proponowane działania mogą wspierać gospodarkę w obiegu zamkniętym prowadzącą do ograniczenia emisji?</p> <p>j) czy planowane działania uwzględniają zróżnicowanie regionalne uwarunkowań przyrodniczych i krajobrazowych?</p> <p>k) czy planowane działania uwzględniają ochronę środowiska jako całości, czy wszystkie elementy środowiska są uwzględnione?</p>

Nr	Cele strategiczne ochrony środowiska	Pytania określające kryteria oceny wpływu na środowisko
		I) czy planowane działania są racjonalne i efektywne i zapewniają realizację rozwoju zrównoważonego?

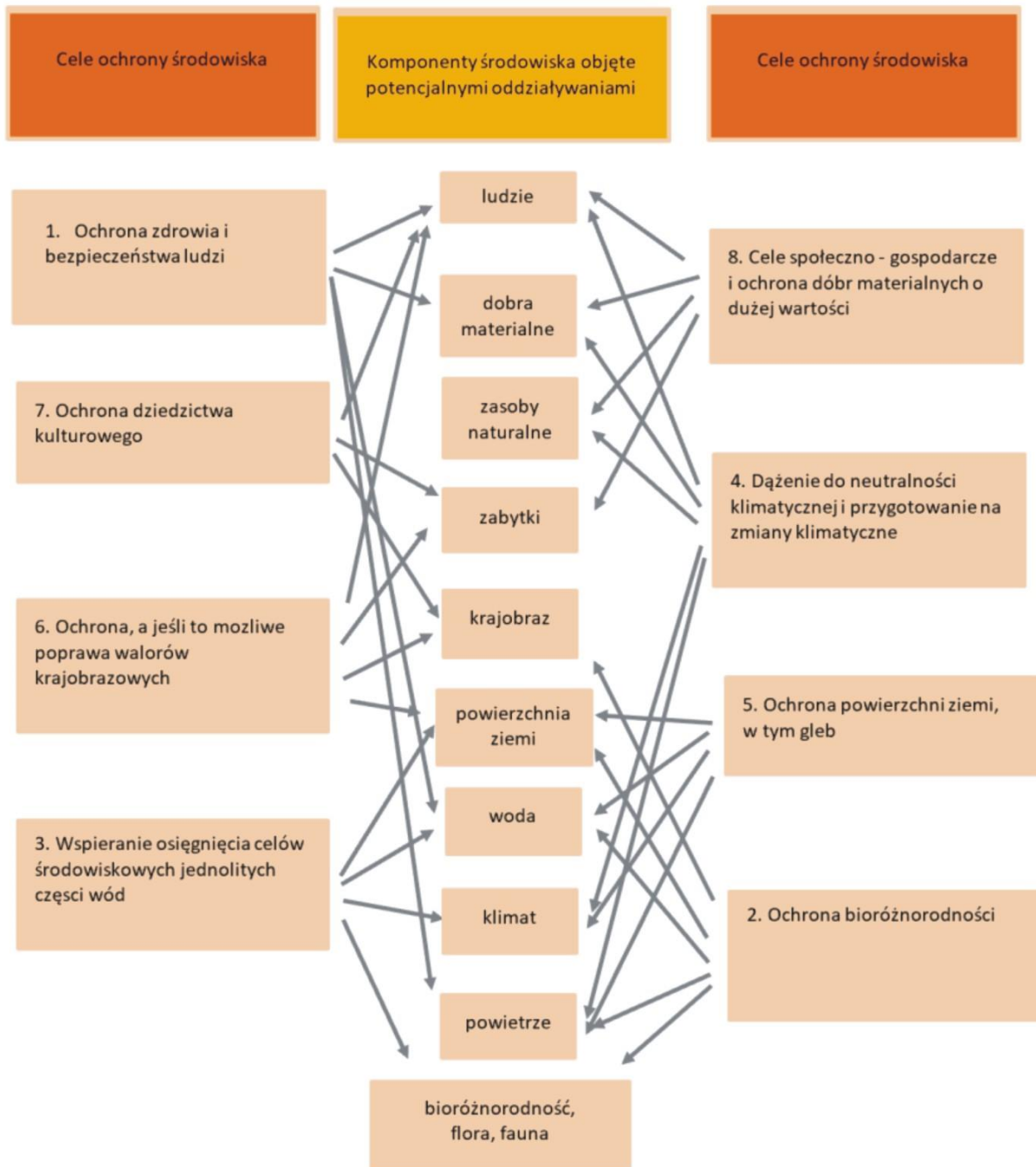
Źródło: Opracowanie własne.

Ważnym elementem metodologicznym postępowania przy sporządzeniu prognozy były związki komponentów środowiska z celami ochrony środowiska. Przedstawia je poniższy rysunek.

Przyjęcie metody wiążącej cele środowiska z komponentami daje jeszcze jeden pożądany efekt. Mianowicie pozwala na uchwycenie i przeanalizowanie wpływu uwzględniającego związki między poszczególnymi komponentami środowiska.

Ocenę wpływu CP, priorytetów i SCP na cele ochrony środowiska przeprowadzono w siedmiostopniowej skali i z uwzględnieniem oddziaływań bezpośrednich, pośrednich, wtórnych, skumulowanych, krótkoterminowych, średnioterminowych, długoterminowych, stałych, chwilowych, pozytywnych i negatywnych.

Rysunek 1. Cele ochrony środowiska istotne z punktu widzenia realizacji FEWL 21-27 i ich związku z komponentami środowiska

Źródło: opracowanie własne.

Siedmiostopniowy system oceniania przedstawia poniższa tabela.

Tabela 2. Skala oceny oddziaływania na realizację strategicznych celów ochrony środowiska

Kiedy cele z FEWL 21-27 służą bezpośrednio realizacji celu	Wzmacniający	+++
Kiedy cele z FEWL 21-27 istotnie wspierają możliwość realizacji celu lub pozwalają uniknąć zagrożeń związanych z ograniczeniem możliwości realizacji celu	Korzystny	++
Kiedy skutki pozytywne spodziewane w wyniku realizacji celów z FEWL 21-27 przeważają w sposób jednoznaczny nad ewentualnymi skutkami negatywnymi, jednak ich osiągnięcie wymaga spełnienia dodatkowych warunków w postaci np. stosowania środków wzmacniających oddziaływania pozytywne lub minimalizujących oddziaływania negatywne	Nieznacznie korzystny	+
Kiedy nie stwierdzono istotnego wpływu lub wpływy pozytywne i negatywne równoważą się	Neutralny	0
Kiedy negatywne skutki realizacji celów z FEWL 21-27 równoważą lub przewyższają jego wpływ pozytywny w ramach możliwości osiągnięcia celu. Możliwe jest ograniczenie wpływu negatywnego przy zastosowaniu standardowych środków minimalizujących	Nieznacznie negatywny	-
Kiedy wdrożenie celów z FEWL 21-27 niesie za sobą niemożliwe do uniknięcia koszty środowiskowe przeważające ewentualne pozytywy w tym zakresie, ogranicza możliwość realizacji celu. Możliwe jest ograniczenie wpływu, ale poza środkami standardowymi, należy wskazać indywidualne środki minimalizujące.	Negatywny	--
Kiedy wdrożenie celów z FEWL 21-27 niesie ze sobą niemożliwe do uniknięcia konflikty w kontekście możliwości realizacji celu. Konieczność zastosowania kompensacji, czyli odtworzenia niszczonego zasobów środowiska. Należy wskazać wykonalne rozwiązania kompensacyjne i warunki jej realizacji lub konieczność zastosowania derogacji	Konflikt	---

Źródło: Opracowanie własne.

Weryfikacja wyników oceny, a także zastosowanych w analizowanym dokumencie zapisów pod kątem wpływu na środowisko nastąpiła m.in. poprzez odpowiedzi na kluczowe pytania kontrolne przedstawione w rozdziale 9. Szczegółowe tabele ocenne zamieszczono w załączniku nr 11.2. Analizy z rozdziałów 5, 7 i 9 pozwoliły na ocenę czy wpływa on znacząco negatywnie na środowisko, a także sformułowanie wskazań optymalizacyjnych do dokumentu.

Ponadto przy sporządzeniu prognozy zastosowano metody badawcze analizy dokumentów strategicznych w kontekście oddziaływań skumulowanych, a także metody GIS pozwalające na ocenę uwarunkowań i skutków realizacji dokumentu z uwzględnieniem stanu środowiska województwa lubuskiego.

Załącznik 11.6

Cele polityki

Tabela 1. Planowane w dokumencie działania i wstępna ocena wpływu na środowisko jako punkt wyjścia do oceny szczegółowej

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
Cel Polityki 1 – Bardziej konkurencyjna i inteligentna Europa dzięki wspieraniu innowacyjnej i inteligentnej transformacji gospodarczej oraz regionalnej łączności cyfrowej (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 1. Nowoczesna gospodarka	
<p>CS (i) Rozwijanie i wzmacnianie zdolności badawczych i innowacyjnych oraz wykorzystywanie zaawansowanych technologii</p> <ul style="list-style-type: none">• Wsparcie działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi (projekty kompleksowe, w tym infrastruktura B+R, prace B+R, uzyskanie i ochrona własności intelektualnej, komponent wdrożeniowy); kompetencje jako możliwy element projektu.• Inwestycje w infrastrukturę B+R przedsiębiorstw w ramach kompleksowego projektu lub jako oddzielny projekt, kompetencje jako możliwy element projektu.• Budowanie potencjału regionu w zakresie wsparcia działalności badawczo-rozwojowej przedsiębiorstw oraz konsorcjów przedsiębiorstw z organizacjami badawczymi w formule: a) Wspólnych Przedsięwzięć, b) InnoRegioLab. Udział we wspólnych przedsięwzięciach (opracowanie i organizacja konkursu finansowanego z RP, ew. finansowanie łączone program krajowy + program regionalny). Udział w projekcie InnoRegioLab – jako uczestnicy.• Rozwój proinnowacyjnych usług dla przedsiębiorstw realizowanych przez akredytowane podmioty, m. in. ośrodki badawcze, ośrodki innowacji, IOB, w tym komercyjne, świadczone w systemie popytowym, w	Pozytywne, związane ze wzrostem wiedzy, rozwojem technologii prośrodowisko-wych, innowacjami mającymi pozytywny skutek dla środowiska

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>tym w formie bonów. Podmioty świadczące usługi – akredytacja na poziomie krajowym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju klastrów poprzez usługi klastrów (w uproszczonej formie wsparcia • z zachowaniem formuły popytowej, np. bonów dla przedsiębiorstw). • Rozwój publicznej infrastruktury organizacji badawczych spoza Polskiej Mapy Infrastruktury Badawczej (o wysokim potencjale badawczym), jako projekty służące realizacji agendy badawczej, której zakres jest zgodny z regionalną inteligentną specjalizacją, uzgodnione w ramach kontraktu programowego – realizacja badań musi być ukierunkowana na komercjalizację i współpracę z przedsiębiorstwami (kompetencje i cyfryzacja jako możliwy element projektu). 	
<p>CS (ii) Czerpanie korzyści z cyfryzacji dla obywateli, przedsiębiorstw, organizacji badawczych i instytucji publicznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja osób wykluczonych cyfrowo – budowanie popytu obywateli na wykorzystywanie e-usług publicznych. • Rozwój elektronicznej administracji w samorządach - platformy e-usług publicznych szczebla regionalnego/lokalnego, w tym infrastruktura. • Tworzenie, standaryzacja i aktualizacja cyfrowych e-usług i referencyjnych zasobów cyfrowych, a także infrastruktury do ich realizacji. • Aplikacje w oparciu o dostępne cyfrowo ISP (informacje sektora publicznego) • w administracji samorządowej i jednostkach jej podległych. • Udostępnienie zasobów naukowych, kulturowych i administracji podlegających JST. • Wsparcie rozwoju kompetencji cyfrowych pracowników instytucji sektora publicznego istotnych dla sprawnego funkcjonowania współczesnej 	<p>Neutralne związane z realizacją projektów nie infrastrukturalnych, głównie teleinformatycznych</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>administracji samorządowej.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój systemu usług w zakresie e-zdrowia (z uwzględnieniem standardów wypracowanych na poziomie krajowym). • Wdrażanie TIK w podmiotach leczniczych innych niż na poziomie krajowym. • Cyfryzacja procesów back-office (działania związane z prawidłowym działaniem podmiotu m. in. obieg dokumentów, obsługa księgowo-finansowa, prawna, informatyczna, jak i zarządzanie kadrami, etc.). • Zwiększenie poziomu wykorzystania nowoczesnych technologii w systemie ochrony zdrowia – pilotażowe wdrożenie w POZ na poziomie regionalnym. • Rozwój telemedycyny – projekty pilotażowe (wdrażanie systemowych rozwiązań z zakresu telemedycyny). • Zastosowanie sztucznej inteligencji – projekty regionalne. • Poprawa dojrzałości cyfrowej placówek medycznych (infrastruktura IT, kompetencje cyfrowe oraz cyberbezpieczeństwo). Działania zapewniające interoperacyjność rozwiązań centralnych z istniejącymi i tworzonymi rozwiązaniami regionalnymi i lokalnymi. • Dopuszczanie podmiotów leczniczych – wyposażenie podmiotów leczniczych w narzędzia informatyczne umożliwiające integrację z centralną architekturą informatyczną • e-zdrowia. • Wdrożenie dostępnych technologii TIK w przedsiębiorstwach, w tym m. in. min. procesy wewnętrznej informatyzacji, modernizacja wspomagająca bieżącą działalność firm (B2E – ang. Business to Employee) oraz w relacjach a klientem (B2C– ang. Business to Consumer), przedsięwzięcia z zakresu cyberbezpieczeństwa, nowe rozwiązania 	

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>oparte na robotyzacji, automatyzacji, itd.) oraz w zakresie możliwości wprowadzenia optymalizacji w sposobie wytwarzania produktów lub świadczenia usług opartych o przemysł 4.0 oraz wsparcie produktów i usług opartych na technologiach cyfrowych.</p>	
<p>CS (iii) Wzmacnianie trwałego wzrostu i konkurencyjności MŚP oraz tworzenie miejsc pracy w MŚP, w tym poprzez inwestycje produkcyjne</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie rozwoju i konkurencyjności MŚP. • Wdrożenie wyników prac B+R i innowacji przez MŚP – bez poprzedzającego etapu prac B+R (projekty kompleksowe dotyczące działalności B+R będą realizowane w CS (i)). • Wsparcie dla nowo powstałych przedsiębiorstw, w tym: platformy startowe, usługi inkubacyjne, usługi dotyczące prowadzenia działalności na wczesnym etapie rozwoju, wsparcie inkubatorów przedsiębiorczości, usługi w zakresie akceleracji świadczone przez inkubatory. • Doradztwo dla MŚP, możliwe jako odrębny projekt lub element projektu kompleksowego. • Promocja gospodarki regionalnej, w tym wsparcie internacjonalizacji MŚP oraz promocji eksportu (wydarzenia gospodarcze inne niż realizowane na poziomie krajowym oraz inne niż Polskie Mosty Technologiczne). • Wsparcie JST w tworzeniu warunków dla rozwoju przedsiębiorczości oraz obsługi inwestora, w tym na rzecz powstawania terenów inwestycyjnych, infrastruktury biznesowej (w tym m. in.: hale, magazyny, przestrzeń produkcyjna). 	<p>Neutralne związane z realizacją projektów nie infrastrukturalnych z wyjątkiem ostatniego działania związanego z budową hal, magazynów, przestrzeni produkcyjnej.</p>
<p>CS (iv) Rozwijanie umiejętności w zakresie inteligentnej specjalizacji, transformacji przemysłowej i przedsiębiorczości</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie realizacji regionalnych agend badawczych, umożliwiających finansowanie badań naukowych - we współpracy z poziomem krajowym w ramach 	<p>Pozytywne, związane ze wzrostem wiedzy i jakości technologii</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>wspólnych przedsięwzięć.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Identyfikacja nowych kierunków badań naukowych i prac rozwojowych oraz budowa potencjału regionalnych systemów innowacji w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania – rozwój Regionalnych Inteligentnych Specjalizacji. • Rozwój umiejętności i kompetencji na rzecz inteligentnych specjalizacji, w tym sieciowanie uczelni, IOB, przedsiębiorstw, szkół zawodowych, samorządów, w tym współpraca zespołów badawczych - w ramach Procesu Przedsiębiorczego Odkrywania (PPO) na poziomie RIS lub kompleksowego projektu w zakresie budowania potencjału regionu (również w zakresie aplikowania do programów Komisji Europejskiej m.in. dodatkowe wsparcie dla projektów ważnych z perspektywy regionalnej, działania o charakterze „miękkim”, np. poprzez organizację warsztatów i upowszechnianie dobrych praktyk zachęcających do aplikowania). • Wsparcie potencjału klastrów załączkowych (z wyjątkiem umiędzynarodowienia i potencjału infrastrukturalnego) oraz wzrostowych regionalnych w związku z nową usługą oraz w celu ich akredytacji. • Budowa potencjału IOB działających w obszarze RIS, w tym ośrodków innowacji (infrastruktura, zasoby, kompetencje). Wsparcie jako element projektu z zakresu wzmocnienia potencjału regionu w zakresie B+R, w tym budowania ekosystemu innowacji (beneficjent: samorząd woj.). W ramach przedmiotowego typu projektu możliwe jest uzyskanie wsparcia przez podmioty nie posiadające akredytacji krajowej lub chcących ją uzyskać. 	
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i</p>	

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej Priorytet 2. Zielone lubuskie	
<p>CS (i) Wspieranie efektywności energetycznej i redukcji emisji gazów cieplarnianych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa efektywności energetycznej mikro i małych przedsiębiorstw (wraz z audytem), w tym instalacja urządzeń OZE. • Poprawa efektywności energetycznej budynków użyteczności publicznej wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w budynkach publicznych, których właścicielem jest samorząd terytorialny oraz podległe mu organy i jednostki organizacyjne oraz jednostki zarządzane, budynków użyteczności publicznej niezwiązanych z administracją rządową – w tym realizacja inwestycji polegających na budowie budynków pasywnych. • Poprawa efektywności energetycznej budynków mieszkalnych wraz z instalacją urządzeń OZE oraz wymianą/modernizacją źródeł ciepła albo podłączeniem do sieci ciepłowniczej/chłodniczej w wielorodzinnych budynkach mieszkalnych innych niż budynki spółdzielni mieszkaniowych oraz innych niż budynki mieszkalne stanowiące własność Skarbu Państwa (np. wspólnoty mieszkaniowe, TBS, budynki komunalne). • Modernizacja oświetlenia ulicznego w kierunku rozwiązań energooszczędnych. 	Pozytywne, związane ze wzrostem efektywności energetycznej
<p>CS (ii) Wspieranie energii odnawialnej zgodnie z dyrektywą (UE) 2018/200, w tym określonymi w niej kryteriami zrównoważonego rozwoju</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania energii elektrycznej wraz z magazynami energii działającymi na potrzeby danego źródła OZE oraz przyłączeniem do sieci. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia elektryczna: 	Pozytywne, związane z rozwojem OZE (każdorazowo niezbędna ocena wpływu w oparciu o planowane uwarunkowania lokalizacyjne)

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<ul style="list-style-type: none"> - wiatr: poniżej do 5 MWe, - biomasa: poniżej do 5 MWe, - biogaz: poniżej do 0,5 MWe, - woda: poniżej do 5 MWe, - promieniowanie słoneczne: do 1 MWe. <p>Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu.</p> <p>Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie energetyczne oraz projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa i rozbudowa odnawialnych źródeł energii w zakresie wytwarzania ciepła wraz z magazynami ciepła działającymi na potrzeby danego źródła OZE. Moce przewidziane do dofinansowania w ramach programu regionalnego: energia cieplna: <ul style="list-style-type: none"> - biomasa: poniżej 5 MWth, - promieniowanie słoneczne: do 1 MWth, - geotermia: poniżej 2 MWth, - biogaz: do 0,5 MWth. <p>Demarkacja dotyczy sumarycznej mocy wszystkich jednostek wytwórczych danego rodzaju OZE wchodzących w skład projektu.</p> <p>Zaproponowane limity mocy nie dotyczą projektów realizowanych przez klastry energii lub spółdzielnie projektów parasolowych (grantowych), które będą realizowane na poziomie regionalnym.</p>	
<p>CS (iv) Wspieranie przystosowania się do zmiany klimatu i zapobiegania ryzyku związanemu z klęskami żywiołowymi i katastrofami, a także odporności, z uwzględnieniem podejścia ekosystemowego</p> <ul style="list-style-type: none"> • Adaptacja terenów zurbanizowanych do zmian klimatu. Wdrażanie działań dla miast i miejscowości o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców/ km², w tym dla miast nieposiadających planów adaptacji. Projekty 	<p>Pozytywne, związane z inwestycjami adaptacji do zmian klimatu (każdorazowo niezbędna ocena wpływu na lokalne warunki przyrodnicze, w szczególności w zakresie budowy i przebudowy obiektów wodnych)</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>polegające m. in. na gospodarowaniu wodami opadowymi, rozwoju zielonej i błękitnej infrastruktury obszarów zurbanizowanych.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Opracowanie planów adaptacji do zmian klimatu dla miast i miejscowości miast o gęstości zaludnienia nie większej niż 1000 mieszkańców/ km². • Budowa, przebudowa lub remont urządzeń wodnych i infrastruktury towarzyszącej służących zmniejszeniu skutków powodzi lub suszy - projekty o charakterze regionalnym • i lokalnym wynikające z potrzeb jst i uzgodnione przez nie z ministrem właściwym ds. gospodarki wodnej i ministrem właściwym ds. klimatu i środowiska. • Wspieranie małej retencji (w tym zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych oraz rozwój błękitno-zielonej infrastruktury) - wsparcie projektów realizowanych przez podmioty inne niż podlegające/ nadzorowane przez administrację centralną. • Rozwijanie systemów prognozowania i ostrzegania środowiskowego – w obrębie jednego województwa. • Rozwijanie systemów ratownictwa (zakup sprzętu do prowadzenia akcji ratowniczych i usuwania skutków zjawisk katastrofalnych lub poważnych awarii chemiczno-ekologicznych). Projekty Ochotniczej Straży Pożarnej i w uzasadnionych przypadkach Państwowej Straży Pożarnej oraz projekty jednostek innych niż zakres jednostek ochrony przeciwpożarowej, np. działających w obszarze ratownictwa wodnego. • Edukacja w obszarze zmian klimatycznych oraz ochrony zasobów wodnych, również jako element powyższych projektów. 	
<p>CS (v) Wspieranie dostępu do wody oraz zrównoważonej gospodarki wodnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty z zakresu gospodarki wodno-ściekowej (oczyszczalnie, sieci kanalizacji i wodociągowe, osady ściekowe) w ramach KPOŚK - 	<p>Pozytywne, co wynika z projektowanych inwestycji z zakresu pozyskiwania, uzdatniania wody oraz oczyszczania ścieków</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>przedsięwzięcia w ramach aglomeracji 2-15 tys. RLM (wymagające dostosowania do wymogów Dyrektywy ściekowej) oraz miejscowości lub obszarów poniżej 2 tys. RLM.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Systemy oczyszczania ścieków poza KPOŚK. • Modernizacja infrastruktury niezbędnej do ujęcia, uzdatniania, magazynowania • i dystrybucji wody do spożycia w uzasadnionych przypadkach - projekty gmin o liczbie ludności nie większej niż 15 tys. mieszkańców. 	
<p>CS (vi) Wspieranie transformacji w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym i gospodarki zasobooszczędnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowe projekty z zakresu gospodarki odpadami komunalnymi, zgodnie • z hierarchią sposobów postępowania z odpadami – wsparcie dla instalacji poniżej 12 mln PLN kosztów kwalifikowalnych. • Systemy selektywnego zbierania odpadów komunalnych uwzględniające rozwiązania dotyczące zapobiegania powstawaniu odpadów lub ponowne użycie (PSZOK) – PSZOK obsługujący poniżej 20 tys. mieszkańców lub inwestycja poniżej 2 mln PLN kosztów kwalifikowalnych. • Projekty w kierunku gospodarki zasobooszczędnej – projekty nie mające charakteru badawczo-rozwojowego, dotyczące wdrażania technologii, wsparcie poniżej 8 mln PLN kosztów kwalifikowalnych. • Projekty z zakresu GOZ realizowane przez przedsiębiorstwa. • Edukacja w zakresie gospodarki o obiegu zamkniętym - kompleksowy element większego projektu lub w formie samodzielnych projektów pod warunkiem zachowania komplementarności z poziomem krajowym i zastosowaniem mechanizmów zapobiegających podwójnemu finansowaniu projektów. 	<p>Pozytywne, co wynika z projektowanych inwestycji z zakresu gospodarki odpadami, zamkniętych obiegów w produkcji oraz rekultywacji i remediacji</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<ul style="list-style-type: none"> • Rekultywacja, w tym remediacja, terenów zdegradowanych działalnością gospodarczą – projekty jednostek samorządu terytorialnego i ich związków na terenach nie należących do Skarbu Państwa. • Projekty z zakresu gospodarki odpadami innymi niż komunalne (przemysłowe, azbest, kreozot). 	
<p>CS (vii) Wzmacnianie ochrony i zachowania przyrody, różnorodności biologicznej oraz zielonej infrastruktury, w tym na obszarach miejskich, oraz ograniczanie wszelkich rodzajów zanieczyszczenia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie parków krajobrazowych oraz rezerwatów, które nie pokrywają się z obszarami Natura 2000. • Opracowanie dokumentów planistycznych dla obszarów chronionych - parki krajobrazowe i rezerваты (nie pokrywające się z obszarami Natura 2000). • Projekty w zakresie tworzenia centrów ochrony różnorodności biologicznej na obszarach chronionego krajobrazu oraz obszarach miejskich i pozamiejskich w oparciu o gatunki rodzime np. banki genowe, parki miejskie, ogrody botaniczne, ekoparki. • Projekty służące edukacji i informacji w zakresie ochrony przyrody i różnorodności biologicznej, również jako element powyższych projektów, - wsparcie dla projektów wpisujących się w cele strategii regionalnych. 	<p>Pozytywne, co wynika z realizacji działań na rzecz ochrony przyrody, w tym form ochrony przyrody</p>
<p>Cel Polityki 2 – Bardziej przyjazna dla środowiska, niskoemisyjna i przechodząca w kierunku gospodarki zeroemisyjnej oraz odporna Europa dzięki promowaniu czystej i sprawiedliwej transformacji energetycznej, zielonych i niebieskich inwestycji, gospodarki o obiegu zamkniętym, łagodzenia zmian klimatu i przystosowania się do nich, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem, oraz zrównoważonej mobilności miejskiej</p> <p>Priorytet 3. Mobilność miejska</p>	
<p>CS (viii) Wspieranie zrównoważonej multimodalnej mobilności miejskiej jako elementu transformacji w kierunku gospodarki zeroemisyjnej</p> <ul style="list-style-type: none"> • rozwój infrastruktury transportu publicznego, w tym węzły przesiadkowe, 	<p>Pozytywne, związane z pro ekologicznymi środkami transportu oraz projektami optymalizacji systemów transportu publicznego</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<ul style="list-style-type: none"> • rozwój infrastruktury dla transportu niezmotywowanego obejmujące inwestycję • w drogi rowerowe, ciągi piesze i pieszo-rowerowe, • zakup taboru transportu publicznego (nisko i zeroemisyjny tabor kołowy spełniający wymogi dla „ekologicznie czystych pojazdów” w rozumieniu dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2019/1161 z dnia 20 czerwca 2019 r. zmieniającej dyrektywę 2009/33/WE w sprawie promowania ekologicznie czystych i energooszczędnych pojazdów transportu drogowego), • cyfryzacja transportu miejskiego, 	
<p>Cel Polityki 3 – Lepiej połączona Europa dzięki zwiększeniu mobilności (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 4. Transport</p>	
<p>CS (ii) Rozwój i udoskonalanie zrównoważonej, odpornej na zmiany klimatu, inteligentnej i intermodalnej mobilności na poziomie krajowym, regionalnym i lokalnym, w tym poprawa dostępu do TEN-T oraz mobilności transgranicznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Inwestycje w transport drogowy poza TEN-T – Drogi o kategorii niższej niż drogi krajowe, w tym w szczególności drogi wojewódzkie i obwodnice w ciągach dróg wojewódzkich. • Inwestycje w transport kolejowy poza TEN-T – tabor kolejowy do przewozów • o charakterze regionalnym (w sieci TEN-T i poza TEN-T). • Integracja różnych form transportu ze szczególnym uwzględnieniem budowy i rozbudowy węzłów przesiadkowych, w tym wiążących komunikację lokalną z siecią pasażerskiego transportu szynowego, a także tworzenia i rozbudowy parkingów, systemów tras rowerowych oraz ciągów pieszo-rowerowych. • Rozwój infrastruktury lotniskowej - lotniska poza TEN-T – bezpieczeństwo i ochrona środowiska w portach lotniczych. 	<p>Pozytywne, ale w przypadku dróg niezbędna ocena środowiskowa związana z lokalnymi uwarunkowaniami środowiskowymi</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój pasażerskiego transportu zbiorowego i jego infrastruktury oraz unowocześnienie taboru w celu powiązania obszarów peryferyjnych z lokalnymi/regionalnymi centrami wzrostu (drogowe przewozy subregionalne). • Wsparcie działań na rzecz taryfowej integracji transportu zbiorowego (systemy typu „wspólny bilet”) – działania realizowane z poziomu regionalnego lub lokalnego. • Inwestycje na rzecz centrów logistycznych przeładunkowo-spedycyjnych integrujących różne rodzaje transportu. • Działania na rzecz poprawy bezpieczeństwa w całym sektorze transportu, w tym również działania edukacyjno-promocyjne oraz wdrażanie rozwiązań egzekwujących przestrzeganie dopuszczalnej prędkości oraz z zakresu infrastruktury niechronionych użytkowników drogi – działania o charakterze regionalnym lub lokalnym, realizowane przez samorzady. • Cyfryzacja sektora transportu – działania o charakterze regionalnym lub lokalnym. • Budowa i modernizacja dworców, szczególnie pod kątem ich dostosowania do zasad dostępności dla osób o ograniczonej mobilności, zapewnienia podróżnym odpowiednich środków bezpieczeństwa i komfortu oraz zapewnienia dostępu do infrastruktury towarzyszącej (np. parkingi dla samochodów i rowerów) – projekty samorządów. 	
<p>Cel Polityki 4 – Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego)</p> <p>Priorytet 5. Infrastruktura społeczna</p>	
<p>CS (ii) Poprawa równego dostępu do wysokiej jakości usług sprzyjających włączeniu społecznemu w zakresie kształcenia, szkoleń i uczenia się przez całe życie poprzez rozwój łatwo dostępnej infrastruktury, w tym poprzez wspieranie</p>	<p>Zbliżona do neutralnej dla środowiska, działania inwestycyjne o niewielkich skutkach środowiskowych</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>odporności w zakresie kształcenia i szkolenia na odległość oraz online</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie infrastruktury szkół lub placówek systemu oświaty prowadzących kształcenie ogólne oraz infrastruktury na potrzeby świadczenia usług wychowania przedszkolnego (przedszkoli lub innych form edukacji przedszkolnej), w tym budowa, remont, przebudowa infrastruktury dydaktycznej, wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne. Przedsięwzięcia z zakresu wyposażenia w sprzęt specjalistyczny i pomoce dydaktyczne w celu zwiększenia szans na rynku pracy uczniów szkół podstawowych i ponadpodstawowych. • Inwestycje w infrastrukturę edukacyjną i szkoleniową szkół zawodowych (branżowych i techników) oraz centrów i placówek prowadzących kształcenie zawodowe i ustawiczne, np.: budowa i wyposażenie w bazę dydaktyczną nowych obiektów, a także przebudowa, remont i wyposażenie w bazę dydaktyczną już istniejących obiektów, ukierunkowane na tworzenie i rozwój warsztatów/pracowni kształcenia praktycznego w branżach zgodnych z potrzebami rynku pracy, w tym z inteligentnymi specjalizacjami określonymi w RIS. 	
<p>CS (iii) Wspieranie włączenia społeczno-gospodarczego społeczności marginalizowanych, gospodarstw domowych o niskich dochodach oraz grup w niekorzystnej sytuacji, w tym osób o szczególnych potrzebach, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne</p> <p>CS (iv) Wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów, dzięki zintegrowanym działaniom obejmującym usługi mieszkaniowe i usługi społeczne – CS (iii) będzie realizowany, jako komponent CS (ii).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój infrastruktury społecznej powiązanej z procesem integracji społecznej, aktywizacji społeczno- 	<p>Zbliżona do neutralnej dla środowiska, działania miękkie i inwestycyjne o niewielkich skutkach środowiskowych</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>zawodowej i deinstytucjonalizacji usług m.in.: infrastruktury placówek reintegracyjnych, służącej wsparciu dziennemu, środowiskowemu</p> <ul style="list-style-type: none"> • i całodobowemu w formie rodzinnych domów pobytu lub mieszkań (w tym adaptowalnych, wspomaganych lub innych związanych z usługami), a także wsparciu całodobowemu o charakterze krótkoterminowym/turnusowym (np. miejsca opieki wytchnieniowej), infrastruktury służącej wsparciu rodzin oraz dzieci i młodzieży w społeczności lokalnej (w tym placówek wsparcia dziennego), infrastruktury potrzebnej do rozwoju rodzinnych form pieczy zastępczej (w tym rodzin zastępczych, rodzinnych domów dziecka, placówek opiekuńczo-wychowawczych typu rodzinnego). • Rozwój infrastruktury służącej opiece paliatywnej i hospicyjnej w formach zdeinstytucjonalizowanych ,świadczących usługi w społeczności lokalnej, a więc z poszanowaniem zasad indywidualizacji wsparcia, zapewnienia osobom kontroli nad swoim życiem i decyzjami, które ich dotyczą, pierwszeństwa indywidualnych potrzeb mieszkańców przed wymaganiami organizacyjnymi) • Rozwój infrastruktury służącej przekształcaniu się instytucji całodobowych w zasób mieszkaniowy, (w tym mieszkania wspomagane, z poszanowaniem wszystkich zasad dotyczących podmiotowości i niezależnego życia) lub w podmioty świadczące usługi wsparcia w środowisku. • Rozwój infrastruktury na potrzeby mieszkań adaptowalnych oraz mieszkań o charakterze chronionym, wspomaganych lub innych mieszkań z usługami, skierowane w szczególności dla osób opuszczających pieczę zastępczą, zakłady poprawcze lub młodzieżowe ośrodki wychowawcze, osób z niepełnosprawnościami, osób wychodzące z kryzysu bezdomności, migrantów. 	

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>CS (v) Zapewnianie równego dostępu do opieki zdrowotnej i wspieranie odporności systemów opieki zdrowotnej, w tym podstawowej opieki zdrowotnej, oraz wspieranie przechodzenia od opieki instytucjonalnej do opieki rodzinnej i środowiskowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie regionalnej bazy szpitalnej (specjalistyczny sprzęt medyczny, wyposażenie niezbędne dla realizacji projektu, roboty budowlane). • Wsparcie infrastruktury innych podmiotów leczniczych, w tym m.in. wsparcie infrastruktury podstawowej opieki zdrowotnej oraz ambulatoryjnej opieki specjalistycznej (specjalistyczny sprzęt medyczny, wyposażenie niezbędne dla realizacji projektu, roboty budowlane). 	<p>Zbliżona do neutralnej dla środowiska, działania miękkie i inwestycyjne o niewielkich skutkach środowiskowych</p>
<p>CS (vi) Wzmacnianie roli kultury i zrównoważonej turystyki w rozwoju gospodarczym, włączeniu społecznym i innowacjach społecznych</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zachowanie i modernizacja obiektów dziedzictwa kulturowego; • Konserwacja zabytków ruchomych oraz zabytkowych muzealiów, starodruków, księgozbiorów, materiałów bibliotecznych, archiwalnych i zbiorów audiowizualnych (w tym filmowych) oraz ich ochrona i digitalizacja. • Rozwój infrastruktury kultury i turystyki. • Rozwój infrastruktury do prowadzenia działalności kulturalnej ważnej dla edukacji i aktywności kulturalnej (m.in. szkoły artystyczne, teatry, zespoły artystyczne, galerie, biblioteki, centra kultury, muzea) – wspieranie zaplecza dla utrzymania niematerialnego dziedzictwa kulturowego znajdującego się na Krajowej liście niematerialnego dziedzictwa kulturowego oraz rzemiosła i dawnych zawodów) – podmioty prowadzone lub nadzorowane na szczeblu regionalnym. • Rozwój turystycznych szlaków tematycznych i produktów turystycznych (odwołujących się do 	<p>Zbliżona do neutralnej dla środowiska, działania miękkie i inwestycyjne o niewielkich skutkach środowiskowych</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>walorów historycznych, kulturowych, przyrodniczych regionu).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty dotyczące nowych i innowacyjnych produktów w dziedzinie kultury i turystyki, wynikające ze współpracy uczelni i szkół artystycznych i instytucji sektora kultury z przedsiębiorstwami i klastrami przemysłów kreatywnych. 	
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – rynek pracy</p>	
<p>CS (a) Poprawa dostępu do zatrudnienia i działań aktywizujących dla wszystkich osób poszukujących pracy, w szczególności osób młodych, zwłaszcza poprzez wdrażanie gwarancji dla młodzieży, długotrwale bezrobotnych oraz grup znajdujących się w niekorzystnej sytuacji na rynku pracy, jak również dla osób biernych zawodowo, a także poprzez promowanie samozatrudnienia i ekonomii społecznej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompleksowa aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, zarejestrowanych w powiatowych urzędach pracy, w tym dotacje na samozatrudnienie. • Realizacja działań na rzecz osób znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, w tym zatrudnionych na umowach krótkoterminowych, umowach cywilnoprawnych, ubogich pracujących i osób odchodzących z rolnictwa, celem przeciwdziałania segmentacji rynku pracy. 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>
<p>CS (d) wspieranie dostosowania pracowników, przedsiębiorstw i przedsiębiorców do zmian, wspieranie aktywnego i zdrowego starzenia się oraz zdrowego i dobrze dostosowanego środowiska pracy, które uwzględnia zagrożenia dla zdrowia</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wiedza i kompetencje pracownika (podnoszenie, dostosowywanie do wymogów, zmiana kompetencji pracownika, jako narzędzie adaptacyjności przedsiębiorstwa). 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie pracodawców we wprowadzaniu elastycznych form zatrudnienia, w tym pracy zdalnej. • Kompetentna kadra zarządzająca (wsparcie skierowane do przedsiębiorców), którego celem jest optymalizacja procesów zarządzania oraz budowa strategii wspierających rozwój przedsiębiorstw). • Zdrowy pracownik (badania profilaktyczne, badania ergonomii miejsca pracy, programy rehabilitacji osób aktywnych zawodowo, programy aktywizacji fizycznej, wsparcie psychologiczne), w tym m.in. regionalne programy zdrowotne (profilaktyka chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, które wpływają na aktywność zawodową pracowników). • Outplacement dla pracowników zagrożonych zwolnieniem, przewidzianych do zwolnienia lub zwolnionych z przyczyn nie dotyczących pracownika oraz osób odchodzących z rolnictwa. • Działania wspierające rehabilitację umożliwiającą powrót do pracy. 	
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – edukacja</p>	
<p>CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <ul style="list-style-type: none"> • Mądry przedszkolak – upowszechnienie wychowania przedszkolnego poprzez zwiększenie dostępności i poprawę jakości edukacji przedszkolnej – utworzenie 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>nowych miejsc w ośrodkach edukacji przedszkolnej, w tym również nowych ośrodków edukacji przedszkolnej i alternatywnych form wychowania dzieci w wieku przedszkolnym; realizacja dodatkowych zajęć zwiększających szanse w edukacji przedszkolnej, oraz zajęć zwiększających kompetencje kluczowe dzieci; wprowadzanie nowych metod nauczania przedszkolnego; opieka psychologiczna; szkolenia, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli, w szczególności na rzecz zindywidualizowanego podejścia do ucznia ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kompetentny i odkrywczy uczeń – wzrost dostępności i jakości kształcenia ogólnego – na poziomie podstawowym i średnim – rozwój kompetencji kluczowych i kompetencji przyszłości; wsparcie psychologiczne i wyrównywanie deficytów powstałych w wyniku pandemii COVID – 19; stypendia dla uczniów; wsparcie uczniów ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi; wsparcie edukacji uczniów zdolnych; opieka psychologiczna; doradztwo i opieka psychologiczno- • pedagogiczna (ze szczególnym uwzględnieniem problematyki ucznia o specjalnych potrzebach edukacyjnych); rozszerzanie oferty szkół o zagadnienia związane z poradnictwem i doradztwem edukacyjno-zawodowym; cyfryzacja edukacji; realizacja działań społeczno-wychowawczych; wsparcie rozwijania kompetencji, uzdolnień, umiejętności, zainteresowań ucznia poza edukacją formalną, wprowadzanie nowych metod nauczania, w tym opartych na eksperymencie. • Specjalista dla rynku pracy – efektywny system formalnego kształcenia zawodowego – urynkowanie kształcenia zawodowego poprzez dostosowanie oferty edukacyjnej do potrzeb rynku; podniesienie prestiżu 	

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>wyboru szkolnictwa branżowego, organizacja praktycznych form nauczania – staże, praktyki zawodowe; włączenie pracodawców w proces kształcenia; doradztwo edukacyjno-zawodowe; staże i praktyki za granicą kraju; stypendia; realizacja działań społeczno-wychowawczych; wyrównywanie deficytów powstałych w wyniku pandemii COVID-19; kształcenie nauczycieli zawodu – szkolenia, doradztwo oraz inne formy podwyższania kwalifikacji dla nauczycieli zawodu oraz instruktorów praktycznej nauki zawodu: we współpracy z uczelniami i rynkiem pracy (np. staże nauczycieli w przedsiębiorstwach); wsparcie pod kątem kształcenia umiejętności interpersonalnych i społecznych; w zakresie korzystania z nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych, wykorzystania metod eksperymentu naukowego w edukacji, a także zapewnienie metod zindywidualizowanego podejścia do ucznia/słuchacza, wsparcie edukacji uczniów zdolnych oraz zapewnienie uczniom wsparcia psychologicznego w szkole.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Profesjonalny nauczyciel – wsparcie w procesie edukacji poprzez podniesienie i rozwój kompetencji nauczycieli m.in. z zakresu pracy z uczniem, podniesienia kompetencji przedmiotowych i wychowawczych, wykorzystywania programów i materiałów edukacyjnych, cyfrowych w nauczaniu poszczególnych przedmiotów w realizacji procesu edukacyjnego, wsparcie działań zwiększających kompetencje cyfrowe i informatyczne nauczycieli oraz wykorzystania metod i narzędzi cyfrowych w czasie lekcji, a także do prowadzenia kształcenia w systemie online, rozwój narzędzi informatycznych i materiałów cyfrowych wspierających cyfryzację procesów edukacyjnych. • Skuteczna edukacja włączająca – wsparcie placówek oświatowych w prowadzeniu skutecznej edukacji włączającej, w tym zapewnienie odpowiedniego 	

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>wyposażenia, podnoszenie kompetencji kadry pedagogicznej, bezpośrednie wsparcie uczniów (np. zapewnienie usług asystenckich).</p>	
<p>CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywnie na rynku pracy – kształcenie ustawiczne – odpowiedź na wyzwania cywilizacji (upowszechnienie idei uczenia się przez całe życie w celu zwiększenia uczestnictwa osób dorosłych w procesie kształcenia, dostosowanie oferty (zakresu i formy) kształcenia do potrzeb i wymogów rynku, w tym wsparcie kompetencji językowych i cyfrowych) – usługi rozwojowe za pośrednictwem BUR. • Podstawowe kompetencje, w tym cyfrowe dla grup wykluczonych cyfrowo (realizowane poza systemem BUR i PSF) umożliwiające wdrażanie upskilling pathways. 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 6. Wsparcie obywateli – włączenie społeczne</p>	
<p>CS (h) wspieranie aktywnego włączenia społecznego w celu promowania równości szans, niedyskryminacji i aktywnego uczestnictwa, oraz zwiększanie zdolności do zatrudnienia, w szczególności grup w niekorzystnej sytuacji</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluceniem społecznym oraz osób biernych zawodowo z zastosowaniem instrumentów aktywnej integracji (m.in. edukacyjnych, społecznych, zawodowych, zdrowotnych, mieszkaniowych i rekreacyjno-kulturalnych) ukierunkowane na 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>aktywizację społeczno-zawodową.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie aktywizacyjne osób i rodzin zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym, w tym osób z niepełnosprawnościami oraz osób biernych zawodowo realizowane przez podmioty reintegracyjne oraz tworzenie nowych podmiotów, w ramach których prowadzona będzie m.in. aktywizacja społeczna, zawodowa, edukacyjna, zdrowotna. • Trwałe miejsca pracy w gospodarce społecznej. 	
<p>CS (i) wspieranie integracji społeczno-gospodarczej obywateli państw trzecich, w tym migrantów</p> <ul style="list-style-type: none"> • Usługi wsparcia dla obywateli państw trzecich i ich otoczenia w procesie integracji na rynku pracy oraz w lepszym funkcjonowaniu w społeczności lokalnej (m.in. kursy językowe, szkolenia z zakresu wartości i kultury polskiej, szkolenia zawodowe, dostarczenie praktycznych informacji dotyczących różnych aspektów życia w Polsce). 	Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne
<p>CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój usług asystenckich wspierających aktywność społeczną, edukacyjną lub zawodową osób z niepełnosprawnościami. • Rozwój usług mieszkalnictwa o charakterze chronionym i/lub wspomaganym w połączeniu z usługami wspierającymi lub innymi rozwiązaniami łączącymi wsparcie społeczne i mieszkaniowe. 	Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<ul style="list-style-type: none"> • Rozwój usług opiekuńczych, specjalistycznych usług opiekuńczych oraz usług zdrowotnych świadczonych w społeczności lokalnej w formach dziennych i całodobowych, w tym świadczonych w miejscu zamieszkania (z zachowaniem zasady deinstytucjonalizacji). • Rozwój usług wspierających osoby starsze i osoby z niepełnosprawnością w miejscu zamieszkania (kompleksowe wsparcie obejmujące z jednej strony usługi opiekuńcze, pielęgnacyjne, rehabilitacyjne, asystenckie, wytchnieniowe, pomocy sąsiedzkiej, remontowe czy gastronomiczne w miejscu zamieszkania z drugiej zaś integrację seniorów ze społecznością lokalną gwarantującą wydłużenie samodzielności i zwiększenie jakości funkcjonowania). • Wsparcie nowoczesnych technologii informacyjno-komunikacyjnych np. telemedycyny, teleopieki, systemów przywoławczych, wyłącznie jako elementu wsparcia i pod warunkiem zagwarantowania kompleksowości usługi wsparcia. • Upowszechnianie transportu indywidualnego typu door-to-door dla osób z potrzebą wsparcia w zakresie mobilności jako część projektów wspierających. • Usługi interwencji kryzysowej oraz usługi w zakresie przeciwdziałania przemocy. • Szkolenie kadr na potrzeby świadczenia usług w społeczności lokalnej (typ realizowany tylko jako uzupełnienie innych). • Wsparcie opiekunów faktycznych/niefORMALNYCH osób potrzebujących wsparcia w codziennym funkcjonowaniu. • Tworzenie centrów usług społecznych i rozwój dostarczanych przez nie usług. • Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji placówek całodobowych o charakterze długoterminowym, polegające na realizowaniu (w oparciu o posiadane zasoby) działań poza dotychczasowymi zadaniami, w 	

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>tym m.in. form wsparcia dziennego, środowiskowego, wsparcia wytchnieniowego, mieszkalnictwa wspomaganego, oraz jako element działań przygotowanie, uzyskanie i zmianie kompetencji pracowników placówek w działaniach poza placówkami.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji opieki medycznej, w tym w zakresie psychiatrii osób dorosłych. • Wdrażanie standardów dostępności w podmiotach leczniczych (w ramach Programu przewiduje się wsparcie działań komplementarnych do podejmowanych z poziomu krajowego). • Regionalne programy zdrowotne dotyczące profilaktyki chorób będących istotnym problemem zdrowotnym regionu, kierowane do grup docelowych innych niż w RPZ w celu (d). 	
<p>CS (I) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie dla rodzin, w szczególności tych wychowujących dzieci i przeżywających trudności opiekuńczo-wychowawcze, w tym m.in. asystentura rodzinna, poradnictwo specjalistyczne, terapia, mediacja, zwiększenie partycypacji dzieci w procesie ich wspierania, treningi/turnusy opiekuńczo-wychowawcze. • Wsparcie dla rodzin adopcyjnych w regionie, poprzez podniesienie kwalifikacji opiekuńczo-wychowawczych oraz poprawę jakości funkcjonowania rodzin adopcyjnych, w tym: wsparcie przedadopcyjne/preadopcyjne (np. diagnostyczne, szkoleniowe, doradcze) i poadopcyjne (np. diagnozowanie dzieci pod względem zdrowotnym, turnusy rehabilitacyjne oraz stacjonarna rehabilitacja psychofizyczna, wsparcie psychologiczne). 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<ul style="list-style-type: none"> • Usługi środowiskowe i aktywizacja społeczna dla osób w kryzysie bezdomności i zagrożonych wykluczeniem mieszkaniowym oraz wdrażanie idei Najpierw mieszkanie. • Wsparcie procesu deinstytucjonalizacji pieczy zastępczej i innych instytucji dla dzieci m.in. poprzez tworzenie jej rodzinnych form, usługi wsparcia dla rodzin zastępczych (w tym kandydatów) oraz szkolenia kadr, a także kompleksowe wsparcie osób usamodzielnianych i opuszczających pieczę zastępczą. • Usługi wsparcia dla dzieci i młodzieży przebywających w rodzinach i różnego rodzaju instytucjach całodobowych. • Wsparcie tworzenia i funkcjonowania mieszkań chronionych i/lub wspomaganych oraz innych rozwiązań łączących wsparcie społeczne i mieszkaniowe (jako element powyższych projektów – typ nie może być realizowany samodzielnie). • Wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, znajdujących się w sytuacji powodującej ubóstwo oraz uniemożliwiającej lub ograniczającej uczestnictwo w życiu społecznym, rodzinnym i zawodowym (projekty ośrodków pomocy społecznej). 	
<p>Cel Polityki 4. Europa o silniejszym wymiarze społecznym, bardziej sprzyjająca włączeniu społecznemu i wdrażająca Europejski filar praw socjalnych (Europejski Fundusz Społeczny) Priorytet 7. Lubuski Rozwój Lokalny Kierowany Przez Społeczność</p>	
<p>CS (f) wspieranie równego dostępu do dobrej jakości, włączającego kształcenia i szkolenia oraz możliwości ich ukończenia, w szczególności w odniesieniu do grup w niekorzystnej sytuacji, od wczesnej edukacji i opieki nad dzieckiem przez ogólne i zawodowe kształcenie i szkolenie, po szkolnictwo wyższe, a także kształcenie i uczenie się dorosłych, w tym ułatwianie mobilności edukacyjnej dla wszystkich i dostępności dla osób z niepełnosprawnościami</p> <ul style="list-style-type: none"> • Szkoła i przedszkole jako ośrodek kultury i aktywizacji 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>lokalnej społeczności (realizacja projektów w obszarze integracji społecznej w szczególności na obszarach wiejskich dla lokalnej społeczności na bazie ww. placówek kierowanych zarówno do dzieci, jak i dorosłych).</p>	
<p>CS (g) wspieranie uczenia się przez całe życie, w szczególności elastycznych możliwości podnoszenia i zmiany kwalifikacji dla wszystkich, z uwzględnieniem umiejętności w zakresie przedsiębiorczości i kompetencji cyfrowych, lepsze przewidywanie zmian i zapotrzebowania na nowe umiejętności na podstawie potrzeb rynku pracy, ułatwianie zmian ścieżki kariery zawodowej i wspieranie mobilności zawodowej</p> <ul style="list-style-type: none"> • Lokalne kształcenie – wsparcie lokalnych inicjatyw na rzecz kształcenia osób dorosłych m.in. poprzez tworzenie lokalnych punktów wsparcia kształcenia osób dorosłych, w tym służących aktywizacji osób starszych, o niskich kwalifikacjach czy osób z niepełnosprawnościami. 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>
<p>CS (k) zwiększanie równego i szybkiego dostępu do dobrej jakości, trwałych i przystępnych cenowo usług, w tym usług, które wspierają dostęp do mieszkań oraz opieki skoncentrowanej na osobie, w tym opieki zdrowotnej; modernizacja systemów ochrony socjalnej, w tym wspieranie dostępu do ochrony socjalnej, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i grup w niekorzystnej sytuacji; poprawa dostępności, w tym dla osób z niepełnosprawnościami, skuteczności i odporności systemów ochrony zdrowia i usług opieki długoterminowej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój usług w gospodarstwach opiekuńczych 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>
<p>CS (l) wspieranie integracji społecznej osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym, w tym osób najbardziej potrzebujących i dzieci</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wsparcie aktywizacji społecznej i rozwój społeczności lokalnych (działania na rzecz aktywizacji społecznej osób wykluczonych, zagrożonych wykluczeniem i ich rodzin 	<p>Neutralna, projekty miękkie, nie inwestycyjne</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>w środowisku lokalnym, budowanie potencjału społeczności lokalnych m.in. poprzez programy aktywności lokalnej, pikniki sąsiedzie, zajęcia podwórkowe dla dzieci, świetlice środowiskowe, wsparcie partnerów i organizacji pozarządowych, np. w formie szkoleń, działań służących tworzeniu sieci kontaktów i wzmacnianiu dialogu społecznego [w tym programy edukacyjne i szkolenia służące wzmocnieniu oraz promowaniu wiedzy o dialogu społecznym] centra wsparcia NGO).</p>	
<p>Cel Polityki 5. Europa bliższa obywatelom dzięki wspieraniu zrównoważonego i zintegrowanego rozwoju wszystkich rodzajów terytoriów oraz inicjatyw lokalnych (Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego) Priorytet 8. Lokalne lubuskie</p>	
<p>CS (i) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach miejskich</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego (np. projekty zintegrowane dotyczące promowania dostępu do przestrzeni kulturowych i lepszego wykorzystanie potencjału kulturowego do celów społecznych również w celu włączenia społecznego i poprawy jakości życia mieszkańców, ponadto działania dotyczące wykorzystania i promowania dziedzictwa kulturowego, także poprzez konserwację zabytków ruchomych i digitalizację zasobów dziedzictwa, restaurację i adaptację obiektów dziedzictwa kulturowego i naturalnego). • Wspieranie rozwoju turystyki poprzez rozwój różnych form turystyki, zróżnicowanie ofert turystycznej, inwestowanie w mniej znane miejsca o dużym potencjale, które przyczynią się do rozwoju danych obszarów i społeczności lokalnych. • Ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i 	<p>Neutralna i pozytywne, projekty miękkie i inwestycyjne o potencjalnie niewielkim oddziaływaniu na środowisko (z wyjątkiem terenów inwestycyjnych, dla których niezbędna jest ocena w odniesieniu do lokalnych warunków środowiska)</p>

Planowane działania w poszczególnych celach polityki	Ogólne znaczenie dla zmian środowiskowych – punkt wyjścia do oceny szczegółowej
<p>parków.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój terenów inwestycyjnych. • Inne przedsięwzięcia określone w strategii terytorialnej, • Rewitalizacja obszarów miejskich (projekty powinny być powiązane z interwencją EFS). 	
<p>CS (ii) Wspieranie zintegrowanego i sprzyjającego włączeniu społecznemu rozwoju społecznego, gospodarczego i środowiskowego na poziomie lokalnym, kultury, dziedzictwa naturalnego, zrównoważonej turystyki i bezpieczeństwa na obszarach innych niż miejskie</p> <ul style="list-style-type: none"> • Projekty dotyczące rozwoju, zagospodarowania i zarządzania przestrzenią obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich dla mieszkańców, w tym wspieranie budowania tożsamości lokalnej. • Wspieranie kultury i dziedzictwa kulturowego obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich (np. projekty dotyczące promowania dostępu do przestrzeni kulturowych i lepszego wykorzystanie potencjału kulturowego do celów społecznych również w celu włączenia społecznego i poprawy jakości życia mieszkańców). • Wspieranie rozwoju turystyki poprzez rozwój różnych form turystyki, różnicowanie ofert turystycznej, inwestowanie w mniej znane miejsca o dużym potencjale, które przyczynią się do rozwoju danych obszarów i społeczności lokalnych. • Ochrona i zachowanie zabytkowych ogrodów i parków. • Inne przedsięwzięcia określone w strategii terytorialnej. • Rewitalizacja obszarów miejsko-wiejskich oraz wiejskich (projekty powinny być powiązane z interwencją EFS). 	<p>Neutralna i pozytywne, projekty miękkie i inwestycyjne o potencjalnie niewielkim oddziaływaniu na środowisko (z wyjątkiem terenów inwestycyjnych, dla których niezbędna jest ocena w odniesieniu do lokalnych warunków środowiska)</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie zadań sformułowanych w FEWL 21-27.

Załącznik 11.7

Wykaz dokumentów

Tabela 1. Wykaz dokumentów powiązanych bezpośrednio lub pośrednio z FEWL 21-27 w zakresie zagadnień obejmujących wpływ na środowisko.

Dokumenty strategiczne	Źródło
Pakiet legislacyjny dla polityki spójności 2021-2027	https://www.polskacyfrowa.gov.pl/s trony/wiadomosci/pakiet- rozporzadzen-dotyczacych-polityki- spojnosci-na-lata-2021-2027/
Dokument roboczy Służb Komisji Sprawozdanie krajowe Polska 2019 towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy Europejski semestr 2019: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia ((UE) nr 1176/2011 {COM(2019) 150 final)	https://op.europa.eu/pl/publication- detail/-/publication/e29b03a3-3b6b- 11e9-8d04-01aa75ed71a1/language- pl
Dokument roboczy Służb Komisji Sprawozdanie krajowe Polska 2020 towarzyszący dokumentowi: Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Banku Centralnego i Eurogrupy Europejski semestr 2020: Ocena postępów w zakresie reform strukturalnych, zapobiegania zakłóceniom równowagi makroekonomicznej i ich korygowania oraz wyniki szczegółowych ocen sytuacji na mocy rozporządzenia (UE) nr 1176/2011 {COM(2020) 150 final}	https://op.europa.eu/pl/publication- detail/-/publication/2a87a757-5945- 11ea-8b81-01aa75ed71a1/language- pl
VIII Ogólny unijny program działań w zakresie środowiska do 2030 r. „Wspólnie odwracamy tendencje”	https://www.teraz- srodowisko.pl/media/pdf/aktualnosc i/9458-wniosek-decyzja-PE-Rady-ws- ogolnego-unijnego-programu- dzialan-w-zakresie-srodowiska- 2030.pdf
VIII Ogólny unijny program działań w zakresie środowiska na lata 2021-2030 konkluzje Rady	https://www.consilium.europa.eu/m edia/40927/st12795-2019.pdf

Dokumenty strategiczne	Źródło
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego, Komitetu Regionów Europejski Zielony Ład COM(2019) 640 final	https://ec.europa.eu/transparency/documents-register/detail?ref=COM(2019)640&lang=pl
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady Europejskiej, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego, Komitetu Regionów i Europejskiego Banku Inwestycyjnego Czysta planeta dla wszystkich. Europejska długoterminowa wizja strategiczna dobrze prosperującej, nowoczesnej, konkurencyjnej i neutralnej dla klimatu gospodarki, dnia 28.11.2018 r., COM(2018) 773 final	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX%3A52018DC0773
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego i Komitetu Regionów Nowy plan działania UE dotyczący gospodarki o obiegu zamkniętym na rzecz czystszej i bardziej konkurencyjnej Europy, COM(2020) 98 z 11 marca 2020 r.	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=COM:2020:98:FIN
Komunikat Komisji do Parlamentu Europejskiego, Rady, Europejskiego Komitetu Ekonomiczno Społecznego i Komitetu Regionów. Unijna strategia na rzecz bioróżnorodności 2030. Przywracanie przyrody do naszego życia (COM(2020) 380)	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/ALL/?uri=CELEX:52020DC0380
Przekształcony nasz świat: Agenda na rzecz zrównoważonego rozwoju 2030	https://kampania17celow.pl/raporty/przekształcamy-nasz-swiat-agenda-na-rzecz-zrownowazonego-rozwoju-2030/
Agenda Terytorialna 2030	https://territorialagenda.eu/pl/
Europejska Konwencja Krajobrazowa (Dz. U. z 2006 nr 14 poz. 98)	http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20060140098
Wytyczne Komisji Europejskiej z 2013 r. dotyczące włączenia kwestii zmian klimatycznych i bioróżnorodności do Strategicznej Oceny Oddziaływania na Środowisko (Guidance on Integrating Climate Change and Biodiversity into Strategic Environmental Assessment);	https://www.cupt.gov.pl/images/zakladki/ochrona_srodowiska/Tlumaczenie_na_polski_-_GDOS_2015.pdf
Ramowa Dyrektywa Wodna (Dyrektywa 2000/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Dz. U. UE z 2000, L 327);	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=celex%3A32000L0060

Dokumenty strategiczne	Źródło
Wytyczne techniczne dotyczące weryfikacji infrastruktury pod względem wpływu na klimat w latach 2021-2027 (Dziennik Urzędowy UE, 2021/c 373/01)	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52021XC0916(03)&from=PL
Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2020/852 z dnia 18 czerwca 2020 r. w sprawie ustanowienia ram ułatwiających zrównoważone inwestycje, zmieniające rozporządzenie (UE) 2019/2088 (w szczególności art. 17 i zasady „nie czyni poważnych szkód”), zwane rozporządzeniem DNSH.	https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/?uri=CELEX:32020R0852
Projekt programu Fundusze Europejskie Województwa Lubuskiego 2021-2027	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Umowa partnerstwa na lata 2021-2027 (projekt)	https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/konsultacje-up/o-funduszach/
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) (M. P. z 2017 poz. 260)	https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20170000260
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030 (M. P. z 2019 poz. 1060)	https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190001060
Polityka Ekologiczna Państwa 2030 (M. P. z 2019 poz. 794)	http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20190001060
Krajowy plan na rzecz energii i klimatu na lata 2021-2030	https://www.gov.pl/attachment/c216508a-1805-4376-bedc-ebac09d1566e
Krajowy Plan Gospodarki Odpadami 2022 (M. P. z 2016 poz. 784)	https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20160000784
Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych	https://wody.gov.pl/nasze-dzialania/krajowy-program-oczyszczania-sciekow-komunalnych
Polityka energetyczna Polski do 2040 roku (M. P. z 2021 poz. 264)	http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20210000264
Strategia Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku	https://www.gov.pl/attachment/8ca82ea2-ddf5-4cff-8bfc-b7d7bfb1237b
Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030	https://www.gov.pl/attachment/5473c321-ae03-471d-b25d-8473a00fda8f

Dokumenty strategiczne	Źródło
Strategia Produktywności (projekt)	https://www.gov.pl/web/ia/strategia-produktywnosci-2030-sp2030
Strategia Rozwoju Kapitału Społecznego 2030	https://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WMP20200001060
Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030 (projekt)	https://www.gov.pl/attachment/d8252b64-8f14-49b7-96c9-ac0a67bfd8df
Strategia Sprawne i Nowoczesne Państwo 2030 (projekt)	https://www.gov.pl/web/ia/strategia-sprawne-i-nowoczesne-panstwo-2030-ssnip2
Strategiczny Plan Adaptacji dla sektorów i obszarów wrażliwych na zmiany klimatu do roku 2020 z perspektywą do roku 2030 (SPA 2020)	https://bip.mos.gov.pl/fileadmin/user_upload/bip/strategie_plany_programy/Strategiczny_plan_adaptacji_2020.pdf
Plan przeciwdziałania skutkom suszy (PPSS) (projekt)	https://www.gov.pl/web/infrastruktura/plan-przeciwdzialania-skutkom-suszy
Plan gospodarowania wodami na obszarze dorzecza Odry Załącznik do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 18 października 2016 r. (Dz. U. z 2016 poz. 1967);	http://isap.sejm.gov.pl/isap.nsf/DocDetails.xsp?id=WDU20160001967
Strategia Rozwoju Województwa Lubuskiego 2030 (Uchwała Nr XXVIII/397/ 21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 15 lutego 2021 roku)	https://bip.lubuskie.pl/system/obj/50184_Uchwala_Nr_XXVIII-397-21_Sejmiku_Wojewodztwa_Lubuskiego_w_sprawie_przyjecia_Strategia_Rozwoju_Wojewodztwa_Lubuskiego_2030.pdf
Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubuskiego (Uchwała Nr XLIV/667/18 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 23 kwietnia 2018 roku)	https://www.lubuskie.pl/cms/218/obowiazujacy_plan_zagospodarowania_przestrzennego_wojewodztwa_lu
Plan Gospodarki Odpadami Województwa Lubuskiego (Uchwała Nr XXXXVI/522/21 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 25 października 2021, w sprawie uchwalenia Planu gospodarki odpadami dla województwa lubuskiego na lata 2020 2026 wraz z planem inwestycyjnym	Urząd Marszałkowski Województwa Lubuskiego
Program Ochrony Środowiska Województwa Lubuskiego, przyjęty uchwałą nr XXIX/450/17 Sejmiku Województwa Lubuskiego z dnia 10 kwietnia 2017	https://bip.lubuskie.pl/system/obj/33473_450_-_uch_i_zal.pdf

Dokumenty strategiczne	Źródło
Program ochrony powietrza dla strefy miasto Zielona Góra (Uchwała Nr XXII/324/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego)	http://dzienniki.luw.pl/WDU_F/2020/2123/akt.pdf
Program ochrony powietrza dla strefy miasto Gorzów Wlkp. (Uchwała Nr XXII/325/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego)	http://www.gorzow.pl/system/obj/21728_uchwala_nr_XXII_325_20.pdf
Program ochrony powietrza dla strefy lubuskiej (Uchwała nr XXII/323/20 Sejmiku Województwa Lubuskiego)	http://dzienniki.luw.pl/WDU_F/2020/2122/akt.pdf

Źródło: Opracowanie własne na podstawie wytycznych Zamawiającego i materiałów własnych.